

DOI: 10.14456/phdssj

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2565

Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj> E-mail: phd-ru@hotmail.com

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association Ramkhamhaeng University

นโยบายข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อและที่อยู่อีเมล หรือข้อมูลส่วนบุคคล ที่กรอกในเว็บไซต์วารสารนี้
จะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในงานวารสารเท่านั้นและจะไม่เปิดเผย
เพื่อวัตถุประสงค์ในกิจกรรมอื่น ๆ หรือให้กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นใดทราบ

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ Ph.D. in Social Sciences Journal

วัตถุประสงค์

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางหนังสือด้านสังคมศาสตร์

ชื่อวารสาร

ภาษาไทย : วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
ภาษาอังกฤษ : Ph.D. in Social Sciences Journal
Website : <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

ขอบเขต

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จะตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาการศึกษานิเทศศาสตร์ บริหารธุรกิจ และสังคมศาสตร์ทั่วไป

กำหนด

- ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)
- การสมัครสมาชิก สามารถสมัครได้ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

เจ้าของ : สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หมายเหตุ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความทางหนังสือในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ของคณะผู้จัดทำ และมีข้อความรับผิดชอบของสมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในกรณีการทำวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยต้องผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำหลักฐานมาแสดง

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชาล ทองประยูร
ศาสตราจารย์ ดร.ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์
นาวาอากาศเอก ดร.อัมพร เพ็ชรราช

ดร.สมศักดิ์ ไตรรักษา

รักษาราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้อำนวยการโครงการปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
อดีตนายกสมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อดีตนายกสมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ทองรอด

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

รองบรรณาธิการ

ดร.ดารารพร คงจา

สมาคมศิษย์เก่าพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขมี งามมีศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล รัตนไพจิตร

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
กรรมการสมาคมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดร.รุจิภาญจน์ สานนท์
ดร.ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.กัญจนรัตน์ ศรีเพชรสุพรรณ

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.ศฤงคาร คล้ายแขก

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นายปัญญา ศรีเพชรสุพรรณ

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นายวรวิฐ ลิลาณาศักดิ์

สถานที่พิมพ์

สำนักพิมพ์ บัดดี้ ครีเอชั่น

40/315 หมู่ 11 ต.บางแม่นาง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140

บทบรรณาธิการ

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นวารสารสำหรับ นักวิจัย สมาชิก และผู้สนใจทั่วไป ฉบับนี้เป็นปีที่ 12 เล่มที่ 3 ซึ่งมีบทความที่มีคุณภาพและน่าสนใจ โดยเฉพาะบทความวิชาการที่มีการส่งเข้ามาพิจารณา มากกว่าปีก่อนๆ แต่ปัญหาที่พบมีบทความจำนวนมาก ไม่ผ่านการพิจารณาตีพิมพ์ จากความไม่เข้าใจในรูปแบบการเขียน วิธีการเขียนบทความวิชาการ ในการประชุมใหญ่สามัญของสมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์กลางเดือนธันวาคม 2565 ที่ผ่านมา สมาคมฯ ได้จัดบรรยาย เทคนิคการเขียนบทความวิชาการ/บทความวิจัย แต่เป็นการบรรยายหลักการเขียนบทความอย่างย่อๆ แต่มีเพื่อนสมาชิก และผู้สนใจ อยากให้จัดการอบรมเรื่องนี้ เต็มรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกดังกล่าว ทางสมาคมฯ จะหาช่วงเวลาจัดการอบรมในปีหน้าต่อไป

แม้วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์จะถูกประเมินอยู่ในกลุ่มที่ 1 จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) แล้วก็ตาม แต่ความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาวารสารให้ก้าวขึ้นไปอยู่ในระดับที่สูงกว่านี้ ยังอยู่ในแผนพัฒนาของกองบรรณาธิการวารสารเสมอมา และหวังว่าคงได้รับการสนับสนุนจากนักวิจัย สมาชิก และผู้ที่สนใจในกิจการของสมาคมฯ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สมาคมปรัชญาฯ จัดขึ้น หรือหากต้องการให้สมาคมฯ ดำเนินการอบรมในเรื่องใด เพื่อผลประโยชน์ของทุกท่าน พวกเรายินดีครับ

ว.มมว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ทองรอด

บรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

สารบัญ

บทความวิชาการ

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ในยุค Thailand 4.0 ของ SMEs ธุรกิจให้บริการด้านระบบอัตโนมัติในประเทศไทย561
ศุภณัฐ หงษ์วัฒนาใจงาม, สมจิตร ล้วนจำเริญ

เครื่องสำอางออร์แกนิกของผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวาย
กับการตลาดออนไลน์ที่ได้รับความนิยม575
นัทธิกานต์ อัครมงคลพันธุ์

การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา588
ภาณุภูมิ จีร์สันติกุล, เกษตรชัย และหิมา

การขดเขยภัยพิบัติทางการเกษตรสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524601
ธัญญธรณ์ พิพัฒน์มงคลชัย, สุขสมัย สุทธิบัติ

มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สำหรับลูกหนี้
ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551616
เสถียร ดีเลิศประดิษฐ์, จรัส เล็งวิทยา

คุณลักษณะของผู้ประกอบการและศักยภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการ
ดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย628
ธนณัฐ เนียมหอม, สมจิตร ล้วนจำเริญ

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ตามวิธีคิดแห่งวิถีพุทธธรรม642
มารินทร์ สุ่มมาตย์

การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทย659
กล้า มณีโชติ, จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, จำลอง โพธิ์บุญ, ไกรชาติ ตันตระกูลอาภา

บทบาทของครูไทยในยุคปกติวิถีใหม่674
วิไลลักษณ์ เกื้อนคำแสน

บทความวิจัย

ประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชน
ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง685
จักริน ลิทธาจารย์, ดำรงค์ดี จันทิพย์, รงค์ บุญสวยขวัญ, วิเชียร ตันศิริคงคล

สารบัญ

ความสามารถในการจัดการวัฏกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย	700
สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, จันทนา แสนสุข	
การวิเคราะห์อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	716
ฐิติพร พระโพธิ์, มนตรี ช่วยชู, วรกร แซ่มเมืองปัก	
การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม	731
สมบัติ อรรถพิมล, สุขสมัย สุทธิบดี, สุชาติ ธรรมาพิทักษ์กุล, กนก จุลมนต์	
การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายธุรกิจด้านความงาม.....	745
ธรรมรัตน์ ธีระทอง, ดวงเดือน จันทร์เจริญ, กฤษดา ตั้งชัยศักดิ์, ชมสุภาศ คุรุทกะ	
การขับเคลื่อนผลิตภาพทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้ภาคี ภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายธุรกิจ	759
พิชญานิน เพชรล้อมทอง, ระพีพรรณ พิริยะกุล	
มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครอง	777
วิชุดา ธนมิตรามณี, สุขสมัย สุทธิบดี, ประพจน์ คล้ายสุบรรณ, กนก จุลมนต์	
การพัฒนามิติ และบุคลิกภาพแบรนด์ของสินค้าไทย และต่างประเทศ สำหรับผู้บริโภคคนไทย และอิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีต่อแบรนด์.....	790
สุวิทย์ ฉันทไกรวัฒน์, สมจิตร ล้วนจำเริญ, ดนุพล หุ่นโสภณ, วิฐรา พึ่งพาพงศ์	
การศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.....	806
รพี ม่วงนนท์, อาทิตยา พิพัฒน์พงศ์อำไพ, รัชกฤษ คล่องพยาบาล, รัชยา ภักดีจิตต์, ชัชวาล แสงทองล้วน	
การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน	820
สุเมธ ป้อมป้องภัย, นราพงษ์ จรัสศรี	
พัฒนาการกีฬาและนวัตกรรมการนโยบายสาธารณะของจังหวัดบุรีรัมย์	835
ณ กาล ธนชิต, จอมเดช ตรีเมฆ	

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน ในยุค Thailand 4.0 ของ SMEs ธุรกิจให้บริการด้านระบบอัตโนมัติในประเทศไทย

ศุภณัฏฐ์ หงษ์วัฒนาใจงาม¹ สมจิตร ล้วนจำเริญ²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งวิเคราะห์แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของ SMEs กลุ่มธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์องค์กร แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ และแนวคิดเกี่ยวกับห่วงโซ่มูลค่ามาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความเชื่อมโยงที่สำคัญในการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน ระหว่าง วิสัยทัศน์องค์กร นวัตกรรม ห่วงโซ่มูลค่า และรายได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ และจากการศึกษาแนวคิดของผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า องค์กรสามารถสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันโดยการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนขององค์กรในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การเสริมสร้างเครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ๆ และปรับปรุงกระบวนการห่วงโซ่มูลค่าให้สามารถตอบสนองกับความต้องการของตลาดผู้บริโภค โดยที่สามารถบริหารประสิทธิภาพด้านต้นทุนได้อย่างดีถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

คำสำคัญ: ความได้เปรียบทางการแข่งขัน; การจัดการเชิงกลยุทธ์; ธุรกิจผู้ให้บริการระบบอัตโนมัติ

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

ศุภณัฏฐ์ หงษ์วัฒนาใจงาม และสมจิตร ล้วนจำเริญ. (2565). แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันในยุค Thailand 4.0 ของ SMEs ธุรกิจให้บริการด้านระบบอัตโนมัติในประเทศไทย. *วารสารดุขภูภัณทิตทงสัณคคาสตร*, 12(3), 561-574.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: bally2812@gmail.com

² คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Strategic Management Approach to Create a Competitive Advantage in the Thailand 4.0 of SMEs, the Automation Service Provider in Thailand

Supalnat Hongvattanajainam¹ Somchit Luanchamroen²

Abstract

This academic article aims to analyze the strategic management approach to create competitive advantages of SMEs in the automation service business group by bringing the concept of corporate vision innovation concept, strategic Management concepts and the concept of the value chain as a framework for analysis.

The results of the analysis revealed that: the important links in strategic management to create competitive advantages between organizational vision, innovation, value chain and competitive advantages. The executives of the agencies involved in supporting the business of automation service providers, there is a consistent opinion that automation service providers can gain a competitive advantage by defining a clear organization's approach to strategic planning, strengthening new tools and technologies and improve the value chain processes to meet the needs of the consumer market. While being able to manage cost efficiency well is very important.

Keywords: Competitive Advantage; Strategic Management; Automation Service Providers

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Hongvattanajainam, S., & Luanchamroen, S. (2022). Strategic management approach to create a competitive advantage in the Thailand 4.0 of SMEs, the automation service provider in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 561-574.

¹ Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkok 10240, Thailand
Email: bally2812@gmail.com

² Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ตามแผนแม่บทของยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรมไทยสู่ยุคของ Thailand 4.0 โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมนำไปสู่การต่อยอดแก่กลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ (Ministry of Industry, 2016) การพัฒนาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของภาคธุรกิจต้องอาศัยความสามารถของผู้ให้บริการระบบอัตโนมัติในการสนับสนุนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการกิจกรรมของธุรกิจ แต่ปัจจุบันประเทศไทยยังต้องพึ่งพาความสามารถของผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติจากต่างประเทศ ทำให้ต้นทุนต่างๆ ค่อนข้างสูง ทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายของเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ทำให้ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้มากเพียงพอ หากประเทศไทยให้ความสำคัญและพัฒนา SMEs ผู้ให้บริการระบบอัตโนมัติภายในประเทศให้มีความแข็งแกร่งยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ ย่อมส่งผลดีต่อภาคธุรกิจทางการแข่งขันโดยรวม

ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) มีผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจการให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ หรือที่เรียกว่า (system integrator) จำนวน 209 รายที่ได้รับการตรวจสอบและรับรองโดย Japan Robot Association (JARA) (M Report, 2020) ขณะที่ทาง EIC (Economic Intelligence Center) ประเมินผลการวิเคราะห์จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และสถาบันวิทยาการหุ่นยนต์ภาคสนาม พบว่า ในปี ค.ศ. 2018 มีจำนวนผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติในประเทศไทยจำนวน 200 ราย รวมทั้งผู้ผลิตวัตถุดิบหลายอุตสาหกรรมที่ปรับตัวสู่การเป็นผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติและจะมีความต้องการผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน AI มากถึง 1,400 รายในปี ค.ศ. 2023 (Pantaweesak, 2019)

ผู้เขียนได้ศึกษาทบทวนแนวทางการพัฒนา SMEs กลุ่มธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ พบว่า การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถของ SMEs ในกลุ่มธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ โดยการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันดังกล่าว เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับศักยภาพของธุรกิจและตลาดเป้าหมาย องค์กรประกอบที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่

วิสัยทัศน์องค์กร (organizational vision) มีงานวิจัยกล่าวว่า การบริหารจัดการด้านวิสัยทัศน์องค์กรมีผลต่อการเกิดประสิทธิภาพการดำเนินการขององค์กร สร้างความชัดเจนในการกำหนดกลยุทธ์และนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Manry, 2018)

นวัตกรรม (innovation) มีงานวิจัยกล่าวว่า นวัตกรรมสามารถช่วยให้องค์กรเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมด้านการบริการ จนนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Falahat, Ramayah, Soto-Acosta, & Lee, 2020; Pono, Reni, Osman, & Harisa, 2018; Samuel, Siagian, & Octavia, 2017; Turulja & Bajgoric, 2020)

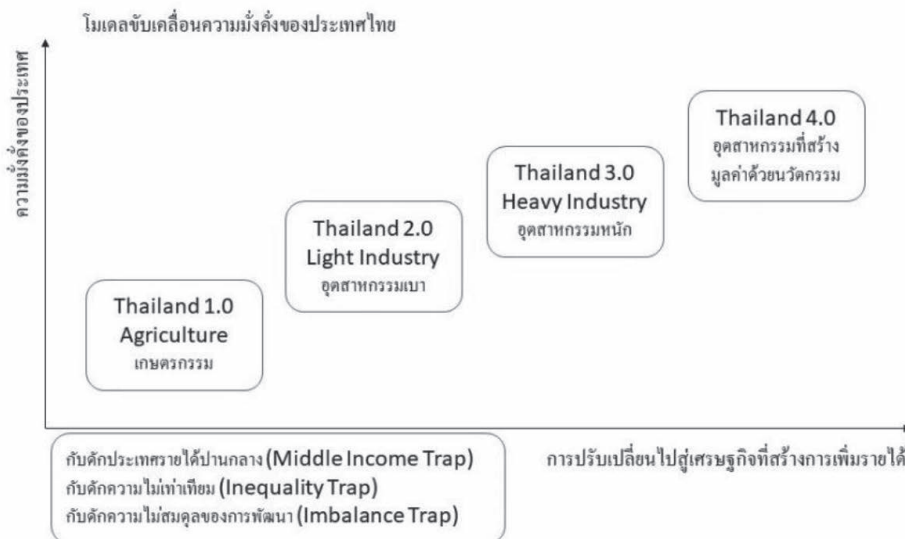
ห่วงโซ่คุณค่า (value chain) มีบทความกล่าวถึง การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพขององค์กร และความได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจ (Ensign, 2001) และงานวิจัยที่พบว่า การจัดการห่วงโซ่คุณค่าก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ในหลายรูปแบบ เช่น ราคา คุณภาพ การส่งมอบ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Ngunjiri & Ragui, 2020) ผู้เขียนจึงได้นำทั้ง 3 แนวคิดมาประกอบในการวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบแนวทางการจัดการการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของ SMEs ในกลุ่มธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดทำ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ขึ้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งสู่อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก” เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมไทย เนื่องจากปัญหาในการ

พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งกำลังเผชิญกับ 3 กับดักที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตต่อไปในอนาคต ได้แก่ กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (middle income trap) กับดักความไม่เท่าเทียม (inequality trap) และกับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา (imbalance trap) อีกทั้งยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างที่สะสมมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ โดยหากพิจารณาผลการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม พบว่า มีการเติบโตน้อยมาก

ภาพ 1 โมเดลประเทศไทย 1.0 ถึง 4.0

ที่มา: จาก Vision, Strategies for Reforming Thailand and Changing Government Mechanisms, by National Reform Council, 2015, Secretariat of the House of Representatives. [In Thai]

จากโมเดลประเทศไทย 1.0 ถึง 4.0 จะเห็นถึงการปรับเปลี่ยนของรูปแบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เริ่มจากการเป็นกลุ่มเศรษฐกิจเกษตรกรรม อุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมหนัก จนมาถึงโมเดลประเทศไทย 4.0 ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิมที่ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตภาคอุตสาหกรรมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี

และนวัตกรรม (innovation drive economy) โดยต้องขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติที่สำคัญ ได้แก่

1. ขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่การสร้างสินค้าเชิงนวัตกรรม
2. ขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อน

ประเทศด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม

ภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การมุ่งสู่การเน้นภาคบริการที่มีคุณภาพด้วยทักษะขั้นสูง

3. ขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนจากการเน้นเพียงแค่

ภาพ 2 ความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศ

ที่มา: จาก Strategy for the Development of Thai Industry 4.0 for 20 Years (2017-2036), by Ministry of Industry, 2016, Author. [In Thai]

จากความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศแสดงให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทย ด้วยการปรับโครงสร้างกลุ่มอุตสาหกรรมดั้งเดิมสู่กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าและความซับซ้อนสูง ซึ่งขับเคลื่อนด้วย 5 กลุ่มเทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้แก่ กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเชื่อมต่ออุปกรณ์ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว และกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทุนวัฒนธรรมและบริการที่มีมูลค่าสูง ด้วยความซับซ้อนในการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้ ธุรกิจจำเป็นต้องดำเนินการโดยการผสมผสานความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมขององค์กรที่ต่อยอดสู่ภายนอกองค์กรในมุมการรับรู้ของผู้บริโภค ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมเข้ากับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ขณะที่เทคโนโลยีที่จำเป็นต่างๆ ล้วนแล้วแต่

ต้องพึ่งพาความสามารถด้านระบบอัตโนมัติทั้งสิ้น ทำให้ศักยภาพในการให้บริการของผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของผลการดำเนินการที่ดี ซึ่งสามารถช่วยให้องค์กรมีระดับของผลการดำเนินงานที่สูงขึ้นและประสบความสำเร็จในระยะยาว (Naweeakarn, 2005) รวมทั้งยังเป็นความสามารถในการสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เหนือกว่าคู่แข่ง โดยมุ่งเน้นให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ต้นทุนต่ำสุด อีกทั้งยังมีคุณภาพที่โดดเด่นเหนือกว่าคู่แข่งรายอื่น (Danthamrongkul, 2003)

แนวคิดการกำหนดกลยุทธ์ระดับธุรกิจ (business strategy) เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์หลัก 3 ประการ ได้แก่ กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (cost leadership) กลยุทธ์การสร้างแตกต่าง (differentiation) และกลยุทธ์

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (focus strategy) ซึ่งแต่ละองค์กรจำเป็นต้องเลือกกลยุทธ์การแข่งขันให้ชัดเจน เพื่อให้ทิศทางของการจัดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Porter, 1985) มีงานวิจัยพบว่า ความได้เปรียบทางแข่งขันสามารถวัดผลได้หลายด้าน เช่น ราคา คุณภาพ การส่งมอบ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และช่วงเวลาเข้าสู่ตลาด และความได้เปรียบทางการแข่งขันเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็น ROI ผลกำไรในการขายและส่วนแบ่งทางการตลาดของธุรกิจ (Li, Ragu-Nathan, Ragu-Nathan, & Rao, 2006)

เมื่อศึกษาถึงแนวทางการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ผู้เขียนมองเห็นถึงปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ต้องบริหารจัดการ ได้แก่ วิสัยทัศน์องค์กร (organizational vision) แสดงถึงเป้าหมายและความชัดเจน นวัตกรรม (innovation) ซึ่งส่งผลถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ และการพัฒนาสินค้าและบริการในด้านต่างๆ และห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ซึ่งสะท้อนถึงกิจกรรมการประสานงานกันภายในองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นความคิด แผนงาน และกระบวนการที่นำมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จในการสร้างความได้เปรียบทางแข่งขัน ซึ่งผู้บริหารจากทุกส่วนขององค์กรต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์และนำไปปฏิบัติในบรรลุเป้าหมายขององค์กร (Bateman & Snell, 1999; Pitts & Lei, 2000) ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อการดำเนินการขององค์กรดังนี้ (Jirajarat, 2005)

1. ช่วยให้องค์กรมีกรอบและทิศทางที่ชัดเจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีระบบ ทำให้สมาชิกทั้งองค์กรทราบถึงทิศทางที่ทุกคนจะดำเนินการไปอย่างชัดเจน และเป็นแนวทาง

การกำกับใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างเหมาะสม

2. ช่วยให้ผู้บริหารคิดอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการมองถึงอนาคตขององค์กร สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถช่วยลดความเสี่ยงขององค์กรในอนาคตลงได้

3. ช่วยสร้างความพร้อมให้องค์กร องค์กรต้องคิดค้นแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด นำไปสู่การจัดการความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร ลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากสมาชิก เพื่อสร้างความเข้าใจและรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

4. ช่วยสร้างประสิทธิภาพทางแข่งขัน ความได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถเกิดขึ้นจากการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ การนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณค่าเหมาะสมกับราคา การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นความพยายามในการแข่งขันกับศักยภาพของตนเอง เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายตามความคาดหวังของผู้บริโภค

5. ช่วยให้การทำงานเกิดความสอดคล้องในการปฏิบัติหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเกิดความร่วมมือ ช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการบริหารจัดการองค์กรในส่วนต่างๆ

6. ช่วยให้องค์กรมีมุมมองที่ครอบคลุม โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การจัดการเชิงกลยุทธ์ต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอก หากองค์กรตอบสนองความคาดหวังได้จะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียให้การสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ขั้นตอนพื้นฐาน 4 ขั้นตอน คือ (Polprasert, 2019)

- (1) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (strategic analysis)
- (2) การกำหนดกลยุทธ์ (strategic formulation)
- (3) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (strategic implementation)

mentation) และ (4) การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ (strategic evaluation and control)

แนวคิดเกี่ยวกับวิสัยทัศน์องค์กร

วิสัยทัศน์องค์กรเป็นพื้นฐานในการวางแผนธุรกิจ มีความสำคัญในหลายด้าน ได้แก่ เป็นการดึงเอาบุคลากรมาสู่ฝันที่ตั้งไว้ร่วมกัน เชื่อมโยงบุคคลที่แตกต่างกันมาร่วมงานกัน ช่วยให้ทุกคนสามารถตัดสินใจได้ เป็นการท้าทายต่อความสะดวสบาย หรือความไม่เพียงพอต่อสิ่งที่มีในปัจจุบัน และทำให้ตระหนักถึงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกันได้ดียิ่งขึ้น (Untachai, 2019)

แนวทางการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันขององค์กร เพื่อพัฒนาการสื่อสารเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน โดยมีแนวทาง 3 ขั้นตอน ดังนี้ (Mintzberg & Quinn, 1996)

1. Clarity ความกระจ่างชัดเจน การทำให้วิสัยทัศน์ขององค์กรกระจ่างชัดเจน ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ข้อ ได้แก่ เข้าใจง่าย มีความสัมพันธ์กัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. Continuity ความต่อเนื่อง ในการพัฒนาองค์กรและมุ่งสู่การเป็นผู้นำ บริษัทต้องยึดมั่นแนวทางหลักทั้งในด้านเป้าหมายทางยุทธศาสตร์และคุณค่าขององค์กร ยึดมั่นในเป้าหมายระยะยาวที่วางไว้

3. Consistency ความเหมาะสม การดำเนินธุรกิจต้องกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับองค์กร เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และลดต้นทุนความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้

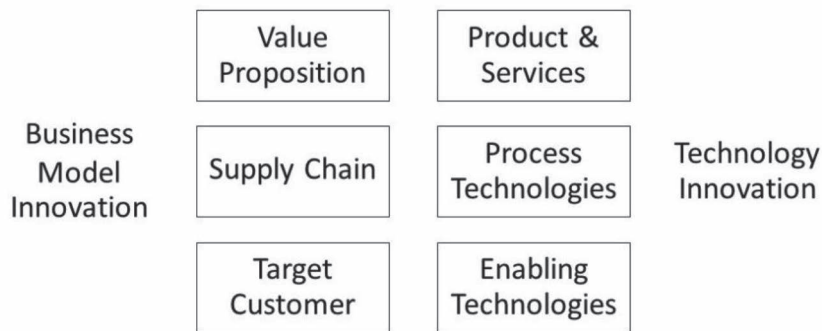
มีงานวิจัยที่พบว่า การบริหารจัดการด้านวิสัยทัศน์องค์กรมีผลต่อการเกิดประสิทธิภาพการดำเนินการขององค์กร สร้างความชัดเจนในการกำหนดกลยุทธ์และนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Manry, 2018)

มีงานวิจัย พบว่า ผลลัพธ์จากการจัดการด้านวิสัยทัศน์องค์กร 7 ข้อ ได้แก่ (1) เมื่อวัตถุประสงค์ของ

องค์กรถูกนำมาตั้งเป็น วิสัยทัศน์ จะช่วยสร้างแรงจูงใจพนักงาน และทำงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (2) เมื่อมีการป้อนข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ให้แก่พนักงานพบว่าพนักงานจะสามารถเชื่อมโยงและเกิดความมุ่งมั่นต่อวิสัยทัศน์มากยิ่งขึ้น (3) วิสัยทัศน์ที่เฉพาะเจาะจงชัดเจนจะสามารถช่วยให้พนักงานมีแนวทางการตัดสินใจที่สอดคล้องกับทิศทางสู่เป้าหมายขององค์กร (4) วิสัยทัศน์ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเพื่อค้นหาข้อคิดเห็นและเป็นเครื่องมือชี้วัดหน้าที่รับผิดชอบสำหรับพนักงานได้ (5) สร้างความท้าทายและทำให้งานที่ทำงานมีความหมายและคุณค่ามากยิ่งขึ้น (6) ผู้นำในองค์กรต้องเป็นต้นแบบของการมีวิสัยทัศน์ (7) พนักงานต้องยอมรับและมีความเป็นเจ้าของในวิสัยทัศน์ขององค์กรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่สอดคล้องต่อเป้าหมาย โดยรวมนั้นพบว่า การออกแบบวิสัยทัศน์และนำมาใช้ในองค์กรจะช่วยเพิ่มผลิตผลของพนักงานได้ (Chorpenning, 2000)

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

การสร้างนวัตกรรมถือเป็นวงจรสำคัญสำหรับธุรกิจในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีขององค์กร พยายามสร้างนวัตกรรม ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อนำเสนอสินค้าหรือกระบวนการใหม่ๆ สู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยองค์กรขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Schumpeter, 1934) นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีผลอย่างมากต่อการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีจะทำให้องค์กรก้าวขึ้นมาได้เปรียบคู่แข่งในอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินกลยุทธ์ได้ทั้งด้านต้นทุนและสร้างความแตกต่าง (Porter, 1985) การบริหารองค์กรให้เกิดนวัตกรรมต้องอาศัยการขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่การเกิดนวัตกรรม 6 มิติ ด้วยกัน (Davila, Epstein, & Shelton, 2006)

ภาพ 3 The Six Levers of Innovation

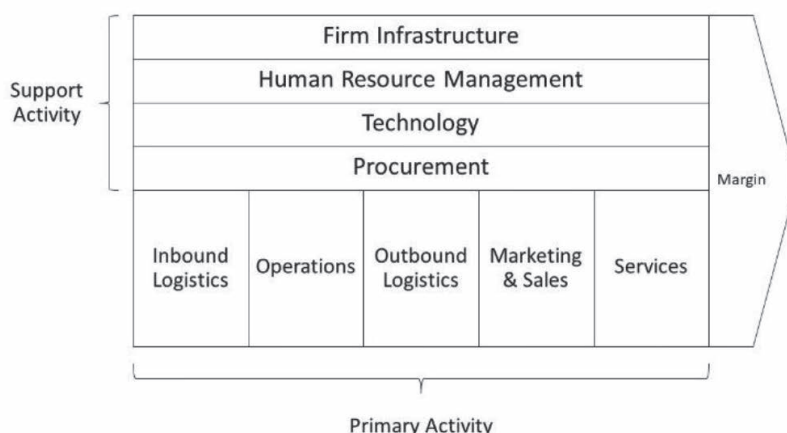
จากภาพ 3 แสดงถึงปัจจัยในการขับเคลื่อนนวัตกรรมขององค์กร โดยแบ่งเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ คือ นวัตกรรมด้านโมเดลธุรกิจ (business model innovation) เป็นการบริหารจัดการในส่วนของการนำเสนอคุณค่า (value proposition) กระบวนการห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) และการกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (target customer) อีกด้านหนึ่งคือ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีขององค์กร (technology innovation) เป็นการพัฒนาด้านของสินค้าและบริการ (product and services) เทคโนโลยีด้านกระบวนการทำงาน (process technologies) เทคโนโลยีด้านสิทธิการเข้าถึงข้อมูล (enabling technologies) ซึ่งจากภาพนี้แสดงถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงแต่ละส่วนขององค์กรจนเกิดเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขัน

มีงานวิจัยที่พบว่า นวัตกรรมสามารถช่วยให้องค์กรเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็น นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ หรือนวัตกรรมด้านการบริการ

จนนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Falahat et al., 2020; Pono et al., 2018; Samuel et al., 2017; Turulja & Bajgoric, 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน

แนวคิดห่วงโซ่อุปทานที่เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานสามารถส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการต้นทุน และสามารถเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการที่มีต่อมุมมองของผู้บริโภคได้ (Porter, 1985) การที่ห่วงโซ่อุปทานระหว่างบริษัทต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงที่ดีในอุตสาหกรรมจะช่วยส่งผลให้กิจกรรมหลักของแต่ละบริษัทสามารถส่งเสริมและประสานงานกันได้อย่างดี (Allee, 2000) โดย Porter (1985) แบ่งกิจกรรมสร้างคุณค่าผลิตภัณฑ์เป็น (1) กิจกรรมหลัก และ (2) กิจกรรมสนับสนุน (Chaimankong, C., & Chaimankong, M., 2007)

ภาพ 4 The Value Chain

จากกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. กิจกรรมหลัก (primary activities) จำแนกได้เป็น 4 งาน คือ งานด้านโลจิสติกส์ เริ่มตั้งแต่การจัดหา การไหลเข้าของวัตถุดิบ จนไปถึงการกระจายสินค้าสำเร็จรูปสู่ตลาด, งานด้านการผลิต เป็นส่วนของการผลิตสินค้าหรือบริการ โดยการปฏิบัติงานมุ่งเน้นประสิทธิภาพของการดำเนินงาน หรือมุ่งเน้นด้านการควบคุมต้นทุน ตามกลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขัน, งานด้านการตลาดและการขาย เป็นเพิ่มคุณค่าของสินค้าหรือบริการและนำเสนอสู่ลูกค้าเป้าหมายจนได้ยอดขายเข้ามาในธุรกิจและงานด้านการบริการลูกค้า เป็นการสนับสนุนและให้บริการลูกค้าหลังการขาย เพื่อรักษามาตรฐานความพึงพอใจของลูกค้า

2. กิจกรรมสนับสนุน (support activities) เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนกิจกรรมหลักในห่วงโซ่คุณค่าให้พัฒนาประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ งานด้านระบบสารสนเทศ เพื่อเป็นระบบข้อมูลในการช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในแต่ละส่วน ทั้งการขาย การผลิต การจัดเก็บสินค้าคงคลัง, งานด้านการวิจัยและพัฒนา (R & D) สามารถสนับสนุนกิจกรรมได้หลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบ

กระบวนการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือเสริมสร้างภาพลักษณ์และมูลค่าในมุมมองของลูกค้า, งานด้านทรัพยากรมนุษย์ เป็นการส่งเสริมปัจจัยด้านบุคลากรให้พร้อมต่อการดำเนินงานในแต่ละส่วน ทำให้ลดความเสี่ยงจากปัญหาด้านทักษะและฝีมือแรงงาน และงานด้านโครงสร้างพื้นฐานของบริษัท ประกอบด้วย โครงสร้างในการบริหารจัดการองค์กร ระบบควบคุมและประเมินงาน และวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อสร้างความชัดเจนและการตระหนักรู้ที่ถูกต้องของบุคลากร

องค์กรที่ดำเนินการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ในห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมองค์ประกอบในการแข่งขันได้ดีกว่า จากงานวิจัยหลายแห่งที่พบว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพขององค์กร และความเปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจ ซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันแสดงออกได้ในหลายรูปแบบ เช่น ราคา คุณภาพ การส่งมอบ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ จนนำไปสู่การเติบโตของธุรกิจ และบรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืนในอนาคต (Ngunjiri & Ragui, 2020)

กรอบในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อสร้างได้เปรียบทางการแข่งขันในยุค Thailand 4.0 ของ SMEs ธุรกิจให้บริการด้านระบบอัตโนมัติในประเทศไทย ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

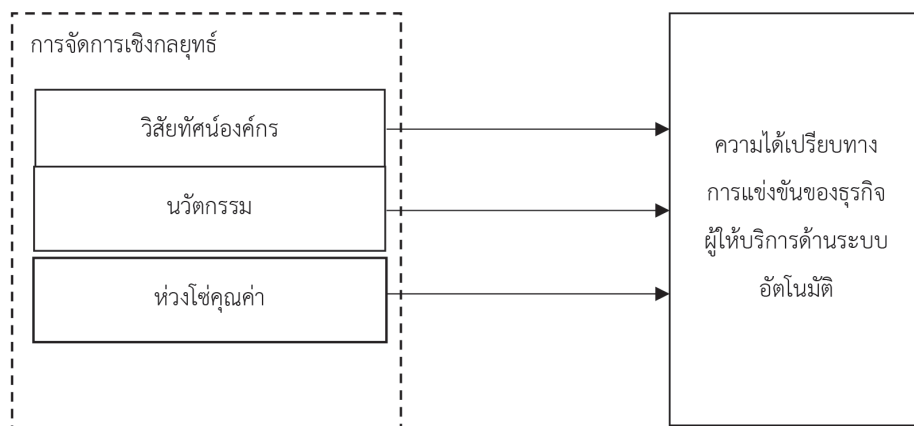
ประเด็นวิสัยทัศน์องค์กร (organizational vision) หมายถึง การจัดการเพื่อกำหนดและสื่อสารถึงเป้าหมายขององค์กรที่จะดำเนินไปในอนาคต เพื่อสร้างความเข้าใจของคนในองค์กรและนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกัน

ประเด็นนวัตกรรม (innovation) หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขององค์กร ทั้งในส่วนของสินค้าและ

บริการ กระบวนการต่างๆ และเครื่องมือเทคโนโลยีที่จำเป็น วัดได้จากนวัตกรรมด้านโมเดลธุรกิจ และนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี

ประเด็นห่วงโซ่คุณค่า (value chain) หมายถึง กิจกรรมขององค์กรเพื่อดำเนินการปฏิบัติงานตั้งแต่ภายในองค์กรจนไปถึงการส่งมอบคุณค่าต่อลูกค้า โดยแบ่งเป็น กิจกรรมหลัก (primary activities) และกิจกรรมสนับสนุน (support activities)

ประเด็นความได้เปรียบทางการแข่งขัน (competitive advantage) หมายถึง ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งในอุตสาหกรรม ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งเป็น ความได้เปรียบด้านการบริหารต้นทุน และความได้เปรียบทางด้านความแตกต่าง (Porter, 1985)

ภาพ 5 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ตามกรอบในการวิเคราะห์ พบว่ามีความเชื่อมโยงที่สำคัญในการจัดการเชิงกลยุทธ์ระหว่าง วิสัยทัศน์องค์กร นวัตกรรม และห่วงโซ่คุณค่า กับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ

ในยุค Thailand 4.0 การแข่งขันของธุรกิจต้องพึ่งพาความสามารถทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างมาก ธุรกิจที่สามารถพัฒนานวัตกรรม และนำมาปรับไปใช้ร่วมกับกลยุทธ์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมสามารถได้เปรียบคู่แข่ง สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้มากกว่า ในแต่ละธุรกิจก็มี

กระบวนการและขั้นตอนที่แตกต่างกัน ดังนั้นธุรกิจที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ประกอบต่างๆ ได้สอดคล้องและรวดเร็วย่อมทำให้ก้าวไปได้เร็วกว่าคู่แข่ง

การจัดการธุรกิจเพื่อการแข่งขันนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดทิศทางของธุรกิจ รวมทั้งมีบทบาทอย่างมากในการตอบสนองต่อการทำงานของคนในองค์กร เพื่อบรรลุเป้าหมาย ขณะเดียวกันประเทศไทยมีแนวทางและนโยบายในการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ประกอบการเองต้องกลับมาทบทวนวิสัยทัศน์และเป้าหมายของธุรกิจที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ ซึ่งจะทำให้ได้รับผลประโยชน์บางอย่างที่สอดคล้องกัน

สำหรับผู้ประกอบการในประเทศไทยเองจำเป็นต้องเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในด้านของกลยุทธ์เนื่องจากแผนแม่บทและนโยบายต่างๆ ล้วนดำเนินการด้วยความคาดหวังในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในระยะยาว การมุ่งสู่รูปแบบ Thailand 4.0 ยังถือเป็นเป้าหมายของภาครัฐในการยกระดับเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสำคัญ เพื่อเพิ่มจุดแข็งและคุณค่าของการให้บริการในทุกส่วน ขณะที่การดำเนินงานต่างๆ ต่างประสบปัญหาด้านฝีมือแรงงานที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการวางแผนแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจอย่างเหมาะสม

ด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันถือเป็นกุญแจสำคัญของการดำเนินธุรกิจ หากไม่มีความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านใดด้านหนึ่งแล้วจะทำให้ธุรกิจเกิดความเสีย และไม่สามารถเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดได้อย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถรับรู้ได้ถึงคุณภาพ และความพึงพอใจที่มีต่อองค์กร ถึงแม้ความได้เปรียบทางการแข่งขันจะสามารถวัดผลได้หลายรูปแบบ ธุรกิจเองจำเป็นต้องกำหนดตำแหน่งทางการแข่งขันให้ชัดเจน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านวิสัยทัศน์องค์กร นวัตกรรม และห่วงโซ่คุณค่าล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ ซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันมีรูปแบบหลักๆ 2 ด้านคือ ด้านการบริหารการจัดการต้นทุน และด้านการสร้างความแตกต่างในมุมมองลูกค้า

ทั้งนี้ ปัจจัยที่องค์กรควรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันของ SMEs ผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. การจัดการด้านวิสัยทัศน์องค์กร โดยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจ สื่อสารให้คนในองค์กรสามารถรับรู้และเข้าใจในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

2. การจัดการด้านนวัตกรรม โดยมีแนวทางการวิเคราะห์และตรวจสอบความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีในด้านต่างๆ ขององค์กร เพื่อเปรียบเทียบและการเลือกลงทุนพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้เกิดความคุ้มค่าในการดำเนินธุรกิจระยะยาวขององค์กร

3. การจัดการด้านห่วงโซ่คุณค่า ควรมีการวิเคราะห์และพัฒนาแต่ละกระบวนการของกิจกรรมภายในองค์กร และการประสานงานเชื่อมโยงสู่ภายนอกองค์กรทั้งซัพพลายเออร์และลูกค้า มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การปรับกระบวนการกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลยุทธ์ของธุรกิจ

เมื่อองค์กรมีแนวทางการบริหารจัดการในปัจจุบันทั้ง 3 ส่วนแล้ว จะส่งผลให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจได้

บทสรุป

การดำเนินธุรกิจเพื่อการแข่งขันต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายที่เข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ หากองค์กรใดหยุดนิ่งและไม่พัฒนาให้ทันต่อสภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน จะทำให้องค์กรประสบปัญหาทางการแข่งขันที่ยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยในการให้บริการและการนำมาซึ่งเทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคนั้นมีมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากคู่แข่งอาจดำเนินการบางอย่างจนเกิดเป็นมาตรฐาน หรือข้อเปรียบเทียบ ถ้าธุรกิจไม่ปรับตัวตามให้ทัน หรือทำให้เหนือกว่า ย่อมส่งผลกระทบต่อผลการแข่งขัน และจะกลายเป็นการเข้าสู่สภาวะการแข่งขันด้านราคา ซึ่งย่อมไม่ส่งผลดีต่อผู้ประกอบการอย่างแน่นอน

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านวัตถุดิบและอุปกรณ์ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญ หากธุรกิจผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติสามารถคิดค้นริเริ่มการผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์เป็นของตัวเองได้ ย่อมเป็นโอกาสอีกทางหนึ่งของการแข่งขันในอุตสาหกรรมนี้ รวมไปถึงผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจข้างเคียงกับธุรกิจให้บริการด้านระบบอัตโนมัติก็สามารถที่จะปรับตัวและพัฒนาเข้าสู่อุตสาหกรรมระบบอัตโนมัติได้อย่างแข็งแกร่งมากขึ้น ตามข้อมูลของ EIC ที่ระบุถึงปริมาณความต้องการผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติมากถึง 7 เท่าตัวเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ให้บริการในปัจจุบัน (M Report, 2020)

ประโยชน์ของผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของ SMEs ผู้ให้บริการด้านระบบอัตโนมัติให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจตามนโยบายสนับสนุนของแผนยุทธศาสตร์ของประเทศ และสามารถช่วยในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งจะนำไปสู่ผลสำเร็จขององค์กร และเกิดการเติบโตอย่างแข็งแกร่งอย่างยั่งยืนจนสามารถก้าวไปสู่การแข่งขันระดับสากล ทำให้ภาคส่วนอุตสาหกรรมต่างๆ ในประเทศไทยสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาด้านเทคโนโลยี เพื่อขับเคลื่อนความมั่งคั่งของเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุน SMEs กลุ่มธุรกิจให้บริการด้านระบบอัตโนมัติ โดยมีการจัดหมวดหมู่ธุรกิจที่ชัดเจน มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในกลุ่มธุรกิจระบบอัตโนมัติและมีแผนการพัฒนาในแต่ละระยะให้ชัดเจนและสามารถประเมินผลในเชิงเปรียบเทียบกับระดับสากล

2. การสนับสนุนโอกาสในการเข้าถึงเงินทุนและงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งความรู้ ทักษะฝีมือ ความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่มีมาตรฐานขึ้นภายในประเทศไทยเอง

References

- Allee, V. (2000). Reconfiguring the value network. *Journal of Business Strategy*, 21(4), 36-39.
- Bateman, T. S., & Snell, S. A. (1999). *Management: Building competitive advantage* (4th ed.). McGraw-Hill.
- Chaimankong, C., & Chaimankong, M. (2007). *Logistics and supply chain strategy: Competing in the global market*. C. Y. System Printing. [In Thai].
- Chorpenning, D. W. (2000). *Components in the design and implementation of an organizational vision*. Doctoral Dissertation of Doctor of Philosophy, Walden University.
- Danthamrongkul, W. (2003). *Administration*. Third Wave Education. [In Thai]
- Davila, T., Epstein, M., & Shelton, R. (2006). *Making innovation work: How to manage it, measure it, and profit from it*. Pearson Education.
- Ensign, P. C. (2001). Value chain analysis and competitive advantage. *Journal of General Management*, 27(1), 18-42.
- Falahat, M., Ramayah, T., Soto-Acosta, P., & Lee, Y.-Y. (2020). SMEs internationalization: The role of product innovation, market intelligence, pricing and marketing communication capabilities as drivers of SMEs' international performance. *Technological Forecasting and Social Change*, 152, 1-7.
- Jirajarat, S. (2005). *Strategic management*. Suratthani Rajabhat University, Faculty of Management Sciences. [In Thai].
- Li, S., Ragu-Nathan, B., Ragu-Nathan, T. S., & Rao, S. S. (2006). The impact of supply chain management practices on competitive advantage and organizational performance. *Omega*, 34(2), 107-124.
- M Report. (2020). *System integrator*. Retrieved from <https://www.mreport.co.th/news/industry-movement/115-system-integrator-คือ> [In Thai].
- Manry, M. (2018). *Developing and validating a framework for implementing organizational vision*. Research Project of Master of Sciences in Organizational Development, Pepperdine Graziadio Business School.
- Ministry of Industry. (2016). *Strategy for the development of Thai industry 4.0 for 20 years (2017-2036)*. Author. [In Thai]
- Mintzberg, H., & Quinn, J. B. (1996). *The strategy process: Concepts, contexts, cases* (3rd ed.). Prentice Hall.
- National Reform Council. (2015). *Vision, strategies for reforming Thailand and changing government mechanisms*. Secretariat of the House of Representatives. [In Thai]

- Naweeakarn, S. (2005). *Strategic management and business policy*. Bhannakij. [In Thai].
- Ngunjiri, J. N., & Ragui, M. (2020). Effect of value chain on competitive advantage in the insurance industry in Kenya. *International Academic Journal of Human Resource and Business Administration*, 3(8), 172-193.
- Pantaweesak, N. (2019). *System integrator*. Retrieved from https://www.scbeic.com/stocks/product/o0x0/c0/nu/f91sc0num8/Note_TH_AI-ready-System-Integrator_20190131.pdf [In Thai]
- Pitts, R. A., & Lei, D. (2000). *Strategic management: Building and sustaining competitive advantage* (2nd ed.). South-Western College Publishing.
- Polprasert, W. (2019). *Strategic management in hospital administration*. Sukhothai Thammathirat Open University Press. [In Thai].
- Pono, M., Reni, A., Osman, I., & Harisa, R. (2018). *Performance enhancement strategy through business environment, product innovation and competitive advantages*. 3rd International Conference on Accounting, Management and Economics 2018 (ICAME 2018) (pp. 258-262). Atlantis Press.
- Porter, M. E. (1985). *The competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. The Free Press.
- Schumpeter, J. A. (1934). *The theory of economic development: An inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle*. Harvard University Press.
- Semuel, H., Siagian, H., & Octavia, S. (2017). The effect of leadership and innovation on differentiation strategy and company performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, 1152-1159.
- Turulja, L., & Bajgoric, N. (2020). Innovation as a mediator between knowledge management and organisational performance. In M. E. Jennex (Ed.), *Knowledge management, innovation, and entrepreneurship in a changing world* (pp. 46-68). IGI Global.
- Untachai, S. (2019). *Marketing management*. Ban Lao. [In Thai].

เครื่องสำอางออร์แกนิกของผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวาย กับการตลาดออนไลน์ที่ได้รับความนิยม

นัฏฐิกานต์ อัสวมงคลพันธุ์¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การนำกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงเนื้อหามาใช้ร่วมกับสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวาย โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับเจนเนอร์เรชันวายกับสื่อออนไลน์ แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องสำอางออร์แกนิกบนสื่อออนไลน์ และแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดเชิงเนื้อหาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า เทคโนโลยีทางด้านความงามเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการให้ความสำคัญกับรูปร่างหน้าตามากขึ้น จนกลายเป็นค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม ทำให้เกิดการแข่งขันด้านธุรกิจความงาม ขณะที่เครื่องสำอางออร์แกนิกกำลังได้รับความนิยมและขยายตัวมากขึ้นเช่นกัน จากกระแสรักสุขภาพโดยเฉพาะในกลุ่มผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวายซึ่งเป็นช่วงวัยที่เริ่มมีกำลังซื้อ การตลาดเชิงเนื้อหาจึงเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการเครื่องสำอางออร์แกนิก เนื่องจากเป็นวิธีการสื่อสารที่สามารถผลักดันให้สินค้าเข้าไปอยู่ในความคิดแรกของผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เครื่องสำอางออร์แกนิก; เจนเนอร์เรชันวาย; การตลาดออนไลน์

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

นัฏฐิกานต์ อัสวมงคลพันธุ์. (2565). เครื่องสำอางออร์แกนิกของผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวายกับการตลาดออนไลน์ที่ได้รับความนิยม. *วารสารดุซงญอบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 575-587.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: nattikarn.a@gmail.com

Organic Cosmetics of Generation Y Women with Popular Online Marketing

Nattikarn Atsawamongkonpan¹

Abstract

This academic article aims to analyze the application of content marketing strategies with digital media and social media among Generation Y women. by applying the concept of Generation Y to online media. Use concept of organic cosmetics on online media and the concept of content marketing as a framework for analysis.

The results of the analysis revealed that beauty technology is an important role in daily life. due to more emphasis on appearance until becoming the value of most people in society causing competition in the beauty business. Meanwhile, organic cosmetics are gaining more and more popularity as well. From the health-loving trend, especially in Generation Y women, which is the age when purchasing power. Content marketing is therefore an important factor for the success of organic cosmetic entrepreneurs. Because it is a means of communication that can push the product into the first thought of the consumer to meet the needs of consumers. This is to increase the potential of online marketing competition effectively.

Keywords: Organic Cosmetics; Generation Y; Online Marketing

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Atsawamongkonpan, N. (2022). Organic cosmetics of Generation Y women with popular online marketing. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 575-587.

¹ Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkok 10240, Thailand
Email: nattikarn.a@gmail.com

บทนำ

ความสวยงามเป็นเรื่องที่อยู่คู่กับผู้หญิงมาอย่างยาวนาน ดังสุภาษิตโบราณ ที่กล่าวว่า “ไถ่งามเพราะชน คนงามเพราะแต่ง” (Thongprapan, 2009) ความงามจึงได้กลายเป็นทั้งเป้าหมายและความปรารถนาของผู้หญิง (Engeln-Maddox & Miller, 2008) ซึ่งแม้ว่าเครื่องสำอางจะไม่ใช่วิถีปฏิบัติในการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่เครื่องสำอางก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างความสุขให้แก่ผู้หญิงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (Meenin, 2014; Mistry, 2017) ทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นวัยเรียน หรือวัยทำงาน เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพหรือเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้ใช้ (Thongprapan, 2009)

เครื่องสำอางออร์แกนิกเป็นเครื่องสำอางที่ปราศจากสารเคมี โดยผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกจะถูกแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ตามสัดส่วนของวัตถุดิบและส่วนผสม ซึ่งเกิดจากการเพาะปลูกด้วยกระบวนการออร์แกนิก ผลิตภัณฑ์จะต้องปราศจากสารสังเคราะห์ใดๆ ที่ใช้เพื่อรักษาอายุของผลิตภัณฑ์ให้ยาวนาน ตลอดจนสังเคราะห์ น้ำมันที่สกัดจากแร่ สารเคมี สารสกัดจากสัตว์ สารทำลายทางเคมี หรือสารประกอบเคมีที่สังเคราะห์ขึ้น (Wimulachat, 2017)

จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2564 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Ministry of Digital Economy and Society, 2020) พบว่า กิจกรรมการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตด้านการซื้อสินค้าและบริการติดอันดับ 1 ใน 5 ของกิจกรรมการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตยอดนิยมเป็นปีที่ 2 โดยสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook เป็นสื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยมที่คนไทยใช้งานมากเป็นอันดับแรก มีสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 96.0 และพบว่ากลุ่ม Gen Y เป็นกลุ่มที่มีการใช้งาน Facebook สูงสุดคือ 98.5% เมื่อเทียบกับสื่อประเภทเดียวกัน (Ministry of Digital Economy and Society, 2019)

การตลาดเชิงเนื้อหา (content marketing) จึงเข้ามามีบทบาทต่อธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จากการศึกษาของ Baltes (2015) พบว่า การใช้สื่อในการนำเสนอสินค้าและบริการ ที่ผู้บริโภคเปิดรับเริ่มมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ การดำเนินการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ตราสินค้าและบริการด้วยสื่อดั้งเดิมแต่เพียงอย่างเดียวนั้น อาจไม่เพียงพอในสิ่งที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการทางการตลาดได้อีกต่อไปบริษัทต่างๆ จึงเริ่มพิจารณาการในการนำกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงเนื้อหามาใช้ร่วมกับสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทางการตลาดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างการรู้จักตราสินค้า การบริการจัดการตราสินค้า การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า รวมไปถึงการสร้างยอดขายให้กับสินค้าและบริการให้กับลูกค้ากลุ่มเป้าหมายในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการซื้อสินค้าและบริการ จนนำไปสู่การตั้งใจซื้อในที่สุด การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจึงเป็นรากฐานสำคัญต่อการดำเนินงานการตลาดเพราะหากบริษัทมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค จะนำมาซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Géci, Krivošíková, Nagyová, & Cagáňová, 2020)

ผลจากการวิเคราะห์ของบทความนี้จะเน้นแนวทางที่สำคัญสำหรับผู้ประกอบการเครื่องสำอางออร์แกนิกในการนำกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงเนื้อหาใช้ร่วมกับสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวาย ให้มีความน่าเชื่อถือ รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ตลอดจนเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและผู้ส่งสารอย่างต่อเนื่องในระยะยาว รวมถึงเกิดการบอกต่อไปยังเครือข่ายสังคมออนไลน์ในวงกว้าง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องสำอางออร์แกนิกบนสื่อออนไลน์

ในปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสนใจกับสุขภาพมากขึ้นจึงหันมาสนใจสินค้าและบริการที่ผ่านการผลิตที่มีสุขภาพดีและไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงหลีกเลี่ยงบริโภคสินค้าเกษตรที่มีการใช้สารเคมีค่อนข้างมากในการเพาะปลูก ทำให้ผู้บริโภคมีความใส่ใจในการเลือกซื้อสินค้าโดยคำนึงถึงสุขภาพอนามัยมากขึ้น และหันมาบริโภคสินค้าออร์แกนิก (organic product) หรือสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตได้มาตรฐานสุขภาพ ปราศจากสารเคมีตกค้าง และมีขั้นตอนการผลิตที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมส่งผลให้ตลาดสินค้าออร์แกนิกขยายตัวสูงขึ้นตามไปด้วย และความต้องการสินค้าออร์แกนิกในตลาดเพิ่มมากขึ้นทั้งภายในและต่างประเทศ (Limpornprom, 2016) มาตรฐานความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือในตัวผลิตภัณฑ์ที่จะไว้วางใจให้มาดูแลผิวหน้า ยังคงเป็นเรื่องสำคัญมาก ๆ สำหรับทุกคน โดยเฉพาะผู้หญิง (Kaewchai, 2014) โดยข้อมูลตลาดสินค้าสุขภาพและออร์แกนิกออนไลน์ของประเทศไทยบน Blue Basket ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 พบว่า สัดส่วนของสินค้าที่ได้รับความนิยมคือหมวดดูแลผิวพรรณและร่างกาย สูงถึง ร้อยละ 43.8 สะท้อนให้เห็นว่า ตลาดออนไลน์มีความต้องการสินค้ากลุ่มสุขภาพและออร์แกนิก ดังนั้นการซื้อขายสินค้าหรือบริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Commerce จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการขยายตลาดสินค้าออร์แกนิก ส่งผลให้ผู้ประกอบการได้มีการนำนวัตกรรมและสินค้าใหม่ ๆ ออกมาตอบสนองผู้บริโภคได้เป็นอย่างดีและมีความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกไร้พรมแดน ทำให้ การติดต่อสื่อสารหรือการรับรู้ข่าวสารของผู้บริโภคมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายที่เป็นช่วงวัยที่เริ่มมีกำลังซื้อ

เนื่องจากเป็นวัยทำงานและมีเงินจับจ่ายใช้สอยได้เองแล้ว ดังนั้นจึงเป็นวัยที่เหมาะสมกับการทำการตลาดอย่างยิ่ง (Electronic Transactions Development Agency, 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับเจนเนอเรชั่นวายกับสื่อออนไลน์

เจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) คือบุคคลที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2524-2538 คนกลุ่มนี้จะเป็นรุ่นลูกของกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ที่มีบุตรช้า โดยลักษณะเด่นของคนกลุ่มนี้คือ มีความมั่นใจในตัวเองสูง เน้นการทำงานหนักเพื่อหวังผล มีความทะเยอทะยานสูง โหยหาความสำเร็จ โดยเฉพาะความสำเร็จทางการเงิน ชอบเสี่ยง ชอบความท้าทาย ชอบนวัตกรรมใหม่ๆ เนื่องจากเติบโตมาพร้อมกับวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ทำให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสูง จึงให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีมากกว่าสิ่งจรรายรอบข้าง (Lueangpi-ansamut, 2019)

Leopraphai (2014) กล่าวถึงคนในเจนเนอเรชั่นวายว่า เป็นกลุ่มที่เติบโตมาพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงทำให้อินเทอร์เน็ตถือเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สำคัญ โดยคนในเจนเนอเรชั่นนี้มีลักษณะเฉพาะตัวคือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ตรงไปตรงมา จึงทำให้เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในการตลาดเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้นำเทรนด์ (trendsetter) การที่คนในเจนเนอเรชั่นนี้นิยมใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตในการสื่อสารนั้น ทำให้เกิดเครือข่ายสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น เกิดสื่อรูปแบบใหม่ต่างๆ มากมาย จนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวมกลุ่มและเข้าสังคม ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในโลกแห่งดิจิทัล (digital world) (Husnain, Rehman, Syed, & Akhtar, 2019) และมีความต้องการเชิงลึก (Insight) ในการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา ทำให้คนกลุ่มนี้มีการบริโภคข้อมูลผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าสื่อออฟไลน์อย่าง โทรทัศน์

วิทยุ หรือ หนังสือพิมพ์ (Kaewchai, 2014) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เน้นการพูดคุยสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนตลอดเวลา (Rese, Schlee, & Baier, 2019) ดังนั้น จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าคนกลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นตัวกลางในการหาข้อมูลรวมถึงซื้อขายสินค้ามากที่สุด

Lu, Zhao, and Wang (2010) ให้ทัศนะคิดว่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันทำให้รูปแบบการขายและกลยุทธ์การตลาดในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเติบโตของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) มีอัตราสูงขึ้นทั่วโลกนั้นดึงดูดความสนใจของนักลงทุนบริษัทและผู้บริโภคมากขึ้นเช่นกัน ดังที่ Leonard and Jones (2014) เห็นว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้เข้ามาเปลี่ยนเศรษฐกิจและวิธีการทำธุรกิจสิ่งนี้ผลักดันให้บริษัทต่างๆ ต้องหาหนทางใหม่ในการขยายตลาด โดยการปรับสินค้าและบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุด รวมไปถึงกระบวนการส่งมอบสินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ Fishbein and Ajzen (1975) ให้ทัศนะคิดว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของบริษัทนั้นขึ้นอยู่กับความควบคุมอินเทอร์เน็ตให้กลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดการบริการที่ดีขึ้นสามารถส่งเสริมและเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภคได้ ดังนั้นบริษัทต้องตระหนักถึงมุมมองของลูกค้าและสร้างความพอใจให้แก่ลูกค้ามากที่สุด ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Martin and Camarero (2008) ที่พบว่าร้านค้าออนไลน์ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ความน่าสนใจคือการซื้อขายออนไลน์นั้นเปิดกว้างในธุรกิจและขยายไปอย่างรวดเร็ว โดยพบว่าแม้แต่ผู้คนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ห่างไกล สามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านทางช่องทางออนไลน์ได้เช่นเดียวกัน จึงเป็นที่มาของการดำเนินธุรกิจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการเติบโตขึ้นแบบก้าวกระโดด การทำการตลาดเชิงเนื้อหาออนไลน์จึงมีความ

จำเป็นที่นักการตลาดต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงการสื่อสารทางการตลาดและเครื่องมือที่ใช้ทางการตลาด เพื่อใช้ในการแบ่งประเภทของการตลาดเชิงเนื้อหา โดยการสร้างและดูแลจัดการเนื้อหา เพื่อที่จะเปลี่ยนหรือปรับปรุงพฤติกรรมของผู้บริโภค (Chaffey, Mayer, Johnston, & Ellis-Chadwick, 2000)

แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดเชิงเนื้อหา

การตลาดเชิงเนื้อหา (content marketing) หมายถึง การออกแบบข้อความและข้อมูลกราฟิกที่สร้างหน้าเว็บ เนื้อหาที่ดีเป็นกุญแจสำคัญในการดึงดูดลูกค้าไปยังเว็บไซต์และรักษาความสนใจหรือการเข้าชมซ้ำของลูกค้า (Chaffey et al., 2000) การตลาดเชิงเนื้อหา มักจะมุ่งเน้นที่เนื้อหาขององค์กรบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งรวมถึงข้อมูลและฐานความรู้ เป็นเทคนิคการตลาดของการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องและมีคุณค่า เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคเกิดการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน โดยการสื่อสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้เกิดกระทำ ที่สร้างประโยชน์ของลูกค้า (Steimle, 2014)

Gunelius (2011) กล่าวว่า การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการส่งเสริมการขายของธุรกิจและตราสินค้า ผ่านการเพิ่มมูลค่าให้กับข้อความ วิดีโอหรือเสียง ทั้งเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์หรือสื่อออฟไลน์ โดยสามารถเป็นรูปแบบเนื้อหาที่มีความยาว (long-form) เช่น บล็อก บทความ E-Books หรือเนื้อหารูปแบบสั้น (short-form) เช่น ข้อความหรือรูปภาพผ่าน Twitter และ Facebook หรือรูปแบบการสนทนา (conversational-form) เช่น การแบ่งปันเนื้อหาที่ดีผ่าน Twitter หรือเข้าร่วมในการอภิปรายผ่านการแสดงความคิดเห็นทางบล็อก หรือกระทู้สนทนาออนไลน์

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการตลาดเชิงเนื้อหาเพิ่มเติม พบว่า

กลยุทธ์ในการสร้างและการเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณค่า เกี่ยวข้องและสอดคล้องกัน เพื่อดึงดูดและรักษา ลูกค้าไว้อย่างระยะยาวได้นั้น มีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้ (Steimle, 2014)

1. ความสัมพันธ์กัน ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ใน ความหมายของการตลาดเชิงเนื้อหา เนื้อหาที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกัน ในวรรณกรรมความเกี่ยวข้องของ เนื้อหาถือเป็นประโยชน์ต่อข้อมูลสำหรับผู้บริโภค เพื่อให้มั่นใจว่าเนื้อหาต้องมีความเกี่ยวข้องกันกับผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของสินค้า เพื่อรักษฐาน ลูกค้าเดิม และขยายฐานลูกค้ารายใหม่ นอกจากนี้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามโฆษณาทางสังคมออนไลน์ จะช่วยในการสร้างการติดต่อสื่อสารระหว่างบริษัทและ ผู้บริโภค ในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2. การให้ข้อมูล ลักษณะการใช้เนื้อหาเชิงการตลาด เพื่อนำเสนอให้กับลูกค้าบนสังคมออนไลน์ เป็นการให้เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสินค้าต่างๆ ในด้านการตลาด กระตุ้นให้เกิดการซื้อหรือใช้บริการ รวมทั้ง นำเสนอรายละเอียดสินค้า เพื่อสร้างให้เกิดแนวโน้ม ความต้องการที่จะซื้อสินค้าของลูกค้า ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกับเนื้อหาที่สร้างขึ้น ดังนั้น การทำการตลาดเชิงเนื้อหาในมิติของการให้ข้อมูล เป็นวิธีการสร้าง เนื้อหาที่น่าสนใจ โดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินค้าบริการตรงประเด็น ดึงดูดความสนใจ เกิดการบอกต่อในโลกออนไลน์ และสามารถสร้างความต้องการ สร้างแรงจูงใจเพิ่มทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าบริการ ผ่านการแนะนำสินค้าด้วยการ รีวิวผ่านคลิป VDO สั้นๆ เพื่ออธิบายเกี่ยวกับวิธีการใช้งานของสินค้า จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม กับเนื้อหาที่สร้างขึ้น หรือการสร้างเรื่องราวและคลัง เรื่องราว เกี่ยวกับสินค้าบนสื่อออนไลน์ จะทำให้ลูกค้า สามารถเข้าถึงข้อมูลของสินค้าได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้ง การให้ข้อมูลที่มีความสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้ติดตาม

เกิดความคุ้นเคยกับสินค้าเพิ่มมากขึ้น

3. ความเชื่อถือได้ เป็นความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ข่าวสารที่ผ่านการประมวลผลอย่างละเอียดเป็นข้อมูลที่ บริษัทให้กับผู้บริโภคอย่างสมบูรณ์ ความน่าเชื่อถือ เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญ บริษัทควรประเมิน กระบวนการประมวลผลข้อมูลอย่างละเอียดและใช้ เทคนิคที่เหมาะสม ข้อมูลที่ได้รับจากบริษัทต้องเชื่อถือได้และเพียงพอ ความน่าเชื่อถือกำหนดความถูกต้องของข้อมูล ในขณะที่ความพอเพียงของข้อมูลจะถูก กำหนดว่ามีความสมบูรณ์

4. คุณค่า หมายถึง คุณภาพของเนื้อหาได้รับการ ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีศักยภาพ และแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่บริษัทเสนอ สามารถ ช่วยได้ในการแก้ปัญหาของลูกค้าเกี่ยวกับการให้ รายละเอียด ระบุประเภท ลักษณะและราคาให้ครบถ้วน จะช่วยให้ผู้บริโภคมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ ซื้อสินค้าโดยเฉพาะในบริบทออนไลน์ การใช้ Keyword คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสินค้า จะช่วยให้ผู้บริโภคสนใจ มีความเข้าใจในตัวสินค้ามากยิ่งขึ้น ตลอดจนการสร้าง เนื้อหาที่เป็นประโยชน์จากการใช้สินค้า จะช่วยให้ ผู้บริโภคเห็นประโยชน์และความโดดเด่นของสินค้า ได้รวดเร็ว เช่น การรีวิวจากผู้ใช้งานจริง จะช่วยให้ ผู้บริโภคเห็นประโยชน์และความโดดเด่นของสินค้าได้มากกว่า

5. เอกลักษณ์ เป็นความโดดเด่นของเนื้อหาใน การดึงดูดความสนใจของลูกค้า และมีเนื้อหาที่ไม่ซ้ำคู่แข่งกันเพื่อให้ได้เปรียบทางการแข่งขัน การสร้างคุณค่า เฉพาะตัวของสินค้าในด้านคุณภาพ รูปแบบสินค้า รวมถึงการบริการหลังการขาย ซึ่งความแตกต่างนี้เป็น คุณค่าเฉพาะตัวของสินค้าที่มีความเหนือกว่าคู่แข่ง

6. อารมณ์ หมายถึง อารมณ์เชิงบวก หรืออารมณ์ ด้านความบันเทิงที่สร้างแรงกระตุ้นให้กับลูกค้า การ ศึกษาเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่มีองค์ประกอบที่น่า สนใจและให้ความบันเทิงแก่ผู้บริโภค จะช่วยเสริมสร้าง

ความสัมพันธ์กับลูกค้า และกระตุ้นให้ลูกค้าให้ความสนใจมากขึ้น เช่น การใช้เสียงดนตรีที่มีความตื่นเต้นในคลิป VDO สั้นๆ จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจสินค้าทันที หรือการบอกเล่าเรื่องราวผ่านภาพที่กินใจ สอดรับกับสินค้า จะทำให้ผู้บริโภคเกิดการมีส่วนร่วมในสินค้ามากขึ้น

7. ด้านความทันสมัยของเนื้อหาหรือข้อมูล จะเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของลูกค้า หากผสมรวมเข้ากับการตลาดเชิงเนื้อหาอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถนำเสนอเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ มีความดึงดูด และกระตุ้นให้เป็นลูกค้าของธุรกิจ นักวิจัยบางราย เชื่อว่าเพื่อสร้างอิทธิพลการตลาดเชิงเนื้อหา ควรมีคุณภาพของเนื้อหาอย่างอัจฉริยะ สามารถนำเสนอเนื้อหามาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้มีการส่งต่อด้านเนื้อหาของผลิตภัณฑ์กระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เช่น Facebook, Line, IG เว็บไซต์

ผ่านทางอินเทอร์เน็ต และโฆษณาประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และผลิตภัณฑ์ผ่านทางเทคโนโลยีให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ให้สินค้าเป็นที่รู้จัก ไม่ว่าจะเป็นการใส่ลิงค์เพื่อให้รายละเอียดใน Profile เกี่ยวกับเว็บไซต์ของบริษัทหรือโปรโมชั่นของร้าน จะทำให้ผู้บริโภคได้เชื่อมต่อทุกช่องทางสำคัญ หรือการแสดงวิดีโอด้วยความละเอียดระดับ HD จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสบายตา เห็นสินค้าที่น่าเสนอได้ชัดเจนขึ้น

จากองค์ประกอบของการตลาดเชิงเนื้อหา สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการทางการตลาดที่ให้ความสำคัญกับการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่มีประโยชน์ มีความน่าสนใจ และสร้างความรู้สึกให้ผู้บริโภครับรู้ถึงความแตกต่างจากคู่แข่ง ทำให้ผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวายนำไปสร้างปฏิสัมพันธ์ จนเกิดการบอกต่อไปยังผู้ใช้รายอื่น

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

ธุรกิจสินค้าออร์แกนิกในประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตขึ้น โดยมีปัจจัยสนับสนุนหลักจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่หันมาตระหนักและใส่ใจกับสุขภาพการกินอยู่ที่ดีมากขึ้น ประกอบกับรายได้ของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น (โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางที่มีรายได้ปานกลางถึงสูง) รวมถึงข้อจำกัดด้านสุขภาพของผู้บริโภค นโยบายสนับสนุนของภาครัฐที่ส่งเสริมการลงทุนเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ จะทำให้อุปสงค์และอุปทานตลาดออร์แกนิกในประเทศไทยเพิ่มขึ้น การซื้อขายสินค้าหรือบริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Commerce จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการขยายตลาดสินค้าออร์แกนิก ส่งผลให้ผู้ประกอบการได้มีการนำนวัตกรรมและสินค้าใหม่เพื่อออกมาตอบรับไลฟ์สไตล์และความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

ประกอบกับในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกไร้พรมแดนทำให้การติดต่อสื่อสารหรือการรับรู้ข่าวสารของผู้บริโภคมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Electronic Transactions Development Agency, 2020; Wimulachat, 2017)

จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2564 ของ Ministry of Digital Economy and Society (2020) พบว่า กิจกรรมการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตด้านการซื้อสินค้าและบริการติดอันดับ 1 ใน 5 ของกิจกรรมการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต ยอดนิยมเป็นปีที่ 2 ด้วยสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2563 มีผู้ตอบว่าซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 50.8 และในปี 2564 มีผู้ตอบข้อนี้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 51.3 โดยสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook เป็นสื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยมที่คนไทยใช้งานมากเป็น 3 อันดับแรก มีสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 96.0 และพบว่ากลุ่ม Gen Y เป็นกลุ่มที่มีการใช้งาน สูงสุดคือ 98.5% เมื่อเทียบกับสื่อกลุ่มผู้ใช้งานเจนเนอร์เรชันอื่น

ประกอบกับโลกของธุรกิจการค้าออนไลน์เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคสะดวก รวดเร็ว ง่ายตาย เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเติบโตของมูลค่า E-Commerce ปี พ.ศ. 2563 กับปี พ.ศ. 2564 พบว่า มูลค่า E-Commerce ประเภทผู้ประกอบการกับผู้บริโภค (Business to Consumer--B2C) ของปี พ.ศ. 2554 ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 43 ซึ่งอุตสาหกรรมหมวดการค้าปลีกและการค้าส่ง มีมูลค่ามากที่สุด 731,828.33 ล้านบาท (ร้อยละ 34.54) (Electronic Transactions Development Agency, 2020) ปัจจัยที่สำคัญมาจากการที่ธุรกิจ E-Commerce เป็นช่องทางการขายหลัก ในการเข้าถึงผู้บริโภค อีกทั้งยังมีการเข้ามาของผู้ให้บริการจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการแข่งขันด้านการให้บริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ทั้งการมีระบบชำระเงินออนไลน์ (online payment) หรือการมีระบบจัดการสินค้าและขนส่งถึงปลายทางพร้อมเก็บเงิน (warehouse & fulfillment) (Ministry of Digital Economy and Society, 2020)

จะเห็นได้ว่า การแพร่หลายของเทคโนโลยีในการซื้อขายสินค้า หรือบริการผ่านอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันอย่างมาก เนื่องจากมีการเชื่อมโยงกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการซื้อขายสินค้าหรือบริการ นั่นคือ ผู้ผลิต ผู้ซื้อ ผู้ขาย ผู้กระจายสินค้าและกระบวนการทางธุรกิจต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยง (Salonen & Karjaluoto, 2016) ซึ่งถือว่าเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินธุรกิจ พร้อมทั้งเป็นการเปลี่ยนรูปแบบของการทำธุรกิจในรูปแบบเดิมๆ โดยมีการอาศัยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Kyu Kim, Zauberman, & Bettman, 2012)

แต่ถึงแม้จะมีการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงผู้บริโภคแล้วในมุมมองของผู้บริโภคยังกังวลเรื่องความเสี่ยงที่เกิดจากการใช้งาน ดังที่ Cunningham, Gerlach, Harper, and Young (2005) ได้ทำการศึกษาการรับรู้ความเสี่ยง และกระบวนการซื้อของผู้บริโภค พบว่าการรับรู้ความเสี่ยงของการบริการออนไลน์ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นสาเหตุของการเกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับความเสี่ยงมากกว่าการบริการในรูปแบบเก่าๆ การวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงทางประสิทธิภาพ ภายนอก สังคม และการเงิน มีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อขั้นตอนของกระบวนการซื้อของผู้บริโภค ประกอบกับผู้บริโภคขาดความไว้วางใจและลังเลหรือหลีกเลี่ยงที่จะซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ เนื่องจากความไม่ไว้วางใจ (Leonard & Jones, 2014) จากการศึกษาที่ผ่านมาของ Hsiao, Chuan-Chuan Lin, Wang, Lu, and Yu (2010) เกี่ยวกับความไว้วางใจของผู้บริโภคที่ใช้รูปแบบ การตัดสินใจในการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์พบว่า ระดับของความไว้วางใจและการรับรู้ความเสี่ยงเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ นอกจากนี้ปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม คือ ชื่อเสียงของผู้ขาย คุณภาพข้อมูลที่ผู้ขายเผยแพร่ความปลอดภัย และการคุ้มครองข้อมูลความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่สาม หรือการทำธุรกรรมทางธุรกิจ ซึ่งหมายถึง ความไว้วางใจและการรับรู้ความเสี่ยงสัมพันธ์กับชื่อเสียงขององค์กร คุณภาพข้อมูลที่เผยแพร่ ความปลอดภัย และการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่สาม หรือการทำธุรกรรมทางธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญ

การตลาดเชิงเนื้อหา (content marketing) จึงเข้ามามีบทบาทต่อธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Baltes, 2015) จากการศึกษาของ Saleh (2016) พบว่า การใช้สื่อในการนำเสนอสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคเปิดรับ เริ่มมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามา

มีบทบาทและอิทธิพลต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ การดำเนินการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ตราสินค้าและบริการด้วยสื่อดั้งเดิมแต่เพียงอย่างเดียวนั้น อาจไม่เพียงพอในที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินการทางการตลาดได้อีกต่อไป บริษัทต่างๆ จึงเริ่มพิจารณาการในการนำกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงเนื้อหา มาใช้ร่วมกับสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทางการตลาดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างการรู้จักตราสินค้า การบริการจัดการตราสินค้า การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า รวมไปถึงการสร้างยอดขายให้กับสินค้าและบริการให้กับลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการซื้อสินค้าและบริการจนนำไปสู่การตั้งใจซื้อในที่สุด

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบออนไลน์ที่มีการแข่งขันกันสูง เนื่องจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีความสะดวก รวดเร็ว และง่ายดาย ทำให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติในด้านบวกต่อช่องทางที่เกิดขึ้น (Teo & Liu, 2007) ซึ่งสิ่งที่สามารถทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน นั้น คือการเข้าใจรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลต่อการซื้อสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการให้ทันทั่วทั้ง (Valkeneers & Vanhooymissen, 2012) การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคม จึงนับได้ว่าเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง เนื่องจากเหตุผลหลายประการ อาทิ จำนวนผู้ใช้สื่อสังคมที่เพิ่มมากขึ้น ลักษณะของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นในยุคอินเทอร์เน็ตได้เปลี่ยนมาเป็นโปรซูเมอร์ (prosumer) ที่มีความต้องการในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์สินค้า หรือบริการกับเจ้าของสินค้า และเลือกซื้อสินค้า โดยเชื่อถือคำแนะนำจากเครือข่ายเพื่อนๆ มากกว่าโฆษณา และคุณลักษณะของสื่อสังคมที่เอื้อให้เกิดการเชื่อมต่อกัน (connectivity) จนขยายเติบโตออกไปเป็นชุมชนของผู้ใช้สื่อสังคมขนาดใหญ่ การมีบทสนทนา (conversations) เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ กัน (Narang, Yadav, & Rindfleisch, 2022)

การใช้สื่อสามารถสร้างเนื้อหาเองได้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในสร้างสรรค์เนื้อหาต่างๆ ซึ่งล้วนตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ชอบแสดงออกด้วยการสร้าง (create) และแบ่งปัน (share) เนื้อหานั้นให้คนอื่น ๆ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคม (Marbach, Lages, Nunan, & Ekinici, 2019) จึงเป็นกลยุทธ์การตลาดแบบมีส่วนร่วม (engagement marketing) ที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการตลาด ได้แก่ สร้างการตระหนักรู้ให้เพิ่มขึ้น กระตุ้นให้เกิดความต้องการ ช่วยอำนวยความสะดวก สร้างความจงรักภักดี และลดความเสี่ยง หรือความไม่ไว้วางใจในการใช้งาน ด้วยการเป็นพื้นที่ให้ผู้บริโภคเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ (Lane & Kent, 2018) และสร้างการตระหนักรู้ต่อตราสินค้านั้นอย่างกว้างขวาง ผ่านการออกแบบเนื้อหาที่สามารถสร้างประสบการณ์ของผู้รับสารในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมนั้นๆ อย่างมีส่วนร่วม จนเกิดเป็นกระแสการบอกต่อแบบปากต่อปากที่มีการพูดถึงกันเป็นทอดๆ อีกทั้งนำไปสู่การมีความเชื่อมโยงผสานพื้นที่ของการสื่อสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายอีกด้วย (Kujur & Singh, 2017)

ดังนั้น แนวทางของสำหรับผู้ประกอบการเครื่องสำอางออร์แกนิกในการนำกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงเนื้อหามาใช้ร่วมกับสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ มีดังนี้ ควรสร้างแคมเปญการมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับแบรนด์กับลูกค้า ผ่านการตลาดเชิงเนื้อหาที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้าและธุรกิจ เนื้อหาที่เตรียมไว้ช่วยสร้างความบันเทิง สร้างแรงบันดาลใจ และควรมีการพูดคุยเกี่ยวกับเครื่องสำอางออร์แกนิก และมอบข้อมูลใหม่ๆ ให้แก่ลูกค้า เนื่องจากการที่ผู้คนมีส่วนร่วมมากขึ้น การเข้าถึงมากขึ้น จะส่งผลให้เครื่องสำอางออร์แกนิกเป็นที่รู้จักดีขึ้น ซึ่งการโต้ตอบกับลูกค้ายังช่วยให้ลูกค้าเข้าใจถึงลักษณะและตัวตนของสินค้าและบริการได้มากยิ่งขึ้น ประเด็นต่อมา คือ ควรใช้เนื้อหาและภาพที่มีความน่าสนใจ เพื่อสร้างการ

โต้ตอบบนโพสต์ รวมถึงการแชร์ความคิดเห็น เพิ่มจำนวนไลค์ของโพสต์ ยิ่งไปกว่านั้นการเพิ่มวิดีโอและภาพลงในโพสต์ ที่มีลักษณะเนื้อหา เช่น นวัตกรรม การผลิตเครื่องสำอางออร์แกนิกที่น่าสนใจ ความแตกต่างของเครื่องสำอางออร์แกนิกในแต่ละยี่ห้อ อันเป็นตัวขับเคลื่อนให้ผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวายเกิดการรับรู้และมีประโยชน์ในการตัดสินใจซื้อ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องสำอางออร์แกนิกอาจมีรูปแบบบล็อก และบทความสั้นเป็นตอน ในรูปแบบการเล่าเรื่องที่สร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับลูกค้า และควรใช้ภาษาที่เป็นกันเอง ทำให้ลูกค้าเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

บทสรุป

จากการศึกษาเอกสารทั้งหมดข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษา พบว่า ปัจจุบันและอนาคตพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากอินเทอร์เน็ตกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ง่าย และบ่อยครั้งมากขึ้น ส่งผลให้นักสื่อสารการตลาดต้องปรับตัวในการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารให้เข้าถึงผู้บริโภค โดยเฉพาะกับคนในเจนเนอร์เรชันวาย เป็นกลุ่มที่เติบโตมาพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงทำให้อินเทอร์เน็ตถือเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สำคัญ การตลาดเชิงเนื้อหาจึงเป็นกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างสรรค์ การเผยแพร่ และการกระจายเนื้อหาที่มีคุณค่าไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มบนสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนเกิดการบอกต่อในโลกออนไลน์ โดยนักการตลาดนิยมใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และจดหมายข่าว หรือ E-newsletter, VDO, Blog Post, Image/Infographic สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับตราสินค้าและผู้บริโภค และเพื่อให้เข้าใจและนำไปบำบัดความต้องการของผู้หญิงเจนเนอร์เรชันวายได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. นักการตลาดควรสร้างแคมเปญการมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์กับลูกค้า สร้างความบันเทิงแต่แฝงเนื้อหาที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องสำอางออร์แกนิก

2. นักการตลาดควรใช้เนื้อหาและภาพที่มีความน่าสนใจ เพื่อสร้างการโต้ตอบบนโซเชียล

3. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องสำอางออร์แกนิก อาจมีรูปแบบบล็อก และบทความสั้น และควรใช้ภาษาที่เป็นกันเอง ทำให้ลูกค้าเข้าถึงได้ง่าย

References

- Baltes, L. P. (2015). Content marketing – The fundamental tool of digital marketing. *Economic Sciences*, 8(2), 111-118.
- Chaffey, D., Mayer, R., Johnston, K., & Ellis-Chadwick, F. (2000) *Internet marketing, strategy, implementation and practice*. Prentice Hall.
- Cunningham, L. F., Gerlach, J. H., Harper, M. D., & Young, C. E. (2005). Perceived risk and the consumer buying process: Internet airline reservations. *International Journal of Service Industry Management*, 16(4), 357-372.
- Electronic Transactions Development Agency. (2020). *Report of internet user behavior survey in Thailand 2018*. Author. [In Thai]
- Engeln-Maddox, R., & Miller, S. A. (2008). Talking back to the media Ideal: The development and validation of the critical processing of beauty images scale. *Psychology of Women Quarterly*, 32(2), 159-171
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Addison-Wesley.
- Géci, A., Krivošíková, A., Nagyová, E., & Cagáňová, D. (2020). The influence of lifestyle on consumer behavior and decision making in research aimed at protein bars. *Potravinárstvo Slovak Journal of Food Sciences*, 14, 318-327.
- Gunelius, S. (2011). *Content marketing for dummies*. John Wiley & Sons.
- Hsiao, K., Chuan-Chuan Lin, J., Wang, X., Lu, H., & Yu, H. (2010). Antecedents and consequences of trust in online product recommendations: An empirical study in social shopping. *Online Information Review*, 34(6), 935-953.
- Husnain, M., Rehman, B., Syed, F., & Akhtar, M. W. (2019). Personal and in-store factors influencing impulse buying behavior among Generation Y consumers of small Cities. *Business Perspectives and Research*, 7(1), 92-107.

- Kaewchai, S. (2014). Motivating factors for purchasing stem cell cosmetics of consumers of Generation Y. *Business Journal Review*, 6 (1), 21-35. [In Thai]
- Kujur, F., & Singh, S. (2017). Engaging customers through online participation in social networking sites. *Asia Pacific Management Review*, 22(1), 16-24.
- Kyu Kim, B., Zauberaman, G., & Bettman, J. R. (2012). Space, time, and intertemporal preferences. *Journal of Consumer Research*, 39(4), 867-880.
- Lane, A., & Kent, M. L. (2018). Dialogic engagement. In K. A. Johnston & M. Taylor (Eds.), *The handbook of communication engagement* (pp. 61-72). John Wiley & Sons.
- Leonard, L. N. K., & Jones, K. (2014). Consumer-to-Consumer ecommerce: Acceptance and intended behavior. *Communications of the IIMA*, 14(1), 1-21.
- Leopraphai, B. (2014). Thai population, past – present – future. Mahidol University, Institute for Population and Social Research. [In Thai]
- Limpornprom, K. (2016). *Health, how can we do that?*. The Scene Interbook. [In Thai]
- Lu, Y., Zhao, L., & Wang, B. (2010) From virtual community members to C2C e-commerce buyers: Trust in virtual communities and its effect on consumers' purchase intention. *Electronic Commerce Research and Applications*, 9(4), 346-360.
- Lueangpiansamut, J. (2019). *Generation of hopelessness*. Praew. [In Thai]
- Marbach, J., Lages, C., Nunan, D., & Ekinci, Y. (2019). Consumer engagement in online brand communities: The moderating role of personal values. *European Journal of Marketing*, 53(9), 1671-1700.
- Martin, S. S., & Camarero, C. (2008). Consumer trust to a web site: Moderating effect of attitudes toward online shopping. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 11(5), 549-554.
- Meenin, C. (2014). *Behavior of buying/using cosmetics imported from Japan in Bangkok*. Master Thesis of Business Administration, Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Ministry of Digital Economy and Society. (2019). *Report of the survey of internet usage behavior in Thailand in 2019*. Author. [In Thai]
- Ministry of Digital Economy and Society. (2020). *Thailand internet behavior survey 2020*. Author. [In Thai]
- Mistry, N. (2017). Guidelines for formulating anti-pollution products. *Cosmetics*, 4(57), 1-16.
- Narang, U., Yadav, M. S., & Rindfleisch, A. (2022). The “idea advantage”: How content sharing strategies impact engagement in online learning platforms. *Journal of Marketing Research*, 59(1), 61-78.

- Rese, A., Schlee, T., & Baier, D. (2019). The need for services and technologies in physical fast fashion stores: Generation Y's opinion. *Journal of Marketing Management*, 35(15-16), 1437-1459.
- Saleh, K. (2016). *13 content marketing metrics to track for optimum conversions*. Retrieved from <https://martech.org/13-content-marketing-metrics-need-track-optimum-conversions>
- Salonen, V., & Karjaluo, H. (2016). Web personalization: The state of the art and future avenues for research and practice. *Telematics and Informatics*, 33(4), 1088-1104.
- Steimle, J. (2014). *What is content marketing?*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/joshsteimle/2014/09/19/what-is-content-marketing/?sh=533ab70310b9>
- Teo, T. S. H., & Liu, J. (2007). Consumer trust in e-commerce in the United States, Singapore and China. *Omega*, 35(1), 22-38.
- Thongprapan, K. (2009). *Factors affecting the decision to buy imported cosmetics from the Republic of Korea of women in Bangkok*. Master Independent Study of Economics. Thammasat University. [In Thai]
- Valkeneers, G., & Vanhoomissen, T. (2012). Generations living their own life: The differences in lifestyle and consumer behaviour between busters and baby boomers. *Journal of Customer Behaviour*, 11(1), 53-68.
- Wimulachat, R. (2017). *Study of marketing strategies for organic products affecting consumers' buying decisions in Bangkok: A case study of beauty and body care products*. Master Independent Study of Business Administration, Bangkok University. [In Thai]

การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา

ภาคภูมิ ชีร์สันติกุล¹ เกษตรชัย และหิมี²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความหมาย ความสำคัญ แนวคิดทฤษฎีของการตระหนักรู้ในตนเอง ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง องค์ประกอบของการตระหนักรู้ในตนเอง และแนวทางในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อเสนอเป็นแนวคิดการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจในตนเอง ทั้งในด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำ ตลอดจนจุดเด่นจุดด้อยของตนเองนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีตัวตน ทฤษฎีบุคลิกภาพของเกสโตลท์ ทฤษฎีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ ทฤษฎีหน้าต่างโจรารี โดยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกต่างมีผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเองมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านค่านิยม ด้านรูปแบบทางความคิด ด้านการปรับตัว และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองมี 3 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาตนด้วยตนเอง การศึกษาตนเองโดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการสำรวจตนเองโดยใช้แบบทดสอบและแบบสำรวจ

คำสำคัญ: การตระหนักรู้ในตนเอง; การพัฒนา; นักศึกษา

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

ภาคภูมิ ชีร์สันติกุล และเกษตรชัย และหิมี. (2565). การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 588-600.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5 ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110, ประเทศไทย

อีเมล: teerasantikul.p@gmail.com

² คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Developing Self-Awareness of Students

Pakpoom Teerasantikul¹ Kasetchai Laeheem²

Abstract

This academic article aims to propose the definition, meaning, and theoretical concepts of self-awareness, factors affecting self-awareness, elements of self-awareness, and guidelines for developing self-awareness to propose a concept for developing self-awareness in students. Related studies and theories of the concepts were analyzed and synthesized.

The analysis has found that self-awareness is the ability to know and understand yourself and comprehend your thoughts, emotions, and actions as well as your strengths and weaknesses leading to the development of potential in various fields. The main theoretical concepts are Self-Theory, Gestalt Theory of Personality, Transactional Analysis, and The Johari Window. Both internal and external factors affect self-awareness. Self-awareness has 4 components: values, thought patterns, adaptation, and interpersonal relations, and there are three concepts for the development of self-awareness: self-study by self, self-study by listening to the opinions of others, and self-exploration using assessments and surveys.

Keywords: Self-Awareness; Development; Students

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Teerasantikul, P., & Laeheem, K. (2022). Developing self-awareness of students. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 588-600.

¹ Doctor of Philosophy Program in Human and Social Development, Prince of Songkla University
15 Kho Hong, Hat Yai, Songkhla 90110, Thailand
Email: teerasantikul.p@gmail.com

² Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

บทนำ

การตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) เป็นความสามารถในการรับรู้ และเข้าใจ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สิ่งที่ตนเองให้คุณค่า รวมถึงเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อตนเอง หรือพฤติกรรมของตนเองอย่างไรบ้าง ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถประเมินจุดเด่นและจุดบกพร่องของตนเองเพื่อนำไปพัฒนาตนเองต่อไปได้ (Ackerman, 2019) โดยการตระหนักรู้ในตนเองถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การพัฒนาและส่งเสริม เพราะถ้าบุคคลได้รู้จักและเข้าใจในตนเองว่าตนเองเป็นอย่างไร ในขณะนั้นจะทำให้บุคคลสามารถแสดงออกหรือกระทำในสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม แต่หากบุคคลขาดซึ่งการเข้าใจในตนเองความสามารถในการเข้าใจในอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตนเองก็จะบกพร่อง ส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์และการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Boonyaprapun, 2020) สอดคล้องกับแนวคิดของ Chaipayarn (2019) ที่กล่าวว่า การตระหนักรู้ในตนเองเป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง และเข้าใจความแตกต่างของบุคคลอื่น ทั้งในเรื่อง เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา ตลอดจนสุขภาพอนามัย การที่บุคคลจะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมนั้นจำเป็นต้องตระหนักรู้ในตนเองซึ่งการตระหนักรู้ในตนเองนั้นหมายรวมถึงการเข้าใจในความต้องการ ความคิดของตนเอง เพื่อนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น เมื่อบุคคลมีการตระหนักรู้หรือรู้จักตนเองดีแล้ว ก็จะสามารถรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงสภาวะอารมณ์ของตนเอง มองตนเองตามความเป็นจริง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ต่อไป

การประยุกต์ศาสตร์การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มี

ความสุข และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ เป้าหมายปลายทางของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นเป้าหมายการศึกษาในปัจจุบันที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้ และมีความสุขควบคู่กันไป (Jurod, 2021) จึงต้องอาศัยแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนใช้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การมีทักษะชีวิตของตน การตระหนักรู้ในตนเอง การรู้จักตนเอง การรู้จักด้อยของตนเอง การเข้าใจความสนใจ ความถนัด ความสามารถทั้งด้านการเรียนและด้านการทำงาน การมีความภูมิใจในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขประสบความสำเร็จ ตลอดจนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตท่ามกลางสังคมปัจจุบันได้ (Nongnuch, 2009) โดยผู้ที่รู้จักตนเองเป็นอย่างดีจะมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น เข้าใจถึงผลกระทบของอารมณ์ตนเองที่มีต่อผู้อื่น และต่อการปฏิบัติงานในขณะเดียวกันก็ได้รู้จักยอมรับและเข้าใจผู้อื่นอย่างแท้จริง โดยได้มีการนำแนวทางการพัฒนาการรู้จักและเข้าใจตนเองมาใช้ในลักษณะการบูรณาการการสอน โดยทีมคณาจารย์ และร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) ในงานวิจัยผลของรูปแบบการสอนแบบบูรณาการ กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้แห่งตนและพัฒนาการรู้จักและเข้าใจตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อสำรวจพฤติกรรมแห่งตนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชา 262-101 การรู้จักและพัฒนาการศึกษา (self-awareness & student development) พบว่า การรู้จักและเข้าใจตนเองของนักศึกษาภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อ

การรู้จักและเข้าใจตนเอง เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Noosomton, Suanphiroth, & Puti, 2012)

ในส่วนของประเด็นเรื่องการพัฒนาหรือส่งเสริมให้บุคคลมีการตระหนักรู้ในตนเองนั้น มีวิธีการต่างๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาได้ Chuawanlee (1999) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์ในส่วนของการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองไว้ ได้แก่ การบอกตนว่ากำลังรู้สึกอย่างไรต่อความรู้สึกของตนเอง ตระหนักถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ Chaijukul (2000) ที่ได้เสนอข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการเพิ่มความไวต่อการรับทราบถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ได้แก่ ทำตารางเพื่อจดบันทึกอารมณ์สังเกตความรู้สึกทางสรีระที่เกิดขึ้น บันทึกรายการเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในชีวิตและแสดงความรู้สึก การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองนั้นจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โดยผ่านการประเมินตนเองจากภาพสะท้อนที่คนอื่นผู้ซึ่งมีความสำคัญต่อตัวเราก่อกระทำต่อตัวเราและเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น ๆ ฉะนั้นหากบุคคลมีความตระหนักรู้ในตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับในด้านที่ดีจะส่งเสริมให้การเห็นคุณค่าในตนเอง แต่ถ้าหากบุคคลมีความตระหนักรู้ในตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับในด้านที่ไม่ดีจะเป็นการบั่นทอนคุณค่าแห่งตนของบุคคลให้ต่ำลง

สำหรับนักศึกษาที่มีปัจจัยหลายประการที่อาจจะทำให้เกิดความเครียด เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเรียน และปัจจัยที่มาจากตัวนักศึกษาเอง ก็คือ สภาวะบางอย่างของร่างกายและจิตใจ เช่นการได้รับการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ การเจ็บป่วย การติดสุราและยาเสพติด (Loywirat, Kaewnoo, & Kongchan, 2015) สาเหตุเหล่านี้จะส่งผลต่อสภาพจิตใจทำให้เกิดความวิตกกังวล ความสับสน และความเครียด ทำให้ขาดสมาธิ ขาดความอดทน ทำให้ผลการเรียนต่ำลงจนต้องพักการเรียนหรือพ้นสภาพ

นักศึกษาหรือเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนจนนำไปสู่การตัดสินใจลาออกกลางคันของนักศึกษา รวมทั้งการทำลายชีวิตตนเองด้วย ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทั้งทางด้านจิตใจและร่างกายของนักศึกษา ดังนั้น นักศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องมีการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อจะทำได้สามารถทราบบทบาทในลักษณะภาพรวมที่เป็นตนเองได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง พิจารณาตนเอง การเข้าใจผู้อื่นในโอกาสต่อไป ตลอดจนสามารถใช้ชีวิตในการเป็นนักศึกษาได้อย่างมีความสุข

จากปัญหาและความจำเป็นอย่างยิ่งกล่าว จึงควรศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองก่อนการตัดสินใจลาออกกลางคันของนักศึกษาอย่างเหมาะสมเพื่อการลด ป้องกัน หรือจัดการปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจลาออกของนักศึกษาอย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนานักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาคงอยู่ในสถาบันจนสำเร็จการศึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้ปกครอง มหาวิทยาลัย และประเทศชาติสืบต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีของการตระหนักรู้ในตนเอง

ตน (self) เป็นศูนย์กลางของบุคลิภาพ ซึ่งเป็นส่วนของการรับรู้และคำนึงเกี่ยวกับตัวเรา ตัวตนพัฒนามาจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เป็นประสบการณ์เฉพาะตน ในการพัฒนาตัวตนของบุคคลนั้น จะพบว่ามีบางส่วนที่คล้ายและบางส่วนที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ตัวตนเป็นส่วนที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลมีลักษณะความคงเส้นคงวา (consistency) และประสบการณ์ใดที่ช่วยยืนยันอัตมโนทัศน์ (self-concept) ที่บุคคลมีอยู่ บุคคลจะรับรู้และผสมผสานประสบการณ์นั้นเข้ามาสู่ตนเองได้อย่างไม่มีความคับข้องใจ แต่ประสบการณ์ที่ทำให้

บุคคลรู้สึกว่ายัคนโนทัศน์ที่มีอยู่เปียงเบนไปจะทำได้
บุคคลเกิดความคืบข้องใจที่จะยอมรับประสบการณ์
นั้น ยัคนโนทัศน์เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
เพราะบุคคลจะต้องอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง
โดยมีตัวเอง (self) เป็นศูนย์กลางในการแสดงพฤติกรรม
ต่างๆ (Vihoktoe, 2003) ดังนั้น ในการรู้จักหรือ
ทำความเข้าใจพฤติกรรมของตนเองและบุคคลอื่นได้ดี
ที่สุด ก็คือการตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness)
ทำให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเอง (Duval & Wicklund,
1972) เพราะการตระหนักรู้ในตนเองเป็นความสามารถ
ในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง และ
เข้าใจความแตกต่างจากบุคคลอื่น โดยมีแนวคิดทฤษฎี
ของการตระหนักรู้ในตนเอง ดังนี้

ทฤษฎีตัวตน (self-theory)

ทฤษฎีตัวตนพัฒนาขึ้นมาโดย Rogers (1959)
นักจิตวิทยาชาวอเมริกา และเป็นผู้ก่อตั้งแนวคิด
มนุษยนิยม ซึ่งถือเป็นบิดาแห่งการทำจิตบำบัด โดยได้
คิดค้นแนวคิดที่ว่าบุคคลเป็นศูนย์กลางเพื่อจะเข้าใจ
มนุษย์และความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดย Rogers (1959)
มองว่า บุคลิกภาพของมนุษย์เกิดจากประสบการณ์
เฉพาะตัวของบุคคล ซึ่งรวมถึงความรู้สึกและเจตคติของ
บุคคลต่อโลกต่อชีวิต ตนเอง และสังคม โดยมุ่งให้ความ
สำคัญที่ตัวเอง และความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล
หรือตัวตน (self) ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงมีตัวตนด้วยกัน
ทุกคน โครงสร้างของตัวตนของบุคคลนั้นแบ่งออกเป็น
3 ส่วน ได้แก่ ตัวตนที่ตนมองเห็น (self-concept) คือ
ภาพของคนที่มองตนเองว่าเป็นคนอย่างไร คือใคร มี
ความรู้ ความสามารถ และลักษณะเฉพาะอย่างไร ตัวตน
ตามที่เป็นจริง (real self) คือ สิ่งที่เป็นตัวตนจริงๆ
เป็นการรับรู้ชีวิตและความเป็นอยู่ของตัวเองตามข้อ
เท็จจริงและตัวตนในอุดมคติ (ideal self) คือ ตัวตน
ที่อยากเป็น แต่ยังไม่เป็นในสภาวะปัจจุบัน หรือสิ่ง
ที่ตนเองปรารถนาอยากจะมีอยากจะเป็น แต่ก็ไม่มี

ไม่เป็นตามที่คาดหวังไว้

ทฤษฎีบุคลิกภาพของเกสตัลท์ (gestalt theory of personality)

ทฤษฎีบุคลิกภาพของเกสตัลท์ จะเน้นความ
สำคัญของการตระหนักรู้ในตนเองและสัมพันธ์ภาพ
ของตนเองและผู้อื่นเป็นสำคัญในเงื่อนไขของความ
รู้สึกจากการสัมผัสทางร่างกายและอารมณ์ความรู้สึก
โดยให้ความสนใจเกี่ยวกับการติดต่อระหว่างตนเองและ
ผู้อื่น และการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่นที่เกิดขึ้นใน
ปัจจุบันมากกว่าในอดีตและอนาคต การมีสติรับรู้ถึง
การสัมผัส ความรู้สึก การคิด และการกระทำของตน
ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยหรือบั่นทอน เน้น
ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการเรียนรู้จากปัญญา
ความคิด เห็นว่าการรับรู้เป็นพื้นฐานให้เกิดการเรียนรู้
และคนเรามีความสามารถในการรับรู้ต่างกัน ส่งผลให้
เรียนรู้และกระทำแตกต่างกัน การจะรับรู้ให้เข้าใจได้
ดีจะต้องรับรู้โดยส่วนรวมเสียก่อน แล้วจึงศึกษาส่วน
ย่อยๆ ของสิ่งนั้นทีละส่วนในภายหลังเพื่อพัฒนาการ
ตระหนักรู้ในตนเองให้เข้าใจความคิด อารมณ์ และ
สามารถตระหนักถึงสภาวะความรู้สึกในปัจจุบันของ
ตนเองอย่างชัดเจน (Yaemnimmun, Chayvimol,
& Koolnaphadol, 2012) ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนา
ตนเองได้ ทั้งนี้ การพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าบุคคล
ต้องมีความสามารถที่จะตระหนักรู้ถึงความต้องการ
ของตนตามลำดับสำคัญก่อนหลังและมีการตัดสินใจที่
สอดคล้องกับการพัฒนาตนการมีสติรู้ตนที่สัมพันธ์กับ
สิ่งแวดล้อม ครอบคลุมความรับผิดชอบต่อการรู้จักตน
ในขณะที่มีความสามารถในการตัดสินใจที่จะติดต่อ
สัมพันธ์กับผู้อื่นถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งต่อการมี
สุขภาพจิต (Chongruksa, 2011)

ทฤษฎีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (transactional analysis)

พื้นฐานมาจากแนวคิดของ Eric Bern โดยได้รับอิทธิพลอย่างมากจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud โดยทศวรรษที่บุคคลนั้นมีตัวตนเองและต่อบุคคลอื่นหากมีความแตกต่างกันหรือไปด้วยกันไม่ได้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในการติดต่อสัมพันธ์ ดังนั้นนักจิตวิทยาจึงมีการศึกษาวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (transactional analysis) จนเกิดเป็นทฤษฎีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือทฤษฎี T. A. เป็นทฤษฎีการวิเคราะห์การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นวิธีการอย่างหนึ่งทางจิตวิทยาที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเอง (Berne, 1958) โดยการศึกษาบุคลิกภาพสามารถพิจารณาได้จากพฤติกรรม การแสดงออก ทั้งคำพูด ท่าทาง น้ำเสียง สีหน้า การเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่งตามแนวคิดทฤษฎีจะแบ่งพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ภาวะความเป็นพ่อแม่ (Parent State--P) สื่อสารออกมาในรูปแบบการออกคำสั่ง การอบรมสั่งสอน การลงโทษ หรือในรูปแบบของความห่วงใย ความเมตตา ปราบปราม เห็นอกเห็นใจ ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ (Adult State--A) สื่อสารออกมาในรูปแบบของการเป็นเหตุเป็นผล ความจริงใจ การแก้ปัญหาต่างๆ อย่างเหมาะสม และภาวะความเป็นเด็ก (Child State--C) สื่อสารออกมาในลักษณะการขอความช่วยเหลือ การขอความคิดเห็น การพูด การเล่นอย่างไม่มีเหตุผล หรืออาจมีการแสดงออกเหมือนสิ่งที่ทำในวัยเด็ก ซึ่งลักษณะการแสดงออกเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นบุคลิกภาพของบุคคล ทำให้สามารถเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองได้อย่างมีเหตุผล ช่วยในการปรับตัว ทำให้การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นเป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน (Boonyasopon & Pinthapataya, 2007, p. 45)

ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี (the Johari window)

ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี เป็นทฤษฎีของ Luft and Ingham (1955) ได้อธิบายถึงการแสดงพฤติกรรมในบุคคลเข้าใจถึงความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลกับผู้อื่น เมื่อบุคคลเข้าใจจะทำให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) บริเวณเปิดเผย (open area) เป็นบริเวณพฤติกรรมภายนอกที่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผย เจตนาที่แสดงว่ารู้ตนเอง มีพฤติกรรมอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไรให้บุคคลอื่นรับรู้พฤติกรรมและเจตนาของตน ในขณะที่เดียวกันตนก็รับรู้พฤติกรรมและเจตนาของผู้อื่นเช่นกัน (2) บริเวณจุดบอด (blind area) เป็นบริเวณพฤติกรรมที่ตนแสดงออกโดยไม่รู้ตัว ไม่มีจุดมุ่งหมาย และไม่มีเจตนาที่จะแสดงออกไป แต่บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นและรับรู้ได้ (3) บริเวณซ่อนเร้น (hidden area) เป็นบริเวณที่ปิดบังพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดภายในบางอย่างของตนเองที่เก็บซ่อนไว้ในใจไม่เปิดเผยให้ผู้อื่นรู้ มีเพียงตนเองเท่านั้นที่รู้ เช่น ความรู้สึกไม่ติดต่อกัน พฤติกรรมในส่วนนี้มักจะเป็นพฤติกรรมภายใน และ (4) บริเวณที่ไม่รู้ (unknown area) เป็นบริเวณที่พฤติกรรมหรือความรู้สึกบางอย่างที่แสดงออกโดยไม่รู้ตัวเอง ไม่เคยรู้ไม่เคยเข้าใจมาก่อน และบุคคลอื่นไม่เคยรู้ไม่เคยสนใจมาก่อนเช่นกัน ทั้งยังเป็นตัวตนที่รอการค้นพบโดยไม่รู้ว่าจะเจอหรือไม่ แต่จะรู้ได้ก็ต่อเมื่อพบเจอประสบการณ์ใหม่ที่คาดไม่ถึง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง

บุคลิกภาพของบุคคลแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะแห่งตนซึ่งมีผลมาจากธรรมชาติของแต่ละบุคคล เนื่องจากมีปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักรู้ในตนเองหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 2 ประการ ดังนี้ (Boonya-Hotara, 1999)

1. ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง ได้แก่ อิทธิพลของความแตกต่าง

ระหว่างเพศ อายุ และความสามารถทางสมอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เพศ จากการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศ มีงานวิจัยที่รายงานว่าชายและหญิงอาจมีความแตกต่างในด้านอารมณ์ Bar-On (2006) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย-หญิงในประเทศเยอรมัน อิสราเอล และสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า โดยทั่วไปเพศหญิงจะรับรู้สภาวะอารมณ์ของตนเอง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีการปฏิบัติระหว่างบุคคลได้ดีกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและมองโลกในแง่ดี สามารถปรับตัวได้ง่ายกว่าและจัดการกับสภาวะกดดันได้ดีกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตามในภาพรวมความแตกต่างดังกล่าวไม่มากพอที่จะส่งผลให้เพศชายและเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

อายุ มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รู้จักและทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง รวมทั้งพัฒนาการทางอารมณ์ที่ทำให้บุคคลนั้นมีประสบการณ์ทางอารมณ์หลายรูปแบบมากขึ้น ซึ่งทักษะนี้จะพัฒนาไปตามอายุ โดยกรมสุขภาพจิต (Department of Mental Health, Bureau of Mental Health Academic Affairs, 2006) ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางอารมณ์ของมนุษย์ว่าพัฒนาการที่สมบูรณ์ของความสามารถในการรับรู้มีบทบาทสำคัญมากต่อพัฒนาการทางอารมณ์ วัยทารก 2-6 เดือน การแสดงอารมณ์ของเด็กยังแยกไม่ออกอย่างชัดเจน เช่น การยิ้ม อาจไม่มีความหมายที่ลึกซึ้งนัก แต่ในครึ่งปีแรกเด็กบางคนจะแสดงว่ารู้จักแยกความแตกต่างของบุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม เช่น เด็กอาจยิ้มกับคนที่รู้จักคุ้นเคยและแสดงความกลัวคนแปลกหน้า วัย 16 เดือน ถึง 2 ขวบครึ่ง เด็กเริ่มมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ชัดเจนขึ้น เช่น โกรธ อาย เป็นต้น เด็กก่อนวัยเรียน เป็นช่วงพัฒนาการที่สำคัญที่เด็กเริ่มแสดงความรู้สึกได้โดยตรงจนสามารถศึกษาหรือ

สังเกตได้ วัย 4-5 ขวบ เด็กมีความเข้าใจและสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจตน สามารถอธิบายเหตุการณ์ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ วัยเด็ก 6-12 ปี เป็นระยะที่การเจริญเติบโตทั่วไปจะช้าลง เด็กวัยนี้เริ่มรู้จักตนเองอย่างชัดเจนขึ้น จากการแสดงปฏิกิริยาของคนรอบข้างในสิ่งแวดล้อม การรู้จักตนเองไม่เพียงแต่มา จากความรู้สึกรู้ว่าเป็นที่รักและยอมรับของคนในครอบครัว แต่ยังมาจากการรู้สึกรู้ว่าตนมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และจากการกระทำตามการเรียกร้องของผู้อื่น เด็กจะสามารถพิจารณาและวิจารณ์ตนเอง เริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์และสร้างสัมพันธภาพที่มีความหมายกับผู้อื่น วัยรุ่น การรู้จักตนเองในวัยรุ่นมาจากความรู้สึกว่าตนเองแตกต่างจากผู้อื่น ได้แก่ เพื่อน ผู้ใหญ่ คนอื่นๆ มีความคิดเห็นเป็นของตนเองซึ่งเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง การแสดงออกทางอารมณ์ของวัยรุ่นจะมีลักษณะรุนแรงและขาดการควบคุม จนในบางครั้งมีคนสรุปว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย

จากพัฒนาการทางอารมณ์ดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่าอายุมีผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รู้จัก แยกแยะ ทำความเข้าใจความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะมีรูปแบบพัฒนาการแบบก้าวหน้าขึ้น โดย Bradberry and Greaves (2006) ก็ได้แสดงทัศนะว่า คนส่วนใหญ่จะมีการตระหนักรู้ในตนเองสูงขึ้นไปจนตลอดชีวิต และจะใช้เวลาในการจัดการกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้ง่ายขึ้นตามอายุอีกด้วย

2. ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง ได้แก่ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมอันประกอบด้วยวิธีการเลี้ยงดูและประสบการณ์ในชีวิตของบุคคล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วิธีการเลี้ยงดูและประสบการณ์ในชีวิต ได้รับตั้งแต่ระยะแรกของชีวิตจนถึงปัจจุบันจะมีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง การตระหนักรู้ในควมมีคุณค่าของตนเอง และการทำความเข้าใจ

อารมณ์ของตนเองได้ โดย Department of Mental Health, Bureau of Mental Health Academic Affairs (2006) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางอารมณ์ไว้ว่า เด็ก 2 คนที่ได้รับการเลี้ยงดูที่อบอุ่น เอาใจใส่กับไม่สนใจ จะมีพื้นฐานทางจิตใจต่างกัน เด็กแต่ละคนอาจมีประสบการณ์ได้ทั้งแง่บวกและลบ แต่ขึ้นอยู่กับว่าเด็กได้รับประสบการณ์ด้านใดมากที่สุด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ในวัยทารกจะเป็นรากฐานของการเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองและคนใกล้ชิดที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยในวัยต่อมา ซึ่งจะมีความแตกต่างกันแล้วแต่ประสบการณ์จากการเลี้ยงดู เด็กที่ได้รับการเอาใจใส่จะแสดงความมั่นใจว่าความต้องการของตนได้รับการตอบสนองและพร้อมจะรับความช่วยเหลือเมื่อต้องการ ส่วนเด็กที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่จะมีความรู้สึกว่ามีใครสนใจ ฟังพาใครไม่ได้ หรือถ้าขอความช่วยเหลือก็จะพบแต่ความผิดหวัง

องค์ประกอบของการตระหนักรู้ในตนเอง

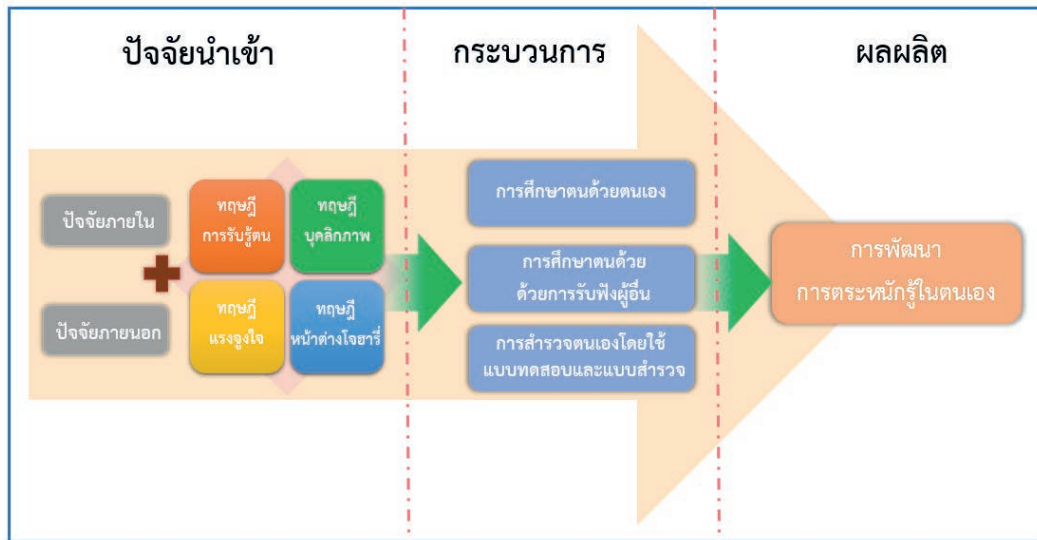
Cameron and Whetten (Eds.) (1983) ได้กล่าวว่า การตระหนักรู้ในตนเองนั้นมีหลายด้าน ทั้งในด้านอารมณ์ ทัศนคติ บุคลิกภาพ เป็นต้น แต่ในหลายๆ ด้านนั้นมีด้านที่จำเป็นต้องศึกษา และทำความเข้าใจอยู่หลักๆ 4 ด้าน ซึ่งถือว่าเป็นแกนสำคัญของการตระหนักรู้ในตนเอง ได้แก่ ด้านค่านิยม เป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นเป็นแนวคิด ความรู้สึก ความต้องการ ความเชื่อ เป็นแรงจูงใจ หรือสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้บุคคลสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางดำเนินชีวิตของตนให้มีคุณค่าแก่ตนเองหรือสังคม ด้านรูปแบบทางความคิดเป็นกระบวนการทางการคิดที่บุคคลแต่ละคนใช้เป็นแนวทางในการรับรู้แปลความและโต้ตอบ สื่อสาร

ข้อมูลในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้แต่ละบุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกัน ด้านการปรับตัว ประกอบไปด้วยการมีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นตัวของตัวเองเห็นคุณค่าในตนเอง ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีความมั่นคงทางอารมณ์และแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ รู้และเข้าใจการแสดงออกต่อกันของบุคคลจะเกิดขึ้นจากความต้องการของผู้แสดงออกเองกับผู้ที่มาปฏิสัมพันธ์ จะเกิดเป็นพฤติกรรมการแสดงออกต่อกันทั้ง 4 ด้านนี้ ถ้าได้มีการพัฒนาก็จะช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบของการตระหนักรู้ในตนเอง เป็นขั้นตอนเบื้องต้นของการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งการรู้จักตนเองไม่ใช่การประเมินความฉลาด ความเก่ง ความสามารถของตนเองหากแต่หมายถึงการรู้จักตนเองในเชิงของความรู้สึกและพฤติกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Bradberry and Greaves (2006) ที่ได้กล่าวไว้ว่าคนส่วนใหญ่จะมีการตระหนักรู้ในตนเองสูงขึ้นตลอดชีวิต และจะใช้เวลาในการจัดการกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้ง่ายขึ้น ยิ่งเมื่อเรารู้จักตนเองและเข้าใจตนเองมากเพียงใด ย่อมทำให้เรามีการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่เราต้องการได้มากและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นเช่นกัน

กรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา ผู้เขียนได้นำแนวคิด ทฤษฎี และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ในตนเองมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา

จากกรอบในการวิเคราะห์การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา อธิบายได้ว่า การตระหนักรู้ในตนเองย่อมขึ้นกับปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายใน เช่น การรับรู้ แรงขับ ความสนใจ เป็นต้น และปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์การศึกษา เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาตลอดจนจุดเด่นจุดด้อยของตนเองนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ร่วมกับศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีตัวตน ทฤษฎีบุคลิกภาพของเกสโตลท์ ทฤษฎีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ ทฤษฎีหน้าตาใจฮารี มาประกอบกันเป็นปัจจัยนำเข้าเพื่อนำไปสู่ผลผลิตในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาภายใต้กระบวนการดำเนินการ 3 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาตนด้วยตนเอง การศึกษาตนเองโดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการสำรวจตนเองโดยใช้แบบทดสอบและแบบสำรวจ

ผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ในตนเองพบว่า ทั้ง 4 ทฤษฎีเน้นตัวตนเป็นศูนย์กลางในการทำความเข้าใจมนุษย์และความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยทฤษฎีตัวตนของโรเจอร์เน้นให้ความสำคัญที่ตัวเองและความเป็นตัวเองของบุคคล ทฤษฎีบุคลิกภาพของเกสโตลท์จะมีการเชื่อมโยงการตระหนักรู้ในตนเองและสัมพันธ์ภาพของตนเองและผู้อื่นทั้งในด้านร่างกายและอารมณ์ความรู้สึก และหากเน้นการวิเคราะห์การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจากการพิจารณาพฤติกรรมการแสดงออกจะเกี่ยวข้องกับการทฤษฎีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งการแสดงพฤติกรรมให้บุคคลเข้าใจถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลกับผู้อื่น เมื่อบุคคลเข้าใจจะทำให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเองเป็นการนำทฤษฎีหน้าตาใจฮารีมาประกอบพิจารณา ในส่วนของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ในตนเอง พบว่า เพศ อายุ ความสามารถทางสมอง และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทั้งจากการเลี้ยงดูและประสบการณ์ในชีวิตของบุคคล ล้วนแต่

มีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ในตนเองทั้งสิ้น นำไปสู่การพัฒนาและจัดการสิ่งต่างๆ ได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ และวางแผนเป้าหมายในชีวิตได้อย่างเหมาะสม การศึกษาวิเคราะห์ตนเองถือเป็นจุดเริ่มแรกที่น่าไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองอย่างมีระบบ เพราะได้เห็นถึงจุดบกพร่องของตัวเองอย่างชัดเจนซึ่งเป็นแนวทางในการเสริมสร้างหรือปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของตนเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า รวมทั้งสร้างความรู้สึที่ดีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในชีวิตจริงของมนุษย์คนเรามักพบกับความสำเร็จล้มเหลวสมหวังราบรื่นและพลาดพลั้งสลับกันไปเสมอ การศึกษาวิเคราะห์ตนเองในด้านความคิดสติปัญญาอารมณ์และการกระทำจากประสบการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ จึงช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองได้อย่างถ่องแท้สามารถปรับตนให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เราอยู่ได้ดี แนวทางในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองโดยใช้พื้นฐานจากการศึกษาวิเคราะห์ตนเองสามารถกระทำได้ 3 วิธี คือ

1. การศึกษาตนด้วยตนเอง เป็นการศึกษาสังเกตผลจากการกระทำ ความคิด ความรู้สึกด้วยตัวของเราเอง โดยทั่วไปคนเรามีการตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา คนที่มีลักษณะไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น (sensitive) จะตรวจสอบตนเองได้เร็วจากปฏิกิริยาที่คนอื่นแสดงออกมา

2. การศึกษาตนเองโดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในบางคนอาจจะมีจุดบอด ทำให้ไม่สามารถเห็นตนเอง ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้บุคคลอื่นช่วยพิจารณา โดยเฉพาะบุคคลที่ใกล้ชิดรู้จักเรามากพอ เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อน ครู อาจารย์ หรือแม้แต่การกล่าวหาของผู้เป็นศัตรู ก็เป็นแนวทางที่ทำให้เราเห็นภาพของตนเองชัดเจนขึ้น สิ่งที่ฟังตระหนักก็คือ เราควรเปิดใจให้กว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ไม่รีบตอบรับหรือปฏิเสธใช้วิจารณ์ญาณ การพิจารณาอย่างถ่องแท้จากหลายกลุ่ม

หลายทักษะ จะทำให้รู้จักตนเองได้หลายแง่มุมถูกต้องมากขึ้น

3. การสำรวจตนเองโดยใช้แบบทดสอบและแบบสำรวจ การใช้แบบทดสอบในการสำรวจตนเองเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การวิเคราะห์ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบบทดสอบช่วยให้สำรวจตนเองในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งในบางลักษณะที่เกี่ยวกับตนเองนั้น ไม่สามารถสำรวจได้ด้วยวิธีอื่น จำเป็นต้องอาศัยแบบทดสอบมาตรฐานที่มีการสร้างขึ้น เช่น แบบทดสอบวัดเจตคติ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ แบบทดสอบวัดเชาวน์ปัญญา เป็นต้น แบบทดสอบบางชนิดไม่สามารถใช้สำรวจตนเองได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทดสอบ และแปลผลให้ แบบทดสอบบางชนิดสามารถใช้สำรวจตนเองได้ด้วยตนเอง เพราะมีความซับซ้อนน้อยกว่า เช่น แบบสำรวจอาชีพ แบบทดสอบความเป็นผู้นำแบบทดสอบลักษณะนิสัย เป็นต้น

คนเราจะตระหนักรู้ในตนเองได้อย่างดียิ่งหากได้ใช้ทั้ง 3 วิธีประกอบกัน แล้วนำมาวิเคราะห์แยกแยะพิจารณาในประเด็นที่ปรับปรุงแก้ไขได้ เพื่อจะได้วางแผนแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและเป็นการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองได้เป็นอย่างดี จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองนั้น ประกอบด้วยการประเมินตนเองในด้านร่างกาย ด้านอุดมการณ์ และด้านความรู้สึกถึงการมีคุณค่าในตนเอง การรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับตนจากบุคคลอื่น การเปิดเผยตนเองเกี่ยวกับแนวคิดค่านิยม ความรู้สึก และเจตคติของตนให้ผู้อื่นทราบ และมีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยการปรับวิธีคิดหรือการควบคุมอารมณ์ของตนเอง

บทสรุป

การตระหนักรู้ในตนเองมีความหมายโดยทั่วไปว่า หมายถึงความสามารถในการรู้จักและเข้าใจในตนเอง ทั้งด้านความคิดความรู้สึกและการกระทำ ตลอดจนจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง สามารถพิจารณาสำรวจ และวิเคราะห์ตนเองได้อย่างถ่องแท้ ซึ่งความสำคัญของการตระหนักรู้ในตนเองนั้น จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง ทั้งด้านความคิดอารมณ์ ความรู้สึกและการกระทำ ได้อย่างชัดเจนและนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ โดยมีแนวคิดทฤษฎีของการตระหนักรู้ในตนเองที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีตัวตน (self-theory) ทฤษฎีบุคลิกภาพของเกสตัลท์ (gestalt theory of personality) ทฤษฎีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (transactional analysis) และทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี (the Johari window) อีกทั้งมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ในตนเอง พบว่า เพศ อายุ ความสามารถทางสมอง และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทั้งจากการเลี้ยงดูและประสบการณ์ในชีวิตของบุคคล นอกจากนี้องค์ประกอบของการตระหนักรู้ในตนเอง มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านค่านิยม ด้านรูปแบบทางความคิด ด้านการปรับตัว และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง ประกอบด้วยการศึกษาตนด้วยตนเอง การศึกษาตนเองโดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการสำรวจตนเองโดยใช้แบบทดสอบและแบบสำรวจ ซึ่งการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา ตลอดจนการสร้างองค์กรที่มุ่งเน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ควรร่วมกันศึกษาแนวทางการตระหนักรู้ในตนเอง ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง องค์ประกอบของการตระหนักรู้ในตนเอง และแนวทางในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาอย่างละเอียด เพื่อหาข้อบกพร่องและกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงาน ตลอดจนแนวทางการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด การสร้างแผนปฏิบัติการระยะต่างๆ และจัดลำดับความสำคัญของตัวอย่างมาตรการและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสร้างตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมเพื่อใช้ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลด้านการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาในภาพรวมอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยและการพัฒนานักศึกษาในระยะต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม ปัญหาของแนวทางการตระหนักรู้ในตนเองอันเนื่องมาจากการพัฒนาการมาอย่างยาวนานและถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายสาขา และเกิดข้อคำถามขึ้นในหลายประเด็น ทำให้แนวคิดนี้เกิดความคลุมเครือในการนำไปใช้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ในรายละเอียดของแนวคิดต่อไปทั้งในการศึกษาปัจจัยตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา และเป็นตัวแปรที่สามารถนำมาทำการมาพัฒนาได้ในสถาบันการศึกษา เช่น หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ แรงจูงใจ เป็นต้น เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาให้นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้ในตนเองได้มากที่สุด อีกทั้งจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษาได้มากขึ้นจึงควรทำการศึกษาในวิธีการอื่นเพิ่มขึ้น เช่น การศึกษาแบบพหุระดับ เป็นต้น

References

- Ackerman, C. E. (2019). *My pocket gratitude: Anytime exercises for awareness, appreciation, and joy*. Adams Media.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18(Supplement), 13-25.
- Berne, E. (1958). Transactional analysis: A new and effective method of group therapy. *American Journal of Psychotherapy*, 12(4), 735-743.
- Boonya-Hotara, P. (1999). *Personality and adjustment*. Kamphaeng Phet Rajabhat Institute, Faculty of Education. [In Thai]
- Boonyaprapun, B. (2020). Development of manual for self-awareness of undergraduate students. *The Journal of Faculty of Applied Arts*, 13(1), 74-85. [In Thai]
- Boonyasopon, Y., & Pinthapataya, S. (2007). *Industrial quality psychology*. King Mongkut's University of Technology North Bangkok. [In Thai]
- Bradberry, T., & Greaves, J. (2006). *The emotional intelligence quick book: Everything you need to know to put your EQ to work*. Simon & Schuster.
- Cameron, K. S., & Whetten, D. A. (Eds.). (1983). *Organizational effectiveness: A comparison of multiple models*. Academic Press.
- Chaijukul, Y. (2000). Emotional intelligence development. In A. Sukharom, W. Chuawanlee, & O. Choochom (Eds.), *Assemble journal of E. Q.* (pp.192-195). Desktop. [In Thai]
- Chaiyapan, M. (2019). *Human behavioral development*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Chongruksa, D. (2011). *Theories of counseling and psychology* (5th ed.). Technology Promotion Association (Thailand-Japan). [In Thai]
- Chuawanlee, W. (1999). The development of emotional intelligence to career success. *Journal of Behavioral Science*, 5(1), 37-52. [In Thai]
- Department of Mental Health, Bureau of Mental Health Academic Affairs. (2006). *Empathic to others*. Office of Printing Affairs, War Veterans Organization. [In Thai]
- Duval, S., & Wicklund, R. A. (1972). *A theory of objective self-awareness*. Academic Press.
- Jurod, R. S. (2021). Learning management and important skill on 21st Century. *Wishing Journal Review*, 1(1), 25-36. [In Thai]
- Loywirat, T., Kaewnoo, K., & Kongchan, K. (2015). *A study of the causes and factors affecting the undergraduate students dropped out from the university Prince of Songkla university*. Research Report, Prince of Songkla University. [In Thai]

- Luft, J., & Ingham, H. (1955). *The Johari window, a graphic model of interpersonal awareness*. Proceedings of the western training laboratory in group development. University of California, Los Angeles.
- Nongnuch, N. (2009). *The effects of guidance activities for enhancing self-understanding of the Matthayomsuksa 3 students*. Master thesis of Education (Guidance and Counseling Psychology), Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Noosomton, W., Suanphiroth, S., & Puti, S. (2012). *The effects of integrated teaching self-awareness activities & guidance activities enhancing self-understanding towards students*. Research Report, Prince of Songkla University, Pattani Campus. [In Thai]
- Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships: As developed in the client-centered framework*. McGraw-Hill.
- Vihoktoe, P. (2003). Self-understanding. In *Life skill, unit 6*. Sukhothai Thammathirat Open University, Office of the University Press. [In Thai]
- Yaemninnual, T., Chayvimol, R., & Koolnaphadol, P. (2012). The effects of gestalt group counseling on adversity quotient of vocational certificate level students in Department of Industry. *The Journal of Faculty of Nursing Burapha University*, 20(1), 12-21. [In Thai]

การชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

ธัญธรณ์ พิพัฒน์มงคลชัย¹ สุขสมัย สุทธิบัติ²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 โดยนำหลักแนวทางในการกำหนดสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประวัติความเป็นมาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของไทย พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 มาตรการคุ้มครองผู้เช่าที่ดินที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ และระบบชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การชดเชยความเสียหายของรัฐ มีระบบการตรวจสอบหลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้าและไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายได้อย่างทันที จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้เช่าที่ดินสำหรับความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติตามธรรมชาติ โดยนำหลักการประกันภัยความเสียหายของพืชผลทางการเกษตรเป็นมาตรการทางกฎหมายกำหนดภาคบังคับในข้อสัญญาเช่าที่ดินเพิ่มเติม และกำหนดให้อำนาจคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีอำนาจปรับลดหรือยกเว้นค่าเช่าที่ดินให้แก่ผู้เช่าที่ดิน ในกรณีความเสียหายเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว โดยเกษตรกรไม่ต้องรอรับการช่วยเหลือจากรัฐ

คำสำคัญ: การชดเชย; ภัยพิบัติทางการเกษตร; พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

วธัญธรณ์ พิพัฒน์มงคลชัย และสุขสมัย สุทธิบัติ. (2565). การชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 601-615.

¹ หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: thanyatornt888999@gmail.com

² คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Agricultural Disaster Compensation in the Land Leasing for Agriculture According to The Land Lease for Agriculture Act B.E. 2524

Thanyatorn Pipattanamongkonchai¹ Suksamai Sutthibodee²

Abstract

This academic article aim to analyze agricultural disaster compensation in the land leasing for agriculture according to The Land Lease for Agriculture Act B.E. 2524. In this study, Good practice guidelines for agricultural leasing arrangements, history of Thai agricultural land lease laws, Land Lease for Agriculture Act B.E. 2524, measures to protect land tenants affected by natural disasters and the agricultural disaster compensation system in Japan as a framework for analysis. In this study, the good precipice guideline for agricultural leasing arrangements, Measures to protect land tenants who have suffered natural disasters and agricultural disaster compensation of Japan are applied as an analytical framework.

The results of the analysis showed that compensation for damages by the state there is a multi-stage inspection system that causes delays and damages are not immediately compensated, Therefore, legal measures are needed to protect land tenants against damage caused by natural disasters by applying insurance principles. Damage to agricultural crops is a statutory measure compulsory in additional land lease clauses. And the power of the agricultural land lease committee has the power to reduce or exempt the rent of land to land tenants. In the case of damage caused by natural disasters to compensate for the damage incurred quickly without the need for farmers to wait for help from the state.

Keywords: Compensation; Agricultural Disaster; Land Lease for Agriculture Act B.E. 2524

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Pipattanamongkonchai, T., & Sutthibodee, S. (2022). Agricultural disaster compensation in the land leasing for agriculture according to The Land Lease for Agriculture Act B.E. 2524. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 601-615.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok 10240, Thailand
Email: thanyatornt888999@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม และส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองยังต้องอาศัยการเช่าที่ดินจากเอกชน (Buriram Provincial Cooperative Office, 2021) โดยพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองเกษตรกรผู้เช่าที่ดินให้ใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า แต่ยังไม่เข้มข้นตอน หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ชัดเจนและครอบคลุมถึงความปลอดภัยของพืชผลทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง ภาวะฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ภัยจากลูกเห็บ ภัยอันเกิดจากไฟฟ้า เป็นต้น เกษตรกรจึงเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากการทำการเกษตรต้องพึ่งพิงปัจจัยทางธรรมชาติอย่างมาก เกษตรกรต้องประสบทั้งภัยธรรมชาติ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงยากจน มีหนี้สิน มีรายได้ที่ค่อนข้างต่ำ รายได้ไม่คงที่แน่นอน และบางรายต้องสูญเสียที่ดินทำกิน ดังนั้น ภาครัฐจึงควรกำหนดนโยบายในการจัดการความเสี่ยงภัยให้เกษตรกรอย่างมีระบบและยั่งยืน ตั้งแต่เริ่มการเพาะปลูก การแปรรูป การตลาด และการจัดการระบบการเงิน

จากรายงานสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตร จำแนกประเภทภัยพิบัติได้ ดังนี้ (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2020)

1. ภัยแล้ง (ช่วงเดือนกันยายน 2562 ถึง 24 กุมภาพันธ์ 2563) มี 23 จังหวัด คิดเป็นวงเงิน 1,891.35 ล้านบาท

2. โรคพืชและศัตรูพืชระบาด (ช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึง 24 กุมภาพันธ์ 2563) มี 5 จังหวัด คิดเป็นวงเงิน 331.04 ล้านบาท

3. ภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง (ช่วงเดือนมิถุนายน ถึงกันยายน 2562) มี 19 จังหวัด คิดเป็นวงเงิน 5,332.36 ล้านบาท

4. อุทกภัย (ช่วงเดือนสิงหาคม 2562 ถึง 17 กุมภาพันธ์ 2563) มี 30 จังหวัด 2,231.19 ล้านบาท
ดังนั้น จากความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเนื่องทุกปี จึงทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะวิเคราะห์การชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรในการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักแนวทางในการกำหนดสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

การเช่าที่ดินเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำการเกษตรทั่วโลก การทำข้อตกลงหรือการจัดการในเรื่องการเช่าที่ดินทำกินจึงเป็นของคู่กับภาคเกษตร แต่ก็มีจะมีการมองข้ามความสำคัญของการให้เช่าที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคที่มีความไม่สมดุลระหว่างอำนาจที่มักโน้มเอียงไปทางเจ้าของที่ดิน ถึงกระนั้น การเช่าที่ดินก็ยังเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งในทางนโยบายและในทางปฏิบัติมักมีข้อแตกต่างกันอยู่เสมอ จึงได้มีความพยายามที่จะหยิบยกความสำคัญของการจัดการเกี่ยวกับการเช่าที่ดินทำกิน เพื่อส่งเสริมครอบครัวเกษตรกรที่ยากจนและใช้ที่ดินว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ฉะนั้น การเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรจึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations--FAO) ในการสร้างหลักประกันการผลิตอาหารของโลกให้เพียงพอรวมทั้งการจัดการความยากจนทั้งในระดับปฏิบัติและในระดับนโยบาย

1. เป้าหมายของแนวทางการปฏิบัติ (guideline) ประกอบด้วย

(1) เพื่อให้รัฐบาลประเทศต่างๆ เห็นประโยชน์ของการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตร

(2) เพื่อให้ข้อมูลและตัวอย่างเพื่อการพัฒนา

นโยบายและโครงการที่จะทำให้เกษตรกรที่ยากจนเข้าถึงที่ดินได้ โดยเพิ่มผลิตภาพและความยั่งยืนของระบบการเกษตร

(3) เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจเรื่องการค้าที่ดินในการจัดการเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้กับผู้กำหนดนโยบาย ข้าราชการ หน่วยงานภาครัฐ เจ้าของที่ดินและผู้เช่า

(4) เพื่อเป็นการทบทวนข้อปฏิบัติที่ดีที่สุดในการค้าที่ดินเพื่อการเกษตรเพื่อกำหนดแนวทางแบบอย่างที่ต้องถือปฏิบัติได้โดยทันที สำหรับการเสนอแนวทางเพื่อให้มีการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเช่าที่ดิน

(5) คุณลักษณะที่ต้องการสำหรับการดำรงชีวิตอยู่อย่างยั่งยืนในชนบทและความเสมอภาคในการเข้าถึงที่ดินควรประกอบด้วย ความเท่าเทียมและความยุติธรรมระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ความโปร่งใส ยึดถือกฎหมาย มีความง่าย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่ำ มีความแน่นอน มีความยั่งยืน สร้างความยืดหยุ่นในตลาดภาครัฐได้แทรกแซงหรือกำกับในเกณฑ์ต่ำสุด

(6) แนวทางนี้เหมาะสมสำหรับประเทศที่ต้องการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น

2. เนื้อหาของแนวทางการปฏิบัติ ประกอบด้วย

(1) ความสมดุลระหว่างความต้องการของเจ้าของที่ดินกับผู้เช่า เนื่องจากผู้เช่ามักมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า ความสมดุลของอำนาจระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่าจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

(2) ระยะเวลาการเช่า โดยทั่วไประยะเวลาการเช่าจะถูกกำหนดไว้ชัดเจนและอาจขยายออกไปอีกก่อนที่สัญญาเช่าจะสิ้นสุด ในหลายประเทศส่วนใหญ่ การขยายระยะเวลาเช่ามักเป็นไปโดยอัตโนมัติ ยกเว้นว่าจะมีการตกลงเป็นอย่างอื่น

(3) การรับช่วงการเช่า โดยทั่วไปจะไม่ค่อย

พบมีการกำหนดเกี่ยวกับประเด็นนี้ ถ้าหากจะมีก็มักจะเป็นการส่งต่อให้ผู้ที่อยู่ในที่ดินผืนนั้นหรือทำงานในพื้นที่นั้นอยู่แล้วมากกว่าที่จะส่งให้กับบุคคลที่สาม อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ไม่มีช่องทางให้มีการส่งต่อสิทธิดังกล่าว เช่น กรณีที่ผู้เช่าเสียชีวิตลง ครอบครัวอาจถูกขับไล่ออกจากพื้นที่โดยไม่มีทางไป หลายประเทศพยายามกำหนดมาตรการป้องกันโดยอาศัยกฎหมายหรือธรรมเนียมปฏิบัติ โดยทั่วไปมักมีการอนุโลมให้ครอบครัวของผู้เช่าที่เสียชีวิตลงได้อาศัยต่อไประยะหนึ่งจนกว่าจะมีทางออก อย่างน้อยก็จนกว่าอายุสัญญาเช่าจะสิ้นสุดลง ซึ่งก็เป็นปัญหาสำหรับผู้ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายสาธารณะพอสมควร

(4) การต่อสัญญา ข้อพึงปฏิบัติที่ดีในเรื่องนี้อาจไม่ใช่การต่ออายุสัญญาโดยอัตโนมัติ แต่ควรเป็นการตกลงกันให้ชัดเจนระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่าที่นอกเหนือจากการต่อสัญญาโดยอัตโนมัติ ซึ่งในแต่ละประเทศอาจมีปัจจัยเกี่ยวข้องที่ไม่เหมือนกัน ประเด็นสำคัญต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องได้รับการพิจารณา ได้แก่ ความรับผิดชอบตามสัญญาของผู้เช่า ความจำเป็นของเจ้าของที่ดินและครอบครัว สถานะความจำเป็นทางครอบครัวของผู้เช่า การตกลงระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่าควรเป็นธรรมและเสมอภาค

3. ข้อที่พึงปฏิบัติในการจัดการเกี่ยวกับการเช่า ประกอบด้วย

(1) องค์ประกอบของข้อตกลงเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการเกี่ยวกับการเช่ามีอยู่หลายประการประกอบด้วย ชื่อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง วันที่เริ่มข้อตกลง ระยะเวลาของข้อตกลง คำอธิบายลักษณะของทรัพย์สิน การบันทึกข้อตกลง สิทธิของผู้เช่าระหว่างช่วงเวลาเช่า สิทธิในการใช้ประโยชน์และความรับผิดชอบ ข้อตกลงสำคัญในสัญญา ค่าเช่าหรือประโยชน์อื่นๆ การชดเชยการแก้ไขข้อขัดแย้งสำหรับข้อตกลงสำคัญในสัญญา ควรประกอบด้วยความชัดเจนเรื่องการดูแลรักษาที่ดิน

การส่งมอบที่ดินคืนในสภาพเดิมก่อนที่จะใช้ประโยชน์ ข้อตกลงในการพัฒนาที่ดินหรือการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการใช้ที่ดิน ความรับผิดชอบทางการเงินสำหรับการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

(2) ข้อตกลงเกี่ยวกับการว่าจ้างและการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่าองค์ประกอบที่สำคัญของสัญญาประเภทนี้ ควรจะประกอบด้วย ข้อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ข้อตกลงที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกัน วันเริ่มต้น ระยะเวลาของสัญญา และเงื่อนไขในการสิ้นสุดสัญญา การร่วมลงทุน การแบ่งปันผลผลิต การแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง

(3) ข้อเสนอแนะในการนำข้อตกลงการเช่าไปสู่การปฏิบัติในการทำข้อตกลงเช่าที่ดินให้ได้ผลดี ควรแบ่งข้อพิจารณาออกเป็น 2 ส่วนคือ ปัจจัยทางเทคนิค หมายถึง ความสัมพันธ์ในการเช่า กับปัจจัยแวดล้อมของการเช่าในการพัฒนาปัจจัยทางเทคนิคควรมีการเน้นในจุดสำคัญ คือ การเตรียมแบบฟอร์มการเช่าหรือข้อกำหนดในการเช่า ซึ่งในหลายประเทศมีแบบฟอร์มมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยรัฐบาลหรือหน่วยที่เกี่ยวข้อง ควรมีการตกลงกันให้ชัดเจนว่าจะทำข้อตกลงแบบใด และจะแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งกันอย่างไร การเพิ่มความโปร่งใสในการทำข้อตกลง นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายควรเข้าถึงข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องได้อย่างทั่วถึง

4. ประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติ

ส่วนนี้เป็นการชี้ให้เห็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่จะทำให้การเช่าที่ดินเป็นไปอย่างยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการถือครองที่ดิน นโยบายด้านงบประมาณและการเงินนโยบายการใช้ที่ดิน และกรอบของกฎหมาย โดยด้านนโยบายการถือครองที่ดิน เห็นว่าการนำที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาให้เช่า จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินได้ดี การกำหนดขนาดของที่ดินเพื่อการทำกินทางการเกษตรอาจทำให้การสืบสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความชัดเจน นโยบายด้านงบประมาณและการเงิน เห็นว่า การกำหนด

มาตรการด้านภาษีเงินกู้ เงินให้เปล่า จะมีผลต่อการส่งเสริมการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในรูปแบบต่างๆ กัน

ส่วนด้านนโยบายการใช้ที่ดินนั้น บางประเทศห้ามขายที่ดินเพื่อการเกษตร หรือการเปลี่ยนไปใช้ในกิจการอื่นที่ไม่ใช่การเกษตร เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรจากที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างจริงจัง และการพัฒนาที่ดินในเขตใกล้เมืองส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร และเมื่อพิจารณากรอบของกฎหมาย ต้องแยกให้ออกระหว่างสิทธิความรับผิดชอบโอกาสของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง และผลที่จะตามมากรณีที่มีการละเมิดกฎหมายกับกระบวนการที่เจ้าหน้าที่จะใช้ควบคุมหรือบังคับใช้กฎหมาย การออกกฎหมายควรอยู่บนหลักการที่อิงสภาพความเป็นจริงในพื้นที่และในสังคมที่สามารถบังคับใช้ได้จริง เพื่อสร้างความสมดุลและเหมาะสมในการให้เข้ากับระดับของการควบคุมดูแลที่ดี (Na Bangchang, 2009)

ประวัติความเป็นมาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของไทย

การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทยมีมานานแล้ว เดิมการถือครองที่ดินในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการจัดที่นาให้แก่ราษฎรเพื่อทำกิน จัดคนเข้าไปอยู่ในที่ดิน ถ้าราษฎรคนใดประสงค์จะได้ที่ดินไว้ทำกินก็ให้ไปบอกกล่าว แต่เสนานายระวางอากรออกไปตรวจสภาพที่ดิน แล้วออกใบอนุญาตให้เป็นหลักฐานในการเก็บภาษีอากร ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ ใช้นโยบายการถือครองที่ดินตามสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่เริ่มมีการกำหนดการถือครองที่ดินของคนต่างด้าว โดยมีให้มีการขายขาดที่ดินแก่บุคคลต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ไม่ถึงสิบปี แต่จะให้เช่าได้ไม่ห้าม โดยให้มีการเช่าเป็นหนังสือต่อกันไว้ ต่อหน้ารู้แขวงอำเภอ เจ้าพนักงานให้รู้เห็นเป็นพยาน กำหนดให้มีการเรียกเงินล่วงหน้าให้มากกว่าค่าเช่าตามเดือน ตามปี และต่อมาในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการปรับปรุงนโยบายจาก

สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยผ่านคลายหลักเกณฑ์เรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์ ได้นำวิธีการของประเทศเจริญแล้วมาดัดแปลงเสียใหม่ คือ ระบบทอร์เรนส์ โดยการออกโฉนดที่ดินให้ผู้ครอบครองและมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินยึดถือเป็นครั้งแรก (ประกาศโฉนดที่ดิน ร.ศ. 120) ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐส่งเสริมการขยายพื้นที่ทำนาข้าว มีโครงการขุดคลอง ซึ่งชนชั้นสูงต่างจับจองที่ดินเป็นจำนวนมาก เช่น โครงการขุดคลองรังสิต สภาวการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสังสมที่ดินโดยเจ้าขุนมูลนาย และการไร้ที่ทำกินของชาวนาชาวไร่ (Dangsri, 2007, pp. 23-24)

ด้วยสาเหตุมาจากเกษตรกรส่วนหนึ่งยากจนไม่สามารถหาซื้อหรือจับจองที่ดินเป็นของตนเองได้ จึงต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นเพื่อประกอบเกษตรกรรม ทางราชการจึงได้มีการช่วยเหลือจัดที่ดินให้ราษฎรทำกิน โดยระยะเริ่มแรกเป็นการจัดตั้งสหกรณ์เช่าซื้อที่ดิน ในปี พ.ศ. 2478 โดยรับเอาที่ราชพัสดุมาจัดสรรให้ชาวนาในอำเภอลำลูกกาเช่าซื้อเป็นรุ่นแรก จำนวน 68 ครอบครัวย เนื้อที่ 4,019 ไร่ และการจัดที่ดินในรูปแบบนิคมสร้างตนเองและนิคมอพยพราษฎรออกจากเขตน้ำท่วม ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช 2485 ต่อมาได้แก้ไขกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มีการออกพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านาในปี พ.ศ. 2493 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากชาวนาจำนวนมากต้องเช่านาจากผู้อื่นและต้องเสียค่าเช่าในอัตราสูงเป็นเหตุให้ได้รับความเดือดร้อนและไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงต้องออกกฎหมายกำหนดค่าเช่านามิให้เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (Satchanan, Srisaowaluck Na-Bangchang, Jongwattanakul, Ponsri, & Dangsri, 2016) ต่อมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกเข้ามาสร้างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ. 2504-2509) ซึ่งรัฐได้สร้างโครงสร้าง

พื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน เพื่อเร่งรัดเศรษฐกิจส่งออก และผลจากการที่รัฐผูกพันการเกษตรไว้กับตลาดต่างประเทศ ทำให้เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ในตลาดโลก ปรากฏว่าชาวนาประสบภาวะหนี้สิน ที่ดินหลุดมือจากชาวนาไปเรื่อย ประกอบกับนโยบายของรัฐที่มีมาตรการการเก็บค่าพรีเอมิอัมข้าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ชาวนายากจนต้องเสียภาษีถึงร้อยละ 22 ของรายได้ แต่ผลประโยชน์ที่ได้ไปตกอยู่กับรัฐที่ต้องการสร้างเมืองอุตสาหกรรม ปรากฏว่าปี พ.ศ. 2010-2016 ชาวนาต้องสูญเสียที่ดินจากการขายฝากและจำนองเพราะเป็นหนี้สิน 251.2 ล้านบาท พื้นที่ดินที่หลุดมือจากชาวนาไปประมาณ 92,410 ไร่ ความเดือดร้อนของชาวนานำไปสู่การเดินขบวนให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา ในปี พ.ศ. 2517 ชาวไร่ชาวนาเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือเรื่องนายทุนโกงที่นาและให้ช่วยเหลือหนี้สิน แต่รัฐบาลก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้ จนชาวไร่ชาวนาต้องรวมตัวกันก่อตั้ง “สหพันธ์ชาวนาไรแห่งประเทศไทย” เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 จากความกดดันของสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยและกดดันกับพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2493 เดิมที่มีความไม่เหมาะสมหลายประการ โดยเฉพาะวิธีการกำหนดค่าเช่าขั้นสูงซึ่งกำหนดไว้เป็นการแน่นอนในกฎหมายนั้นยังไม่เป็นธรรม รัฐจึงได้ออกพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา พ.ศ. 2517 มาบังคับใช้แทน (Dangsri, 2007, pp. 24-25)

เมื่อพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา พ.ศ. 2517 ใช้บังคับมาระยะหนึ่งพบว่า มีรายละเอียดที่ไม่เหมาะสมหลายประการ สมควรแก้ไขให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบกับสมควรขยายให้สามารถครอบคลุมถึงการเช่าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างอื่นด้วยเมื่อมีความจำเป็น รวมถึงเมื่อพิจารณาถึงการเช่าที่ดินของเกษตรกรในประเทศไทย แล้วพบว่า เป็นลักษณะของเกษตรกรรมชั่วคราวและไม่มั่นคง เพราะเมื่อครบกำหนดระยะเวลาเช่าแล้ว

เกษตรกรไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะได้เช่าที่ดินในแปลงเดิมอยู่หรือไม่ ซึ่งเป็นเหตุผลให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดินขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในที่ดิน ไม่กล้าลงทุนปรับปรุงคุณภาพดินหรือพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทำให้มีผลผลิตต่ำ ไม่มีเงินออมผู้เช่าส่วนใหญ่ต้องกู้เงินนอกระบบ ทำให้เป็นหนี้สินเพิ่มขึ้นเป็นวัฏจักรของความยากจนที่ยังปรากฏอยู่ในโครงสร้างการเกษตร ดังนั้น จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 เพื่อให้การควบคุมการเช่านามีประสิทธิภาพและขยายขอบเขตให้สามารถครอบคลุมถึงการเช่าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างอื่น นอกจากการเช่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการเช่า พ.ศ. 2517 จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตทางด้านการเกษตรอีกทางหนึ่ง ซึ่งได้บังคับใช้มาจนกระทั่งได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติฉบับนี้อีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2559 จึงได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยกำหนดมิให้นำพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับการเช่าที่ผู้เช่าเป็นนิติบุคคล ปรับปรุงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และกำหนดระยะเวลาการเช่าและค่าเช่านาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งผู้เช่าและผู้ให้เช่า ตลอดจนการกำหนดห้ามคนต่างด้าวเช่าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรม และกำหนดหน้าที่ของนายอำเภอในการสำรวจนาที่ทิ้งว่างไว้โดยไม่ได้ให้เช่าเพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ขึ้น

ดังนั้น จะเห็นว่า พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อเกษตรกรและเจ้าของที่ดินหรือผู้ให้เช่าเป็นอย่างมาก เพราะการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น มี

ความแตกต่างจากการเช่าอสังหาริมทรัพย์โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของกฎหมายมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองมิให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าของที่ดิน โดยเฉพาะในเรื่องของค่าเช่าที่ดิน และถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่รัฐใช้ในการควบคุมสังคมเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยต่อประชาชนและสังคมนั่นเอง

พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ประกอบด้วย หมวด 1 ว่าด้วยเรื่องคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยกฎหมายกำหนดให้ในจังหวัดหนึ่งๆ ที่มีการเช่าให้มี คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) มีอำนาจหน้าที่กำหนดท้องที่ที่ห้ามประกอบเกษตรกรรมบางประเภท เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการอนุรักษ์ดินและน้ำ และพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้ และมีคำสั่งใดๆ ให้ผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าปฏิบัติหรือมิให้ปฏิบัติตามใดเพื่อให้เกิดผลตามคำวินิจฉัย และมีคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำอำเภอ (คชก. อำเภอ) มีอำนาจหน้าที่กำกับและเสนอแนะให้การปฏิบัติงานของ คชก. ตำบล ในเขตพื้นที่ให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย พิจารณาคำร้องขอทบทวนการกำหนดอัตราค่าเช่าขั้นสูง ผลผลิตขั้นสูงของผลิตผลเกษตรกรรมซึ่งเป็นพืชหลักที่นิยมปลูกในพื้นที่ และกำหนดเวลาให้ผู้ให้เช่าอาจเรียกเก็บค่าเช่าในแต่ละปีตามความเหมาะสมแห่งท้องที่ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่ คชก. จังหวัด มอบหมาย นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ในตำบลหนึ่งๆ ที่มีการเช่าให้มีคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) มีอำนาจหน้าที่ประกาศกำหนดค่าเช่าตามมาตรา 40 จัดทำทะเบียนผู้เช่าและผู้ให้เช่าภายในเขตตำบล ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรี

กำหนด และพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าเช่า การชำระค่าเช่า ระยะเวลาของการเช่า ตลอดจนข้อพิพาทอื่น หรือค่าเสียหายอันเกิดจากการเช่าตามคำร้องขอของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า และออกคำสั่งใดๆ ให้ผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าปฏิบัติหรือมิให้ปฏิบัติ การใดเพื่อให้เกิดผลตามคำวินิจฉัย และเมื่อวินิจฉัยหรือออกคำสั่งใดๆ แล้ว ให้รายงาน คชก. อำเภอ ทราบ รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่ คชก. จังหวัด หรือ คชก. อำเภอ มอบหมาย

หมวด 2 เป็นบทบัญญัติเฉพาะในเรื่องการเช่านา ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยเรื่อง ระยะเวลาการเช่า และการบอกเลิกการเช่า โดยกฎหมายกำหนดไว้ว่า การเช่านาที่ได้ทำหลักฐานการเช่านาไว้เป็นหนังสือให้มีระยะเวลาการเช่านาตามที่กำหนดในหลักฐานการเช่านานั้น แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาการเช่านาในหลักฐานการเช่านาหรือกำหนดไว้น้อยกว่า 2 ปี ให้การเช่านานั้นมีกำหนด 2 ปี การเช่านาที่มีได้ทำหลักฐานการเช่านาไว้เป็นหนังสือให้ถือว่าเช่านามีกำหนดคราวละ 6 ปี เมื่อสิ้นระยะเวลาการเช่านาถ้าผู้ให้เช่ามีได้บอกเลิกการให้เช่าและมีได้มีการตกลงเช่ากันใหม่ในกรณีที่ได้ทำหลักฐานการเช่านาไว้เป็นหนังสือให้ถือว่าหลักฐานการเช่านานั้นยังคงมีผลบังคับต่อไปเท่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักฐานการเช่านานั้นหรือมีกำหนด 2 ปี แล้วแต่กรณี และในกรณีที่ไม่มีหลักฐานการเช่านาเป็นหนังสือ ให้ถือว่ามีการเช่านานั้นต่อไปอีกคราวละ 6 ปี

ถ้าผู้ให้เช่าไม่ประสงค์จะให้เช่าต่อไปเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการเช่านา ผู้ให้เช่าต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อผู้เช่าก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการเช่านาไม่น้อยกว่า 6 เดือน พร้อมทั้งแจ้งให้ คชก. ตำบล ทราบด้วย และเมื่อ คชก. ตำบล ได้รับแจ้งแล้ว ให้มีหนังสือสอบถามผู้เช่าว่ายังประสงค์จะเช่านานั้นต่อไปหรือไม่ ถ้าผู้เช่ายังประสงค์จะเช่านานั้นต่อไป ให้แจ้งผู้ให้เช่าและ

คชก. ตำบล ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากผู้ให้เช่า และให้ คชก. ตำบล ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ยุติ ถ้าสามารถไกล่เกลี่ยให้ยุติได้ ก็ให้ดำเนินการตามผลของการไกล่เกลี่ย ในกรณีที่ไมอาจไกล่เกลี่ยให้เป็นทีพอใจของทั้งสองฝ่าย ให้ คชก. ตำบล พิจารณาเหตุผลและความจำเป็นของผู้ให้เช่านา ถ้าเห็นว่าผู้ให้เช่ามีความจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะใช้ที่นา นั้น ก็ให้สั่งให้การเช่านาสิ้นสุดลง เว้นแต่ในกรณีที่เห็นว่าผู้เช่านาจะเดือดร้อนเกินสมควร จะให้ผู้เช่านาทำนาต่อไปอีกหนึ่งปีก็ได้ ในกรณีที่ คชก. ตำบล เห็นว่าผู้ให้เช่านาไม่มีเหตุผลและความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะใช้ที่นา นั้น ให้ คชก. ตำบล วินิจฉัยให้การเช่านานั้นมีผลต่อไปอีก 2 ปี ผู้มีส่วนได้เสียอาจอุทธรณ์คำวินิจฉัยของ คชก. ตำบล ต่อ คชก. จังหวัด ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของ คชก. ตำบล ที่ให้การเช่านาสิ้นสุดลงให้มีผลเมื่อพ้นระยะเวลาอุทธรณ์และผู้เช่านามิได้อุทธรณ์คำวินิจฉัยของ คชก. ตำบล ในกรณีที่ผู้เช่านาอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาให้ทุกการบังคับตามคำวินิจฉัยของ คชก. ตำบล ไว้ก่อนจนกว่า คชก. จังหวัด จะมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ส่วนคำวินิจฉัยของ คชก. ตำบล ที่ให้การเช่านายังมีผลต่อไปให้มีผลบังคับได้ทันทีจนกว่า คชก. จังหวัด จะมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น

ส่วนที่ 2 ค่าเช่านา กฎหมายกำหนดให้ คชก. ตำบล ประกาศกำหนดอัตราค่าเช่านาขั้นสูง ผลผลิตขั้นสูงของผลิตผลเกษตรกรรมซึ่งเป็นพืชหลักที่นิยมปลูกในพื้นที่ กำหนดเวลาที่ผู้ให้เช่านาอาจเรียกเก็บค่าเช่านาในแต่ละปีตามความเหมาะสมแห่งท้องที่ และประเภทของพืชหลัก ค่าเช่านาให้คิดเป็นรายปี

ในการจัดทำประกาศสำหรับตำบลที่มีหมู่บ้าน ให้จัดทำเป็นรายหมู่บ้าน และให้ คชก. ตำบล ปรัชชา หรือและนำข้อเสนอของคณะกรรมการหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านที่อยู่ในเขตมาพิจารณา ประกอบด้วย ในกรณีที่ คชก. ตำบล กำหนดอัตราค่าเช่านาขั้นสูง

ขึ้นใหม่ ผู้เช่านาหรือผู้ให้เช่านาอาจขอให้อีกฝ่ายหนึ่งปรับปรุงอัตราค่าเช่านาได้ ถ้าไม่เป็นที่ตกลงกัน ฝ่ายที่ขอให้ปรับปรุงค่าเช่านาอาจร้องขอต่อ คชก. ตำบล ให้วินิจฉัยได้ แต่ต้องร้องขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ในกรณีที่มิได้มีข้อตกลงกันไว้ ผู้เช่านาจะชำระค่าเช่านาเป็นผลผลิตก็ได้ และในกรณีที่ค่าเช่านากำหนดเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นซึ่งมิใช่ผลผลิต ค่าเช่านาดังกล่าวต้องไม่เกินอัตราค่าเช่านาขั้นสูงที่ คชก. ตำบล กำหนด ทั้งนี้ ให้คำนวณตามราคาซื้อขายผลผลิตที่ซื้อขายกันในห้องที่ที่นานั้นตั้งอยู่ในขณะที่ค่าเช่านาถึงกำหนดชำระ ส่วนการเรียกเก็บค่าเช่านาจะต้องกระทำ ณ ภูมิลำเนาของผู้เช่านา และผู้ให้เช่านาต้องแจ้งเป็นหนังสือกำหนดวันเรียกเก็บค่าเช่านาให้ผู้เช่านาและประธาน คชก. ตำบลทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน ในระหว่างที่ผู้ให้เช่านายมิได้แจ้งให้ผู้เช่านาทราบถึงการเรียกเก็บค่าเช่านาจะถือว่าผู้เช่านาผิดนัดชำระค่าเช่านามิได้

ในปีใดการทำนาไม่ได้ผลตามปกติโดยมิใช่ความผิดของผู้เช่านา ถ้าได้ผลผลิตต่ำกว่าสามในสี่ของผลผลิตขั้นสูงที่ คชก. ตำบล กำหนด ให้ผู้เช่านาเสียค่าเช่านาลดลงตามส่วนของผลผลิตที่ได้รับต่ำกว่าผลผลิตขั้นสูงดังกล่าว แต่ถ้าได้ผลผลิตต่ำกว่าหนึ่งในสามของผลผลิตขั้นสูง ผู้ให้เช่านาจะเรียกเก็บค่าเช่านามิได้

ส่วนที่ 3 สิทธิหน้าที่ของผู้เช่านาและผู้ให้เช่านา โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้เช่านามีสสิทธิตั้งแต่ปลูกข้าวหรือพืชไร่ได้ แต่จะปลูกพืชไร่ประเภทที่ คชก. จังหวัด ได้ประกาศห้ามมิได้ และมีสิทธิปลูกพืชอายุสั้นใดๆ นอกจากพืชหลักในนาที่เช่าได้ รวมทั้งใช้ที่นาบางส่วนทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหรือปลูกไม้ยืนต้น ในเมื่อไม่ทำให้สภาพของนาเปลี่ยนแปลงไปหรือเป็นอุปสรรคต่อการปลูกพืชหลัก โดยผู้ให้เช่านาจะเรียกเก็บค่าเช่านาเพิ่มมิได้ รวมทั้งยังมีสิทธิในการปรับปรุงนาตามที่กฎหมายกำหนดอีกด้วย และในกรณีที่ผู้เช่านาต้องการขายที่นาจะขายได้ต่อเมื่อได้

แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เช่านาทราบ พร้อมทั้งระบุราคาที่จะขายและวิธีการชำระเงินต่อประธาน คชก. ตำบล ภายใน 15 วัน

ส่วนที่ 4 การอุทธรณ์ และการบังคับคดี กฎหมายกำหนดให้ผู้เช่านา ผู้เช่าช่วงนา หรือผู้ให้เช่านาที่เป็นคู่กรณีหรือผู้มีส่วนได้เสียอาจอุทธรณ์คำวินิจฉัยของ คชก. ตำบลต่อ คชก. จังหวัดได้ โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อ ประธาน คชก. ตำบล ภายใน 30 วันนับแต่วันทราบคำวินิจฉัย และถ้าไม่พอใจคำวินิจฉัยของ คชก. จังหวัดสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลได้ภายใน 30 วันนับแต่มีคำวินิจฉัย

ส่วนที่ 5 บทกำหนดโทษแก่ผู้ที่ยกหรือรับค่าเช่านาเกินอัตราที่กำหนด

หมวด 3 ว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างอื่น นอกจากการเช่านา ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบเกษตรกรผู้เช่าโดยไม่เป็นธรรม รัฐบาลเห็นสมควรตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการควบคุมเพื่อขจัดปัญหาดังกล่าวได้

หมวด 4 บทกำหนดโทษ สำหรับเจ้าของที่ดินหรือผู้ครอบครองที่ดินรายใดให้บุคคลอื่นเช่าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมโดยรู้อยู่แล้วว่าบุคคลดังกล่าวเป็นคนต่างด้าว หรือเป็นผู้แทนของคนต่างด้าว รวมทั้งลงโทษคนต่างด้าวผู้ที่ฝ่าฝืน หรือใช้ให้ผู้มีสัญชาติไทยดำเนินการค้าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมแทนตน

มาตรการคุ้มครองผู้เช่าที่ดินที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ

พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 มิได้กำหนดความคุ้มครองผู้เช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในกรณีที่เกิดความเสียหายทางพืชผลการเกษตรอันเกิดจากภัยพิบัติธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดินต้องรับความเสี่ยงในความเสียหายที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ เกษตรกรผู้เช่าที่ดินจึงมักประสบปัญหาด้านการเงินที่ลงทุนไปอันเนื่องจาก

ผลกระทบทางภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย และแมลงศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดินต้องขาดทุน และเกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม (Satchanan et al., 2016) และในพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ยังไม่มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองความเสียหายพืชผลทางการเกษตรอันเนื่องมาจากภัยพิบัติธรรมชาติ มีเพียงการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเกิดความล่าช้ากว่าเกษตรกรผู้เช่าที่ดินจะได้รับการช่วยเหลือในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ดังนั้น การนำเอาระบบการประกันภัยการเกษตรมาใช้กับกิจกรรมทางการเกษตรอย่างเป็นระบบและครอบคลุมการประกันภัยการเกษตรถือเป็นการจัดการความเสี่ยง (disaster risk management) และการพัฒนาระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อรองรับเหตุการณ์ภัยพิบัติในเชิงรุกโดยไม่รอให้เหตุการณ์ภัยธรรมชาติเกิดขึ้นก่อน การใช้ระบบการประกันภัยจึงถือเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถคาดการณ์และป้องกันความเสี่ยงด้านการเงินได้ด้วยตนเอง โดยในระบบประกันภัยเกษตรกรในฐานะผู้เอาประกันภัยสามารถจ่ายโอนความเสี่ยงไปยังบริษัทประกันภัยในฐานะผู้รับประกันภัย โดยที่เกษตรกรผู้เอาประกันภัยจะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยให้กับผู้รับประกันภัย เพื่อจะได้รับความคุ้มครองทางการเงิน หรือได้รับการชดเชยหากเกิดความเสียหายขึ้น ถือเป็นทางเลือกเพิ่มเติมในการบริหารความเสี่ยงทางการเงินได้ด้วยตนเองนอกเหนือจากการใช้บริการสินเชื่อเพื่อการเพาะปลูก หรือเพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อเกษตรกรผู้เช่าที่ดินได้เป็นอย่างดี (Kusantia, 2016)

ระบบชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรในประเทศไทย

ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างมาก แต่เนื่องจากภูมิประเทศ

ที่เป็นเกาะและมีพื้นที่ราบสำหรับการเกษตรจำกัด ทำให้ญี่ปุ่นต้องนำเข้าสินค้าประเภทอาหารเป็นจำนวนมาก รัฐบาลญี่ปุ่นจึงกำหนดมาตรการต่างๆ และให้เงินอุดหนุนแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการพืชผลทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ให้มีปริมาณเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศ ดังนั้นประเทศญี่ปุ่นจึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและสังคมชนบทอย่างมาก โดยกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านเกษตรกรรมและด้านเศรษฐกิจของชาวชนบทญี่ปุ่นอย่างจริงจัง ประเทศญี่ปุ่นได้รับผลกระทบจากความแปรปรวนภัยพิบัติทางธรรมชาติมากที่สุด เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่แถบลมมรสุมของเอเชียที่มีการเปลี่ยนทางอุทกนิยมนิเวศวิทยา ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เกษตรกรประเทศญี่ปุ่นประสบความเสียหายอย่างหนักจากพายุไต้ฝุ่นน้ำท่วมบ่อยฤดูร้อนและเหตุการณ์อุทกนิยมนิเวศวิทยาอื่นๆ เพื่อสร้างความต่อเนื่องของการเกษตรและการจัดหาอาหารที่มั่นคง รัฐบาลประเทศญี่ปุ่นได้จัดตั้งโครงการประกันเกษตรในปี พ.ศ. 2490

โดยโครงการนี้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศญี่ปุ่นที่สำคัญที่สุด ระบบการชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรเป็นระบบประกันสาธารณะที่ดำเนินการตามมาตรการของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติทางการเกษตร เงินประกันความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางการเกษตรจะจ่ายให้กับเกษตรกรผู้ประสบภัยจากภัยธรรมชาติขึ้นอยู่กับระดับความเสียหายจากกองทุนสำรองสะสม โดยเบี้ยประกันช่วยเหลือตามความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเกษตรกรโครงการบรรเทาทุกข์เกษตรกรร่วม (Agricultural Mutual Relief--AMR) ดำเนินการโดยสมาคมบรรเทาทุกข์เกษตรกรร่วม (AMRAs) สำหรับแต่ละภูมิภาคหรือหน่วยงานเทศบาล หน่วยปฏิบัติการ AMRAs และหน่วยงานเทศบาลเหล่านี้เรียกว่า

“NOSAI” รัฐบาลญี่ปุ่นให้เงินสนับสนุนเป็นส่วนหนึ่งของเบี้ยประกันและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของโครงการและการประกันต่อโครงการบรรเทาทุกข์เกษตรกรรม (AMR) ได้รับการจัดการภายใต้กฎหมายชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตร (กฎหมายฉบับที่ 185 ปี ค.ศ. 1947) หรือชื่อภาษาอังกฤษว่า “Agricultural Disaster Compensation Act” (Act No. 185 of 1947) กฎหมายฉบับนี้ระบุวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อรักษาเสถียรภาพของรายได้ฟาร์มโดยชดเชยความสูญเสียที่เกษตรกรอาจได้รับจากอุบัติเหตุและทำให้เกิดการเติบโตของการเกษตรญี่ปุ่น มีการประกันความเสียหายจากลมและน้ำท่วมภัยแล้งสภาพอากาศหนาวเย็นหิมะตกหนักความเสียหายอื่นๆ ที่เกิดจากสภาพอากาศเลวร้ายไฟไหม้โรคและความเสียหายจากแมลงทำลายสัตว์ป่าและอื่นๆ

นอกจากนี้ ระบบนี้เป็นการชดเชยการสูญเสียของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติผ่านโครงการประกัน เกษตรกรมีส่วนร่วมในกองทุนสำรองร่วมล่วงหน้า ระบบนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการบรรเทาทุกข์แบบสมัครใจของเกษตรกรในแง่ที่จะจ่ายเงินประกันความช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากกองทุนสำรองร่วมหากเกิดความเสียหาย โดยกำหนดประเภทประกันภัยและสินค้าเกษตรเป้าหมาย ได้แก่ ข้าวและประกันข้าวอื่นๆ การประกันปศุสัตว์ผลไม้และต้นไม้ ประกันพืชไร่ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านพืชสวนเฉพาะ รวมถึงโรงงานในเครือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลูกในโรงงานผู้เอาประกัน สำหรับการจ่ายเบี้ยประกันรัฐบาลญี่ปุ่นมีต้องรับผิดชอบส่วนหนึ่งของเบี้ยประกัน (หลักการ 50 %) ที่เกษตรกรต้องจ่าย ด้วยเหตุผลว่าเบี้ยประกันการเกษตรจะสูงขึ้นเนื่องจากอัตราความเสียหายที่สูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับอัตราความเสียหายในทรัพย์สินอื่นและการประกันอุบัติเหตุและจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันภัยจะถูก จำกัดโดยไม่ต้องการสนับสนุนเบี้ยประกัน ในการใช้ระบบประกันแบบ

ต่อเนื่องและมั่นคงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากขึ้นและเพื่อให้มั่นใจว่ามีจำนวนประชากรเพียงพอ โครงสร้างองค์กรมีการควบคุมใน 3 ชั้น คือ (1) AMRAs และรัฐบาลเทศบาล (2) สหพันธ์จังหวัด และ (3) รัฐบาลแห่งชาติ ดังนั้น ความรับผิดชอบของ AMRAs และรัฐบาลเทศบาลจึงได้รับการประกัน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและต่อไปหนี้สินของสหพันธ์จะได้รับการประกันอีกครั้งโดยรัฐบาลญี่ปุ่น เพื่อกระจายความเสี่ยงทั่วประเทศ (Yasuda, 2016)

สำหรับประเทศไทยปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติและความแปรปรวนของสภาพอากาศ ทำให้เกษตรกรเกิดความเสียหายผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ซึ่งมีแนวโน้มเกิดขึ้นทุกปี แนวทางการประกันภัยพืชผลเพื่อรักษาความมั่นคงในชีวิตของเกษตรกรที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย คือ ระบบประกันภัยพืชผลแบบสมัครใจ โดยรัฐสมทบค่าเบี้ยประกันภัยบางส่วนให้กับเกษตรกร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้ เพื่อทำให้ระบบการประกันภัยพืชผลเป็นไปอย่างมีระบบและยั่งยืน สร้างความเชื่อมั่นของเกษตรกรได้ โดยเฉพาะผู้ที่เช่าที่ดินที่ได้รับคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้น และมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การประกันภัยพืชผลเป็นมาตรการหลักในการรักษาความมั่นคงในชีวิตเกษตรกร

กรอบในการวิเคราะห์

ผู้เขียนนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

1. หลักแนวทางในการกำหนดสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. ประวัติความเป็นมาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของไทย
3. พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

4. มาตรการคุ้มครองผู้เช่าที่ดินที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ

5. ระบบชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรในประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิเคราะห์

พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 เป็นกฎหมายมีจุดประสงค์ในการคุ้มครองการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ด้วยสาเหตุของปัญหาเกิดจากการที่เกษตรกรชาวนาส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน และต้องการประกอบอาชีพทำการปลูกพืชผลทางการเกษตร โดยต้องอาศัยการเช่าที่ดินจากผู้อื่น ทำให้จากเจ้าของที่ดินหรือผู้ให้เช่าเอารัดเอาเปรียบเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เช่าที่ดิน รัฐจึงต้องออกกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองและเสริมความมั่นคงต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรชาวนาพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 จึงมีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องต่อสถานการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดปัญหาต่อเกษตรกรเช่าที่ดินทำนา ทั้งในด้านของระยะเวลาการเช่า และการคุ้มครองผู้เช่าที่ดินที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อการอุปโภคบริโภค สังคม และประเทศชาติโดยรวม ซึ่งสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาได้ ดังนี้

1. มาตรการคุ้มครองความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติของผู้เช่าที่ดิน

การประกันภัยการเกษตรถือเป็นการจัดการความเสี่ยง (disaster risk management) และการพัฒนาระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อรองรับเหตุการณ์ภัยพิบัติในเชิงรุกโดยไม่รอให้เหตุการณ์ภัยธรรมชาติเกิดขึ้นก่อน การใช้ระบบการประกันภัยจึงถือเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถคาดการณ์และป้องกันความเสี่ยงด้านการเงินได้ด้วยตนเอง โดยในระบบประกันภัย เกษตรกร

ในฐานะผู้เอาประกันภัยสามารถถ่ายโอนความเสี่ยงไปยังบริษัทประกันภัยในฐานะผู้รับประกันภัย โดยที่เกษตรกรผู้เอาประกันภัยจะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยให้กับผู้รับประกันภัย เพื่อจะได้รับค่าคุ้มครองทางการเงิน หรือได้รับการชดเชยหากเกิดความเสียหายขึ้น ถือเป็นทางเลือกเพิ่มเติมในการบริหารความเสี่ยงทางการเงินได้ด้วยตนเอง ในประเทศญี่ปุ่นระบบการชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรเป็นระบบประกันสาธารณะที่ดำเนินการตามมาตรการของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติทางการเกษตร เงินประกันความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางการเกษตรจะจ่ายให้กับเกษตรกรผู้ประสบภัยจากภัยธรรมชาติขึ้นอยู่กับระดับความเสียหายจากกองทุนสำรองสะสมโดยเบี้ยประกันช่วยเหลือตามความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเกษตรกรโครงการบรรเทาทุกข์เกษตรกรร่วม (AMR) ดำเนินการโดยสมาคมบรรเทาทุกข์เกษตรกรร่วม (AMRAs) สำหรับแต่ละภูมิภาคหรือหน่วยงานเทศบาล หน่วยปฏิบัติการ AMRAs และหน่วยงานเทศบาลเหล่านี้เรียกว่า “NOSAI” รัฐบาลญี่ปุ่นให้เงินสนับสนุนเป็นส่วนหนึ่งของเบี้ยประกันและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของโครงการและการประกัน เป็นระบบที่สร้างความเชื่อมั่นให้เกษตรกรได้โดยเฉพาะผู้ที่เช่าที่ดินให้ได้รับคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้น และมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การประกันภัยพืชผลเป็นมาตรการหลักในการรักษาความมั่นคงในชีวิตเกษตรกร สำหรับประเทศไทย

ดังนั้น รัฐจึงควรกำหนดระบบชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติให้แก่ผู้เช่าที่ดินเพื่อเกษตรกร โดยบัญญัติเพิ่มเติมหลักการประกันภัยพืชผลในสัญญาเช่าที่ดินในรูปแบบภาคบังคับ และรัฐต้องรับผิดชอบเบี้ยประกันครึ่งหนึ่งที่เกษตรกรต้องจ่ายเพื่อลดภาระค่าเบี้ยประกันให้แก่เกษตรกรที่เช่าที่ดิน ระบบการประกันภัยพืชผล ที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ จะทำให้เกษตรกรมีหลักประกันและความมั่นคงในการ

ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้น

2. มาตรการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติของผู้เช่าที่ดิน

ระบบชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ สำหรับพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ไม่ได้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย หลักเกณฑ์ และวิธีการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไว้แต่อย่างใด สำหรับในกรณีที่เกิดความเสียหายทางพืชผลการเกษตรอันเกิดจากภัยพิบัติธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดินต้องรับความเสี่ยงในความเสียหายที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ เกษตรกรผู้เช่าที่ดินมาตรการคุ้มครองความเสียหายพืชผลการเกษตรอันเนื่องจากจากภัยพิบัติธรรมชาติ มีเพียงการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเกิดความล่าช้ากว่าเกษตรกรผู้เช่าที่ดินจะได้รับการช่วยเหลือในความเสียหายที่เกิดขึ้น สำหรับในประเทศญี่ปุ่นมีระบบชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรเป็นมาตรการของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติทางการเกษตรเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรโดยหน่วยงานบรรเทาทุกข์เกษตรร่วม (AMR) มีโครงสร้างองค์กรมีการควบคุมใน 3 ชั้น คือ (1) AMRAs และรัฐบาลเทศบาล (2) สหพันธ์จังหวัด และ (3) รัฐบาลแห่งชาติ ซึ่งความรับผิดชอบของ AMRAs และรัฐบาลเทศบาลจึงได้รับการประกันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต่อไปหนี้สินของสหพันธ์จะได้รับการประกันอีกครั้งโดยรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อกระจายความเสี่ยงทั่วประเทศ ซึ่งมีลักษณะโครงสร้างคล้ายคลึงกับ คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก.จังหวัด) คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำอำเภอ (คชก.อำเภอ) และคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล) ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ที่กำหนดโครงสร้างให้มีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้มีอำนาจหน้าที่

วางระเบียบแนวปฏิบัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้ผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าปฏิบัติหรือมิให้ปฏิบัติเพื่ออำนาจของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่ครอบคลุมถึงอำนาจให้ในการออกมาตรการหรือคำสั่งให้ลดค่าเช่าที่ดินหรือยกเว้นค่าเช่าที่ดินให้แก่ผู้เช่าที่ดินตามสัญญาเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเยียวยาให้กับผู้เช่าที่ดิน เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติธรรมชาติ อันมาตรการคุ้มครองเกษตรกรผู้เช่าที่ดินไม่ให้เกิดปัญหาการขาดทุน และทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ โดยเกษตรกรไม่ต้องรอรับการช่วยเหลือจากรัฐ และเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในการเช่าที่ดินที่เป็นธรรมแก่สำหรับผู้เช่าที่ดินที่เหมาะสม

บทสรุป

การเช่าที่ดินสำหรับเพื่อทำการเกษตรมักประสบปัญหาความเสียหายที่เกิดจากจากภัยพิบัติธรรมชาติ ยิ่งพบว่า ภัยพิบัติทางธรรมชาติมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นทุกปี ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ยังเกิดความล่าช้ากว่าเกษตรกรผู้เช่าที่ดินจะได้รับการช่วยเหลือในความเสียหายที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ทำให้เกษตรกรต้องรับความเสี่ยงในความเสียหายที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุน อันเนื่องจากผลกระทบทางภัยธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่เช่าที่ดินเพื่อการเกษตรย่อมได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ สำหรับในประเทศญี่ปุ่นมีระบบการชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรเป็นระบบประกันสาธารณะที่ดำเนินการตามมาตรการของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติทางการเกษตร โดยรัฐบาลจะออกเบี้ยประกันช่วยเหลือเกษตรกรครั้งหนึ่ง

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้เช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร โดยกำหนดให้มีการนำมาตรการประกันภัยพืชผล

ทางการเกษตรเป็นมาตรการภาคบังคับในข้อสัญญาในการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตร ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 และให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เช่าที่ดินเพื่อลดภาระค่าเบี้ยประกันให้แก่เกษตรกรที่เช่าที่ดิน สร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้เพิ่มมากขึ้น และควรแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจแก่คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก.จังหวัด) คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำอำเภอ (คชก.อำเภอ) และคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล) ให้มีอำนาจออกมาตรการหรือคำสั่งให้ลดค่าเช่าที่ดินหรือยกเว้นค่าเช่าที่ดินให้กับเกษตรกรผู้เช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเสียหายให้กับผู้เช่าที่ดิน เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติธรรมชาติ โดยไม่จำเป็นต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐอีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุป จึงเห็นควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขปัญหาการการชดเชยภัยพิบัติทางการเกษตรสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 เพื่อให้ความ

คุ้มครองผู้เช่าที่ดินที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ ทำให้เกษตรกรได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายได้อย่างรวดเร็ว เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการแก้ไข แก้ไขพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ดังต่อไปนี้

1. ควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้เช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรโดยกำหนดให้มีการนำมาตรการประกันภัยพืชผลทางการเกษตรเป็นมาตรการภาคบังคับในข้อสัญญาในการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตร ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจแก่คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก.จังหวัด) คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำอำเภอ (คชก.อำเภอ) และคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล) ให้มีอำนาจออกมาตรการหรือคำสั่งให้ลดค่าเช่าที่ดินหรือยกเว้นค่าเช่าที่ดินให้กับเกษตรกรผู้เช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเสียหายให้กับผู้เช่าที่ดิน เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติธรรมชาติ

References

- Buriram Provincial Cooperative Office. (2021). *Agricultural cooperatives*. Retrieved from <https://web.cpd.go.th/buriram/index.php/knowledge-of-cooperatives/cooperative-type> [In Thai]
- Dangsri, M. (2007). *The problems of land leasing for agriculture: A case study of leasing rice field*. Master Thesis of Law, Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Kusantia, A. (2016). “Crop insurance” to maintain stability in the life of farmers. Retrieved from <https://www.landactionthai.org/2012-05-18-03-24-45/article/108-content2/1591> ‘ประกันภัยพืชผล’-การรักษาความมั่นคงในชีวิตเกษตรกร.html [In Thai]
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2020). *Agricultural disaster situation report, February 24, 2020*. Retrieved from <https://www.moac.go.th/warning-preview-421991791543> [In Thai]
- Na Bangchang, A. (2009). *Project of Review and synthesis of foreign research studies on land management*. Thailand Research Fund. [In Thai]
- Satchanan, S., Srisaowaluck Na-Bangchang, O., Jongwattanakul, P., Ponsri, N., & Dangsri, M. (2016). *Project to study the condition of agricultural land leasing in Thailand*. Thailand Research Fund. [In Thai]
- Yasuda, Y. (2016). *Outline of agriculture disaster compensation system in Japan*. Retrieved from <https://ap.fftc.org.tw/article/1080>

มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สำหรับลูกหนี้ ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

เสถียร ดีเลิศประดิษฐ์¹ จรัส เล็งวิทยา²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 โดยการนำแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงิน หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน การประนีประนอมยอมความ และกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ยังไม่มีบทบัญญัติในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ การบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน เพื่อกู้ยืมค้ำประกันลูกหนี้และเจ้าหนี้สถาบันการเงิน จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน โดยการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กำหนดสิทธิ หน้าที่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ และการชำระหนี้ต้องได้รับตามมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน นำลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน การทำธุรกรรมและราคาตลาดของหลักประกันมาพิจารณา อีกทั้งเพื่อให้กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่รวดเร็วขึ้นเจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินกับลูกหนี้สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ โดยเจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับชำระหนี้เอาหลักประกันของลูกหนี้ได้ด้วยวิธีการขอต่อศาลโดยไม่ต้องฟ้องคดีแพ่ง

คำสำคัญ: หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้; สถาบันการเงิน; การปรับโครงสร้างหนี้; พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

เสถียร ดีเลิศประดิษฐ์ และจรัส เล็งวิทยา. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 616-627.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: s.deeloet@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Legal Measures to Resolve Non-Performing Debts for Debtors of Financial Institutions According to The Financial Institution Business Act B.E. 2551

Sathian Deeloetpradit¹ Charan Lengvithaya²

Abstract

This academic article aim to analyze the legal measures to resolve non-performing debts for debtors of financial institutions according to The Financial Institution Business Act B.E. 2551 by adopting the Bank of Thailand's policy on debt restructuring of financial institutions. The principles of dignity of intent, freedom of contract, fair value principles of debt or collateral, compromise, and the laws of the People's Republic of China are used as a framework for analysis.

The analysis found that The Financial Institution Business Act B.E. 2551 does not contain provisions to amend debts that do not generate income from financial institutions in relation to debt restructuring. Forced repayment of debts and collateral to protect the rights of debtors and creditors of financial institutions. Therefore, it is necessary to take legal measures to correct debts that do not generate income, receivables of financial institutions. By imposing provisions on debt restructuring. Set permissions Duties Guidelines Procedures for financial institution creditors and related debtors to observe, and the payment of debts must be made in accordance with the fair value of the debt or collateral. Adopt the characteristics of assets or liabilities. Transactions and market prices of collateral come into consideration. In addition, in order to speed up the enforcement process of debt repayment, creditors who are financial institutions with debtors can mediate, settle disputes or restructure debts. Financial institution creditors can be forced to pay off debts against the debtor's collateral by requesting a court without having to file a civil lawsuit.

Keywords: Non-Performing Loans; Financial Institutions; Debt Restructuring; Financial Institution Business Act B.E. 2551

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Deeloetpradit, S., & Lengvithaya, C. (2022). Legal measures to resolve non-performing debts for debtors of financial institutions according to The Financial Institution Business Act B.E. 2551. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 616-627.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok 10240, Thailand
Email: s.deeloet@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ระหว่างชะลอตัวลงเนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยภายนอกประเทศ ได้แก่ ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก การส่งออกที่ปรับลดลงจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า เกิดสงครามทางการค้าระหว่างประเทศหรือมาตรการกีดกันทางการค้ามากขึ้น การแข็งค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น ปัจจัยภายในประเทศ ได้แก่ สถานการณ์ภัยแล้งที่มีผลต่อผลผลิตทางเกษตรของเกษตรกร หนี้ครัวเรือนหรือเงินที่สถาบันการเงินต่างๆ ให้อุ้มแล้วนำไปใช้จ่ายหรือเพื่อไปทำธุรกิจ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ภัยพิบัติจากธรรมชาติ นักท่องเที่ยวต่างชาติมาประเทศไทยลดลง ทำให้ขาดรายได้ มีการย้ายฐานผลิตสินค้าหรือโรงงานไปยังประเทศเพื่อนบ้านทำให้ลูกจ้างตกงานหรือไม่มีงานทำ โดยเฉพาะโรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นวิกฤตที่สร้างผลกระทบหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยทำให้เศรษฐกิจได้รับผลกระทบที่รุนแรง สัดส่วนผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (Gross Domestic Product--GDP) ภาคการท่องเที่ยวและการส่งออก ลดลง ส่งผลให้ผู้ประกอบการ นักธุรกิจ ผู้มีรายได้หรือผู้ที่กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ทำให้ตกอยู่ในสภาพดินร่นต้องหาเงินนำมาชำระหนี้ เกิดปัญหาทางการเงินขาดสภาพคล่องไม่มีความสามารถชำระหนี้หรือผิดนัดชำระหนี้ หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan--NPL) ของสถาบันการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ถึงปี พ.ศ. 2565 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยปี พ.ศ. 2562 หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อยู่ที่ 4.5 แสนล้านบาท คิดเป็น 2.95 % ต่อสินเชื่อโดยรวม ปี พ.ศ. 2563 (Bank of Thailand, 2022) หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อยู่ที่ 5.23 แสนล้านบาท คิดเป็น 3.12 % ต่อสินเชื่อโดยรวม ปี พ.ศ. 2564 หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อยู่ที่ 5.30 แสนล้านบาท คิดเป็น 2.98 % ต่อสินเชื่อโดยรวม และคาดการณ์สัดส่วนสินเชื่อด้อยคุณภาพระบบธนาคารพาณิชย์ (NPL Ratio) จะ

ขยับสูงขึ้นจากที่จะปิดสิ้นปี 2564 ที่ 3.20 % ต่อสินเชื่อรวมไปที่ 3.30 % ต่อสินเชื่อรวมในปี พ.ศ. 2565 กรอบคาดการณ์ 3.20-3.50 % (Next year's bank profit is higher than this year, keep an eye on NPL's upward trend for the 9th consecutive year, 2022) ซึ่งทำให้สถาบันการเงินต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการสำรองเพื่อหนี้สงสัยจะสูญเพิ่มมากขึ้น

การแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเป็นกระบวนการที่สำคัญส่งผลให้เศรษฐกิจฟื้นตัวเร็วขึ้น สถาบันการเงินมีความคล่องตัวในการดำเนินการธุรกิจและเป็นกลไกขั้นพื้นฐานคุ้มครองสิทธิลูกหนี้สามารถดำเนินอยู่หรือดำเนินกิจการต่อไปได้ ทั้งเจ้าหน้าที่สถาบันการเงินก็ได้ประโยชน์จากการรับชำระหนี้ที่เหมาะสมและเป็นธรรมด้วย พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายการเงินที่รวบรวมกฎหมายสองฉบับเข้าด้วยกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ในปี พ.ศ. 2540 มีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงมาตรการในการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 นั้นไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ในการปฏิบัติการชำระหนี้ โดยพบปัญหาการในแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงิน มี 2 ประการดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การปรับโครงสร้างหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน การปรับโครงสร้างหนี้ที่เกิดจากความล่าช้าในการเจรจาหรือการไกล่เกลี่ย หรือข้อตกลงเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ที่ยังไม่ได้ข้อยุติทำให้ลูกหนี้เสียโอกาส เช่น ต้องรับผิดชอบเบี้ยในระหว่างผิดนัดหรือแผนการชำระหนี้ของ

ลูกหนี้ไม่มีความชัดเจนหรือความไม่สุจริตในการชำระหนี้เป็นต้น นอกจากนี้กระบวนการตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ในการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีรายละเอียด ความซับซ้อน ลักษณะรูปแบบของการประกอบกิจการของลูกหนี้แต่ละรายมีความแตกต่างกัน สภาพปัญหาของลูกหนี้ที่ประสบ รวมทั้งแนวทางและวิธีการในการบริหารจัดการกิจการของลูกหนี้ในการชำระหนี้แตกต่างกัน โดยเฉพาะกรณีมีเจ้าหนี้ที่เกี่ยวข้องกับการของลูกหนี้หลายราย การทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหนี้หลายรายไม่สามารถทำได้โดยง่าย และกรณีลูกหนี้ที่มีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกันกับเจ้าหนี้สถาบันการเงินที่มีความประสงค์ชำระหนี้ต่อกัน โดยการปรับโครงสร้างหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้หรือไม่ได้ข้อยุติ เนื่องจากเจ้าหนี้สถาบันการเงินอาจกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไข เช่น มีภาระหนี้เงินต้นและหรือดอกเบี้ยจำนวนมาก หรืออัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้ลูกหนี้ไม่มีความสามารถที่จะหารายได้เพียงพอที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้สถาบันการเงินหรือลูกหนี้อาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรม การปรับโครงสร้างหนี้ระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินกับลูกหนี้จึงไม่เป็นผลสำเร็จเท่าที่ควร

ประการที่ 2 กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน กรณีเจ้าหนี้สถาบันการเงินกับลูกหนี้สามารถตกลงโดยการประนีประนอมยอมความหรือหากไม่สามารถตกลงชำระหนี้กันได้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินก็จะดำเนินกระบวนการทางกฎหมายบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ กระบวนการดำเนินคดีต้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้เสียเวลา ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งเจ้าหนี้สถาบันการเงินไม่สามารถดำเนินการบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ได้เอง ต้องฟ้องศาลทำให้คดีที่ฟ้องร้องอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก และเจ้าหนี้สถาบันการเงินก็จะผลักภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้ลูกหนี้เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งเพิ่มภาระ

ลูกหนี้ที่ต้องขวนขวายหาเงินมาชำระหนี้

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยในการปรับโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงินไทย

แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การปรับปรุงโครงสร้างหนี้แนวนโยบาย ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ ฝนส. (01)ว. 195/2561 เดิมธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดวิธีการเบื้องต้นที่สถาบันการเงินพึงปฏิบัติในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้โดยสนับสนุนให้สถาบันการเงินมีการกำหนดนโยบาย วิธีการและขั้นตอนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีวิธีการวิเคราะห์และจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบอย่างเพียงพอที่สามารถสะท้อนความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้อย่างแท้จริง ตลอดจนมีแนวทางการบันทึกบัญชีที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ซึ่งปัจจุบันมีมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 เรื่อง การบัญชีสำหรับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา ในการออกแนวนโยบายนี้เพื่ออ้างอิงอำนาจตามกฎหมายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และเป็นการรวบรวมแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้มาประมวลให้อยู่ในฉบับเดียวกัน โดยสาระสำคัญของหลักเกณฑ์ไม่เปลี่ยนแปลงจากหลักเกณฑ์เดิม คือ การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงินนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ทั่วไปหรือหนี้ที่มีปัญหาให้สถาบันการเงินมีโอกาสได้รับเงินคืน และหนี้นั้นยังคงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อสถาบันการเงินและลูกหนี้เอง อย่างไรก็ตามการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ดังกล่าวต้อง

ไม่เป็นการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงหลักเกณฑ์การจัดชั้น การกันเงินสำรอง และการระงับรับรู้รายได้ดอกเบี้ย ค้างรับ ขอบเขตการบังคับใช้ แผนนโยบายฉบับนี้ให้ ใช้บังคับกับสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจ สถาบันการเงินทุกแห่งการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มี วัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีการเบื้องต้นที่สถาบันการเงินพึงปฏิบัติในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้โดยสนับสนุน ให้สถาบันการเงินมีการกำหนดนโยบาย วิธีการและขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีการ วิเคราะห์และจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบอย่าง เพียงพอ และถือปฏิบัติตามมาตรฐานสากลทั้งในด้าน วิธีการบัญชี การจัดชั้นลูกหนี้ และการกันเงินสำรองที่ เกี่ยวข้อง (Notification of the Bank of Thailand No. FNS. (01) W. 195/2018 Re: Debt restructuring, 2022)

การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ หมายถึง การปรับปรุง โครงสร้างหนี้ทั่วไปและการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มี ปัญหา ได้แก่

1. การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั่วไป หมายความว่า การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีส่วนสูญเสีย เช่น การลด อัตราดอกเบี้ยให้แก่ลูกหนี้ตามภาวะตลาด หรือรักษา ความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกหนี้หรือการขยายระยะเวลาการ ชำระหนี้ออกไป โดยมีการตกลงให้มีระยะเวลาปลอด หนี้โดยลูกหนี้ยังคงจ่ายชำระดอกเบี้ยในอัตราที่ระบุไว้ ในสัญญาเดิม และสถาบันการเงินวิเคราะห์แล้วคาดว่า จะได้รับชำระเงินต้นและดอกเบี้ยคืนครบตามสัญญา การให้กู้ยืม

2. การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา หมายความว่า การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีส่วนเสีย เนื่องจาก (1) มีการลดต้นเงินหรือดอกเบี้ยค้างรับที่ บันทึกรายได้แล้วให้ลูกหนี้ หรือ (2) มีผลขาดทุน จากการรับโอนทรัพย์สินที่มีมูลค่าราคายุติธรรมต่ำ กว่ายอดหนี้ที่ตัดจำหน่ายไป หรือ (3) มีการผ่อนปรนเงื่อนไขการชำระหนี้ ซึ่งทำให้มูลค่าปัจจุบันของ

กระแสเงินสดรับต่ำกว่ามูลค่าหนี้ตามบัญชีของลูกหนี้ รวมดอกเบี้ยค้างรับที่บันทึกเป็นรายได้แล้ว หรือ (4) มี ส่วนสูญเสียจากการคำนวณโดยใช้มูลค่ายุติธรรมของ หนี้หรือการใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักประกัน หรือมี ส่วนสูญเสียจากการปรับปรุงโครงสร้างหนี้อันเนื่องมา จากเหตุอื่น เช่น การแปลงหนี้เป็นทุน วัตถุประสงค์ใน การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงิน เป็นการ ดำเนินการแก้ไขหนี้ทั่วไปและหนี้ที่มีปัญหา เพื่อให้ สถาบันการเงินมีโอกาสได้รับชำระหนี้คืนสูงสุดหรือเพื่อ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินกิจการต่อไปทั้ง ของลูกหนี้และสถาบันการเงิน โดยเฉพาะลูกหนี้ของ สถาบันการเงินที่ประสบปัญหาการชำระหนี้เนื่องจาก ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ แต่ยังมีแนวโน้มที่จะ ดำเนินการธุรกิจต่อไปได้ ทั้งนี้สถาบันการเงินจะต้อง ระมัดระวังการปรับปรุงโครงสร้างหนี้มีลักษณะเป็นการ หลีกเลี่ยงการจัดชั้นลูกหนี้และการกันเงินสำรอง หรือ หลีกเลี่ยงหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับเป็น รายได้

หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา

หลักนี้เกิดจากความเชื่อถือในหลักเสรีภาพที่อยู่ ของมนุษย์ทุกคน เน้นถึงสิทธิส่วนบุคคล โดยเจตนา เป็นตัวที่ก่อให้เกิดสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์จะถูก จำกัดลงได้ก็แต่ด้วยความสมัครใจของตนเองในแง่ กฎหมายเอกชน มนุษย์ถูกผูกพันโดยเจตนาของตนเอง กฎหมายจึงคุ้มครองเจตนาของบุคคล และบัญญัติเรื่อง โฆษณกรรมในกรณีที่เจตนาของบุคคล นั้นไม่สมบูรณ์ไม่ ว่าเกิดโดยข้อจำกัดในความสามารถหรือเกิดโดยความ วิปริตของเจตนาก็ตาม และเมื่อบุคคลแสดงเจตนา แล้ว กฎหมายก็คุ้มครองเจตนา นั้น และถือว่าทุกคนมี ความพร้อม หลักนี้สอดคล้องกับสัญญาหลักคือสัญญา ซึ่งเมื่อเจตนาถูกแสดงออกไปและบุคคลต้องยอมรับ และเคารพในเจตนาของตนที่แสดงออกไป จนเกิดเป็น สัญญา รัฐจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวในเจตนาของเอกชน โดยรัฐ

ให้เสรีภาพแก่บุคคลในการทำสัญญาใดๆ โดยพื้นฐานแห่งความเท่ากันของบุคคลในการเข้าทำสัญญา เมื่อสัญญาแล้วก็ต้องถูกบังคับและให้ปฏิบัติตามสัญญานั้นๆ ยังมีข้อยกเว้นเรื่องนี้คือ เมื่อรัฐเห็นว่าเอกชนสองฝ่ายที่เข้าทำสัญญากันไม่อยู่ในฐานะเท่าเทียมกันในการแสดงเจตนา การเจรจาต่อรอง รัฐจึงกำหนดกฎหมายในลักษณะกฎหมายมหาชนเพื่อคุ้มครองคู่สัญญาที่มีฐานะต่ำกว่าไม่ว่าทางสติปัญญา ทางเศรษฐกิจ เป็นกำหนดรูปแบบ วิธีการเข้าทำสัญญาระหว่างบุคคลในลักษณะเช่นนั้น เช่นในพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2450 เป็นต้น (Tabbuttanon, 2017)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

เสรีภาพในการทำสัญญา (Sotthibandhu, 2017) หมายถึง เสรีภาพเริ่มในการเริ่มต้นดำเนินต่อไปหรือระงับกระบวนการในการก่อให้เกิดสัญญา ซึ่งพิจารณาด้านการกระทำได้แก่ การเริ่มต้นดำเนินต่อไปและการตกลงเข้าทำสัญญาและด้านไม่กระทำได้แก่การไม่เข้าทำสัญญาหรือระงับกระบวนการในการเจรจาด้วยการถอนคำเสนอหรือยกเลิกการเจรจา เป็นต้น ส่วนเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงภายหลังที่สัญญาเกิดขึ้นแล้ว หมายความว่าเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐตามกฎหมายปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐได้รับรองเสรีภาพที่ปัจเจกชนตั้งแต่นั้นตอนก่อนเกิดสัญญา เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วรัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อให้สิ่งที่คู่สัญญาได้กำหนดไว้โดยหลักเสรีภาพเปลี่ยนแปลงไปเป็นประการอื่นไม่ได้เพราะหากปล่อยให้ทำเช่นนั้นได้เสรีภาพของปัจเจกชนก็จะถูกทำลายไป ดังนั้นเสรีภาพในการทำสัญญาผู้ที่เข้าทำสัญญาจะตกลงทำสัญญากับใคร อย่างไรก็ย่อมได้ แต่ต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายหรือกฎหมายรับรอง

มูลค่ายุติธรรมของหนี้

Srijunpetch (2016) ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 3 การวัดมูลค่ายุติธรรมของสภาวิชาชีพบัญชี ได้ให้นิยาม คำว่า “มูลค่ายุติธรรม” (fair value) เป็นราคาที่ได้จากการขายสินทรัพย์หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สิน ในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติระหว่างผู้ร่วมตลาด (market participant) ณ วันที่มีการวัดมูลค่า (exit price) “ผู้ร่วมตลาด” (market participant) หมายถึง ผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดหลักหรือตลาดที่ให้ประโยชน์สูงสุดสำหรับสินทรัพย์หรือหนี้สิน โดยมีลักษณะทั้งหมด ดังนี้ (1) มีความอิสระจากกัน คือ ไม่ใช่บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 24 เรื่องการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน แม้ว่าอาจจะนำราคาในการทำรายการของบุคคลที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นข้อมูลในการวัดมูลค่ายุติธรรม หากกิจการมีหลักฐานว่ารายการนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขตลาด (2) มีความรอบรู้ความเข้าใจอย่างเหตุผล สมผลเกี่ยวกับสินทรัพย์หรือหนี้สิน และรายการโดยใช้ข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบวิเคราะห์สถานะ (due diligence) อันเป็นปกติหรือตามประเพณี (3) สามารถที่จะเข้าทำรายการสำหรับสินทรัพย์ และ (4) เต็มใจที่จะเข้าทำรายการสำหรับสินทรัพย์นั้น หรือหนี้สินนั้น เช่น ถูกใจ แต่ไม่ได้ถูกบังคับให้ทำของกิจการใดกิจการหนึ่ง จากคำนิยามดังกล่าว มูลค่ายุติธรรมเป็นการวัด มูลค่าที่อ้างอิงตลาด มิใช่การวัดเฉพาะเจาะจง สินทรัพย์หรือหนี้สินบางอย่างอาจมีรายการใดในตลาดที่สังเกตได้ (observable inputs) หรือมีข้อมูลอยู่ในตลาด เช่น หลักทรัพย์ ความต้องการของตลาด ในขณะที่สินทรัพย์หรือหนี้สินอื่นอาจไม่มีรายการในตลาดที่เหมาะสมสังเกตได้ (unobservable inputs) หรือไม่มีข้อมูลในตลาดที่เพียงพอ เช่น รายการขาดทุนจาก ด้อยค่าของค่าความนิยม เป็นต้น ซึ่งเป็นมูลค่าสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริงของสินทรัพย์หรือหนี้สิน

สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจหรือเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจได้ดีกว่ากว่าการวัดมูลค่าด้วยราคาคงต้นนั้น ในการแก้ไขหนี้ด้วยคุณภาพลูกหนี้สถาบันการเงินจะต้องพิจารณาตามมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน ซึ่งเป็นราคาที่ได้จากการขายสินทรัพย์หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สินในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติระหว่างผู้ร่วมตลาด (market participant) ณ วันที่มีการวัดมูลค่า (exit price) อย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้

การประนีประนอมยอมความ

การประนีประนอมยอมความ ได้แก่ การประนีประนอมยอมความนอกศาลและการประนีประนอมยอมความในศาล การประนีประนอมยอมความนอกศาล คู่กรณีหรือคู่สัญญาจะตกลงกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลให้ข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมหรือคาดว่าจะมีเป็นอันระงับสิ้นไปและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นใหม่ระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาหรือสัญญา ซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะบังคับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 โดยศาลไม่รับรู้ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายจะบังคับตามสัญญาเองไม่ได้จะต้องฟ้องคดีต่อศาล การประนีประนอมยอมความนอกศาลข้อดีทำให้ข้อพิพาทระงับสิ้นไปโดยเร็วกว่าการฟ้องต่อศาล ประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม เช่น ฟ้อง ค่าทนายความ การประนีประนอมยอมความรักษาชื่อเสียงและความลับของคู่กรณี ซึ่งบุคคลภายนอกไม่รู้ข้อพิพาท รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณี สมประโยชน์ของคู่กรณี ช่วยแบ่งเบาภาระงานของศาลยุติธรรม เป็นต้น ส่วนข้อเสียของการประนีประนอมยอมความ หากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามที่ตกลงกันไว้ คู่กรณีอีกฝ่ายไม่สามารถได้รับประโยชน์จากสัญญาประนีประนอมยอมความได้ต้องดำเนินการฟ้องร้อง

ต่อศาลหรือให้ศาลบังคับก่อน ซึ่งเจ้าหน้าที่สถาบันการเงินไม่สามารถดำเนินการเองได้ การประนีประนอมยอมความในศาล คู่กรณีหรือคู่สัญญาจะตกลงกันทำสัญญามีผลให้ข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมหรือคาดว่าจะมีเป็นอันระงับสิ้นไปและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นใหม่ระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ตกลงกันในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 เมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ก่อนสืบพยานหรือสืบพยานไปบางส่วน คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความในศาล ศาลพิจารณาคดีและพิพากษาโดยไม่ต้องมีการสืบพยาน การประนีประนอมยอมความนำไปใช้ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา คู่ความทำยอมหรือสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว หากมีการประนีประนอมยอมความกันนั้นโดยไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายศาลจะพิพากษาตามยอม คำพิพากษาตามยอมมีผลผูกพันคู่ความที่ทำยอมหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอกหรือบุคคลอื่นที่มีได้ทำยอมตามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 หากมีการทำยอมในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ต้องผูกพันตามคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา การประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งศาลมีอำนาจใกล้เคียงให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันและหากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ก็จะคืนค่าธรรมเนียมบางส่วน เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษานี้ถ้าไม่ชำระหนี้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

ดังนั้น การประนีประนอมยอมความ คู่กรณีหรือคู่สัญญาจะตกลงกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลให้ข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมหรือคาดว่าจะมีเป็นอันระงับสิ้นไปและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นใหม่ระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาหรือสัญญาซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

ระจับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน ส่วนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้เป็นวิธีการแก้ไขหนี้ มุ่งเน้นการทำความตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้เพื่อที่จะให้ลูกหนี้มีความความสามารถในการดำรงอยู่และมีกระแสเงินสดจากการดำเนินกิจการนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้ ทั้งเจ้าหนี้สถาบันการเงินก็ต้องยอมเสียผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับด้วย

กฎหมายหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยการปรับโครงสร้างหนี้ ตามมาตรฐานการบัญชีสำหรับวิชาชีพ ฉบับที่ 12 การปรับโครงสร้างหนี้บทบัญญัติไว้ มาตรา 1 เพื่อควบคุมการรับรู้ การวัดผล และการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องของการปรับโครงสร้างหนี้ มาตรา 2 การปรับโครงสร้างหนี้ หมายถึงธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลา จำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้หรือคำพิพากษาของศาลโดยไม่เปลี่ยนแปลงคู่สัญญาของธุรกรรมนั้น มาตรา 3 การปรับโครงสร้างหนี้โดยทั่วไปประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ หรือใช้วิธีการใดวิธีหนึ่งร่วมกันหรือหลายวิธีร่วมกัน (1) ลูกหนี้ชำระหนี้พร้อมทรัพย์สิน (2) ลูกหนี้แปลงหนี้เป็นตราสารทุน (3) นอกจากข้อ (1) และ (2) ของข้อนี้แล้ว เจือปนข้ออื่นๆเกี่ยวกับสิทธิและหนี้ของเจ้าหนี้จะได้รับการแก้ไขโดยการปรับเงินต้นของหนี้ การเปลี่ยนแปลงดอกเบี้ยของหนี้ และการเปลี่ยนระยะเวลาการชำระหนี้ให้เป็นไปตามรูปแบบ สิทธิของเจ้าหนี้ที่จัดโครงสร้างใหม่และหนี้ที่จัดโครงสร้างใหม่ ดังนั้นการแก้ไขหนี้ด้วยคุณภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีบทบัญญัติเพื่อควบคุมการรับรู้ การวัดผล และการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องของการปรับโครงสร้างหนี้ เกี่ยวกับธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลา จำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตาม

ข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้หรือคำพิพากษาของศาลโดยไม่เปลี่ยนแปลงคู่สัญญาของธุรกรรมนั้น และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุน ส่วนกระบวนการบังคับชำระหนี้กับหลักประกันของสาธารณรัฐประชาชนจีน การรวบรวมและการกู้คืน NPL เช่นเดียวกับเขตอำนาจศาลอื่นๆ การบังคับใช้สิทธิของเจ้าหนี้ในประเทศจีนอาจเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน กระบวนการทางกฎหมายจะเป็นการฟ้องร้องและการไม่ฟ้องร้อง ที่ใช้กับการบังคับใช้หนี้ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ตลอดจนภาพรวมของขั้นตอนการบังคับใช้ทั่วไปและการปฏิบัติต่อหลักประกันประเภทต่างๆ มีกระบวนการฟ้องร้องที่พิจารณาในศาลและไม่ดำเนินคดีฟ้องร้องต่อศาล การพิจารณาในศาลกว่าจะเสร็จสิ้นต้องใช้เวลานานหลายปี ส่วนการพิจารณาไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาลสามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจบังคับชำระหนี้กับหลักประกันได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ลดขั้นตอนการบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน (Accounting Standards for Business Enterprises No. 12 – Debt restructuring, 2019)

กรอบในการวิเคราะห์

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้และการบังคับชำระหนี้กับหลักประกันตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ผู้เขียนได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ (1) แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงิน (2) หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (3) หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (4) หลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน (5) การประนีประนอมยอมความ และ (6) กฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อ

ให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้และการบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาและหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

ผลการวิเคราะห์

ประเด็นที่ผู้เขียนจะนำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ มีอยู่ 2 ประเด็น ดังนี้

1. การปรับโครงสร้างหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน

การปรับโครงสร้างหนี้ (debt restructuring) ได้แก่ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ การปรับหนี้ระยะสั้นเป็นหนี้ระยะยาว ลดอัตราดอกเบี้ย ลดต้นเงินและหรือดอกเบี้ยค้างรับ ให้ระยะเวลาปลอดหนี้เงินต้น และหรือดอกเบี้ย รับโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหรือที่มิใช่หลักประกันชำระหนี้ แปลงหนี้เป็นทุน การรับชำระหนี้จากบุคคลภายนอก การโอนเปลี่ยนตัวลูกหนี้ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบความเสียหายที่จะเกิดขึ้น มุ่งเน้นการทำความตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้เพื่อที่จะให้ลูกหนี้มีความสามารถในการดำรงอยู่ และมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้ ด้านเจ้าหนี้สถาบันการเงินก็ต้องยอมเสียผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับบางส่วน ลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงินทำให้ตกอยู่ในสถานะที่ไม่อาจชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินตามเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถดำเนินคดีกับลูกหนี้เพื่อบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ การดำเนินคดีลูกหนี้เป็นคดีอาจไม่ใช่วิธีการที่ทำให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ หากลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ ทั้งเจ้าหนี้สถาบันการเงินไม่เร่งรัดให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทันทีและเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ดำเนินกิจการต่อไป ซึ่งกิจการของลูกหนี้อาจดีขึ้นส่งผลให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้หรือเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะให้ลูกหนี้มีหนี้

สินล้นพ้นตัวหรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 39 ได้กำหนดมาตรการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภคลูกหนี้ของสถาบันการเงินสำหรับการให้บริการ หรือการทำธุรกรรมต่างๆ กับประชาชน เช่น การรับเงินฝาก การกู้ยืมเงิน การลงทุน การให้สินเชื่อ การทำนิติกรรมกับประชาชน การค้าประกันบุคคล รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการเงิน รวมถึงสถาบันการเงินต้องแสดงรายละเอียดการคำนวณค่าบริการรายปีต่างๆ แต่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองลูกหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามในการปรับโครงสร้างหนี้ตามสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินกับลูกหนี้กรณีมีข้อตกลงร่วมกันหรือกระบวนการให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ถือปฏิบัติหรือกรณีลูกหนี้ผิดข้อตกลงการปรับโครงสร้างหนี้แล้วกฎหมายได้กำหนดสิทธิแก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินในการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาที่ตกลงกันไว้ แต่หากเจ้าหนี้สถาบันการเงินต้องการทางเลือกอื่น เจ้าหนี้สถาบันการเงินควรต้องกำหนดสิทธิดังกล่าวไว้ชัดเจนในข้อตกลงการปรับโครงสร้างหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนาที่กฎหมายคุ้มครองเจตนาของบุคคล สิทธิส่วนบุคคล โดยเจตนาเป็นตัวที่ก่อให้เกิดสิทธิ เมื่อลงนามในสัญญาแล้วก็ต้องผูกพัน ถูกบังคับและให้ปฏิบัติตามสัญญาและสอดคล้องกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญาที่ถือว่าสัญญานั้นมีความตกลงร่วมกันและเป็นการใช้สิทธิโดยเสรีที่ไม่มีผู้ใดบังคับและคู่สัญญาจะกำหนดอย่างไรก็ได้ แต่ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยในศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้าเป็นข้อตกลงหรือสัญญาอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาไม่เป็นธรรม และข้อตกลงดังกล่าวถือเป็นข้อตกลงไม่เป็นธรรมแล้วข้อตกลงนั้นย่อมมีผลใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมพอ

สมควร และการปรับโครงสร้างหนี้ตามแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย มุ่งเน้นการแก้ไขหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ทั่วไปหรือหนี้ที่มีปัญหาให้สถาบันการเงินมีโอกาสได้รับเงินคืนและหนี้นั้นยังคงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถาบันการเงินและลูกหนี้เอง ดังนั้น การปรับโครงสร้างหนี้เป็นวิธีทางหนึ่ง ที่แก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน บทบัญญัติกฎหมายการปรับโครงสร้างหนี้เกี่ยวกับ ควบคุมการรับรู้ การวัดผล และการเปิดเผยข้อมูล เกี่ยวกับธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลา จำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน ให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุนกรณีลูกหนี้ที่มีประกันหรือไม่มีหลักประกันกับเจ้าหนี้สถาบันการเงินที่มีความประสงค์ชำระหนี้ต่อกัน ตามหลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกันได้แก่ ลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน เช่น ทำเลของสินทรัพย์ ลักษณะธุรกรรมในตลาด ซึ่งเป็นตลาดที่มีปริมาณการทำธุรกรรมมากที่สุด และเป็นตลาดราคาที่สถาบันการเงินเข้าถึงได้ ลักษณะผู้เล่นในตลาดใช้เพื่อได้ผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสูงสุด และลักษณะราคาอ้างอิงจากราคาตลาด ซึ่งการปรับโครงสร้างหนี้ต้องพิจารณาถึงมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกันพิจารณา รวมถึงการประเมินราคาหลักประกันหรือการตีราคาต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยสถาบันการเงินทำการประเมินราคาหลักประกันหรือการตีราคา ถือเกณฑ์ตามขนาดของราคาตามบัญชี มีมาตรฐานการประเมินราคาและการตีราคาเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ในวงการวิชาชีพการประเมินราคาสินทรัพย์ ความเป็นอิสระของผู้ประเมินราคาและมีการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้มูลค่ายุติธรรมทางตลาดที่แท้จริง เหมาะสมเป็นธรรม เมื่อเปรียบเทียบการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะมีบทบัญญัติกฎหมายการ

ปรับโครงสร้างหนี้เกี่ยวกับ ควบคุมการรับรู้ การวัดผล และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลา จำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุน ดังนั้นในการพิจารณาในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินต้องนำหลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกันมาพิจารณาในการปรับโครงสร้างหนี้

2. กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน

เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ ถือเป็นการประนีประนอมยอมความนอกศาลทำให้ข้อพิพาทระงับสิ้นไปโดยเร็วกว่าการฟ้องต่อศาล ประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม หากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามที่ตกลงกันไว้ คู่กรณีอีกฝ่ายไม่สามารถได้รับประโยชน์จากสัญญาประนีประนอมยอมความ เจ้าหนี้สถาบันการเงินไม่สามารถดำเนินการเองได้ต้องดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลหรือให้ศาลบังคับก่อน ซึ่งกระบวนการบังคับชำระหนี้ต้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้เสียเวลา ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อเป็นการลดขั้นตอน โดยให้กระบวนการบังคับกับหลักประกันรวดเร็วขึ้น เช่น เจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับกับหลักประกันได้โดยยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ทำการไต่สวนบังคับหลักประกันได้เลยโดยไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาล เปรียบเทียบสาธารณรัฐประชาชนจีน การบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน จะเป็นการฟ้องร้องและการไม่ฟ้องร้อง ที่ใช้กับการบังคับใช้หนี้ ตลอดจนภาพรวมของขั้นตอนการบังคับใช้ทั่วไปและการปฏิบัติต่อหลักประกันประเภทต่างๆ การกำหนดสิทธิของเจ้าหนี้ภายใต้กฎหมายเจ้าหนี้อาจกำหนดสิทธิของตนต่อลูกหนี้ผ่านกระบวนการดำเนินคดีหรือกระบวนการที่ไม่ดำเนินคดี การดำเนินคดีโดยไม่ฟ้องร้องเพื่อประโยชน์ในประสิทธิภาพและต้นทุน เจ้าหนี้อาจเลือกวิธีการ

ไม่ฟ้องร้อง เป็นกระบวนการทางกฎหมายพิเศษสำหรับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้ด้วยเงินหรือหลักทรัพย์ กระบวนการบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน มีกระบวนการฟ้องร้องที่พิจารณาในศาลและไม่ยื่นฟ้องต่อศาล ดังนั้น หากกระบวนการบังคับชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน เพื่อให้กระบวนการบังคับหลักประกันที่รวดเร็วขึ้น เจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับกับหลักประกันได้โดยยื่นต่อศาลเพื่อให้ทำการไต่สวนบังคับหลักประกันได้เลยโดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีแพ่ง

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 39 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อจุดประสงค์ปรับปรุงมาตรการในการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในการคุ้มครองผู้บริโภคของเจ้าหนี้สถาบันการเงิน แต่ไม่ได้บัญญัติการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของลูกหนี้สถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กระบวนการบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้สถาบันการเงิน จากการศึกษาพบว่า การแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 นำมาซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรค ให้มีความเหมาะสมเพื่อการพัฒนากฎหมายการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินให้สอดคล้องกับในทางปฏิบัติ เป็นไปตามกลไกกฎหมายสามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดังกล่าวก็จะพบปัญหาการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน จำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายให้ชัดเจน ดังนี้

(1) การแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน ควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กำหนดสิทธิ หน้าที่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ให้เจ้าหนี้สถาบันการเงิน ลูกหนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับโครงสร้างหนี้ถือปฏิบัติ และการชำระหนี้

โดยการปรับโครงสร้างหนี้ต้องได้รับตามความมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน โดยนำลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน ลักษณะการธุรกรรม ราคาตลาดของหลักประกันมาพิจารณา

(2) เจ้าหนี้สถาบันการเงิน ลูกหนี้ที่สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อให้กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่รวดเร็วขึ้น เจ้าหนี้สถาบันการเงินบังคับกับหลักประกันได้โดยการยื่นขอต่อศาลให้บังคับกับหลักประกันได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่ง

บทสรุป

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ยังไม่มีบทบัญญัติในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้และกระบวนการบังคับชำระหนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิลูกหนี้และเจ้าหนี้สถาบันการเงิน จึงต้องมีการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินด้วยการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กำหนดสิทธิ หน้าที่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ และการชำระหนี้โดยการปรับโครงสร้างหนี้ต้องได้รับตามมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน โดยนำลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน การทำธุรกรรมและราคาตลาดของหลักประกันมาพิจารณา อีกทั้งเพื่อให้กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่รวดเร็วขึ้นเจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินกับลูกหนี้สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ โดยเจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับเอาหลักประกันของลูกหนี้ได้ด้วยวิธีการขอต่อศาลโดยไม่ต้องฟ้องคดีแพ่ง ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของลูกหนี้ประเทศไทยส่งผลให้ลูกหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินยังไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 จึงควรนำมาปรับใช้กับการ

ดำเนินงานให้สอดคล้องกับทางปฏิบัติและทำให้กลไกตามกฎหมายสามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐต้องบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างยั่งยืน จะต้องให้การสนับสนุนหรือเข้ามาควบคุม

ดูแลหรือมีบทบาทในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินดังกล่าวอย่างชัดเจน เป็นระบบ มีการวิเคราะห์และจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบอย่างเพียงพอ มีการติดตามผลของการปรับโครงสร้างหนี้ รวมถึงการเผยแพร่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอนวิธีการ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพและได้รับความเป็นธรรมทั้งด้านเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้

References

- Accounting Standards for Business Enterprises No. 12 – Debt restructuring.* (2022). Retrieved from <http://www.gov.cn/xinwen/2019-05/31/5396338/files/793bf414d4294ba0b116fb469346114b.pdf>
- Bank of Thailand. (2022). *Performance of the Commercial Banking System in 2020*. Retrieved from <https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Press/News2564/n1064t.pdf> [In Thai]
- Next year's bank profit is higher than this year, keep an eye on NPL's upward trend for the 9th consecutive year.* (2022). Retrieved from <https://www.prachachat.net/finance/news-828548> [In Thai]
- Notification of the Bank of Thailand No. FNS. (01) W. 195/2018 Re: Debt restructuring.* (2022). Retrieved from <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610277.pdf> [In Thai]
- Sotthibandhu, S. (2017). *Explanation of juristic acts-contracts* (22nd ed.). Winyuchon. [In Thai]
- Srijunpetch, S. (2016). Auditor and fair value auditing. *Journal of Business Administration, The Association of Private Education Institutions of Thailand*, 5(2), 9-15. [In Thai]
- Tabbutanon, P. (2017). *Principles of private law*. Krung Siam. [In Thai]

คุณลักษณะของผู้ประกอบการและศักยภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพล ต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรณดพ์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย

ธนณัฐ เนียมหอม¹ สมจิตร ล้วนจำเริญ²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการและการศักยภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรณดพ์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยนำแนวคิดคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ศักยภาพการจัดการธุรกิจ เพื่อนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรณดพ์พลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ และการวิเคราะห์เอกสารจากงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ได้แก่ การสร้างนวัตกรรม ความสามารถในการบริหารความเสี่ยง การทำงานเชิงรุก ความกล้าที่จะแข่งขัน และการมีอิสระในการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรณดพ์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบว่าศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ ได้แก่ การบริหารการตลาด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารการผลิต การบริหารการเงิน และการพัฒนาเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรณดพ์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณลักษณะของผู้ประกอบการและศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ มีความสำคัญในการดำเนินทางธุรกิจในปัจจุบัน โดยข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษานั้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศไทย และต่อยอดองค์ความรู้ทางวิชาการ

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้ประกอบการ; ศักยภาพการจัดการธุรกิจ; ผลการดำเนินงานของธุรกิจ; ธุรกิจรณดพ์พลังงานไฟฟ้า

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

ธนณัฐ เนียมหอม และสมจิตร ล้วนจำเริญ. (2565). คุณลักษณะของผู้ประกอบการและศักยภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรณดพ์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย. *วารสารดุขภูฏีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 628-641.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: thananat.tn@gmail.com

² คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Personality Factors and Entrepreneur's Business Management Potential Affecting Electric Car Business Operation in Thailand

Thananat Naemhom¹ Somjit Louchumroen²

Abstract

This academic article aim to analyze the personality factors and entrepreneur's business management potential affecting electric car business operation in Thailand by reviewing a variety of literature on entrepreneurial characteristics, entrepreneurial business management potential and the performance of electric vehicles business of entrepreneurs in Thailand to create a conceptual framework about the above variables.

The result of analyzing found that the entrepreneurial characteristics regarding innovativeness orientation, risk taking orientation, proactiveness orientation, competitive orientation, aggressiveness orientation, and autonomy orientation had influence on the performance of electric vehicles business of entrepreneurs in Thailand. Also found that, entrepreneurial business management potential regarding Marketing management, human resource management, Production management, and financial management had influence on the performance of electric vehicles business of entrepreneurs in Thailand. It reflected that entrepreneur characteristics and business management potential were key factors for business in current environment. The information obtained from the study can be employed as a guidelines to develop the potential of business entrepreneurs in Thailand and extended academic knowledge.

Keywords: Entrepreneurial Characteristics; Business Management Potential; Business Operation; Electric Vehicle Business

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Naemhom, T., & Louchumroen, S. (2022). Personality factors and entrepreneur's business management potential affecting electric car business operation in Thailand. Ph.D. in Social Sciences Journal, 12(3), 628-641.

¹ Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hua Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: thananat.tn@gmail.com

² Faculty of in Business Administration, Ramkhamhaeng University

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าและส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ต่อประเทศ และมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และในปัจจุบันเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า (electric vehicles) กำลังได้รับความสนใจ เพราะเทคโนโลยีนี้ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นที่สนใจเป็นอย่างมาก ประกอบกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสมัยที่ 21 ที่ต้องการควบคุมอุณหภูมิของโลกให้เพิ่มขึ้นไม่เกิน 2 องศาเซลเซียส และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นหนึ่งในภาคการขนส่งที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นอันดับต้นๆ ภาคอุตสาหกรรมยานยนต์จึงให้การส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเพื่อทดแทนการใช้เครื่องยนต์สันดาปที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน (Thammasat University Research and Consultancy Institute, 2019) อุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยสามารถผลิตยานยนต์ได้มากกว่า 1 ล้านคันและสูงที่สุดในปี พ.ศ. 2556 ที่สามารถผลิตได้ถึง 2,457,057 คัน ถึงแม้ว่าจะประสบปัญหาทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2557 ทำให้ยอดการผลิตยานยนต์ผลิตได้น้อยลงแต่ยอดการผลิตยานยนต์ยังสามารถผลิตได้มากกว่าหนึ่งล้านคันต่อปีและค่อยๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะกระทั่งเกิดวิกฤตโรคระบาด โควิด 19 ทำให้ยอดการผลิตตกลงไป แต่ก็ยังสามารถผลิตได้มากกว่าหนึ่งล้านคันต่อปี (Thailand Automotive Institute, 2017, 2021) โดยในปี พ.ศ. 2564 เฉพาะเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน การส่งออกยานพาหนะ อุปกรณ์ และส่วนประกอบของยานยนต์ ยังทำรายได้ให้กับประเทศไทยนับล้านล้านบาท มีจำนวนบริษัทในห่วงโซ่อุตสาหกรรมกว่า 1,600 บริษัท และเป็นแหล่งการจ้างงานไม่ต่ำกว่า 750,000 ราย อย่างไรก็ตาม พบว่า

ในระยะหลังการผลิตรถยนต์ของไทยค่อนข้างชะลอตัว และกำลังจะเผชิญความท้าทายใหม่อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจากยานยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในสู่ยานยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้าหรือรถยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle--EV)

สำหรับในประเทศไทย พบว่า ในช่วงเริ่มต้น คือ ปี พ.ศ. 2559 มีการจดทะเบียนรถใหม่ทั้งรถแบบผสม (hybrid) และรถไฟฟ้ารวมกันทุกประเภทเพียงแค่ประมาณ 10,000 คัน คิดเป็นสัดส่วนเล็กน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนการจดทะเบียนรถใหม่ทั้งหมดประมาณ 2.9 ล้านคัน (Thailand Automotive Institute, 2017) ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีอัดประจุทั่วประเทศยังมีจำนวนน้อยมาก ส่วนบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ที่เปิดสายการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าแบบผสมเสียบปลั๊ก (Plug-in Hybrid Electric Vehicle--PHEV) ก็มุ่งเน้นตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ในขณะที่ผู้ผลิตรายอื่นหลายรายให้ความสนใจลงทุนและอยู่ในช่วงการศึกษาความพร้อมด้านต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังนั้นทิศทางของอุตสาหกรรมรถยนต์ไทยที่กำลังมุ่งสู่ตลาดรถพลังงานไฟฟ้าอาจเป็นไปได้ทั้งโอกาสและอุปสรรคของผู้ประกอบการทั้งในส่วนของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมรถยนต์โดยตรงและชิ้นส่วนรถยนต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม SMEs ที่อาจต้องมีการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างมีศักยภาพของธุรกิจให้มากเพียงพอต่อการแข่งขันที่เข้มข้นในธุรกิจการผลิตรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดังกล่าว นำไปสู่การประสบความสำเร็จของธุรกิจตามวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการทั้งในรูปตัวเงินและในรูปที่ไม่เป็นตัวเงิน ในอดีตองค์กรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการประกอบธุรกิจเน้นตัวชี้วัดด้านการเงินเป็นหลัก ซึ่งไม่ครอบคลุมองค์รวมของการทำธุรกิจทำให้ไม่สามารถสะท้อนความสำเร็จที่แท้จริงได้ ต่อมา Kaplan (1992) จึงได้เสนอ

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการบริหารงานและประเมินผลทั่วทั้งองค์กรและไม่ใช่เป็นเฉพาะระบบการวัดผลเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) และแผนกลยุทธ์ (strategic plan) แล้วแปลผลลงไปสู่ทุกจุดขององค์กรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายงานและแต่ละคน ที่เรียกว่าระบบ Balanced Scorecard (BSC)

อย่างไรก็ตาม การที่องค์กรทางธุรกิจจะประสบความสำเร็จในการประกอบกิจการในยุคศตวรรษที่ 21 ได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนการดำเนินการต่างๆ หลากหลายปัจจัย Berger-Walliser, Bird, and Haapio (2011) และ Pletnev & Barkhatov (2016) ระบุว่า จำนวนลูกค้า ยอดขาย และกำไร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบธุรกิจ และมีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจที่จะทำให้กิจการหรือธุรกิจอยู่รอดได้ นอกจากนั้นปัจจัยทางจิตลักษณะภายในบุคคลก็มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ เช่นต้องมีความรู้ความสามารถในการประกอบธุรกิจ มีกลยุทธ์การแบ่งตลาดจากคู่แข่ง ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในขณะที่นักวิจัยด้านธุรกิจส่วนใหญ่เห็นว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่จะประสบความสำเร็จมี 5 ประการ คือ การสร้างนวัตกรรม (innovation) ความสามารถในการบริหารความเสี่ยง (risk management) การทำงานเชิงรุก (proactiveness) ความกล้าที่จะแข่งขัน (competitive aggressiveness) และการมีอิสระในการบริหารงาน (autonomy) (Bleeker, 2011; Dess, Lumpkin, & Eisner, 2007; Lumpkin & Dess, 1996; Krauss, Frese, Friedrich, & Unger, 2005; Zainol & Ayadurai, 2011) นอกจากนั้น ปัจจัยภายในบุคคลที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ก็คือ ศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ ดังผลการวิจัยของ Satayopas (2012) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพ

ผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างพบว่าศักยภาพผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์การที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จะเห็นได้ว่า การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรทางธุรกิจตามแนวคิดระบบ Balanced Scorecard (BSC) ที่ประเมินผลผ่าน 4 มุมมอง คือ มุมมองทางการเงิน มุมมองทางด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองทางด้านการเรียนรู้และพัฒนา เป็นตัวสะท้อนประสิทธิภาพองค์รวมของการดำเนินธุรกิจได้เป็นอย่างดีและมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับธุรกิจรถยนต์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้าและจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะและศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือผลการดำเนินงานขององค์กรทางธุรกิจ แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือผลการดำเนินงานของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าแต่อย่างใด

ดังนั้น ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการและการศักยภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาผลการดำเนินงานของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ

“ผู้ประกอบการ” หรือภาษาอังกฤษคำว่า “Entrepreneur” คือ บุคคลซึ่งขายสินค้าหรือให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพ ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะได้รับประโยชน์หรือได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ และไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มแล้วหรือไม่ก็ตาม การเป็นผู้ประกอบการนั้นเป็นเพียงการเริ่มต้นธุรกิจของตัวเอง และยังเป็นผู้ที่สร้างโอกาส สร้างผลกำไรได้อีกด้วย ซึ่งการจะเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น มีทั้งความท้าทายและโอกาสที่ต้องรอคอย หากสามารถใช้ทักษะของผู้ประกอบการได้อย่างเหมาะสม ก็จะประสบความสำเร็จ และการเป็นผู้ประกอบการต้องไม่กลัวหรือผัดผ่อนแต่เป็นการใช้เวลา ทดลอง ค้นหา สร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาได้ด้วยเวลา และประสบการณ์ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำธุรกิจนั่นเอง ทั้งนี้ มีนิยามความหมายของคำว่า “ผู้ประกอบการ” เอาไว้อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการในประเทศและต่างประเทศ อาทิเช่น Longenecker, Moore, Petty, & Palich (2006) ได้นิยามคำว่าผู้ประกอบการว่าหมายถึง บุคคลที่ค้นพบความต้องการของตลาดและดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด โดยต้องเผชิญกับความเสี่ยง มีแรงกระตุ้นผลักดัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการนิยามความหมายของ Scarborough and Zimmerer (2003) ที่กล่าวว่า “ผู้ประกอบการ” หมายถึงบุคคลที่ก่อตั้งธุรกิจใหม่ที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนเพื่อผลกำไรและความก้าวหน้าโดยการใช้ประโยชน์จากโอกาสและทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็น ส่วน Hatten (2006) ที่นิยามความหมายผู้ประกอบการว่า หมายถึง บุคคลที่มีโอกาสและผลประโยชน์ในธุรกิจ โดยเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการเงิน การจัดการ วัตถุดิบ และการเผชิญกับความเสี่ยงในการริเริ่มหรือ

ดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ทาง Hatten ยังได้ระบุลักษณะพฤติกรรมของผู้ประกอบการ (1) มีความคิดสร้างสรรค์ (creation) มีการริเริ่มดำเนินธุรกิจใหม่ (2) มีสร้างนวัตกรรม (innovation) มีการผลิตสินค้าใหม่รวมถึงกระบวนการดำเนินธุรกิจ การตลาดและการจัดการองค์การด้วยกระบวนการใหม่ๆ (3) มีความสามารถในการบริหารความเสี่ยง (risk management) ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจจะต้องมีความรับผิดชอบต่อความเสี่ยงอันเกิดจากการขาดทุน หรือความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจ (4) มีความสามารถในการบริหารงานทั่วไป (general management) ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจจะต้องมีแนวทางในการดำเนินธุรกิจ และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ของธุรกิจให้มีความเหมาะสม (5) มีความมุ่งมั่นในประสิทธิภาพ (performance intention) ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจ จะต้องมีความคาดหวังในผลกำไรหรือระดับการเจริญเติบโตของธุรกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Lee and Peterson (2000) ที่ได้แบ่งลักษณะของผู้ประกอบการไว้ 5 ด้าน คือ (1) ความเป็นตัวของตัวเอง (autonomy) (2) ความสามารถทางนวัตกรรม (innovativeness) (3) ความกล้าเสี่ยง (risk taking) (4) การดำเนินงานเชิงรุก (proactiveness) และ (5) การแข่งขันเชิงรุก (competitive aggressive)

โดยสรุปแล้วผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการ สามารถสรุปได้ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ระบุว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ เป็น 5 ด้าน (1) การมีนวัตกรรม (2) ความกล้าเสี่ยง (3) การทำงานเชิงรุก (4) ความกล้าที่จะแข่งขัน และ (5) การมีอิสระในการบริหารงาน โดยคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสะท้อนได้ว่าผู้ประกอบการคือ บุคคลที่สร้างธุรกิจโดยมองเห็นโอกาสที่มีอยู่ในตลาดดำเนินงานด้วยความมุ่งมั่น มีการบริหารงานอย่างเป็นอิสระ กล้าเสี่ยง เพื่อที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

หากต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคก็ไม่ล้มเลิกความตั้งใจโดยง่าย มีความมุ่งมั่นพยายามแก้ปัญหาให้สำเร็จ

ศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ

ศักยภาพการจัดการธุรกิจ (potential business management) คือ ความสามารถในการวางแผนธุรกิจ เพื่อให้การดำเนินกิจการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การประสบความสำเร็จสูงสุด (Eiamsri, 2014) ซึ่งจะต้องประกอบด้วยการบริหารด้านการเงิน การบริหารการผลิต การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารการตลาด (Saelee, 2015) ดังนั้น การวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจ คือ การแยกแยะส่วนย่อยของความสามารถที่ซ่อนเร้นในตัวตนนำมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลงานที่ดีที่สุด ซึ่งคุณค่าและความจำเป็นของการวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจ ก่อนอื่นผู้ประกอบการต้องรู้จักตัวเองและคู่แข่งกัน แล้วผู้ประกอบการจะสามารถวางกลยุทธ์ทางธุรกิจได้หลายระดับ และแบ่งแยกหน้าที่ได้ชัดเจน เหมาะสมกับความถนัด จนนำไปสู่ผลของการที่ผู้ประกอบการสามารถมองหาลู่ทางการลงทุนได้ดีขึ้น การวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาธุรกิจให้เข้มแข็งมาก หากได้วิเคราะห์แยกแยะศักยภาพของตนเองอย่างรอบด้าน ปัจจัยภายในตัวตนผู้ประกอบการ ปัจจัยภายนอกของผู้ประกอบการ โอกาสและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจการค้า ยิ่งวิเคราะห์ได้มากและถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้นจะทำให้ผู้ประกอบการรู้จักตนเองธุรกิจของตนเองดีขึ้น (Amnuayprawit, 2016)

ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า หากธุรกิจใดมีศักยภาพในการจัดการธุรกิจ 5 ด้าน คือ การบริหารการตลาด (marketing management) (2) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (human resource management) (3) การบริหารการผลิต (production management) (4) การบริหารการเงิน (financial management) และ

(5) การพัฒนาด้านเทคโนโลยี (technology development) โดยผู้ประกอบการมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อวางแผนเกี่ยวกับการจัดการ ด้านการผลิต เพื่อช่วยให้มีเป้าหมายในการวางแผนการผลิต และการดำเนินงานของธุรกิจ นอกจากนี้ยังตระหนักถึงการลดต้นทุนในการดำเนินงานมีการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ดี มีการส่งเสริมในการพัฒนาความสามารถ เพื่อให้เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานและการบริหารการตลาดให้มีการจัดจำหน่ายในช่วงเวลาที่เหมาะสม การต่อราคาการติดต่อสื่อสารและการกระตุ้นความต้องการเพื่อสร้างแรงจูงใจ รวมไปถึงการมีการจัดการด้านเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้เกิดนวัตกรรมขององค์กรที่ดีขึ้น ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจนั้นตามไปด้วย

ผลการดำเนินงานของธุรกิจ

การวัดผลประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจประกอบด้วยตัวชี้วัดต่างๆ ดังนี้

1. ตัวชี้วัดภายใต้มุมมองด้านการเงิน ประกอบด้วยรายได้จากสินค้าใหม่ต่อยอดขาย รายได้จากสินค้าเดิมต่อยอดขาย รายได้จากลูกค้ารายใหม่ต่อยอดขาย รายได้จากลูกค้ารายเดิมต่อยอดขาย อัตรากำไรสุทธิ (กำไรสุทธิต่อยอดขายสุทธิ) อัตราส่วนต้นทุนการผลิตต่อหน่วย อัตราส่วนต้นทุนการผลิตต่อยอดขาย อัตราผลตอบแทนการลงทุนต่อหน่วยเทียบกับปีที่ผ่านมา ประสิทธิภาพในการจัดทำแผนกลยุทธ์ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (สภาพคล่อง) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน การส่งต่อธุรกิจไปยังรุ่นต่อไป (Sriboonruang & Wongsarasri, 2013) ต้นทุนการใช้น้ำมัน (Suwanrungsri, 2010) อัตราการเติบโตของยอดขาย ยอดขายต่อเดือน และค่าใช้จ่ายรวมของทุกแผนก (Narkkerd, 2012) อัตราผลกำไรเมื่อเทียบกับสัดส่วนทรัพย์สิน อัตราผลตอบแทนเมื่อเทียบกับทุนบริษัท ยอดรายได้ต่อพนักงาน อัตราผลกำไรสุทธิของบริษัท อัตรากำไร

ส่วนเกิน อัตรากำไรส่วนเกินต่อพนักงาน รายได้ต่อจำนวนกิโลเมตรที่วิ่ง ระยะเวลาในการจัดเก็บหนี้ โดยเฉลี่ย (Rungsimanon, 2008)

2. ตัวชี้วัดภายใต้มุมมองด้านลูกค้า ระดับความพึงพอใจของลูกค้า ความต่อเนื่องในการซื้อขาย จำนวนลูกค้ารายเก่าที่ไม่มีการสั่งซื้อ จำนวนลูกค้ารายใหม่ อัตราข้อร้องเรียนที่แก้ไขได้ต่อจำนวนข้อร้องเรียนทั้งหมด อัตราข้อร้องเรียนต่อจำนวนครั้งที่ขาย ระยะเวลาตั้งแต่แจ้งจนถึงคดีใช้ความเสียหาย อัตราส่วนยอดขายต่อค่าใช้จ่ายในการสร้างภาพลักษณ์ อัตราส่วนยอดขายต่อค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมการขาย และอัตรากำไรต่อค่าใช้จ่ายในการสร้างภาพลักษณ์ (Sriboonruang & Wongsarasri, 2013) ส่งมอบตรงเวลา การร้องเรียนด้านคุณภาพสินค้า และการส่งมอบสินค้าครบถ้วน (Suwanrungsri, 2010) จำนวนข้อร้องเรียนจากลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้าและอัตราส่วนการส่งคืนสินค้า (Narkkerd, 2012) ส่วนแบ่งการตลาด ยอดขายต่อปีต่อลูกค้า จำนวนลูกค้าที่สูญเสีย ระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า จำนวนข้อเรียกร้อง อัตราความพึงพอใจของลูกค้า อัตราค่าใช้จ่ายในการบริการลูกค้า ต่อปี ความเร็วในการแก้ไขปัญหาและวางบิล และความเร็วในการรับคำสั่งฉุกเฉิน (Rungsimanon, 2008)

3. ตัวชี้วัดภายใต้มุมมองด้านกระบวนการภายใน คุณภาพวัตถุดิบที่ได้จากกระบวนการจัดซื้อ ระยะเวลาในการสั่งซื้อที่ประหยัดได้ จำนวนของเสียต่อจำนวนหน่วยผลิต อัตราส่วนมูลค่าสินค้าคงเหลือต่อยอดขาย อัตราการลดลงของต้นทุนการจัดเก็บสินค้าคงเหลือ อัตราการส่งมอบผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามกำหนดเวลา การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน มาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง สัดส่วนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานต่อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตทั้งหมด อัตราส่วนกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ จำนวนการเกิดอุบัติเหตุ (ครั้ง) ต่อปี จำนวน

พนักงานที่ประสบอุบัติเหตุต่อจำนวนพนักงานทั้งหมด อัตราการลดลงของการเกิดอุบัติเหตุเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และอัตราส่วนค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด (Sriboonruang & Wongsarasri, 2013) ความเที่ยงตรงเครื่องมือวัด และความสามารถในการซ่อมแซมสินค้า (Suwanrungsri, 2010) ประสิทธิภาพโดยรวมของเครื่องจักร อัตราของเสียจากการฉีด อัตราของเสียจากการสกรีน จำนวนชั่วโมงที่เครื่องจักรเสีย อัตราการจัดส่งไม่ตรงเวลา ความผิดพลาดของการจัดส่งสินค้า และความผิดพลาดจากการเบิกจ่าย (Narkkerd, 2012) อัตราการบริโภคน้ำมันต่อ 1 กิโลเมตร อัตราการรับส่งตู้คอนเทนเนอร์ตรงตามเวลา จำนวนอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น จำนวนชั่วโมงที่รถลากจอดเพื่อทำการซ่อมบำรุง อัตราส่วนประสิทธิภาพในการใช้รถหัวลาก ต้นทุนค่าบำรุงรักษา และซ่อมแซมต่อระยะทางกิโลเมตรที่วิ่ง และจำนวนระยะทางที่ต้องวิ่งเที่ยวเปล่า (Rungsimanon, 2008)

4. ตัวชี้วัดภายใต้มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา ความพึงพอใจของพนักงาน จำนวนครั้งในการฝึกอบรมของพนักงาน ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมพนักงานต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด การไปศึกษาดูงานภายนอก การจัดการความรู้ภายในองค์กร จำนวนผลิตภัณฑ์ใหม่ การพัฒนาระบบเทคโนโลยี และการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ (Sriboonruang & Wongsarasri, 2013) ความรู้หลังฝึกอบรม อัตราการฝึกอบรม และอัตราการลาออก (Suwanrungsri, 2010) อัตราการลาออก อัตราการหยุดงาน จำนวนวันเฉลี่ยในการสรรหาพนักงาน ชั่วโมงการฝึกอบรม และจำนวนอุบัติเหตุที่เกิดจากการทำงาน (Narkkerd, 2012) ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมพนักงาน จำนวนคอร์สฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงาน ความพึงพอใจของพนักงานต่อบริษัท จำนวนชั่วโมงในการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ และข้อเสนอแนะและเสนอแนะจากพนักงานในการพัฒนาการทำงาน (Rungsimanon, 2008)

5. ตัวชี้วัดภายใต้มุมมองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวนกิจกรรมที่ได้ดำเนินการก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม จำนวนกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ให้กับบุคลากรภายในองค์กร ปริมาณมลพิษทางน้ำ ปริมาณมลพิษทางอากาศ ปริมาณมลพิษทางเสียง และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Sriboonruang & Wongsarasri, 2013)

6. ตัวชี้วัดภายใต้มุมมองด้านซัพพลายเออร์ คุณภาพของสินค้าที่เกิดจากการทบทวนข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์เพื่อตรวจสอบสินค้าว่าสามารถนำไปใช้งานได้จริง ความถูกต้องของเอกสารการสั่งซื้อที่เกิดจากความแม่นยำในการแนะนำสินค้าส่งผลให้สินค้านั้นมีความถูกต้องสามารถใช้งานได้ โดยเอกสารในการสั่งซื้อจึงต้องมีความถูกต้องด้วย รวมไปถึงส่งมอบตรงเวลา และการส่งมอบสินค้าครบถ้วน (Suwanrungsri, 2010)

7. ตัวชี้วัดภายใต้มุมมองด้านปัจจัยภายนอก การเมืองและข้อกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ อัตราดอกเบี้ยของธนาคาร อัตราแลกเปลี่ยน อัตราเงินเฟ้อ และราคาน้ำมันตลาดโลก (Rungsimanon, 2008)

อย่างไรก็ตาม จากการทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่จะระบุถึงการประเมินผลการดำเนินงาน จะพบว่า อยู่ 4 ด้านที่ทุกงานวิจัยใช้ ดังที่ Norasetteekul (2020) ที่พบว่า การวัดผลเชิงดุลยภาพในงานอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนาในบริบทของความสามารถของผู้ประกอบการไทย สอดคล้องกับนักวิชาการอีกหลายท่านที่ใช้การวัดผลเชิงดุลยภาพที่ประกอบไปด้วย 4 ด้าน (Narkkerd, 2012; Peatrat, 2018; Phuphatthanapong, Jearrajinda, & Wetsuntornthep, 2017; Thangganjanaverukul, 2009) ผู้ศึกษาจึงสนใจวิเคราะห์ผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย ผ่านมุมมอง

4 ด้าน คือ (1) มุมมองทางการเงิน (financial perspective) (2) มุมมองทางด้านลูกค้า (customer perspective) (3) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (internal business process perspective) และ (4) มุมมองทางการเรียนรู้และพัฒนา (learning and growth perspective)

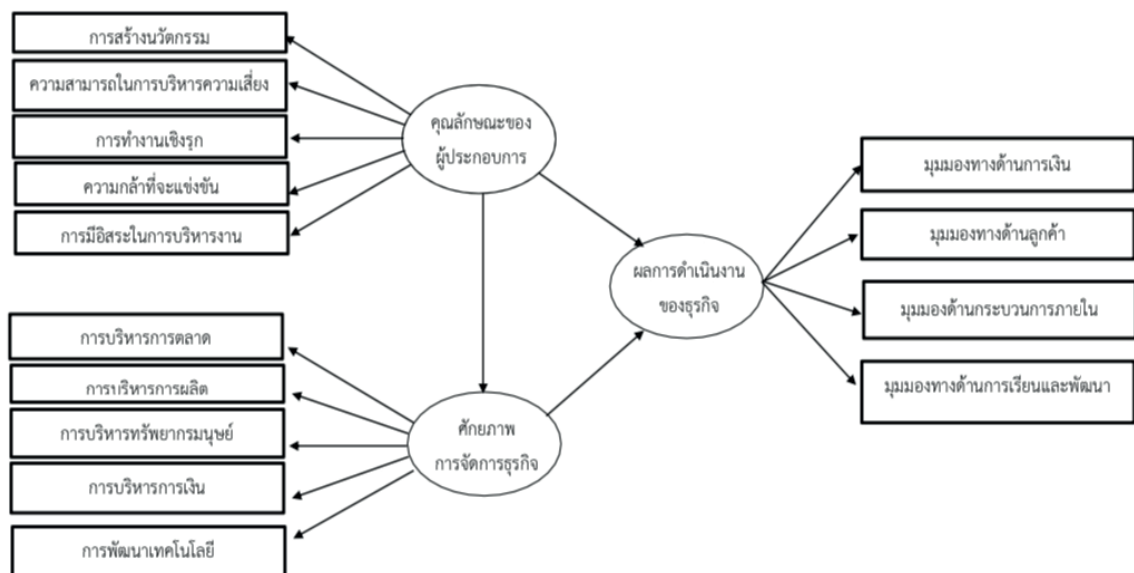
การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการและการศึกษาภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจนั้นพบว่า ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรคุณลักษณะของผู้ประกอบการและการศึกษาภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ ดังเช่น Krauss et al. (2005) ได้ศึกษาเรื่อง “Entrepreneurial Orientation: A Psychological Model of Success Among Southern African Small Business Owners” พบว่า ลักษณะความเป็นผู้ประกอบการได้แก่ การเรียนรู้ ความสำเร็จ การมีอิสระในการบริหารงาน ความกล้าที่จะแข่งขัน การสร้างนวัตกรรม และความริเริ่มสร้างสรรค์ มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจซึ่งวัดผ่านการเติบโตทางธุรกิจ สอดคล้องกับการศึกษาของ Ferreira and Azevedo (2007) ที่พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการสามารถที่จะทำนายความเติบโตของธุรกิจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจขนาดเล็ก เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของ Lee and Lim (2009) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “Entrepreneurial Orientation and the Performance of Service Business” พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าของกิจการมีอิทธิพลอย่างสูงต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจบริการขนาดเล็กและขนาดกลาง นอกจากนี้ Saelee (2015) ได้ศึกษาศึกษาภาพการจัดการธุรกิจ คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการโรมันสำปะหลัง ผลการศึกษพบว่า 1) ศักยภาพการจัดการธุรกิจ ด้านการเงิน และด้านการ

ตลาด มีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจไ่ม้นสำปะหลัง 2) คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าเสี่ยงมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจไ่ม้นสำปะหลัง

จากการทบทวนวรรณกรรมตลอดจนเอกสารการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ประกอบการและการศักยภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ

กรอบในการวิเคราะห์

จากข้อเสนอที่เสนอข้างต้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะผู้ประกอบการ ซึ่งประกอบด้วย การสร้างนวัตกรรม ความสามารถในการบริหารความเสี่ยง การทำงานเชิงรุก ความกล้าที่จะแข่งขัน และการมีอิสระในการบริหารงาน และปัจจัยด้านศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย การบริหารการตลาด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารการผลิต การบริหารการเงิน และการพัฒนาเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทยอย่างไร จึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ดังนี้

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

จากกรอบในการวิเคราะห์ สามารถเขียนเป็นสมมุติฐานการศึกษาดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการใน

ประเทศไทย

สมมุติฐานข้อที่ 2 ศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย

สมมติฐานข้อที่ 3 คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลทางอ้อมในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยส่งผ่านศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ

ผลการวิเคราะห์

เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบความได้เสนอกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการและศักยภาพการจัดการธุรกิจเพื่อการยกระดับผลการดำเนินงานของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับผลงานการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศในหลากหลายเนื้อหาตามลำดับ ซึ่งนำไปสู่ตัวแปรที่เสนอทั้งหมดยิ่งไปกว่านั้นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกรอบแนวคิดนี้จะได้รับตามภาพ 1 นั้นพบว่าปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยมีศักยภาพการจัดการธุรกิจเป็นตัวแปรส่งผ่านมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Krauss et al., 2005; Ferreira & Azevedo, 2007; Kreiser & Davis, 2010; Bleeker, 2011; Balan & Lindsay, 2010; Kyndt & Baert, 2015) หมายความว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ประการที่สองยังพบว่า ศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย (Atawongsa, 2013; Miller, 1983; Chokpromanan & Jesadalak, 2015; Porter, 1998; Saelee, 2015; Satayopas, 2012; Thipduangdee, 2013) ด้วยเหตุนี้ จึงชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงาน

ธุรกิจ สุดท้ายการทบทวนและอภิปรายข้างต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลทางอ้อมในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทยโดยส่งผ่านศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ (Beitelspacher, Tokman, Adams, & Richey, 2015; Blackburn, Hart, & Wainwright, 2014; Goyal, Rahman, & Kazmi, 2013; Nelson & Khurram, 2015; Pisitkasem, 2014; Sawangrat, 2015; Wongchaiya, 2018)

บทสรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการและการศักยภาพการจัดการธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยนำแนวคิดคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ศักยภาพการจัดการธุรกิจ เพื่อนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ และการวิเคราะห์เอกสารจากงานวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ และศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทยนอกจากนี้ยังพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยส่งผ่านศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบส่งผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรมีการพัฒนาให้ตนเองมีคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ดี และพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจโดยศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ควรนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณลักษณะของผู้ประกอบการ และศักยภาพการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย ไปทำการศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในการพัฒนาผลการดำเนินงานของธุรกิจของผู้ประกอบการต่อไป

References

- Amnuayprawit, S. (2016). *The strategic access to the capital for small and medium enterprises in Bangkok*. Research Report, Rajamangala University of Technology Tanyaburi. [In Thai]
- Atawongsa, S. (2013). *The effect of entrepreneurial orientation and enterprise characteristics toward Thai SMEs growth*. Doctoral Thesis of Business Administration, Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Balan, P., & Lindsay, N. J. (2010). *Innovation capability, entrepreneurial orientation, and performance in Australian hotels: An empirical study*. Cooperative Research Centre for Sustainable Tourism.
- Beitelspacher, L. S., Tokman, M., Adams, F. G., & Richey, R. G. (2015). Retail service-based operant resources and market performance. *International Journal of Logistics Management*, 23(3), 408-434.
- Berger-Walliser, G., Bird, R. C., & Haapio, H. (2011). Promoting business success through contract visualization. *Journal of Business Ethics*, 17, 55-74.
- Blackburn, R. A., Hart, M., & Wainwright, T. (2014). Small business performance: Business, strategy and owner-manager characteristics. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 20(1), 8-27.
- Bleeker, I. (2011). *The influence of entrepreneurial orientation on the innovation process: An empirical research on manufacturing SMEs*. Master's Thesis of Business Administration, University of Twente.
- Chokpromanan, W., & Jesadalak, W. (2015). Characteristics of entrepreneurs towards success in business operation of merchants in Don Wai floating market. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 8(2), 967-988. [In Thai]

- Dess, G. G., Lumpkin, G. T., & Eisner, A. B. (2007). *Strategic management*. McGraw-Hill.
- Eiamsri, A. (2014). *Financial management*. Retrieved from <https://eiamsri.wordpress.com/author/eiamsri/page/4>. [In Thai]
- Ferreira, J., & Azevedo, S. (2007). Entrepreneurial orientation as a main resource and capability on small firm's growth. findings. *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, 17(2), 101-142.
- Goyal, P., Rahman, Z., & Kazmi, A.A. (2013). Corporate sustainability performance and firm performance research. *Management Decision*, 51(2), 361-379.
- Hatten, T. I. (2006). *Small business management: Entrepreneurship and beyond* (3rd ed.). Houghton Mifflin.
- Kaplan, S. (1992). Environmental preference in a knowledge-seeking, knowledge-using organism. In J. H. Barkow, L. Cosmides, & J. Tooby (Eds.), *The adapted mind: Evolutionary psychology and the generation of culture* (pp. 581-598). Oxford University Press.
- Krauss, S. I., Frese, M., Friedrich, C., & Unger, J. M. (2005). Entrepreneurial orientation: A psychological model of success among southern African small business Owners. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 14(3), 315-344.
- Kreiser, P. M., & Davis, J. (2010). Entrepreneurial orientation and firm performance: The unique impact of innovativeness, proactiveness, and risk-taking. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 23(1), 39-51.
- Kyndt, E., & Baert, H. (2015). Entrepreneurial competencies: Assessment and predictive value for entrepreneurship. *Journal of Vocational Behavior*, 90, 13-25.
- Lee, S. M., & Lim, S. (2009). Entrepreneurial orientation and the performance of service business. *Service Business*, 3(1), 1-12.
- Lee, S. M., & Peterson, S. J. (2000). Culture, entrepreneurial orientation, and global competitiveness. *Journal of World Business*, 35(4), 111-133.
- Longenecker, J. G., Moore, C. W., Petty, W., & Palich, L. E. (2006). *Small business management: An entrepreneurial emphasis*. South-Western College.
- Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science*, 29(7), 770-792.
- Narkkerd, T. (2012). *Development of performance measurement system base on Balanced Scorecard (BSC): A case study of plastic injection factory*. Master's Thesis of Industrial Engineering, Bangkok University . [In Thai]

- Nelson, O. N., & Khurram, I. (2015). Relationship between entrepreneurship, innovation and performance comparing small and medium-size enterprises. *Marketing and Entrepreneurship*, 14(2), 214-236.
- Norasetteekul, V. (2020). *A study of entrepreneurial characteristics, key success factor, and business social networking affecting Thai entrepreneurs ability: Case of (start-up) entrepreneurs in Bangkok metropolitan area*. Master's Thesis of Business Administration, Bangkok University. [In Thai]
- Peatrat, N. (2018). Balanced scorecard and information technology governance performance measurement. *Suan Dusit Graduate School Journal*, 14(1), 201-217. [In Thai]
- Phuphatthanapong, K., Jearrajinda, N., & Wetsuntornthep, V. (2017). Leadership and effectiveness in management in terms of the balanced scorecard. *Kasem Bundit Journal*, 18(1), 106 -119. [In Thai]
- Pisitkasem, P. (2014). *Factors affecting logistics performance and their impact on the performance of automotive parts manufacturers in Thailand*. Doctoral Thesis of Philosophy (Business Administration), Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Pletnev, D., & Barkhatov, V. (2016). Business success of small and medium sized enterprises in Russia and social responsibility of managers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 22(1), 185-193.
- Porter, M. E. (1998). Competing across locations: Enhancing competitive advantage through a global strategy. Harvard Business School Press program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191
- Rungsimanon, B. (2008). *Key performance Indicators for container trailer business*. Master's Thesis of Science (Logistics Management), Chulalongkorn University. [In Thai]
- Saelee, A. (2015). Business management potential and entrepreneurial characteristics that affect the success of tapioca farm entrepreneurs in Bo Phloy District, Kanchanaburi Province. *Journal of Lampang Rajabhat University*, 4(2), 1-12. [In Thai]
- Satayopas, P. (2012). *Potential, entrepreneurship and organizational innovation that influence competitiveness of small and medium enterprises in the upper northern region*. Chiang Mai Rajabhat University, Faculty of Management. [In Thai]
- Sawangrat, N. (2015). Structural effects of entrepreneurship market orientation, innovation orientation and learning orientation on the firm performance. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 8(3), 958-975. [In Thai]
- Scarborough, N. M., & Zimmerer, T. W. (2003). *Effective small business management: An entrepreneurial approach*. Pearson Education.

- Sriboonruang, Y., & Wongsarasri, P. (2013). Development of balanced scorecard's indicators in Swine Processed Food Manufacturing, Nakhon Ratchasima province. *Suan Dusit Graduate School Journal*, 9(3), 71-79. [In Thai]
- Suwanrungsri, T. (2010). Determination of standard performance of an industrial product distributor with balanced scorecard concept. *KKU Engineering Journal*, 37(4), 267-275. [In Thai]
- Thailand Automotive Institute. (2017). *Condition of the automotive industry in 2016*. Author. [In Thai]
- Thailand Automotive Institute (2021). *Condition of the automotive industry in 2021*. Author. [In Thai]
- Thammasat University Research and Consultancy Institute. (2019). *Research and development objective plan to support Thailand's electric vehicle industry*. Author. [In Thai]
- Thangganjanaverukul, S. (2009). An establishment of key performance indicators based on balanced scorecard for motor's factory. *Research and Development Journal*, 20(4), 103-111. [In Thai]
- Thipduangdee, N. (2013). *The characteristic of entrepreneurs and factors affecting the success of alcoholic beverage business in Bangkok*. Master's Thesis of Business Administration, Bangkok University. [In Thai]
- Wongchaiya, S. (2018). Influence of business strategy and entrepreneurial characteristics on the success of small and medium businesses. *Journal of the Association of Researchers*, 23(2), 139-152. [In Thai]
- Zainol, F. A., & Ayadurai, S. (2011). Entrepreneurial orientation and firm performance: The role of personality traits in Malay family firms in Malaysia. *International Journal of Business and Social Science*, 2(1), 123-134.

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ตามวิธีคิดแห่งวิถีพุทธธรรม

มารินทร์ สุ่มมัตย์¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านและกระบวนการคิด (2) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักคิดตามวิถีพุทธธรรม และ (4) เพื่อศึกษาวิธีคิดโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านและกระบวนการคิด การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลักคิดตามวิถีพุทธธรรม และวิธีคิดโยนิโสมนสิการ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า (1) การอ่านและกระบวนการคิด มีความสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกจากกันได้ การอ่านที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ (2) การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านที่ใช้กระบวนการคิดในขั้นคิดวิเคราะห์ ที่ต้องใช้ความคิดทั้งในระดับ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การตีความ การวิเคราะห์ จนถึงการใช้กระบวนการสร้างสรรค์บทอ่านที่ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์สื่อไว้ในบทอ่าน (3) หลักคิดตามวิถีพุทธธรรม เน้นการสร้างปัญญาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาคุณค่าและคุณภาพชีวิต และ (4) วิธีคิดโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นวิธีการคิดในขั้นปฏิบัติหรือเป็นวิธีคิดทางพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต เป็นวิธีการคิดที่แยกกาย เป็นระบบระเบียบ อิสระ เป็นการฝึกการใช้ความคิด คิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ และคิดวิเคราะห์ เกิดการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายพุทธธรรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการอ่าน; วิจารณญาณ; วิธีพุทธธรรม

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

มารินทร์ สุ่มมัตย์. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามวิธีคิดแห่งวิถีพุทธธรรม. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 642-658.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: lisrin89@gmail.com

Critical Reading Development Based On Buddhadhamma's Thinking Methods

Marin Summart¹

Abstract

This academic article aim to analyze as follows: (1) to study and analyze the theories of reading and thinking processes (2) to study and analyze the theories of critical reading (3) to study and analyze the Teachings of Buddhadhamma on thinking processes (4) to study and analyze the Thinking Methods of Yonisomanasikarn for critical reading skill development. Literature reviews have been divided into four items: (1) the theories of reading and thinking processes (2) the theories of critical reading (3) the Teachings of Buddhadhamma on thinking processes.

The study found that (1) Reading and thinking process cannot be separated definitely, they have close relationship. The reader must think while they are reading. (2) In critical reading, the readers have to apply their memory, understanding, interpreting, evaluating, criticizing and creating to get the main idea and the objectives that the writers communicate in their writing. (3) the Teachings of Buddhadhamma on thinking processes emphasize on right method thinking solve the problems of daily livings for the better quality of lives. (4) Yonisomanasikarn is reading skill development the Buddhism method of right thinking which plays a very important role in determining a personality and good practical way of living. Yonisomanasikarn is valuable and effective method of thinking in critical reading skill development.

Keywords: Reading Skill Development; Critical Reading; Buddhadhamma's Thinking Methods

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Summart, M. (2022). Critical reading development based on Buddhadhamma's thinking methods. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 642-658.

¹ Doctor of Philosophy Program in Education, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huay Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: lisrin89@gmail.com

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองแต่ละประเทศ การศึกษานับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างสูงสุดในกระบวนการจัดการศึกษาเริ่มจากปรัชญาการศึกษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา นำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย นโยบาย จนกระทั่งเป็นกฎหมาย สืบเนื่องลงสู่การเรียนรู้การสอนในระบบโรงเรียน จนถึงในชั้นเรียนของแต่ละประเทศ นักการศึกษาเชื่อว่า ทักษะการอ่าน และทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะสำคัญที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาเยาวชนทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ หลุยส์ เอ็ม โกลเมซ เทิร์น และคิมเบอร์ลี โกลเมซ ได้เสนอความสำคัญของทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การขาดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่มีผลต่อการทำงานและคุณภาพชีวิตของเยาวชนในอนาคต เนื่องจากเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ต้องการแรงงานคนที่มีทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และการคิดเชิงวิเคราะห์ซึ่งเครื่องมือที่ทำให้เยาวชนเกิดทักษะการคิดในระดับสูงได้ คือ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ที่ต้องใช้ความคิดขั้นวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา มากกว่าการอ่านเพื่อท่องจำข้อมูล (Gomez, L. M., & Gomez, K., 2007)

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีจุดเน้นด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่า “3Rs8Cs” ซึ่งประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ ต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่ (1) การอ่านออก (reading) (2) การเขียนได้ (writing) และ (3) การคิดเลขเป็น (arithmetic) และ 8Cs ได้แก่ (1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) (2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์

และนวัตกรรม (creativity and innovation) (3) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (cross-cultural understanding) (4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (collaboration, teamwork and leadership) (5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (communications, information and media literacy) (6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (computing and ICT literacy) (7) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (career and learning skills) และ (8) ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (compassion) (Office of the Education Council, 2017) การพัฒนาในเรื่องดังกล่าวจึงถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันและอนาคต โดยพิจารณาจากสภากรรมการศึกษาไทยในเวทีโลก ปี 2564 การจัดอันดับภาพรวมและด้านการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศกลุ่มอาเซียน +3 ปี ค.ศ. 2021 ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 33 จาก 105 ประเทศ และเป็นอันดับที่ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตัวแปรด้านการศึกษาเป็นตัวแปรที่คะแนนต่ำที่สุด ซึ่งการศึกษาเป็นตัวแปรที่เชื่อมโยงไปยังตัวแปรอื่นๆ ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นในทุกด้าน การพัฒนาการศึกษาจึงเป็นแนวทางในการสร้างพลังที่แข็งแกร่งให้กับประเทศ (Office of the Education Council, 2022)

ทักษะการอ่านมีความสำคัญและจำเป็นมากในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ ต้องอาศัยการอ่านจึงจะสามารถเข้าใจและสื่อความหมายได้ถูกต้อง ผู้ที่มีประสิทธิภาพในการอ่านสูงจึงสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทำให้มีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง (Somprayoon, 2010) การอ่านหนังสือบางเล่มอ่านเพียงบางส่วนแต่บางเล่มอ่านทั้งหมด อ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การอ่านทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Bacon, 2022)

การอ่านเป็นประตูละเอียดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การอ่านไม่ได้จำเพาะวิชาภาษาไทย หรือวิชาภาษาต่างประเทศ แต่เป็นทักษะด้านการอ่านทำความเข้าใจ คติวิเคราะห์และพัฒนาต่อยอดเป็นความรู้เพื่อใช้ในสังคม (Patrawat, 2014) เมื่อมาพิจารณากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางวิชาการของเยาวชน พบว่า ธรรมชาติของการเรียนรู้จะมีประสิทธิผลมากขึ้นขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยที่เป็นพื้นฐานหลัก คือ (1) ปัจจัยด้านตัวผู้เรียน (2) ปัจจัยด้านครูผู้สอน และกระบวนการจัดการเรียนการสอน และ (3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเชิงสังคมจิตวิทยา (Lincharoen, Ardwichai, & Chan-in, 2009)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น บทความทางวิชาการนี้ ผู้เขียนเน้นศึกษาวิเคราะห์และให้ความสำคัญในด้านหลักการ แนวคิดทฤษฎี วิเคราะห์ตามวิถีพุทธธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นการสื่อสารกันระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดยผ่านกระบวนการแปลความหมายตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ให้เข้าใจตรงกัน เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ (Patiropwatee, 2004) การอ่านเป็นกระบวนการทางสติปัญญา ที่ผู้อ่านรับรู้ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ คิด ค้นคว้าหาความหมายแล้วใช้ประสบการณ์เดิมและจินตนาการแปลความหมาย เกิดเป็นความเข้าใจเรื่องที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร (Timam, 2006) การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวัน เพราะว่าเป็นการแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจแนวความคิดและจินตนาการ (Bangkok Metropolitan Administration, Department of Education, 2017)

กล่าวโดยสรุป การอ่านเป็นทักษะในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ จากตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนสื่อสารถึงผู้อ่าน แล้วทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ความคิด พัฒนาสติปัญญาให้รู้ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (Bangkok Metropolitan Administration, Department of Education, 2017) มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านที่ดี และตระหนักในความสำคัญของการอ่าน Office of the Basic Education Commission, Academic Office and Educational Standards (2022) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ว่าการอ่านเป็นวิธีการแสวงหาความรู้จากหนังสือ ทำให้ได้ทั้งความรู้และความบันเทิง ผู้ที่อ่านหนังสือมากจึงเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากหนังสือมาก คนที่อ่านหนังสือเป็นคนที่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำให้ชีวิตมีพลัง มีความเข้มแข็งทางจิตใจและสติปัญญา และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากขึ้น นอกจากนี้ Panich (2013) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ว่าการอ่านได้เป็นเรื่องที่ตอบสนองธรรมชาติของเด็กที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากเข้าใจ อยากประสบความสำเร็จ ควรปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน การอ่านเป็นทักษะที่ควรฝึกไว้ใช้ประโยชน์ในชีวิต เพื่อความเป็นมนุษย์และเพื่อชีวิตที่ดี

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการอ่านเป็นทักษะและเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาความคิด จิตใจและสติปัญญา ทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ผู้เขียน บทอ่าน และ ผู้อ่าน โดยมีบทอ่านเป็นสื่อกลางเชื่อมต่อการทำความเข้าใจระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน ดังนั้น การทำความเข้าใจ บทอ่าน ผู้อ่านจำเป็นต้องมีทักษะและความสามารถด้านการอ่าน ตลอดจนความรู้สึกร่วมกับผู้เขียน เพื่อถอดรหัส หรือแปลสัญลักษณ์ต่างๆ ของผู้เขียน เพื่อบรรลุจุดประสงค์ของการอ่าน สามารถทำความเข้าใจ บทอ่านได้ (Chareonwongsak, 2010; Krataitong, 2009; Sitthifong, 2012)

เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีการอ่าน การอ่านถือว่าเป็นกระบวนการทำงานของสมองที่สลับซับซ้อน และลึกซึ้ง เนื่องจากการอ่านเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับหลักจิตวิทยา ที่เรียกว่าจิตวิทยาเชิงภาษาศาสตร์ (psycholinguistics) หมายถึง ความสามารถของผู้อ่านในการใช้ตัวบ่งชี้ที่ปรากฏในบทอ่าน เช่น คำศัพท์ หรือข้อความที่อยู่ในบทอ่าน เพื่อคาดเดา หรือบ่งบอกเรื่องราวทั้งหมด โดยเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจหรือตีความบทอ่านนั้นๆ ให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ลักษณะที่กล่าวถึงนี้ถือว่าเป็นการเดาทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยาที่ผู้อ่านต้องใช้ความคิดในระดับสูงเพื่อทำความเข้าใจบทอ่าน ดังนั้น การอ่านจึงมิใช่การทำความเข้าใจบทอ่านเพียงในระดับตัวอักษรเท่านั้นแต่การอ่านต้องใช้ความสามารถในการนำทักษะทางภาษาอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้กระบวนการคิดที่มีอยู่หลากหลายระดับตามทฤษฎีกระบวนการคิด รวมถึงการใช้ความรู้สึก จินตนาการ ประสบการณ์ และความรู้เดิมของผู้อ่านมาใช้ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่าน (Bloom, 1956; Chareonwongsak, 2010)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการอ่านนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ถึงปัจจุบัน สรุปได้ว่า การอ่าน คือ พฤติกรรมทางความคิด เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้เขียนกับผู้อ่าน โดยมีบทอ่านเป็นสื่อกลางเพื่อสื่อความหมาย ดังนั้น ผู้อ่านต้องสามารถถอดรหัส หรือทำความเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสื่อสารหรือถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก อารมณ์ ประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้เขียน ด้วยวิธีการเขียน เทคนิคการเขียน การเลือกใช้ศัพท์ หรือโครงสร้างทางภาษา ตลอดจนรูปแบบและองค์ประกอบอื่นๆ ดังนั้น การทำความเข้าใจบทอ่าน จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งกับกระบวนการคิดตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูง (Chareonwongsak, 2010; Krataitong, 2009; Sitthifong, 2012)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านที่กล่าวมาข้างต้น สรุปสาระสำคัญได้ว่า ความเข้าใจในบทอ่านไม่ได้หมายความว่าถึงการทำทำความเข้าใจบทอ่านแต่เพียงในระดับตัวอักษรเท่านั้น แต่ต้องมีการตีความหรือถอดรหัสตัวอักษร เพื่อให้ได้ความหมายที่ซ่อนอยู่ ซึ่งการอ่านลักษณะนี้ต้องใช้ทักษะกระบวนการคิด ตั้งแต่กระบวนการคิดระดับพื้นฐาน จนถึงกระบวนการคิดในระดับสูง ที่ต้องอาศัยการตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ จึงสามารถทำความเข้าใจบทอ่านได้ ซึ่ง Burmeister (1974) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านเป็น 7 ระดับ โดยอาศัยพื้นฐานจาก Norris Sanders ซึ่งดัดแปลงมาจาก Bloom's Taxonomy มีรายละเอียด ดังนี้

1. การอ่านในระดับการจำ (memory) เป็นระดับการอ่านเพื่อทำความเข้าใจความหมายตามตัวอักษร (literal comprehension) เป็นการทำความเข้าใจระดับข้อเท็จจริง ถือว่าเป็นระดับความเข้าใจขั้นพื้นฐาน
2. การอ่านในระดับการแปลความ (translation) เป็นการแปลภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งเป็นระดับความเข้าใจบทอ่านที่ต้องใช้ความแม่นยำทางภาษาสูง
3. การอ่านในระดับการตีความ (interpretation) เป็นการอ่านเชิงวิเคราะห์ (critical reading) ซึ่งผู้อ่านสามารถมองเห็นสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้เขียนไว้ในบทอ่าน

หรือแฝงความหมายไว้ในสิ่งที่เขียน

4. การอ่านในระดับการประยุกต์ใช้ (application) เป็นการทำความเข้าใจบทอ่าน จนสามารถเข้าใจหลักการ และนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นการอ่านในระดับสูง

5. การอ่านในระดับการวิเคราะห์ (analysis) คือ การทำความเข้าใจบทอ่านในรายละเอียด หรือองค์ประกอบของบทอ่านนั้นๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นส่วนเติม ถือว่าเป็นการอ่านในระดับสูง

6. การอ่านระดับการสังเคราะห์ (synthetic) เป็นระดับการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (creative reading) เพื่อเกิดความคิดหรือความรู้ใหม่ เป็นการอ่านในระดับการค้นคว้าวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

7. การอ่านในระดับการประเมิน (evaluation) เป็นการวางแผน หรือตัวชี้วัดเพื่อตัดสินสิ่งที่อ่าน โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นบรรทัดฐาน ซึ่งถือว่าการอ่านในระดับสูง

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า กระบวนการอ่านและกระบวนการคิด มีความสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นักการศึกษาด้านการอ่านระดับสูง ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของระดับการอ่านกับกระบวนการคิด ตามทฤษฎีของ Bloom (1956) โดยได้นำแนวคิดมาบูรณาการใหม่เพื่อสามารถใช้ในทางปฏิบัติโดยแสดงถึงความสัมพันธ์ไว้ ดังนี้ (Anderson & Krathwohl, 2001) (1) ความรู้ความจำ (remembering) คือ ตอบได้ว่าสิ่งที่เรียนมาจากไหน (2) ความเข้าใจ (understanding) คือ เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่ได้ศึกษามา (3) การประยุกต์ใช้ (applying) คือ นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ (4) การวิเคราะห์ (analyzing) คือ นำความรู้ที่ได้ศึกษามาคิดอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งแยกแยะหาความสัมพันธ์และเหตุผลได้ (5) การประเมินค่า (evaluating) คือ ตั้งเกณฑ์ตัดสิน เปรียบเทียบคุณภาพหรือประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้ (6) การสร้างสรรค์

(creating) คือ คิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือสามารถปรับปรุงแก้ไขออกแบบ ตั้งสมมติฐานใหม่ๆ ได้

สรุปได้ว่า การอ่านเป็นทักษะและกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเข้าใจในการอ่านและระดับการคิด เริ่มจากความเข้าใจในระดับตัวอักษร เป็นการอ่านในระดับพื้นฐาน เพื่อจับใจความสำคัญของบทอ่าน จนถึงระดับการอ่านที่สูงขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น โดยผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านวิเคราะห์ หรือตีความจากกลวิธีการเขียน ลีลาการเขียน เพื่อโน้มน้าวผู้อ่านให้เชื่อตาม ผู้เขียนบางคนอาจซ่อนเร้นจุดประสงค์ที่แท้จริงของผู้เขียนไว้ โดยใช้กลวิธีการเขียนที่หลากหลายลุ่มลึก ผู้อ่านจำเป็นต้องวิเคราะห์วัตถุประสงค์ หรือทัศนคติที่แท้จริงของผู้เขียน และประเมินข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของผู้เขียน ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการอ่าน เช่น การอ่านแบบตีความ การอ่านแบบอนุมาน บทอ่าน หรือการอ่านระหว่างบรรทัด เพื่อหาความหมายที่ซ่อนเร้นในบทอ่านให้ได้ ดังนั้น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (critical reading) เป็นระดับการอ่านที่ต้องใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง มีองค์ประกอบต่างๆ อาทิ (1) การรู้จุดมุ่งหมายและทัศนคติของผู้เขียน (2) การตัดสินเรื่องที่อ่านโดยพิจารณาจากภูมิหลังของผู้เขียน (3) การสรุปเรื่องราวและจับใจความสำคัญของเนื้อหา (4) การสรุปป้องกัน การตีความโดยนัยที่ไม่ได้กล่าวไว้ในบทอ่าน (5) การจำแนกข้อเท็จจริง ออกจากความคิดเห็น (6) การทำนายผลที่จะเกิดขึ้นได้ (7) การเข้าใจน้ำเสียงของเรื่อง (8) การระบุเทคนิคการเขียน (9) การระบุแหล่งที่มาของข้อมูล (10) การลวงรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ (11) การเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกัน (12) การลำดับเรื่องราว (13) ทักษะการตัดสินความสมเหตุสมผลและความถูกต้อง (14) การประเมินและการแก้ไขปัญหาต่างๆ (15) การค้นหาสิ่งอ้างอิงที่จะมาพิสูจน์ความถูกต้องของข้อความ (16) การเสนอความคิดเห็น (17) การรู้จักลักษณะลีลาการเขียน (18) การตีความความหมายการใช้ถ้อยคำและสำนวน

ทางภาษา (19) ทักษะการตัดสินใจเขียนโดยศึกษาประสบการณ์เดิมของผู้เขียน (20) ทักษะการรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่อง (21) ทักษะการทราบถึงอารมณ์ของเรื่อง (22) ทักษะการรู้ถึงปัญหาในเรื่อง และโครงเรื่อง (23) ทักษะการเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเอง (24) ทักษะการวิจัย (25) การคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ (26) การค้นหาข้อมูลมาพิสูจน์ยืนยันหรือหักล้างข้อความที่อ่าน (27) การมีความเห็นเป็นของตนเอง (28) การรับรู้ถึงความสัมพันธ์กันของเรื่องที่อ่าน (29) การมีปฏิกิริยาต่ออารมณ์ หรือลักษณะความรู้สึกที่บ่งไว้ในใจความที่อ่าน (30) การรู้ถึงปฏิกิริยาทางอารมณ์และแรงบันดาลใจ (31) การรู้ถึงปัญหาในเรื่องและโครงเรื่อง (32) การเชื่อมโยงประสบการณ์ในเรื่องกับประสบการณ์ของตนเอง (Sitthifong, 2012; Mantetsawan, 2009; Mounpluan, 2010)

อย่างไรก็ตาม ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน การสร้างข้อคำถามของแบบทดสอบบทอ่าน ข้อคำถามต้องมีความสอดคล้องระหว่างระดับการอ่าน

และการคิด สามารถแบ่งลักษณะคำถามที่แสดงถึงระดับความคิด ดังนี้ (Kispredarborisuthi, 2008)

- (1) คำถามวัดความรู้ความเข้าใจระดับตัวอักษร (literal comprehension)
- (2) คำถามวัดความรู้ความเข้าใจระดับตีความ (inferential comprehension)
- (3) คำถามวัดความรู้ความเข้าใจระดับประยุกต์ (applied comprehension) เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ศึกษาและประยุกต์ การสร้างแบบวัดการอ่านของ Samanpan (2006) โดยได้คัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ในการใช้สูงและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (Office of the Basic Education Commission, Academic Office and Educational Standards, 2009)

ตาราง 1

ความสัมพันธ์ของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)	ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (critical reading)
1. กระบวนการกำหนดปัญหา 1.1 การระบุประเด็นและปัญหาให้ชัดเจนโดยการสังเกตหรือการรับข้อมูลเข้ามา 1.2 การวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับประเด็นและปัญหาให้กระจ่าง	1. การจับใจความสำคัญของเรื่อง 2. การตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียน 3. การแยกข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง 4. การสืบหาแหล่งที่มาของข้อมูล 5. การคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์
2. กระบวนการหาข้อสรุปสามารถกระทำตามขั้นตอนอย่างเป็นลำดับ 2.1 การรวบรวมข้อมูล 2.2 การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบแหล่งที่มาหรือหลักฐานอ้างอิง	6. การสรุปองค์ความรู้
3. กระบวนการพิจารณาเหตุผลประกอบ 3.1 การตั้งสมมติฐานเพื่อคาดคะเนคำตอบจากข้อมูลหลักฐานที่มีอยู่ ประสพการณ์เดิม เพื่ออธิบายเหตุการณ์หรือความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ 3.2 ระบุว่าเหตุการณ์หรือสิ่งใดที่ทำให้เกิดผลโดยการสรุปอ้างอิง	

จากตาราง 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยภาพรวมสรุปได้ว่ากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3 รายการ มีความสัมพันธ์กับทักษะกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 6 รายการ ได้แก่ (1) กระบวนการกำหนดปัญหาสัมพันธ์กับการจับใจความสำคัญของเรื่อง และการตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียน (2) กระบวนการหาข้อสรุปสามารถกระทำตามขั้นตอนอย่างเป็นลำดับสัมพันธ์กับการแยกข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง และการสืบหาแหล่งที่มาของข้อมูล (3) กระบวนการพิจารณาเหตุผลประกอบ สัมพันธ์กับการคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ และการสรุปองค์ความรู้

การคิดตามแนววิถีพุทธธรรม

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดเป็นลำดับขั้นๆ พบได้ในหลักธรรมที่ว่าด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 ที่ให้ความสำคัญต่อความคิดความเห็นที่ถูกต้อง สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ได้ โดยพุทธศาสนามุ่งให้มนุษย์เข้าสู่สัมมาทิฐิ ดังนี้ (1) ปัญญาในทางพุทธศาสนา และเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาปัญญา (2) โยนิโสมนสิการ (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019) ดังที่กล่าวเกริ่นไว้แล้วว่าในทางพุทธศาสนา ปัญญาถือว่าเป็นองค์ธรรมที่สำคัญ เพราะการมีปัญญาหรือการพัฒนาปัญญาให้เกิดขึ้นหรือมีขึ้นได้ จะสามารถขจัดซึ่งความไม่รู้ ความหลง ที่ถือว่าเป็นต้นตอของ

ปัญหา หรือความทุกข์ แต่ปัญญาก่อให้เกิดการพัฒนาที่ประกอบด้วย 3 หลักการ ดังนี้ (1) จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการคิด การพิจารณาหาเหตุผล (2) สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการได้สดับรับฟังผู้รู้ หรือการศึกษาเล่าเรียน (3) ภวานมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการฝึกอบรม และลงมือปฏิบัติ (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

ยิ่งไปกว่านั้น ในพระพุทธศาสนายังได้เสนอแนวคิดกระบวนการที่ก่อให้เกิดปัญญาว่า สามารถสร้างเหตุปัจจัยให้เกิดขึ้นได้โดยอาศัยกระบวนการการเกิดปัญญา ดังนี้ (1) การสวณะและปริปัฏฐา คือ การฟัง การซักถาม และการสอบค้น (2) การสากัจฉา คือ การสนทนา ถกเถียง อภิปราย (3) การปัสสนะ หรือ นิขมานะ คือ การสังเกตดู เผาคู ดูอย่างพินิจพิเคราะห์ (4) การโยนิโสมนสิการ คือ การพิจารณาโดยแยบคาย (5) การตุลนา คือ การชั่งหาเหตุผล (6) การวิมังสา และวิจย คือ การไตร่ตรอง การตรวจสอบ ทดสอบ สอบสวน ทดลอง เลือกเฟ้น (7) การอาเสวนะ ภาวนา และพหุสิริณ คือ การเสพคุ้น การกระทำบ่อยๆ หรือ ทำให้มาก (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

ดังนั้น จุดหมายปลายทางของการคิดทางพระพุทธศาสนา คือ การเกิดปัญญา ที่เรียกว่า สัมมาทิฐิ ซึ่งจัดว่าเป็นข้อต้นของจริยธรรม หรือ มรรคมีองค์ 8 เป็นหัวหน้า เป็นตัวนำในองค์มรรค ดังพุทธพจน์ ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ องค์มรรคข้อต้น ดังนี้ (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

“ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์อุทัยอยู่ ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุพนิมิตฉันใด สัมมาทิฐิ ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อการตรัสรู้ตามความเป็นจริง ซึ่งอริยสัจ 4 ประการ ฉะนั้น”

“เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้สักอย่าง ซึ่งจะเป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ได้เกิดขึ้น หรือกุศลธรรมที่

เกิดขึ้นแล้ว เป็นไปเพื่อเพิ่มความเพิ่มพูนไพบูลย์ เหมือนอย่างสัมมาทิฐิเลย”

ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ปัจจัยที่ก่อให้เกิด สัมมาทิฐิ มีอยู่ 2 ปัจจัย คือ (1) ปรโตโฆชะ คือ ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อที่กระตุ้นหรือชักจูงให้ก่อเกิด สัมมาทิฐิ อาทิ การสั่งสอน แนะนำ ถ้ายทอด ข้าวสาร ข้าวเหนียว อธิบาย จากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ถ้าเป็นบุคคลอาจเรียกว่าเป็นกัลยาณมิตร หรือเรียกว่าเป็นกระบวนการวิธีการแห่งศรัทธา (2) โยนิโสมนสิการ คือ ปัจจัยภายใน ที่ตนเองเป็นเหตุปัจจัยให้กับตนเอง การทำในใจให้แยบคาย การใช้ความคิดที่ถูกต้อง การใช้ความรู้ รู้จักคิด คิดเป็น คิดเป็นระบบมีระเบียบ หรือเรียกว่าเป็นกระบวนการวิธีการแห่งปัญญา (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

กล่าวโดยสรุป การเกิดสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา เกิดจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านศรัทธา และปัจจัยด้านปัญญา ซึ่งต้องอาศัยทั้งปัญญาของผู้อื่น และปัญญาของตนเอง

วิธีการคิดโยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการ ว่า โดยรูปศัพท์ โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธี ทาง ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ ท่านแปลสืบทอดกันมาว่า การทำในใจโดยแยบคาย คือการใช้ความคิดถูกต้อง มองสรรพสิ่งรอบข้างรอบกายด้วยความคิดพิจารณา ไม่มองอย่างตื้นเขินพื้นผิว ใช้ความคิดสืบค้นจนถึง ต้นเค้า สืบหาสาเหตุจนตลอดสาย แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งที่เห็นและวิเคราะห์ด้วยปัญญา คิด เป็นระเบียบและอุบายวิธี ให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ความหมายของ โยนิโสมนสิการ เป็น 4 ด้าน ดังนี้ (1) อุบายมนสิการ หมายถึง คิดอย่างมีวิธี คิดถูกต้อง ที่จะให้เข้าถึงความจริง

(2) ปณมนสิการ หมายถึง คิดอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ เป็นระเบียบตามแนวเหตุผล (3) การณมนสิการ หมายถึง การคิดตามเหตุหรือคิดอย่างมีเหตุผล (4) อุปาทกมนสิการ หมายถึง การคิดให้เกิดผลที่ประสงค์ และเกิดกุศลธรรม (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

กล่าวได้ว่า หลักการคิดที่แยกย่อยออกมาเป็นองค์ประกอบของวิธีคิดโยนิโสมนสิการนี้ เป็นกระบวนการคิดที่สามารถเกิดขึ้นได้พร้อมกัน หรือเกือบทั้งหมด 4 ข้อ กระบวนการดังกล่าวนี้สามารถสรุปถึงกระบวนการคิดโยนิโสมนสิการ ได้ว่า คือ การคิดถุวิธี การคิดอย่างมีระเบียบ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดเร้ากุศล ตามลำดับ ดังนั้น สรุปได้ว่า การคิดโยนิโสมนสิการ เป็นเหตุเป็นปัจจัยก่อให้เกิดปัญญา ในพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญโยนิโสมนสิการ คือ ต้นเค้าของการเข้าสู่สภาวะสัมมาทิฐิ ความสำคัญดังกล่าวปรากฏอยู่ในพุทธพจน์ที่ตรัสว่า (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

“เราไม่เห็นธรรมอันแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด เกิดขึ้น หรือให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เสื่อมไป เหมือนโยนิโสมนสิการเลย เมื่อมีโยนิโสมนสิการ กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดย่อมเกิด และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเสื่อมไป”

สำหรับวิธีคิดโยนิโสมนสิการที่กล่าวถึงนี้ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาของไทย คือ Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto) (2019) ได้อธิบายและจำแนกไว้ ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เป็นวิธีคิดเพื่อเข้าใจสถานะที่เป็นจริงของสรรพสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือที่มาสัมพันธ์ด้วย เป็นวิธีคิดที่สืบหาความสัมพันธ์การเป็นเหตุเป็นปัจจัยของสรรพสิ่ง อาจเรียกวิธีคิดแบบนี้ว่า วิธีคิดแบบอทิปปายตา หรือวิธีคิดแบบปฏิจสมุปบาท

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ เป็นวิธีคิด

วิเคราะห์เพื่อกำหนดแยกปรากฏการณ์ หรือสรรพสิ่งรอบข้างตามความเป็นจริงของสิ่งนั้นๆ เช่น การคิดวิเคราะห์แยกแยะความเป็นจริงที่เกิดจากองค์ประกอบต่างๆ เข้ามารวมกัน พวงมาลัย ล้อ ตัวถัง จึงเกิดคำว่ารถ ขึ้นมา

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ เป็นวิธีคิดที่เชื่อมต่อกับสัมพันธ์กับวิธีคิดแบบที่ 2 เพื่อให้รู้เท่าทัน รู้ว่าสิ่งต่างะนั้นสามารถแยกย่อย ออกมาเป็นองค์ประกอบต่างๆ และแต่ละองค์ประกอบต่างอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถคงสภาพเดิม และไม่มีความเป็นตัวตน

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ เป็นวิธีคิดแบบแก้ปัญหาโดยมีกระบวนการคิดที่สำคัญ ได้แก่ (1) การกำหนดรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ที่เรียกว่า ทุกข์ กำหนดรู้ทุกข์ (2) การกำหนดเหตุแห่งปัญหา ปัจจัยก่อทุกข์ คือ สมุทัย (3) การกำหนดรู้หาปัญหาสามารถหมดไปหรือได้รับการแก้ไขได้ คือ นิโรธ (4) การกำหนดวิธีการในรายละเอียดและปฏิบัติเพื่อกำจัดปัญหา มรรค

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เป็นวิธีคิดให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างหลักการ และความมุ่งหมายสามารถตอบคำถามได้ว่าทำไม หรือกระทำอย่างนั้นอย่างนี้เพื่ออะไร ทำให้การกระทำมีขอบเขต ไม่เลยเถิด

6. วิธีคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เป็นการคิดบนพื้นฐานความตระหนักที่ว่าทุกสิ่งในโลกนี้มีทั้งส่วนดี และส่วนด้อย ดังนั้นเมื่อต้องคิดและตัดสินใจเลือกเอาของสิ่งใดเพียงอย่างเดียวจะต้องยอมรับส่วนดีของสิ่งที่ไม่ได้เลือกไว้ และไม่มองข้ามโทษหรือข้อบกพร่อง จุดอ่อนจุดเสียของสิ่งที่เลือกไว้ การคิดและการมองตามความจริงนี้ ทำให้ไม่ประมาทอาจนำส่วนดีของสิ่งที่ไม่ได้เลือกนั้นมาใช้ประโยชน์ได้ และสามารถหลีกเลี่ยงหรือมีโอกาสแก้ไขส่วนเสียบกพร่องที่ติดมากับสิ่งที่เลือกไว้

7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม เป็นวิธีคิดที่สามารถแยกแยะได้ว่าคุณค่าแท้คืออะไร คุณค่า

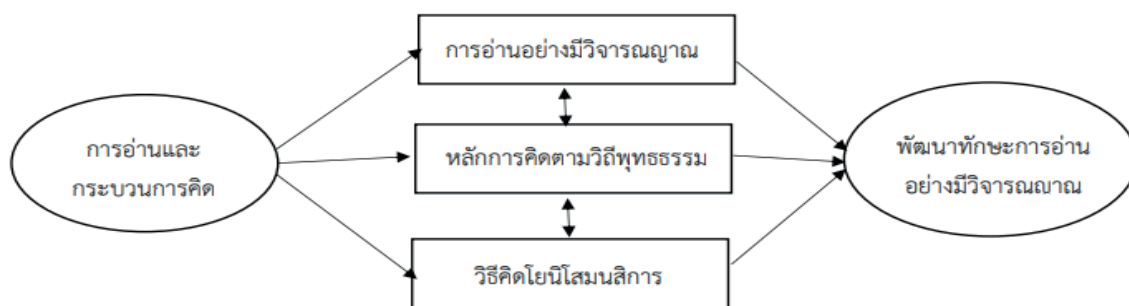
เทียมคืออะไร คุณค่าแท้ คือ คุณค่าของสิ่งมีประโยชน์ แก่ร่างกายโดยตรงอาศัยปัญญาตีราคา เป็นคุณค่าสนองปัญญา คุณค่าเทียม คือ คุณค่าพอกเสริมสิ่งที่จำเป็นโดยตรง อาศัยค้นหาตีราคา เป็นคุณค่าสนองค้นหา วิธีคิดนี้ใช้เพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจ และเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตเพื่อพ้นจากการเป็นทาสของวัตถุ

8. วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม เป็นการคิดถึงแต่สิ่งที่ดี มีกุศลเมื่อได้รับประสบการณ์ใดแทนที่จะคิดถึงสิ่งที่ไม่ดีงามเป็นวิธีคิดที่สกัดกั้นขัดเกลาค้นหา

9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นวิธีคิดให้ตระหนักถึงสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในขณะปัจจุบันกำหนดเอาที่ความเกี่ยวข้องกับตัวเองกับความเกี่ยวข้องกับความเป็นอย่างประจำวัน เชื่อมโยงต่อกันมา ถึงสิ่งที่กำลังรับรู้ กิจกรรมตามหน้าที่ หรือการปฏิบัติ โดยมีจุดหมายไม่เพื่อฝืนกับอารมณ์ ชอบหรือชัง

10. วิธีคิดแบบวิวิธชาต เป็นการคิดแบบมองให้เห็นความจริงโดยแยกแยะให้เห็นแต่ละแง่ แต่ละด้านจนครบทุกด้านไม่พิจารณาสิ่งใดๆ เพียงด้านหรือแง่มุมเดียว

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและกระบวนการคิด

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านและกระบวนการคิด พบว่า การอ่านและกระบวนการคิดมีความสัมพันธ์อย่างยากที่จะแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากการอ่านทุกชนิดหรือทุกประเภทของผู้เขียนว่ามีจุดประสงค์เช่นไร อีกทั้งสิ่งพิมพ์หรือบทอ่านแต่ละประเภท ต่างมีจุดประสงค์แตกต่างกันไป การที่ผู้อ่านจะเข้าใจเนื้อความหรือจุดประสงค์ของผู้เขียนได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดตั้งแต่นั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุด ซึ่งตรง

กับแนวคิด ทฤษฎีของ Revised Blooms' Taxonomy 2001 (Anderson & Krathwohl, 2001) ที่เสนอกระบวนการคิดของมนุษย์ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้ (1) การจำ (remembering) (2) การเข้าใจ (understanding) (3) การประยุกต์ใช้ (application) (4) การวิเคราะห์ (analyzing) (5) การประเมินค่า (evaluating) (6) การสร้างสรรค์ (creating) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับความเข้าใจในการอ่าน ที่ Burmeister อาศัยพื้นฐานจาก Norris Sanders ที่ดัดแปลงมาจาก Bloom's Taxonomy (Bloom, 1956) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (Burmeister, 1974)

1. การอ่านในระดับการจำ (memory) เป็นการทำความเข้าใจระดับข้อเท็จจริงที่สามารถค้นพบได้ในระดับตัวอักษร และโครงสร้างประโยคไม่มีความซับซ้อนในการใช้กระบวนการคิดระดับพื้นฐานที่สุด

2. การอ่านในระดับการแปลความ (translation) เป็นการอ่านในระดับทำความเข้าใจบทอ่านที่ต้องใช้ความเข้าใจศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์ที่มีความแม่นยำทางภาษาสูง

3. การอ่านในระดับการตีความ (interpretation) ผู้อ่านสามารถมองเห็นสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้เขียนไว้ในบทอ่าน ต้องใช้ทักษะการคิดอย่างลึกซึ้งรอบคอบ ด้วยการตีความ คำ วลีและประโยค

4. การอ่านในระดับการประยุกต์ใช้ (application) เป็นการทำความเข้าใจบทอ่าน จนสามารถเข้าใจหลักการ และนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นการอ่านในระดับสูง

5. การอ่านในระดับการวิเคราะห์ (analysis) คือ การทำความเข้าใจบทอ่านในลักษณะของการแยกแยะเพื่อศึกษาทำความเข้าใจในรายละเอียดของบทอ่านนั้นๆ ถือว่าเป็นการอ่านในระดับสูง

6. การอ่านระดับการสังเคราะห์ (synthetic) เป็นระดับการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (creative reading) เป็นการนำความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านมาผสมผสานกันเพื่อเกิดความคิดหรือความรู้ใหม่ เป็นการอ่านในระดับการค้นคว้าวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

7. การอ่านในระดับการประเมิน (evaluation) เป็นการวางแผน หรือตัวชี้วัดเพื่อตัดสินสิ่งที่อ่านโดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นบรรทัดฐาน หรือเป็นตัวชี้วัดคุณค่าของบทอ่าน ซึ่งถือว่าเป็นการอ่านในระดับสูง

สรุปได้ว่า การอ่านและกระบวนการคิดมีความสัมพันธ์กันอย่างยากที่จะแยกออกจากกันได้ การอ่านที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่ขั้นพื้นฐานถึงขั้นสูงสุด ผู้อ่านจึงจะสามารถเข้าใจ และเข้าถึงจุดประสงค์ของผู้เขียนอย่าง

แท้จริง เกิดการพัฒนาสติปัญญาและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า เป็นการอ่านที่ใช้กระบวนการคิดในขั้นคิดวิเคราะห์ ที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความจำ ความเข้าใจ จนถึงการตีความบทอ่าน เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียน หรือเนื้อความที่มากกว่าข้อเท็จจริงทางข้อมูล ผู้อ่านในขั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้อ่านจำเป็นต้องตีความความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในบทอ่าน ที่ผู้เขียนอาจใช้คำศัพท์ โครงสร้างประโยค ลีลาการเขียน น้ำเสียง ในการอำพรางหรือซ่อนเร้น ข้อคิด หรือความเห็นเอาไว้ ซึ่งเรียกว่าการอ่านระหว่างบรรทัด

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในโลกยุคปัจจุบัน ที่มีการสื่อสารกันอย่างกว้างขวาง กลุ่มสื่อและรวดเร็ว ทั่วโลก ข้อมูล ข่าวสาร ทั้งหมดเต็มไปด้วยทั้งข้อเท็จจริงและการบิดเบือนเพื่อผลประโยชน์ทั้งทางด้านการเมือง การเศรษฐกิจ ในระดับโลก ประชากรหรือพลโลกจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์หรือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ในการวิเคราะห์ ข้อมูล และไม่ตกเป็นเครื่องมือในการหาผลประโยชน์ของผู้ที่ไม่หวังดี ที่มีอยู่ทั่วทุกมุมโลก ซึ่งการให้การศึกษาและการสร้างเสริมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญของรัฐบาลในแต่ละประเทศต้องสร้างให้เพิ่มขึ้นกับประชากรของตนเอง ตามที่ได้เกริ่นไว้ในบทนำแล้วว่า ทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การขาดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นปัญหาใหญ่ที่มีผลต่อการทำงานและคุณภาพชีวิตของเยาวชนในอนาคต เนื่องจากเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ต้องการแรงงานคนที่มีทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และการ

คิดเชิงวิเคราะห์ซึ่งเครื่องมือที่ทำให้เยาวชนเกิดทักษะการคิดในระดับสูงได้ คือ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ต้องใช้ความคิดขั้นวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา มากกว่าการอ่านเพื่อท่องจำข้อมูล (Gomez, L. M., & Gomez, K., 2007)

หลักคิดตามวิถีพุทธธรรม

เมื่อพิจารณาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาพบว่า พระพุทธศาสนามุ่งเน้นสอนให้พุทธศาสนิกชนใช้ปัญญา เป็นลำดับแรกสุดในการดำเนินชีวิต และให้ความสำคัญกับตัวปัญญา และการสร้างเสริมปัญญามากที่สุด เพราะพุทธศาสนาเห็นว่า ปัญญาสามารถแก้ไขปัญหามากมาย ของมนุษย์ได้ และสูงสุดสามารถนำพาให้มนุษย์พ้นจากความทุกข์ทั้งมวลได้ในที่สุด พระพุทธศาสนาเห็นว่าปัญญาทำให้เกิดความเห็นที่ถูกต้อง ที่เรียกว่า สัมมาทิฐิ ที่ถือว่าเป็นองค์ธรรมลำดับแรกที่อยู่ในอริยมรรค มีองค์ 8 ซึ่งเป็นวิถีทางที่ทำให้มนุษย์พ้นทุกข์อย่างถาวร และในกระบวนการของการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นนั้น พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญไปยัง 2 ปัจจัยหลัก คือ (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

1. ปัจจัยภายนอก ที่เรียกว่า ปรโตโฆสะ ซึ่งเป็นการสร้างเสริมปัญญาโดยปัจจัยภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวตนเอง อาทิ การฟังผู้รู้ การเล่าเรียน การศึกษาค้นคว้า หรือจะเรียกว่าการมีกาลยานมิตร คือ มิตรที่มอบปัญญาให้ตนเอง

2. ปัจจัยภายใน ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการสร้างเสริมปัญญาที่เกิดจากปัจจัยภายในของตนเอง นั่นคือ การรู้จักคิด การคิดเป็น หรือที่เรียกว่า การคิดโดยแยบคาย ซึ่งเป็นวิธีคิดทางพุทธศาสนาที่เป็นวิธีคิดอย่างลุ่มลึก กว้างขวาง เป็นไปตามหลักครรลองครองธรรม หลักคิดโยนิโสมนสิการถือว่าเป็นหลักคิดที่สำคัญที่สุดของปัจเจกบุคคลที่ควรสร้างให้เกิดให้มากขึ้นกับตนเอง

วิธีคิดโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

โยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการแห่งปัญญา อยู่ในระดับที่เหนือศรัทธา เป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิดของตนเองอย่างเป็นอิสระ เมื่อศึกษาวิธีคิดโยนิโสมนสิการ ในมุมระบบการศึกษาอบรม โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิวเผิน เป็นขั้นที่สำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

ในการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามวิถีพุทธธรรมสำหรับเยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของประเทศและของโลกนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องจัดกระบวนการการศึกษาเพื่อสร้างระบบกระบวนการคิด คือ (1) คิดอย่างมีวิธีหรือคิดถูกวิธี เพื่อจะเข้าถึงความจริง (2) ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล (3) ความคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ (4) การคิดที่ก่อให้เกิดกุศลธรรม หรือที่เรียกว่าการคิดในทางบวก (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

กระบวนการคิดทั้ง 4 ที่กล่าวมา ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของวิธีคิดโยนิโสมนสิการ ที่สามารถปลูกฝังให้เกิดมีขึ้นกับเยาวชน ผ่านทางด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถนำวิธีคิดโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ ดังนี้ (1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย (2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ (3) วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา (4) วิธีคิดแบบแก้ปัญหา (5) วิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย (6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก (7) วิธีคิดแบบคุณค่า

แท้-คุณค่าเทียม (8) วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม (9) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน (10) วิธีคิดแบบวิภังขาท (Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto), 2019)

อาจกล่าวได้ว่า การคิดที่ปรากฏอยู่ในวิถีแห่งพุทธธรรม นั้นเป็นกระบวนการคิดที่ใช้ระดับความคิดที่อยู่ในขั้น คติวิเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนถึงความคิดในระดับนำไปใช้และสร้างสรรค์ ซึ่งถือว่าเป็นการคิดที่เหนือกว่า ความจำและความเข้าใจที่เป็นการใช้ระดับความคิดขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะสามารถนำไปสู่กระบวนการหรือระดับความคิดที่สูงขึ้น ในการแก้ปัญหา ทางพระพุทธศาสนาถือว่า เป็นการใช้ความคิดในการแก้ปัญหาจนสามารถพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

บทสรุป

สรุปผลการวิเคราะห์เรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณตามวิธีคิดแห่งวิถีพุทธธรรมพบว่า

1. การอ่านและกระบวนการคิดมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเบ็ดเสร็จในการอ่านบทอ่าน หรือสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท ผู้อ่านจำเป็นต้องใช้ทักษะกระบวนการคิดตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุด คือตั้งแต่ขั้นความรู้ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามกระบวนการคิดเหล่านี้สามารถพัฒนาให้มีขึ้นได้ด้วยการจัดกระบวนการการเรียนรู้ด้านการอ่านให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นการอ่านที่ใช้กระบวนการคิดในขั้นคติวิเคราะห์ ที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความจำ ความเข้าใจ จนถึงการตีความบทอ่าน เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียน หรือเนื้อความที่มากกว่าข้อเท็จจริงทางข้อมูล ผู้อ่านจำเป็นต้องตีความความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในบทอ่าน ที่ผู้เขียนอาจใช้คำศัพท์โครงสร้างประโยค ลีลาการเขียน น้ำเสียง

ในการอำพรางหรือซ่อนเร้น ข้อคิด หรือความเห็นเอาไว้ ซึ่งเรียกว่าการอ่านระหว่างบรรทัด

3. หลักคิดตามวิถีพุทธธรรม พระพุทธศาสนามุ่งเน้นสอนให้พุทธศาสนิกชนใช้ปัญญา เป็นลำดับแรกสุดในการดำเนินชีวิต กระบวนการของการสร้างปัญญาประกอบด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญ 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ที่เรียกว่า ปรโตโฆสะ และปัจจัยภายใน ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ

4. พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติที่ประชากรไทยคุ้นเคยกันมาเป็นอย่างดี จนสืบสานเป็นวิถีชีวิต ความเชื่อและวัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งในหลักพุทธธรรม ปรากฏมีหลักการและวิธีคิดที่สามารถส่งเสริมการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้วิธีคิดตามวิถีพุทธธรรมที่เรียกว่า วิธีคิดโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นวิธีการคิดที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในแง่ส่วนบุคคลและในแง่สังคม และทั้งในแง่จริยธรรมจนถึงขั้น ศาสนธรรมสูงสุด ซึ่งอาจรวมทั้งสังคมประชาคมโลกได้ เพราะวิธีคิดโยนิโสมนสิการ มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์คิดแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง เราสามารถปลูกฝังและสร้างวิธีคิดโยนิโสมนสิการผ่านทางการเรียนรู้จากการอ่าน โดยการสร้างวิธีการคิดจากกิจกรรมการสอน เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกการใช้กระบวนการคิดวิถีพุทธธรรม คือ โยนิโสมนสิการได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป้าหมายที่เยาวชนสามารถที่จะพัฒนาการคิดตามวิถีพุทธธรรมได้จากกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ (1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย (2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ (3) วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมชาติ (4) วิธีคิดแบบแก้ปัญหา (5) วิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย (6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก (7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (8) วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม (9) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน (10) วิธีคิดแบบวิภังขาท

กล่าวได้ว่าการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมี วิจารณ์ตามวิธีคิดโยนิโสมนสิการ ย่อมส่งผลต่อ ระบบคุณธรรมจริยธรรมในระดับปัจเจกบุคคลและ สังคม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคม โดยรวม เพราะเป้าหมายของการคิดโยนิโสมนสิการ คือ การเข้าถึงสภาวะของสัมมาทิฐิ คือ ความเข้าใจ ความรู้แจ้งเห็นจริงในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่ง ถือว่า เป็นข้อปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหาชีวิตที่สำคัญใน ข้อแรกของกระบวนการทางปัญญาในแก้ปัญหาตาม หลักพุทธธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงศึกษาควรกำหนดให้วิธีคิดโยนิโส มนสิการ เป็นวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกำหนดให้เป็น หลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ

2. ครูผู้สอนควรมีการส่งเสริม ปลุกฝัง คุณค่า พุทธธรรมให้เกิดกับเยาวชนอย่างเหมาะสมตามยุค สมัย

3. ครูผู้สอนควรมีการสอดแทรกวิธีคิดโยนิโส มนสิการ ในการเรียนการสอนของทุกกลุ่มสาระการ เรียนรู้

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่าง กระบวนการคิดตามแนวคิด ทฤษฎีของบลูม (Bloom's taxonomy) กับวิธีคิดโยนิโสมนสิการ

5. ครูควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการ สอนในรูปแบบกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อสร้างเสริมทักษะ การอ่านอย่างมีวิจารณ์ตามวิธีพุทธธรรม

References

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Addison-Wesley.
- Bacon, F. (2022). *The essayes or counsels, ciuill and morall, of Francis Lo. Verulam, Viscount St. Alban*. Retrieved from <https://quod.lib.umich.edu/e/eebo2/B11307.0001.001/1:54?rgn=div1;view=toc>
- Bangkok Metropolitan Administration, Department of Education. (2017). *Thai teaching, reading and writing manual of Bangkok Metropolitan Administration students*. Author. [In Thai]
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals, vol. 1*. Longmans.
- Burmeister, L. E. (1974). *Reading strategies for secondary school teachers*. Addison-Wesley.
- Chareonwongsak, K. (2010). *Analytical thinking* (3rd ed.). Success Media. [In Thai]
- Gomez, L. M., & Gomez, K. (2007). Reading for learning: Literacy supports for 21st-century work. *Phi Delta Kappan*, 89(3), 224-228.
- Kispredarborisuthi, B. (2008). *Social sciences research methodology* (10th ed). Chamchuree Products. [In Thai]
- Krataitong, C. (2009). *A development of Thai language additional course based on standards-based curriculum using backward design process to enhance analyzing and analytical reading abilities of lower secondary students*. Doctoral Dissertation of Education (Curriculum and Instruction), Chulalongkorn University. [In Thai]
- Lincharoen, A., Ardwichai, S., & Chan-in, P. (2009). *Causal factors that make the performance score O-NET test of students in Grade 6 and Grade 6 low*. National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). [In Thai]
- Mantetsawan, C. (2009). *Implementation of metacognitive strategies to promote English reading comprehension and critical thinking ability of developing level students*. Master's Thesis of Education (Teaching English), Chiang Mai University. [In Thai]
- Moungpluan, C. (2010). *Development of self-directed model in English reading using metacognitive activities for industrial diploma students*. Doctoral Thesis of Philosophy (Curriculum and Instruction), Silpakorn University. [In Thai]
- Office of the Basic Education Commission, Academic Office and Educational Standards. (2009). *Indicators and core learning content Thai learning subject group according to the core curriculum of basic education B. E. 2551*. Author. [In Thai]

- Office of the Basic Education Commission, Academic Office and Educational Standards. (2022). *Guidelines for activities to promote reading to solve the problem of learning recession and to promote learning and teaching*. Author. [In Thai]
- Office of the Education Council. (2017). *National education development plan B.E. 2560-2579*. Author. [In Thai]
- Office of the Education Council. (2022). *The current situation of Thai education in the global 2021*. Author. [In Thai]
- Patrawat, K. (2014). Reading: The big door to lifelong learning. In A. Tantawevong (Ed.), *Apiwat learning to a turning point in Thailand*. Office for Promotion of the Learning Society and the Quality of Youth. [In Thai]
- Panich, V. (2013). *Teaching outside the box: Tactics to attract students*. Sahamitr Printing & Publishing. [In Thai]
- Patiroopwatee, P. (2004). *A comparison of Thai language learning outcome in oral reading and writing basic words of first grade students taught by hunter's teaching model and the conventional approach*. Master's Thesis of Education (Curriculum and Instruction), Silpakorn University. [In Thai]
- Samanpan, T. (2006). *The effect of using an instructional model emphasizing critical thinking processes and flexible learning on developing critical reading ability in English*. Doctoral Dissertation of Education (Curriculum and Instruction), Khon Kaen University. [In Thai]
- Sitthifong, C. (2012). *Using metacognitive strategies to promote English reading and writing abilities among undergraduate students*. Master's Thesis of Education (Teaching English), Chiang Mai University. [In Thai]
- Somdet Phra Phutthaghosajahn (P. A. Payutto). (2019). *Buddha-dharma* (extended edition) (53rd ed.). Southeast Asia University. [In Thai]
- Somprayoon, W. (2010). *Techniques for teaching Thai language*. Dokyawichakan. [In Thai]
- Timam, S. (2006). *Learning process and activities for developing Thai language skills*. n. p. [In Thai]

การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทย

กล้า มณีโชติ¹ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์²
จำลอง โพธิ์บุญ³ ไกรชาติ ดันตระการอาภา⁴

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทย ที่สามารถส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้หลักการบริหารงาน 4M (man, money, materials, และ management) ในการวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การบริหารและจัดการกองทุนตามที่กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) กำหนดควรดำเนินการเพิ่มเติมใน ประเด็น Man: คณะกรรมการบริหารกองทุนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ควรเป็นคณะกรรมการชุดเดียวกัน ตัวแทนหน่วยงานราชการระดับจังหวัด และอำเภออาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเป็นคณะกรรมการแต่อาจเชิญเป็นที่ปรึกษาได้ตามความเหมาะสม Money: ควรศึกษาความเหมาะสมในการจัดเก็บเงินเข้ากองทุนของแร่แต่ละประเภท Material: ควรกำหนดระเบียบการบริหารจัดการกองทุนให้มีความชัดเจน เพื่อให้การนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ Management: ควรมีการศึกษาความเหมาะสมด้านงบประมาณที่ต้องถูกจัดเก็บเข้ากองทุนทั้ง 2 อย่างเหมาะสม ประกอบกับระบบของการรายงานข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการควรนำเข้าสู่ระบบสารสนเทศของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

คำสำคัญ: การบริหารกองทุนด้านสิ่งแวดล้อม; โครงการเหมืองแร่; เหมืองแร่

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

กล้า มณีโชติ, จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, จำลอง โพธิ์บุญ และไกรชาติ ดันตระการอาภา. (2565). การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทย. *วารสารดุขภูฏัฒนทิตทงสัฏคคศสตร*, 12(3), 659-673.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
148 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: kla.aben@gmail.com

^{2,3} คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

⁴ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล

An Environmental Fund Administration for Mining Project in Thailand

Kla Maneechote¹ Chutarat Chompunth²
Chamlong Poboon³ Kraichat Tantrakarnapa⁴

Abstract

This academic article aim to analyze the management of the environmental funds for the Mining Project in Thailand. The paper will help the fund manager to manage the fund efficiently and also be fair to both beneficial parties and the parties who lost their benefit. The 4M principles (man, money, materials, and management) are used as a guideline for analyzing The Environmental Fund Management System for the Mining project

The analytical data illustrates that the fund management system established by the Department of Primary Industries and Mines should consider more in the following issues. Man: The committee for managing the health fund and the committee for managing the fund to develop the community around the mining site should be combined into one committee. The representative of province officers is not necessarily to be on the management committee but can be invited to be the commentator in an appropriate manner. Money: The management committee should provide studies of how to collect funds that are identified by the type of Mining Projects. Material: The management committee should issue particular regulations to manage the fund properly and clearly in order for the money to be used in an appropriate manner and with the correct objective. Management: The studies should be established appropriately to manage the budget and the money collected into the fund and the information system such as the plan progressing report. The information should be collected and organized into an information system for the Department of Primary Industries and Mines

Keywords: Environmental Fund Administration; Mining Project; Mines

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Maneechote, K., Chompunth, C., Poboon, C., & Tantrakarnapa, K. (2022). An environmental fund administration for mining project in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 659-673.

¹ Doctor of Philosophy Program in Environment Management, National Institute of Development Administration
148 Serithai Road, Khlong Chan Subdistrict, Bang Kapi District, Bangkok 10240, Thailand
Email: kla.aben@gmail.com

^{2,3} Graduate School of Environment Development Administration, National Institute of Development Administration

⁴ Faculty of Tropical Medicine, Mahidol University

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรแร่ขึ้นมาใช้ประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศแต่ในขณะเดียวกันพบว่าการทำเหมืองแร่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน เช่น กรณีปัญหาเหมืองแร่ทองคำในอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยพบการปนเปื้อนสารตะกั่ว แคดเมียม สารหนู แมงกานีส โซยานาไนด์ ในร่างกายประชาชน (Chansilp, 2018) ความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการได้รับสารหนูที่ละลายในน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่แหล่งแร่ดีบุกเก่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี (Rodthim, Panyakapo, & Phrommarat, 2016) ทำให้เกิดข้อร้องเรียนจำนวนมาก การพัฒนาโครงการเหมืองแร่จึงต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ (Laengcharoen, 2016) จึงได้เกิดแนวคิดการจัดการกองทุนเกี่ยวกับเหมืองแร่ของภาคเอกชนขึ้น ซึ่งสามารถเป็นหนทางหนึ่งในการดูแลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) กระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล และออกใบอนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่ มีจัดทำประกาศ 2 ฉบับ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุน ได้แก่ ประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่องแนวทางการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาเหมืองแร่ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาเหมืองแร่ และประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาเหมืองแร่ พ.ศ. 2559 ประกาศเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2559 ลักษณะการบริหารจัดการกองทุนในลักษณะไตรภาคี กล่าวคือมีตัวแทนจากผู้ประกอบการเหมืองแร่ ชุมชน และหน่วยงานราชการบริหารโดยผู้ประกอบการเหมืองแร่ เช่น กองทุนเฝ้าระวังสุขภาพประชาชนโครงการเหมืองแร่หินปูนเพื่อ

อุตสาหกรรมเคมีและกองทุน

พัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมเคมี เหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นต้น (Electricity Generating Authority of Thailand, 2021) การประกาศของ กพร. ทั้ง 2 ฉบับ ที่จัดให้มีกองทุนจากกิจกรรมการทำเหมืองแร่ที่กำหนด การจัดเก็บเงิน ดังนี้ กองทุนเฝ้าระวังสุขภาพ ให้เก็บเงินสำหรับแร่อุตสาหกรรม ปีแรก จำนวน 200,000 บาท ส่วนปีถัดไปขึ้นต่ำจัดเก็บอย่างน้อย จำนวน 200,000 บาทต่อปี หรือนำเงินเข้า จำนวน 0.5 บาทต่อตันของอัตราการผลิตแร่ สำหรับแร่ชนิดอื่น หากมูลค่าการผลิตไม่เกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี จัดเก็บ จำนวน 100,000 บาทต่อปี หากมูลค่าการผลิตเกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี จัดเก็บ จำนวน 200,000 บาท ในขณะที่กองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ ให้เก็บเงินสำหรับแร่อุตสาหกรรม ปีแรก จำนวน 500,000 บาท ส่วนปีถัดไปขึ้นต่ำจัดเก็บอย่างน้อย จำนวน 500,000 บาทต่อปี หรือนำเงินเข้า จำนวน 1 บาทต่อตันของอัตราการผลิตแร่ สำหรับแร่ชนิดอื่น หากมูลค่าการผลิตไม่เกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี จัดเก็บ จำนวน 250,000 บาทต่อปี หากมูลค่าการผลิตเกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี จัดเก็บ จำนวน 500,000 บาท นอกจากนี้ การกำหนดจัดเก็บเงินเข้ากองทุนจำแนกแร่ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังกล่าวแต่ข้อเท็จจริงแร่ที่ผลิตในประเทศไทยมีหลากหลายชนิด แต่ละชนิดมีต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่แตกต่างกัน ขนาดของพื้นที่ทำเหมืองแตกต่างกันแต่กำหนดให้เก็บเงินเข้ากองทุนเพียง 2 กลุ่มย่อย และแต่ละประทานบัตรเหมืองแร่ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์เพื่อบริหารจัดการกองทุนทำให้รูปแบบการใช้งบกองทุนแตกต่างกัน โดยแต่ละพื้นที่มีขอบเขตหรือที่ตั้งชุมชนและสภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกฎกติกาของการใช้งบจากกองทุนของคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์จึงเกิดความหลากหลาย

การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทยครั้งนี้จึงได้นำเสนอข้อมูลการดำเนินงาน โดยใช้หลักการบริหารงาน 4M เป็นกรอบในการวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นหลักในการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาปรับปรุงการกระบวนการดำเนินงานให้สามารถประสบความสำเร็จได้ (Damrongrakthanya & Kijmee, 2017) ส่งผลให้การบริหารงานของกองทุนมีประสิทธิภาพและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหาร (administration) ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการได้ให้นิยามที่หลากหลายโดยภาพรวมแล้วคือ ศิลปะ กระบวนการหรือเทคนิคในการทำงานโดยใช้ทรัพยากรที่เตรียมไว้อย่างเหมาะสม ได้แก่ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Bangmo, 2015)

กระบวนการบริหารงานกองทุนตามหลัก 4 M

Somboon (2006) กล่าวว่า การบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรจะต้องมีการบริหารจัดการคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และการจัดการในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร โดยหลักการบริหารงาน 4 M ประกอบด้วย (1) คน (man) เรื่องคนเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเพราะการบริหารคนได้ดี จะทำให้งานและกิจกรรมต่างๆ เดินหน้าไปได้ การบริหารกำลังคน คือการจูงใจให้บุคลากรขององค์กรทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด (2) เงิน (money) การจัดหาและจัดสรรเงินจะต้องมีการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ (3) วัสดุ อุปกรณ์ (material) ผู้บริหารจะต้องบริหารการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (4) การบริหารจัดการ (management) เป็นการใช่วิธีการจัดการฝ่ายต่างๆ ในองค์กรให้สามารถดำเนิน

การได้ตามแผนงาน ขณะที่หลัก 4 M เป็นทฤษฎีการบริหารจัดการอาจถูกประยุกต์ใช้สำหรับการวางแผนการผลิต การบริหารธุรกิจต่างๆ ประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา

ธรรมาภิบาล (good governance)

หลักของธรรมาภิบาลมี 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า กระทรวงอุตสาหกรรมตั้งเป้าพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศให้ไทยควบคู่ไปกับการส่งเสริมความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยนำระบบธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ (Ministry of Industry, 2010)

กองทุนด้านสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในประเทศไทย

1. กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า
คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพข.) เห็นชอบแนวทางและขั้นตอนการจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2550 ตามมติของ กพข. (Energy Policy and Planning Office, National Energy Policy Council, 2007) วัตถุประสงค์เพื่อจัดหาเงินทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าที่อาจได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโรงไฟฟ้าหรือการผลิตไฟฟ้า นอกจากนี้ โรงไฟฟ้าที่จะต้องจัดตั้งกองทุน กำหนดให้กรณีที่มีสัญญาซื้อขายไฟฟ้าเพื่อเข้าระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยตั้งแต่ 6 เมกะวัตต์ขึ้นไป และกรณีที่มีจำนวนโรงไฟฟ้าหลายแห่งอยู่ในบริเวณขอบเขตพื้นที่เดียวกันหรืออยู่ในนิคมอุตสาหกรรม

เดียวกันให้มีเพียงกองทุนเดียว การจ่ายเงินเข้ากองทุน กำหนดเก็บเป็น 2 ช่วง มีดังนี้ (1) ระหว่างการก่อสร้าง นับตั้งแต่วันที่มีการลงนามในสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจนถึงวันเริ่มจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบเชิงพาณิชย์ (commercial operation date--COD) ผู้ประกอบการต้องจ่ายเงินเข้ากองทุน ตามกำลังการผลิตติดตั้งของโรงไฟฟ้า ในอัตรา จำนวน 50,000 บาท/เมกะวัตต์/ปี หรือไม่ต่ำกว่า จำนวน 500,000 บาท/ปี และ (2) ระหว่างการผลิตไฟฟ้า นับตั้งแต่เริ่ม COD จนถึงวันที่โรงไฟฟ้าหมดอายุสัมปทาน ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนเป็นประจำทุกเดือน ตามจำนวนหน่วยพลังงานไฟฟ้าที่ถูกส่งขายเข้าระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและอัตราการจ่ายจำแนกตามแหล่งพลังงานเชื้อเพลิง เช่น ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันเตา น้ำมันดีเซล ถ่านหิน และ พลังงานหมุนเวียน

คณะกรรมการบริหารกองทุนมีลักษณะพหุภาคี มีองค์ประกอบจาก 4 ส่วน ได้แก่ ผู้แทนจากภาคประชาชน จำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของกรรมการ ทั้งหมดการสรรหากรรมการผู้แทนภาคประชาชนให้มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าเป็นหลัก ผู้แทนภาครัฐ แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้แทนจากโรงไฟฟ้า และผู้ทรงคุณวุฒิ ในขณะที่ ระเบียบของคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานว่าด้วยกองทุนพัฒนาไฟฟ้า เพื่อการพัฒนาหรือฟื้นฟูท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า พ.ศ. 2553 กำหนดให้นำเงินกองทุนมาใช้สำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมของโรงไฟฟ้า โดยการประกาศพื้นที่ชุมชนแบ่งตามกำลังการผลิตนับจากรัศมีศูนย์กลางจากโรงไฟฟ้า แบ่งเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ (1) รัศมี 5 กิโลเมตร สำหรับโรงไฟฟ้าที่ผลิตพลังงานไฟฟ้าเกิน 5,000 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมงต่อปี (2) รัศมี 3 กิโลเมตร สำหรับโรงไฟฟ้าที่ผลิตพลังงานไฟฟ้าเกิน 100 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 5,000 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมงต่อปี และ (3) รัศมี 1 กิโลเมตร

สำหรับโรงไฟฟ้าที่ผลิตพลังงานไฟฟ้าไม่เกิน 100 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมงต่อปี

2. กองทุนสิ่งแวดล้อม

กองทุนสิ่งแวดล้อม กำหนดในมาตรา 22 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมาตรการทางการเงินที่จะสร้างแรงจูงใจหรือสนับสนุนให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการป้องกัน แก้ไข และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ แบ่งการจัดสรรเงินเป็น 2 ส่วน ได้แก่ จัดสรรเงินอุดหนุน เป็นการ จัดสรรให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นการให้เปล่ากับโครงการที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม และจัดสรรเงินกู้ เป็นการ จัดสรรให้กลุ่มเป้าหมาย โดยมีการคิดดอกเบี้ยที่ 2-3 เปอร์เซ็นต์ (แล้วแต่หลักประกัน) และคงที่ตลอดอายุสัญญา ปลอดเงินต้น 2 ปีแรก มีระยะเวลาไม่เกิน 7 ปี มีผู้จัดการกองทุน ได้แก่ บมจ. ธนาคารกรุงไทย และเป็นผู้วิเคราะห์โครงการ ในมาตรา 23 กำหนดเงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง เงินช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการใดๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร และโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (Energy Regulatory Commission, 2014)

การทำเหมืองแร่ของประเทศไทย

การทำเหมืองแร่สามารถจำแนกออกเป็น 2 วิธีใหญ่ คือ การทำเหมืองผิวดิน (surface mining) และการทำเหมืองใต้ดิน (underground mining) โดยกฎหมายแร่ของไทย หรือในปัจจุบันให้คำจำกัดความของแร่ และการทำเหมือง ได้แก่

“แร่” หมายความว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นอนินทรีย์วัตถุ มีส่วนประกอบทางเคมีกับลักษณะทางฟิสิกส์ที่แน่นอนหรือเปลี่ยนแปลงได้เล็กน้อยไม่ว่าจะต้องถูกลง

หรือหลอมก่อนใช้หรือไม่ และหมายความรวมตลอดถึงถ่านหิน หินน้ำมัน หินอ่อน โลหะและตะกั่วที่ได้จากโลหกรรม น้ำเกลือใต้ดิน หินตามที่ถูกกระทรวงกำหนดเป็นหินประดับหรือหินอุตสาหกรรม และดินหรือทรายตามที่ถูกหมายกระทรวงกำหนดเป็นดินอุตสาหกรรมหรือทรายอุตสาหกรรม แต่ไม่รวมถึงน้ำหรือเกลือสินเธาว์

“ทำเหมือง” หมายความว่า การกระทำแก่พื้นที่ไม่ว่าจะเป็นที่บกหรือที่น้ำเพื่อให้ได้มาซึ่งแร่ด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด แต่ไม่รวมถึงการขุดแร่รายย่อยและการร่อนแร่ (Department of Primary Industries and Mines, 2021a)

ตัวอย่างของการทำเหมืองแร่บนบกที่มีลักษณะที่เรียกวิธีการทำเหมืองหาบ ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 หน้าเหมืองลักษณะขั้นบันได

ที่มา. จาก Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (2022).

“ทำเหมืองใต้ดิน” หมายความว่า การทำเหมืองด้วยวิธีการเจาะเป็นปล่องหรืออุโมงค์ลึกลงไปใต้ผิวดินเพื่อให้ได้มาซึ่งแร่ใต้ผิวดินในประเทศไทยมีตัวอย่างให้ดูค่อนข้างน้อย มีการทำเหมืองแร่ใต้ดินของประเทศไทยที่อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เป็นชนิดแร่โปแตส (Department of Primary Industries and Mines, 2021a)

ข้อมูลจำนวนประทานบัตรเหมืองแร่ดำเนินการทั่วประเทศจำแนกเป็นรายภาค ปี 2562 (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2562) มีจำนวนประทานบัตรสถานะเปิดการ จำนวน 1,076 แปลง โดยพบว่าสัดส่วนประทานบัตรในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 34 รองลงมาเป็นประทานบัตรในพื้นที่ภาคเหนือร้อยละ 17 ภาคใต้ร้อยละ 16 และมีจำนวนประทานบัตรน้อยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 13 ภาคตะวันตก ร้อยละ 12 และภาค

ตะวันออก ร้อยละ 8 ตามลำดับ (Department of Primary Industries and Mines, 2021b)

กองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่

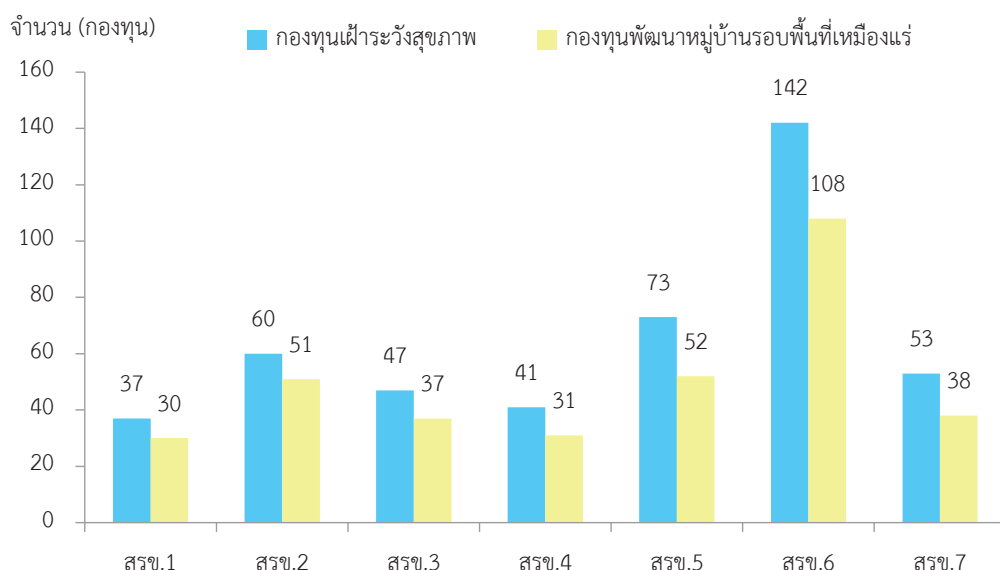
ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 และได้ระบุถึงความรับผิดชอบเยียวาต่อผู้เสียหายภายนอก พร้อมทั้งการจะต้องวางหลักประกันการฟื้นฟูเหมืองแร่ ขณะที่ปัจจุบันกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่สำหรับผู้ถือประทานบัตรเหมืองแร่โดยต้องจัดให้มีการก่อนการทำเหมืองแร่ การจัดตั้งกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับประทานบัตรเหมืองแร่ มีประกาศจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ (1) ประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพ พ.ศ. 2559 สำหรับโครงการเหมืองแร่ ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559 (Department of

Primary Industries and Mines, 2016a) และ (2) ประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ พ.ศ. 2559 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559 (Department of Primary Industries and Mines, 2016b)

อย่างไรก็ตาม ในปี 2556 มีประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองแร่ดินอุตสาหกรรมชนิดดินซิเมนต์ ดินเหนียวสี ดินมาร์ล บอลเคลย์ ดินทนไฟ และดินเบา แร่ทั้ง 6 ชนิดนี้ เข้าข่ายที่ไม่ต้องศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลกระทบค่อนข้างจะอยู่ในขอบเขตที่จำกัด จึงไม่นำประกาศทั้ง 2 ฉบับ มาใช้บังคับกับแร่ทั้ง 6 ชนิด (Department of Primary Industries and Mines, 2013) นอกจากนี้ เอกสารข้อมูลสำหรับชี้แจงคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา

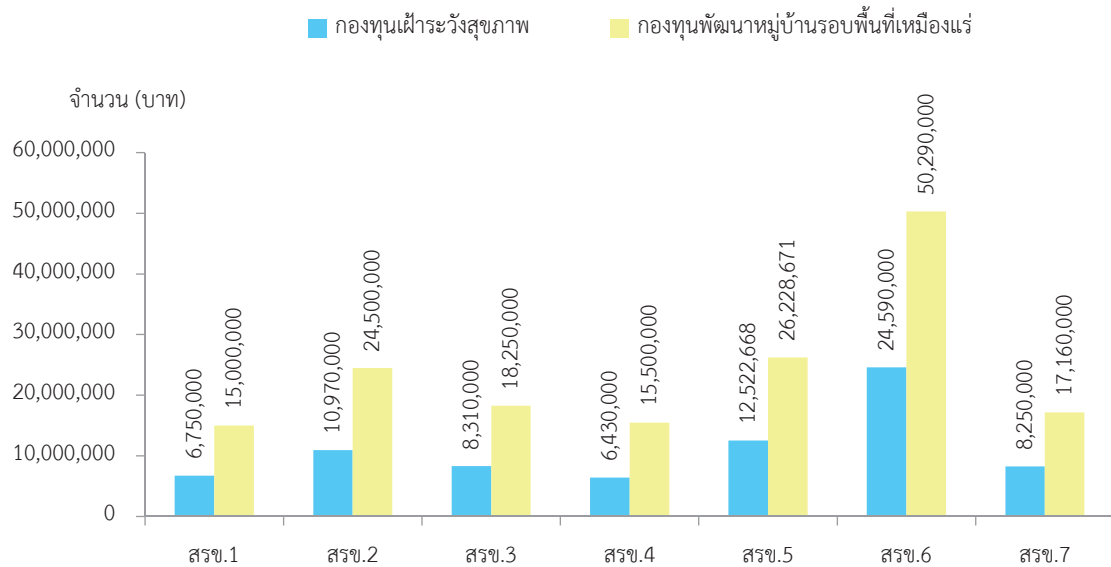
ศึกษาแก้ไขปัญหาวงศ์ออกประทานบัตรและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการทำเหมืองแร่ วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2564 ณ อาคารรัฐสภา (The Secretariat of The House of Representative, 2021)

โดย กพร. รวบรวมข้อมูลจำนวนโครงการเหมืองแร่ จำแนกตามความรับผิดชอบของสำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (สรข.) จำนวน 7 เขต โดยข้อมูล ณ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2564 พบว่า จำนวนโครงการเหมืองแร่ จำนวน 659 โครงการ ที่มีกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่ จำแนกเป็นจำนวนกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพ และจำนวนกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ จำนวน 453 กองทุน และ จำนวน 347 กองทุน ตามลำดับ จากการประเมินจำนวนเงินขั้นต่ำต่อปี ที่จะต้องนำเข้ากองทุน เท่ากับ จำนวน 167,558,671 บาทต่อปี และจำนวน 245,386,339 บาทต่อปี ตามลำดับ ดังแสดงในภาพ 2 และภาพ 3

ภาพ 2 จำนวนกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพและกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ ปี พ.ศ. 2564

ที่มา. จาก The Secretariat of The House of Representative (2021).

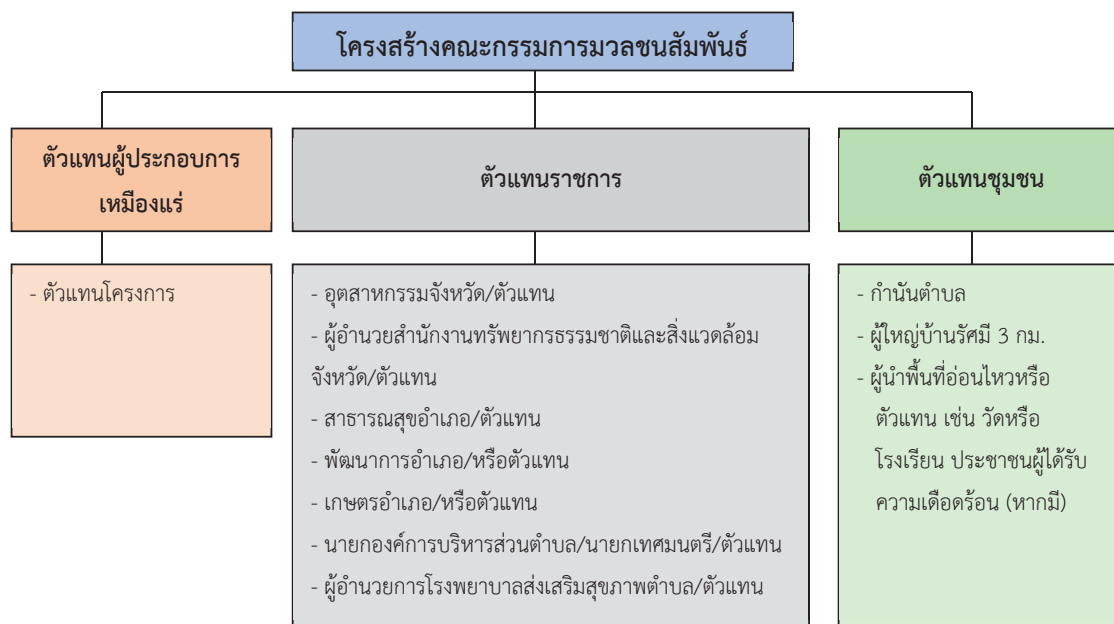
ภาพ 3 จำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องใส่กองทุนเฝ้าระวังสุขภาพและกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เมืองแร่ ปี พ.ศ. 2564

ที่มา. จาก The Secretariat of The House of Representative (2021).

การบริหารคนของกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่

ตามประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่องแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ พ.ศ. 2559 และประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ พ.ศ. 2559 กำหนดให้คณะ

กรรมการบริหารกองทุน มาจาก 3 ฝ่าย ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการเหมืองแร่ ตัวแทนราชการ และตัวแทนจากชุมชน เรียกคณะกรรมการชุดนี้ว่า คณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ กรณีที่ประทานบัตรตั้งแต่ 2 แปลงขึ้นไป พื้นที่ต่อเนื่องกันหรืออยู่ใกล้เคียงกันอาจจัดตั้งคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ร่วมกันเป็นหมู่เหมือง แต่กองทุนจะยังถูกแยกออกในแต่ละแปลงประทานบัตร ดังแสดงในภาพ 4

ภาพ 4 ตัวอย่างโครงสร้างจำลองของคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์

การบริหารเงินของกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่

ประกาศของ กพร. ทั้ง 2 กองทุน หากเป็นแร่ชนิดหินอุตสาหกรรมจะต้องนำเงินเข้ากองทุนอย่างน้อยปีละ จำนวน 700,000 บาท ส่วนแร่ชนิดอื่นๆ ที่มีมูลค่าการผลิตไม่เกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี ต้องนำเงินเข้ากองทุนรวม 2 กองทุน จำนวน 350,000 บาทต่อปี และหากมีมูลค่าการผลิตเกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี จะต้องนำเงินเข้ากองทุนทั้ง 2 กองทุนรวม จำนวน 700,000 บาทต่อปี ตามประกาศของ กพร. กำหนดให้นำเงินเข้าบัญชีกองทุนทุกปี

การบริหารวัสดุอุปกรณ์ของกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่

ระเบียบกองทุนแต่ละโครงการอาจมีความแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ที่จัดตั้งขึ้นเป็นผู้วางระเบียบกองทุน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ของกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับ

โครงการเหมืองแร่ ผู้ประกอบการเหมืองแร่หรือตัวแทนที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งในด้านการลงทุน รวมถึงมีเครื่องจักร อุปกรณ์ยานพาหนะ และแหล่งวัสดุหินเพื่อการก่อสร้าง จึงสามารถอำนวยความสะดวกและสนับสนุนหากมีการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

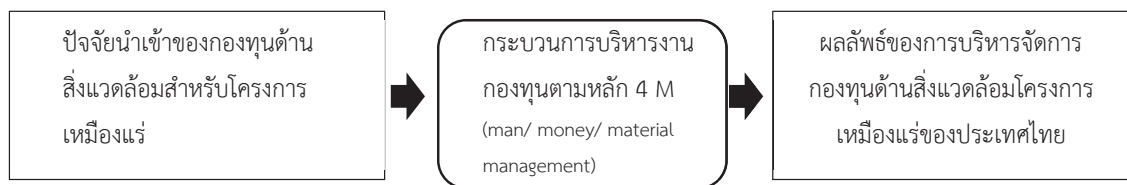
วิธีการบริหารจัดการของกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่

กฎเกณฑ์การจัดตั้งและบริหารกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพและกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ตามประกาศ กพร. กำหนดให้ช่วงปีแรกก่อนเปิดทำเหมืองทั้ง 2 กองทุน จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ สำหรับกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพผู้ประกอบการจะต้องจัดทำแผนโครงการตรวจสุขภาพหรือกิจกรรมการเฝ้าระวังสุขภาพประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการทำเหมืองแร่เสนอให้คณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์พิจารณา โดย

กำหนดพื้นที่รัศมี 1-3 กิโลเมตร หรือเป็นไปตามที่คณะกรรมการมวชนสัมพันธ์กำหนดหรือตามเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ให้จัดทำแผนงานอีกขเรย์ปอด และกิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพเพิ่มเติมตามความเหมาะสม หากเป็นเมืองแร่หินอุตสาหกรรม ส่วนกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เมืองแร่ กำหนดรัศมีพื้นที่ 3 กิโลเมตร หรือตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ ทั้งนี้ ก่อน

เปิดการทำเหมืองผู้ถือประทานบัตรหรือผู้ประกอบการต้องส่งรายงานผลการจัดตั้งกองทุนตามประกาศให้กับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีอยู่ทั้งหมด 7 เขต เพื่อพิจารณาให้แล้วเสร็จก่อนเปิดทำเหมือง (Department of Primary Industries and Mines, 2016a, 2016b)

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพ 5 การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทย

จากการบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทย ได้มีการนำปัจจัยนำเข้าของกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่มาวิเคราะห์ตามกระบวนการบริหารงานกองทุนตามหลัก 4 M (man, money, material, และ management) เพื่อนำมาซึ่งผลลัพธ์ของการบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานของกองทุนสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

ผลการวิเคราะห์

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่องแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อระงับสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ พ.ศ. 2559 และประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่อง แนวทาง

การบริหารจัดการกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ พ.ศ. 2559 ควรดำเนินการบริหารและจัดการกองทุนแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตามประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่องแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อระงับสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ พ.ศ. 2559 ที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อหลัก ประกอบด้วย เพื่อเป็นกิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพของประชาชนใกล้เคียง เพื่อเป็นกิจกรรมการเฝ้าระวังสุขภาพอนามัยของประชาชน และเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขชุมชน และประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ แนวทางการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสาธารณสุขประโยชน์ การศึกษา ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนโดยรอบพื้นที่ประทานบัตร และพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประทานบัตร

นั้น จะต้องมีการกำหนดคณะกรรมการกองทุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม อันสามารถก่อให้เกิดการดำเนินงานเฝ้าระวังสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับการดำเนินการเก็บเงินเข้ากองทุนที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงมูลค่าของแร่และกำลังการผลิตของเหมืองแร่ นั้นๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดเก็บเงินเข้ากองทุน อีกทั้งในการดำเนินงานต่างๆ ของกองทุนควรมีระเบียบการบริหารจัดการกองทุนเพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติ เนื่องจากการมีระเบียบที่ชัดเจนสามารถเป็นเครื่องมือในการบริหารที่ทำให้การดำเนินงานมีความชัดเจน มีระเบียบอ้างอิงได้ ตลอดจนมีการบริหารจัดการกองทุนภายใต้บริบทของโครงการเหมืองแร่ ของประเทศไทย

ดังนั้นการบริหารและจัดการกองทุนดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารและจัดการกองทุน

ตามที่ กพร. กำหนด หากวิเคราะห์การดำเนินการตามหลักการบริหารงาน 4M ดังต่อไปนี้

1. ด้านคน (man) ตามประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่องแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ พ.ศ. 2559 และประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ พ.ศ. 2559 กำหนดให้คณะกรรมการบริหารกองทุน มาจาก 3 ฝ่าย ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการเหมืองแร่ ตัวแทนราชการ และตัวแทนจากชุมชน คณะกรรมการบริหารกองทุนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ควรเป็นคณะกรรมการชุดเดียวกัน เนื่องจากบริหารจัดการงบประมาณที่มาจากเหมืองแร่ในแต่ละประเภทบัตรและเป็นไปเพื่อให้การใช้งบประมาณมีความเป็นเอกภาพและมีทิศทางที่สอดคล้องความต้องการของชุมชนผ่านตัวแทนที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการ ตัวแทนหน่วยงานราชการระดับจังหวัด และอำเภออาจไม่มี

ความจำเป็นที่จะต้องเป็นคณะกรรมการแต่อาจเชิญเป็นที่ปรึกษาได้ตามความเหมาะสม เนื่องจากตัวแทนหน่วยงานราชการระดับจังหวัด และอำเภอ จะมีภารกิจหลักอยู่แล้ว และกรณีจังหวัดที่มีประธานบัตรจำนวนมาก เช่น จังหวัดสระบุรีจะมีประธานบัตรมากกว่า จำนวน 100 แปลง จึงเป็นภาระค่อนข้างสูงและวัตถุประสงค์การใช้กองทุนเป็นไปเพื่อชุมชนโดยรอบพื้นที่เหมืองแร่ จึงควรเน้นที่ตัวแทนจากพื้นที่โดยรอบที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารกองทุนงานวิจัยของ Wongsurawat, Choonhaklai, and Natrujirote (2019) เรื่อง “The Management of Village Funds at Very Good Level: A Case Study in Nakhon Pathom Province” พบว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีผู้นำกองทุนที่มีความรู้ ความสามารถ มีความโปร่งใสและบริหารงานภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนจึงมีความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการใช้เงินกองทุนจะอยู่ที่ท้องถิ่นเป็นหลักกรณี 3 กิโลเมตร หรือตามที่คณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์เห็นว่าเหมาะสม

2. ด้านการเงิน (money) ประกาศของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ 2 ฉบับ เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพและกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่กำหนด หากเป็นแร่ชนิดหินอุตสาหกรรมจะต้องนำเงินเข้ากองทุนอย่างน้อยปีละ จำนวน 700,000 บาท ส่วนแร่ชนิดอื่นๆ ที่มีมูลค่าการผลิตไม่เกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี ต้องนำเงินเข้ากองทุนรวม 2 กองทุน จำนวน 350,000 บาทต่อปี และหากมีมูลค่าการผลิตเกิน จำนวน 10 ล้านบาทต่อปี จะต้องนำเงินเข้ากองทุนทั้ง 2 กองทุนรวม จำนวน 700,000 บาทต่อปี ตามประกาศของ กพร. กำหนดให้นำเงินเข้าบัญชีกองทุนทุกปี เนื่องจากประเทศไทยมีชนิดแร่ค่อนข้างแตกต่างกัน และแร่แต่ละชนิดของผู้ประกอบการเหมืองแร่มีมูลค่า ผลตอบแทน กำลัง

การผลิต การเสียค่าภาคหลวงแร่ ต้นทุนการผลิต และนโยบายของรัฐในการสนับสนุนที่แตกต่างกันจำเป็นต้องศึกษาความเหมาะสมกำหนดจำนวนเงินที่จะจัดเก็บที่แตกต่างกัน จะเห็นได้จากยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแร่ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 และแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่ พ.ศ. 2560-2564 (Ministry of Natural Resources and Environment, 2021) ที่แสดงแร่ชนิดต่างๆ ในประเทศไทย เช่น ถ่านหิน (ลิกไนต์) สังกะสี ดีบุก และโพแทช ซึ่งแร่ดังกล่าวมีมูลค่าและนโยบายของรัฐในการสนับสนุนที่แตกต่างกัน การจัดเก็บเงินเข้ากองทุนทั้งสองจึงควรพิจารณาอัตราการจัดเก็บที่เหมาะสมกับชนิดแร่

3. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ (material) ระเบียบการบริหารจัดการกองทุน คือเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารงานกองทุน จึงควรกำหนดระเบียบการบริหารจัดการกองทุนให้มีความชัดเจน เพื่อให้การนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ การดำเนินงานในรูปแบบของกองทุนนั้นอาจเกิดข้อขัดแย้งทางด้านการบริหารกฎหมาย ระเบียบการเบิกจ่าย หรือข้อกำหนดในการใช้เงินกองทุน จึงควรมีการกำหนดระเบียบการบริหารที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานได้ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันทุกกองทุน เนื่องจากปัจจุบันแต่ละกองทุนจัดวางระเบียบการใช้บริหารกองทุนที่แตกต่างกัน

4. ด้านการบริหารจัดการ (management) ควรมีการศึกษาความเหมาะสมด้านงบประมาณที่ต้องถูกจัดเก็บเข้ากองทุนทั้ง 2 อย่างเหมาะสม ตามปัจจัยเงื่อนไขที่แตกต่างกันของชนิดแร่ วัตถุประสงค์ของการใช้พื้นที่ภายหลังสิ้นสุดการทำเหมือง และกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่มีแหล่งแร่อยู่ในเขตที่ดินของรัฐและที่ดินของภาคเอกชน ประกอบกับระบบของการรายงานข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการควรนำเข้าสู่ระบบสารสนเทศของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เพื่อให้มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบและ

ง่ายต่อการเข้าถึงของผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ Yepitak and Chuntuk (2016) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง “Information Management in the Government” โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า การบริหารจัดการข้อมูลขององค์กรในภาครัฐที่ดี ควรที่จะมีการบูรณาการข้อมูลได้จากทุกภาคส่วนนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของการให้บริการประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

บทสรุป

กองทุนด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่ทั้ง 2 กองทุน ได้แก่ กองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ และกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ ถูกกำหนดให้มีโดยประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการทำเหมืองแร่ในประเทศไทย

การบริหารจัดการกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ และการเฝ้าระวังสุขภาพอนามัย รวมทั้งส่งเสริมงานด้านสาธารณสุข เกิดประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมทำให้เป็นที่ยอมรับของราษฎรและหน่วยงานในชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ประทานบัตรเหมืองแร่นั้น หากนำหลักการบริหาร 4M มาประยุกต์ใช้บริหารจัดการกองทุนสิ่งแวดล้อมของโครงการเหมืองแร่ที่ถูกบังคับใช้ภายใต้ประกาศของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สรุปเป็นประเด็นดังนี้ (1) ด้านคน (man) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการกองทุนจะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ที่มีหน้าที่บริหาร ความรู้ ความเข้าใจและความสามารถของคณะกรรมการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น (2) ด้านการเงิน (money) การจัดสรรเงินอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ทำเหมืองแร่ (3) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ (material)

ประกาศของกรมอุตสาหกรรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ การจัดตั้งกองทุนเป็นเพียงแนวทางของการบริหาร แต่การตีความเพื่อสร้างระเบียบบริหารของแต่ละกองทุนมีความแตกต่างกัน และอาจเกิดการใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์ของกองทุน และ (4) ด้านการบริหารเงิน (management) ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ตามประกาศของกรมอุตสาหกรรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ จำเป็นต้องมีระบบการควบคุมการรายงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเป็นธรรมในการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น ตลอดจนส่งผลให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับเหมืองแร่ได้อย่างยั่งยืน เกิดการพัฒนาชุมชนผ่านการใช้งบกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเป็นโอกาสของหน่วยงานที่จะประสานงานร่วมกันเพื่อให้มีการใช้งบประมาณที่ส่งเสริมสนับสนุนโครงการซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม จากจำนวนโครงการเหมืองแร่ จำนวน 1,076 โครงการ มีกองทุน จำนวน 659 โครงการ และในจำนวนนี้มีความหลากหลายของชนิดแร่ที่มีมูลค่าของแร่ และการผลิตแร่แตกต่างกัน ปัจจัยของการตั้งพื้นที่แตกต่างกัน ในรัศมี 3 กิโลเมตร อาจไม่มีชุมชนตั้งอยู่ความจำเป็นของการใช้งบกองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ของการป้องกันแก้ไขผลกระทบต่อชุมชน หรือการติดตามตรวจสอบสุขภาพอนามัยจึงไม่มีความจำเป็น ในขณะเดียวกันอัตราการเก็บเงินเข้ากองทุนของแร่ชนิดต่างๆ อาจมีหลักเกณฑ์ที่ต่างกันเพื่อให้เกิดความเหมาะสม เกิดความยุติธรรมในการจัดเก็บ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะตามองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (rule of law) ควรทบทวนปรับปรุงประกาศของ กพร. ทั้ง 2 ฉบับ ได้แก่ กองทุนเฝ้าระวังสุขภาพ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่

2. หลักความโปร่งใส (transparency) ได้แก่ (1) โครงสร้างคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์คณะกรรมการบริหารกองทุนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพสำหรับโครงการเหมืองแร่ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้านรอบพื้นที่เหมืองแร่ควรเป็นคณะกรรมการชุดเดียวกัน และเน้นบุคคลและหน่วยงานในท้องถิ่น (2) เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือหน่วยงานเข้าถึงข้อมูล ควรนำข้อมูลกองทุนเข้าสู่ระบบสารสนเทศของ กพร. และ (3) กพร. จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการกองทุน

3. หลักความคุ้มค่า (value principle) ด้านการเงิน แร่แต่ละชนิดมีมูลค่า ผลตอบแทน กำลังการผลิต และนโยบายของรัฐในการสนับสนุนที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องกำหนดจำนวนเงินที่จะจัดเก็บเข้ากองทุนที่แตกต่างกัน

4. หลักการมีส่วนร่วม (participation) เปิดโอกาสให้ประชาชน และหน่วยงานที่อยู่โดยรอบพื้นที่เหมืองแร่ มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของแผนงานหรือโครงการที่เกิดจากการใช้งบของกองทุน

5. หลักคุณธรรม (ethics) ได้แก่ (1) สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ และคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ ยึดหลักความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และ (2) กพร. ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ จัดทำแผนงาน/โครงการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

References

- Bangmo, S. (2015). *Organization and management* (7th ed.). Wiriyaaphat. [In Thai]
- Chansilp, V. (2018). Gold mining problem in Loei province. *Kasetsart University Political Science Review Journal*, 5(2), 1-13. [In Thai]
- Damrongrakthanya, N., & Kijmee, P. (2017). Educational effectiveness of Phrapariyattidhamma school general education stream, Mueang district, Chiang Mai province. *FEU Academic Review*, 11(4), 187-202. [In Thai]
- Department of Primary Industries and Mines. (2013). *Announcement of the Department of Primary Industries and Mines: on measures to prevent and correct environmental impacts in industrial soil mining projects cement clay, colored clay, marl clay, ball clay, refractory clay and diatomaceous earth*. Retrieved from <http://www.dpim.go.th/maincontent/viewdetail?catid=114&articleid=5814> [In Thai]
- Department of Primary Industries and Mines. (2016a). *Announcement of the Department of Primary Industries and Mines: Guidelines for the management of the health surveillance fund B.E. 2559*. Retrieved from https://nan.industry.go.th/web-upload/migrated/files/2016_microsite_nan/319_cms_file_11111_article_file.pdf [In Thai]
- Department of Primary Industries and Mines. (2016b). *Announcement of the Department of Primary Industries and Mines: Guidelines for the management of village development funds surrounding mining areas B.E. 2559*. Retrieved from <https://bit.ly/3h1hBhq> [In Thai]
- Department of Primary Industries and Mines. (2021a). *Minerals act B.E. 2560*. Retrieved from <http://www.dpim.go.th/pr/article?catid=42&articleid=7575> [In Thai]
- Department of Primary Industries and Mines. (2021b). *Information on the number of mining concessions carried out nationwide*. Retrieved from <https://www1.dpim.go.th/mne/mnrid.php> [In Thai]
- Electricity Generating Authority of Thailand. (2021). *Limestone mining project for chemical industry*. Retrieved from <http://mmmenv.egat.co.th/egatmmm/web/healthcare.php> [In Thai]
- Energy Policy and Planning Office, National Energy Policy Council. (2007). *Story 8: Community development fund in the area surrounding the power plant*. Retrieved from <http://www.eppo.go.th/index.php/th/component/k2/item/1306-nepc-surayud116> [In Thai]
- Energy Regulatory Commission. (2014). *People's handbook volume 1: Guide to operations and administration*. Retrieved from [https://pdf.erc.or.th/file_upload/module/jbimages/3-บริการข้อมูลข่าวสาร/2-กองทุนมาตรา97\(3\)/9-เอกสารเผยแพร่/ตาราง%201/3-Manual_for_People1_resize.pdf](https://pdf.erc.or.th/file_upload/module/jbimages/3-บริการข้อมูลข่าวสาร/2-กองทุนมาตรา97(3)/9-เอกสารเผยแพร่/ตาราง%201/3-Manual_for_People1_resize.pdf) [In Thai]

- Laengcharoen, P. (2016). *'Mining' environmental and health impact management*. Retrieved from <https://tdri.or.th/2016/06/mining-management> [In Thai]
- Ministry of Industry. (2010). *Guidelines for operating in accordance with environmental governance principles*. Retrieved from http://old.industry.go.th/data_center/index.php/news1/internal-control-system/24-2016-04-27-03-51-18/file [In Thai]
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2021). *Twenty-year mineral management strategy (2018-2037) and mineral management master plan 2017-2021*. Retrieved from <http://www.mnre.go.th/th/search> [In Thai]
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2022). *Environment impact assessment: Limestone industrial stone mining project (for the construction industry) for Silanin Limited Partnership, the concession card no. 12/2012 is located at Tambon Na Phra Lan. Chaloem Phra Kiat District, Saraburi Province*. Retrieved from <https://eia.onep.go.th/eia/detail?id=5745> [In Thai]
- Rodthim, M., Panyakapo, M., & Phrommarat, B. (2016). Health risk assessment from soluble arsenic in the water supply in the old tin mine areas, Surat Thani Province. *Veridian E-Journal Science and Technology Silpakorn University*, 3(1), 34-47. [In Thai]
- Somboon, T. (2006). *Organizational success through effective human resources management*. Siam Scholars. [In Thai]
- The Secretariat of The House of Representative. (2021). *Summary of the meeting the Extraordinary Committee considers the problem of issuing concessions and the environmental impacts of mining, House of Representatives No. 24*. Retrieved from https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/25motion_mineeffect/ewt_dl_link.php?nid=374&filename=index [In Thai]
- Wongsurawat, S., Choonhaklai, S., & Natrujirote, W. (2019). The management of village funds at very good level: A case study in Nakhon Pathom Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(3), 887-898. [In Thai]
- Yepitak, P., & Chuntuk, T. (2016). Information management in the government. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 9(1), 16-26. [In Thai]

บทบาทของครูไทยในยุคปกติวิถีใหม่

วิไลลักษณ์ เกื่อนคำแสน¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งวิเคราะห์บทบาทของครูไทยยุคใหม่ที่จะเป็นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ก้าวทันโลกในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ความรู้ในเรื่องที่สอน การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การมีทักษะการสื่อสาร การออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ และการแสดงออกถึงความจริงใจต่อนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า บทบาทของครูไทยในอดีตมีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง เมื่อเข้าสู่ยุคปกติวิถีใหม่บทบาทของครูย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ครูในฐานะผู้สอนควรปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ได้แก่ มีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียน มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีทักษะการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม สามารถออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ได้ และแสดงออกถึงความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อใจ อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนสามารถบรรลุเป้าหมายได้

คำสำคัญ: บทบาท; บทบาทครูไทยในยุคใหม่; ยุคปกติวิถีใหม่

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

วิไลลักษณ์ เกื่อนคำแสน. (2565). บทบาทของครูไทยในยุคปกติวิถีใหม่. วารสารดุซงญอปริทัศน์ทางสังคมศาสตร์, 12(3), 674-684.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: thwilailak@yahoo.co.th

The Role of Thai Teacher in the New Normal Era

Wilailak Thuenkhamsean¹

Abstract

This academic article aims to analyze the roles of modern Thai teachers who should be in teaching and learning in order to keep up with the changing world. It uses the necessary skills for Thai teachers as an analytical framework, consisting of knowledge of the subject being taught. The use of knowledge of the content, technology to assist in teaching and learning, constructionist to planning learning activities, connecting students with each other, collaborating cooperative learning activities, having skills communication, creative design of learning activities, and a caring of sincerity towards students.

The results of the analysis revealed that the role of Thai teachers. In the past had a teacher-centered approach to teaching and learning. When entering a new normal era, the role of a teacher would change according to the times. Teachers as teachers should be able to adapt to the changing times, including having good knowledge and skills in the content they teach, having the skills to use technology to assist in teaching and learning, constructionist to able to create knowledge by oneself, able to organize activities to connect between learners, play a role in collaborating cooperative learning activities, have communication skills to transfer knowledge to students appropriately, be able to design creative activities learning, and show caring concern for students in order to build their trust. As a result, teaching and learning can achieve its goals.

Keywords: The Role; The Role of Thai Teacher in the New Era; The New Normal

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Thuenkhamsean, W. (2022). The role of Thai teacher in the new normal era. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 674-684.

¹ Doctor of Philosophy Program in Education, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: thwilailak@yahoo.co.th

บทนำ

สภาวะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความเจริญก้าวหน้าที่เกิดจากการที่โลกมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามา การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าไว้ด้วยกันได้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ไม่มีวันหยุดนิ่ง สังคมโลกจึงกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) และคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ประเทศไทยของเราก็ได้มีการปฏิรูปการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 รัฐได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ตรงกันข้ามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของไทยในระดับชาติและนานาชาติกลับบ่งชี้ว่า คุณภาพการศึกษาไทยตกต่ำโดยอาจเกิดจากปัจจัยหลายสาเหตุด้วยกัน หนึ่งในปัจจัยนั้นคือ “ครูผู้สอน” จำเป็นจะต้องพัฒนา วิธีการ และกระบวนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และยุคสมัยที่เปลี่ยนไปด้วย เพื่อให้รู้เท่าทันโลก (Chalarux, 2015)

ทั้งนี้ ครูเป็นบุคคลที่สำคัญ และเป็นกลไกสำคัญในการที่จะพัฒนาระบบการศึกษาของไทยให้ประสบผลสำเร็จได้ แต่ปัจจุบันบทบาทและความสำคัญของครูลดน้อยลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ ไอแพด หรือสมาร์ตโฟน แค่นี้เพียงปลายนิ้วสัมผัสสารพัดคำตอบก็แสดงขึ้นมาอย่างรวดเร็วทันใจ ผิดกับภาพที่ครูยืนสอนหน้าชั้นเรียนที่ต้องคอยบอกให้นักเรียนจดจำหรือท่องจำในสิ่งที่ควรรู้ ภาพของนักเรียนที่อ่านเอกสารประกอบการเรียนหรือเลคเชอร์โน้ตไประหว่างที่ครูบรรยายหน้าชั้นเรียน ภาพครูผู้สอนที่พยายามสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วยการสอดส่องดูว่า มีนักเรียนคนใดหลับหรือพูดคุยกันไม่สนใจการสอนของครู ครูก็จะคอยเรียกนักเรียนให้ตอบคำถามหรือทำโทษด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับเด็ก (Chittmittrapap, 2013)

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทของครูย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยผู้เขียนจะได้นำทักษะที่จำเป็นสำหรับครู ซึ่งประกอบด้วยความรู้ในเรื่องที่สอน การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การมีทักษะการสื่อสาร การออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ และการแสดงออกถึงความจริงใจต่อนักเรียน มาเป็นกรอบแนวทางวิเคราะห์ในบทความนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นได้ทันต่อสังคมได้

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของครู

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดูแลและส่งเสริมเด็กให้มีความพัฒนาที่สมวัยทุกด้าน ช่วยฝึกฝนให้เด็กช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก มีระเบียบวินัยและนิสัยที่ดี อีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติ ปฏิบัติตนที่ถูกที่ควรเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมเด็กอีกทาง เพราะการเรียนรู้ของเด็ก เป็นการเรียนรู้ที่เด็กรู้และไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมจึงมีผลโดยตรงกับเด็ก (Neamhom, 2015) การพัฒนาการศึกษาของชาติไม่ใช่หน้าที่ของใครหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่สังคมต้องให้ความสนใจและช่วยกันหาทางออก โดยปัญหาทางการศึกษาที่สำคัญ ก็คือ ปัญหาด้านครู และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการทำหน้าที่ครู และแนวทางการส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ประกอบด้วย

1. ภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอน ทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอนและมีสมาธิในการสอนน้อยลง ซึ่งโรงเรียนในประเทศไทยให้ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่อื่น เช่น พัสดุ บุคคล ธุรการ ฯลฯ จนทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดลง

2. จำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงกับวุฒิ กำหนดอัตรากำลังไม่เหมาะสม ใช้อัตราส่วนของจำนวนนักเรียนต่อจำนวนครูเป็นเกณฑ์โดยไม่คำนึงถึงจำนวนห้องเรียนนั้นส่งผลกระทบอย่างมากต่อประสิทธิภาพการสอนของครู

3. ขาดทักษะทางด้านไอซีที โดยครูจำนวนมากยังขาดทักษะทางด้านนี้ จึงทำให้รับรู้ข้อมูลหรือมีแหล่งค้นคว้าข้อมูลน้อยกว่านักเรียน นอกจากนี้ สื่อการสอนที่มีแค่หนังสือหรือตำราอาจตอบสนองต่อการรับรู้และความต้องการของนักเรียนได้ไม่เต็มที่

4. ครูรุ่นใหม่ขาดความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งวิชาการและคุณลักษณะความเป็นครู ความเอาใจใส่ต่อเด็กก็ลดลง ขาดประสบการณ์ ขณะที่ครูรุ่นเก่าไม่ปรับตัวให้เข้ากับลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนไป ไม่ปรับวิธีการสอน ไม่ใช่เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเสริมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

5. ครูสอนหนักส่งผลให้เด็กเรียนมากขึ้น ผลการทดสอบระดับชาติไม่เป็นที่น่าพอใจ ทำให้ครูแก้ปัญหาโดยยังคงยึดวิธีการสอนแบบเดิม พยายามสอนเนื้อหาให้มากขึ้น ใช้เวลาสอนให้มากขึ้น เพื่อให้เด็กมีความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้เด็กใช้เวลาในห้องเรียนมาก

6. ขาดอิสระในการจัดการ ครูยังคงต้องปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งไม่ถูกต้องและดีเสมอไป เช่น การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผลลัพธ์ที่ได้คือนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษ 15 ปี แต่ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้

บทบาทของครูไทยในอดีต

การศึกษาในยุคสุโขทัยนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบของการเรียนภาษาไทยและภาษาบาลี โดยใช้วัดหรือสำนักเรียนของบรรดาภิกษุสงฆ์และราชครูทั่วไป มักจะมีพระเป็นตัวแทนในการสอนเพราะพระในสมัยก่อนเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของภาษาบาลีและภาษาไทยอยู่แล้ว ถ้ามีคนมีรู้ภาษาบาลีและภาษาอย่าง

แตกฉานก็จะถูกยกให้เป็นผู้รู้ หรือนักปราชญ์ในสังคม นอกจากนี้ รูปแบบการศึกษาของสุโขทัยยังมีรูปแบบของการมีสำนักราชบัณฑิต ที่มีการให้การศึกษาแก่พวกบรรดาข้าราชการ หรือพวกขุนนาง ชนชั้นสูงโดยเฉพาะ ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารสมัยพญาลิไท ที่บอกว่าเมื่อสมัยพระองค์ทรงพระเยาว์ พระองค์ได้รับการศึกษาจากสำนักราชบัณฑิตเหล่านั้นจึงมีความรู้ในเรื่องการศึกษาอย่างแตกฉานจนได้รับการยกย่องว่าเป็นนักปราชญ์ สิ่งที่ดีถือว่าเป็นนวัตกรรมทางด้านการศึกษาสมัยสุโขทัย ก็คือ ศิลาจาริกหลักที่ 1 สมัยของพ่อขุนรามคำแหง ที่มีการประดิษฐ์อักษร และถือเป็นตำราภาษาไทยฉบับแรกจนกลายมาเป็นรากฐานของภาษาไทยในปัจจุบัน

รูปแบบการศึกษาในสมัยอยุธยา ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากสมัยสุโขทัยที่เด่นๆ จะเป็นวัดเริ่มมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษามากยิ่งขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองมักส่งบุตรชายไปฝากกับพระเพื่อเรียนวิชาหรือเตรียมความพร้อมเพื่อบวช เพราะในสมัยนี้การบวชเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้สถานะทางสังคมของคนสูงขึ้น โดยเฉพาะพวกข้าราชการ เช่น ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศที่ให้บุตรหลานของข้าราชการที่ต้องการทำงานให้หลวงจะต้องบวชเรียนและศึกษาพระธรรมคำสอนทางศาสนาอย่างถ่องแท้ก่อนถึงจะได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการได้ สมัยนี้วัดจึงพัฒนาไปเป็นจุดศูนย์กลางทางการศึกษา และพระถือว่าเป็นครูที่คอยให้ความรู้แก่ราษฎร ดังบันทึกของลาร์รูแบร์หนึ่งในคณะราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ ที่ 14 ที่มาเจริญสัมพันธไมตรีในสมัยพระนารายณ์ได้บันทึกเอาไว้ในหนังสือ “ราชอาณาจักรสยาม” ว่า “พระสอนหนังสือให้แก่เยาวชน ดังที่ข้าพเจ้าได้เล่าแล้วและท่านได้อธิบายคำสอนแก่ราษฎร ตามที่เขียนไว้ในหนังสือบาลี” เช่นเดียวกับบันทึกที่ปรากฏอยู่ในหนังสือราชอาณาจักรไทย หรือสยามประเทศของฌ็อง บาดิสต์ ปาลักวี่ ว่า “ภายหลังหรือก่อนพิธีโกนจุก บิดามารดา

ส่งบุตรของตนไปอยู่วัดเพื่อเรียนเขียนอ่าน ที่นั่นเด็กเหล่านั้นรับใช้พระ พายเรือให้พระ และรับประทานอาหารที่บิณฑบาตมาได้ร่วมกับพระ ด้วยพระสอนอ่านหนังสือแค่เพียงเล็กน้อย วันละครึ่งหรือสองครั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบแทนทางการศึกษาของเด็ก ส่วนเด็กผู้หญิงก็จะมีเรียนการสอนให้ทำครัว ตำนานพริกมวน บุหรี่ จีบพูล ทำขนม เป็นแม่บ้านแม่เรือน” เป็นต้น สิ่งทีถือว่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาของสมัยนี้ คือ การถือกำเนิดตำราเรียนที่เป็นรูปแบบการศึกษาพื้นฐานที่ส่งผลต่อมาถึงปัจจุบัน คือ แบบเรียนจินตามณีที่แต่งโดยพระโหราธิบดี ซึ่งถวายแก่สมเด็จพระนารายณ์ จนกลายเป็นมรดกทางการศึกษาที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน และนอกจากรูปแบบการศึกษาไทย และที่มีการศึกษาผ่านวัดแบบศาสนาพุทธแล้ว สมัยสมเด็จพระนารายณ์ก็มีการเรียนการสอนผ่านมิชชันนารีทางศาสนาคริสต์ด้วย

การศึกษาในยุครัตนโกสินทร์ ช่วงแรกยังคงรับรูปแบบการศึกษาผ่านวัดจากสมัยอยุธยาอยู่ โดยวัดและพระยังถือว่เป็นบุคลากรทางการศึกษาของประชาชนในสังคม นอกเหนือจากหน้าที่เป็นที่พึ่งพิงทางใจจนกระทั่งเมื่อชาวตะวันตกได้เริ่มกลับเข้ามามีอิทธิพลในย่านอุษาคเนย์อีกครั้ง รูปแบบของการศึกษาในช่วงเวลานี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป คือ ได้รูปแบบจากตะวันตกโดยมิชชันนารีเข้ามาทำการเรียนการสอนให้กับทั้งบุคคลทั่วไปและลูกหลานของชนชั้นสูง จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 5 รูปแบบทางการศึกษาแบบตะวันตกก็เข้ามาอยู่ในการศึกษากระแสหลักอย่างสมบูรณ์ พระเริ่มลดบทบาทในเรื่องของการศึกษาลง เปลี่ยนมาเป็นบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านอย่างครูในวิชาต่างๆ เข้ามาทำหน้าที่นี้โดยตรง รวมไปถึงการเกิดโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ อย่างโรงเรียนของภาครัฐ โรงเรียนทางคริสตจักรหรือโรงเรียนที่รับเฉพาะนักเรียนชายนักเรียนหญิง เป็นต้น และได้กำเนิดโรงเรียนสอนข้าราชการอย่างโรงเรียนสอนฝึกหัดมหาดเล็กหรือว่าสอนฝึกหัดครู

เป็นต้น จากการต่อยอดทางการศึกษานี้ทำให้อาชีพครูกลายเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่เข้ามามีอิทธิพลแก่คนในสังคม ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาต่างๆ เพื่อพัฒนาบุคลากรภายในชาติให้เติบโตและมีวิชาในการเลี้ยงชีพตัวเองต่อไป (Navikamul, 2006)

บทบาทของครูไทยปัจจุบัน

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้มีนโยบายมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Office of the National Economic and Social Development Council, 2016) สอดคล้องกับนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้พัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างเร่งด่วน โดยนโยบายที่เร่งรัด ก็คือ ปฏิรูปกระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้สามารถ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันและรองรับหลักสูตรใหม่ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปี พ.ศ. 2553 และมาตรฐานวิชาชีพครูตามที่คุรุสภากำหนด ซึ่งการสอนของครูในปัจจุบันยังเป็นการสอนแบบดั้งเดิม คือ เป็นการถ่ายทอดวิชาในห้องเรียนส่งผลให้เด็กขาดภาวะผู้นำ เพราะเด็กไม่มีความคิดเป็นของตนเอง และการพัฒนาครูยังมีทิศทางที่ไม่ชัดเจนและไม่ค่อยให้ความสำคัญอย่างจริงจัง หากต้องการให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อเด็กแล้วควรกำหนดนโยบายเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาครูให้ตรงจุด เพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology--ICT)

มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาครูได้อย่างรวดเร็วรวมทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ตลอดจนลดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาในโรงเรียนที่ห่างไกล

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังทั้งวิชาความรู้และความประพฤติแก่เด็กและเยาวชน นอกจากครูต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครูแล้วยังต้องเป็นผู้ทรงความรู้ในเนื้อหาที่จะถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะทำให้เด็กไทยของเราอ่านออกเขียนได้ และครูเป็นผู้สร้างพัฒนาการให้เด็กมีความรู้ความสามารถอย่างมีมิติครบทุกส่วนโดยผ่านทางด้านวิชาการ คือ การเรียนการสอนวิชาการต่างๆ ทางด้านร่างกายก็ต้องมีสุขภาพแข็งแรงด้วยวิชา พลศึกษา สุขศึกษา ทางด้านอารมณ์ กล่อมเกลียดด้วยวิชาศิลปะศึกษา นาฏศิลป์ ดนตรี และในส่วนทางด้านสังคมครูต้องสอนให้เด็กเป็นส่วนหนึ่งของสังคม รู้จักประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนรวม รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ด้วยการเรียนลูกเสือ เนตรนารี รู้จักความเสียสละ อดทนด้วยวิชาทหาร เพราะวิชาดังที่กล่าวมาจะช่วยพัฒนาให้เยาวชนได้มีความรู้อย่างสมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน และเมื่อเป็นเช่นนี้ครูจะต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตัวเองให้เท่าทันเทคโนโลยีอยู่เสมอ และมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะและวิทยาการให้ทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในเทคนิคและวิธีการแบบใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพทำให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ เพราะแนวโน้มการศึกษาในระดับนานาชาติได้มุ่งเน้นไปที่ทักษะความสามารถ ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทักษะพื้นฐานด้านการทำงาน การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารและทักษะเฉพาะอาชีพ เป็นทักษะที่องค์การสหประชาชาติ (UN) และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้ความสำคัญ ส่วน

การศึกษาไทย ครู คือ กุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา (Ministry of Education, Bureau of International Cooperation, 2019) แต่ความเป็นครูในสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะวิกฤตศรัทธาในวิชาชีพ ดังนั้น จึงควรต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับครูยุคใหม่อย่างเร่งด่วน เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาประเทศให้มีคุณภาพ (Kaewdang, 2000) ให้ทันต่อสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูของประเทศต่างๆ อาทิเช่น นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส จีน เกาหลี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ จะพบว่า

1. การผลิตครูให้ความสำคัญต่อครู ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้ที่มีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ผลด้วยการเรียนรู้ตามที่ต้องการ และเตรียมความพร้อมให้นักเรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงาน ครูควรเป็นผู้รักในอาชีพ มีชีวิตเรียบง่าย และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีการกำหนดสมรรถนะของครูโดยรวมประกอบด้วย (1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา (2) การสื่อสารและการใช้ภาษา (3) การพัฒนาหลักสูตร (4) หลักการจัดการเรียนรู้ (5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นเป็นสำคัญ (6) การบริหารจัดการชั้นเรียน (7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา (8) การวัดและประเมินผล (9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (10) จิตวิทยาสำหรับครู (11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (12) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ (13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม (14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ (15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน นอกจากนั้น มีการควบคุมคุณภาพการผลิตครูโดยใช้ระบบการรับรองวิทยฐานะของสถาบัน

การผลิตครู คัดคนเก่งระดับยอดเยี่ยมให้มาเป็นครู โดยกำหนดกลุ่มที่มีผลการเรียนสูงสุดเข้าเรียน เพื่อเป็นครู การยกย่องอาชีพครูว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงเทียบเท่าอาชีพสำคัญ การได้รับการยอมรับเชื่อถือไว้วางใจในระดับแนวหน้าของประเทศ และมีเงินเดือนสูงในระดับเดียวกับชีพอื่น เช่น แพทย์ นักกฎหมาย เป็นต้น

2. การพัฒนาครู ให้ความสำคัญและเชื่อว่าครูเป็นผู้เรียนที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองและได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงมีกฎหมาย/นโยบายว่า ครูทุกคนต้องได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานและพัฒนาตนเองทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และต้องเข้ารับการพัฒนายอย่างต่อเนื่องปีละ 100 ชั่วโมง ครูบรรจุใหม่ต้องผ่านการอบรมตามโปรแกรมการอบรมเพื่อฝึกหัดการสอนและได้รับเงินเดือนสูงระหว่างการอบรมด้วย การพัฒนาตนเองต้องอยู่ในการกำกับดูแลของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารและต้องผ่านการทดลองงาน 1 ปี ครูเก่าอายุงาน 10 ปีขึ้นไป ต้องเข้ารับการพัฒนายด้วย โดยมีองค์กรทำหน้าที่ด้านการพัฒนาครูเป็นการเฉพาะ มีคู่มือการพัฒนาความรู้เพื่อให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองตามความต้องการทุกปีจากมหาวิทยาลัยที่ได้รับมอบหมายจากรัฐ มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนา มีระบบพี่เลี้ยง/ครูต้นแบบ (master teacher) มีการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบวิธีการต่างๆ เช่น ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ทักษะการตั้งคำถาม รวมถึงทักษะการออกแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning นั่นคือกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องมีโอกาสลงมือทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว เช่น การให้ผู้เรียนได้อ่าน เขียน ได้ตอบ และวิเคราะห์ปัญหา ทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน โดยการสังเกตพฤติกรรม การเรียนของนักเรียนแล้วนำสิ่งที่สังเกตได้มาให้ข้อมูลแก่นักเรียน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้กำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ นอกจากนี้ ต้องมีระบบการนิเทศ ติดตามและพัฒนาการทำงาน of ครูใน

ชั้นเรียน การเรียนรู้และพัฒนาจากเพื่อนครู และการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งมีการสร้างครูจิตอาสาเพื่อช่วยสอน มีการพัฒนาการเรียนการสอนของครู โดยเน้นการสอนของครูให้น้อยลงและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำมาปฏิบัติด้วยตนเองมากขึ้น

3. คุณสมบัติของครู มีการกำหนดเงื่อนไขและคุณสมบัติของครู ที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียน ครูทุกคนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู กำหนดให้ครูประถมศึกษาอย่างน้อยต้องจบปริญญาตรี ครูระดับมัธยมศึกษาต้องจบสูงกว่าปริญญาตรี และมีความเชี่ยวชาญอย่างน้อยหนึ่งวิชาในระดับที่สอนและต้องมีพื้นฐานความรู้ทางการศึกษาทั่วไปและความรู้เฉพาะสำหรับวิชาชีพครู ความรู้ด้านจิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น หลักและเทคนิคการสอน มีความรู้วิชาประวัติศาสตร์ กำหนดเวลาสอนวันละ 4 ชั่วโมงและมีเวลาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

การยกระดับและการพัฒนาครูของต่างประเทศนั้นยังคงให้ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อคุณภาพของการศึกษา ครูจะต้องมีความรอบรู้ มีความเป็นมืออาชีพ และเป็นผู้มีนวัตกรรมการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ นอกจากนั้น ครูต้องมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการอบรม มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนา มีระบบพี่สอนน้องและสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดคุณสมบัติของครูให้ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคมต่อไป

บทบาทของครูยุคปกติวิถีใหม่

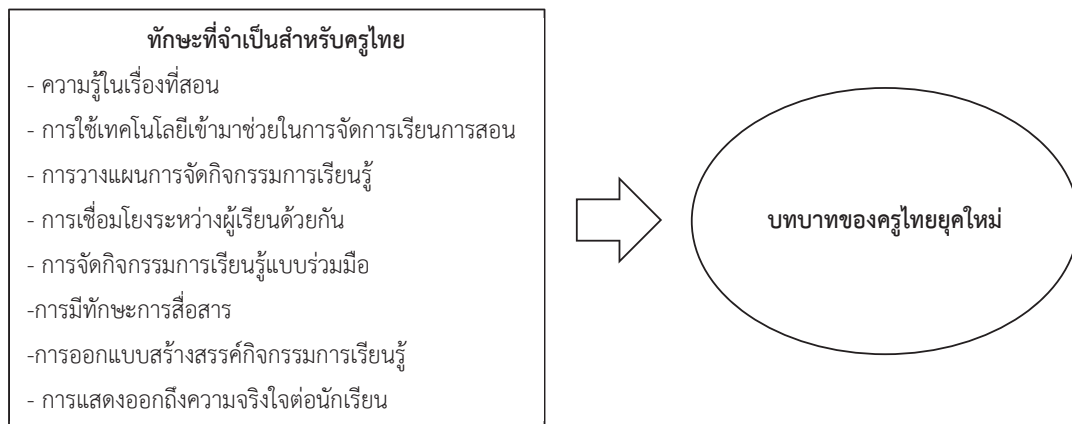
ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่หลายๆ คนจะต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรม ในช่วงไวรัสตัวนี้ออกมาระบาดแล้วเปลี่ยนชีวิตเราไปอีกนาน ทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกัน

ทั่วโลก จากที่เราเคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน เราต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านไปซื้อปัจจัย หรือแม้กระทั่งไปพบแพทย์ เราต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจและบริการต่างๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเปิดระบบลงทะเบียนออนไลน์ การใช้ระบบซื้อขายและบริการทางออนไลน์ สิ่งนี้ เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อเราจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคมของเราท่านไปนั่นเอง

บทบาทของครูผู้สอน คือ การสร้างแรงบันดาลใจ แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ การชี้แนะให้ผู้เรียนมีจินตนาการ สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดไตร่ตรอง และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง บทบาทการโค้ชฝึกทักษะให้กับผู้เรียนโดยเน้นให้ใช้วิธีการเรียนรู้ของตนเองเป็นลักษณะของการเรียนรู้ส่วนบุคคล (personalized learning) การโค้ชเน้นชี้แนะผู้เรียนให้พัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับธรรมชาติและระดับความสามารถของผู้เรียนพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ การโค้ชเป็นบทบาทของผู้สอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ (Phra

Phompiriya Thavaro (Malairak), 2021) ความปกติใหม่ของภาคการศึกษาไทยควรเป็นการให้น้ำหนักแบบใหม่เพื่อจัดการปัญหาเดิมปรากฏการณ์ของโควิด-19 ที่ทำให้นักเรียนไม่ได้ไปโรงเรียน ครูจัดการเรียนการสอนไม่ได้เหมือนที่ผ่านมา ทำให้เกิดความตระหนักรู้ใหม่ถึงสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นแท้จริงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น หลักสูตรแกนกลางที่มีอยู่เดิมเหอะเหอะเกินไปและไม่เหมาะกับบริบทของเด็กแต่ละคน และกฎเกณฑ์เรื่องการแต่งกายและการไว้ทรงผมไม่มีความสำคัญเมื่อเด็กเรียนรู้อยู่ที่บ้าน เป็นต้น เราควรใช้ความตระหนักที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ออกแบบอนาคตของการศึกษาไทย โดยให้น้ำหนักกับสิ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าเงื่อนไขที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบาย แนวคิด หรือผลประโยชน์บางอย่างที่ไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ให้น้ำหนักกับปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างครูและนักเรียนมากกว่าจำนวนชั่วโมงที่นักเรียนอยู่ในห้องเรียนหรือเรียนผ่านสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ ให้น้ำหนักกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจของนักเรียน เชื่อมโยงกับชุมชนและบริบทที่นักเรียนอยู่มากกว่าการเรียนรู้อิงตามมาตรฐานแบบเดียวกันทั้งประเทศ เพื่อนำไปใช้ให้คุณให้โทษแก่โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาให้น้ำหนักกับ การช่วยเหลือนักเรียนที่มีความท้าทายในการเรียน ควบคู่กับการส่งเสริมนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ให้เต็มตามศักยภาพ

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

เมื่อสังคมโลกได้เริ่มเปลี่ยนไป ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากโรงเรียนเพียงแห่งเดียวแต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่เป็นสังคมรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอินเทอร์เน็ต บทบาทของครูไทยในยุคใหม่จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยครูต้องช่วยแก้ไขและชี้แนะความรู้ที่ถูก ผิด ที่ผู้เรียนได้รับจากสื่อภายนอก รวมทั้งสอนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์หลักกรองความรู้อย่างมีวิจารณญาณ ก่อนนำข้อมูลมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของตนเอง ดังนี้

1. ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่รู้จริงในเรื่องที่สอนแล้วก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาจริงๆ
2. ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

3. ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เดิมภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ครูจึงควรนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทนและเกิดทักษะที่ต้องการ

4. ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับนักเรียน

5. ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเองและทักษะสำคัญอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อและการนำเสนอ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอด

ความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

7. ครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของ ผู้เรียนมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หน้าห้องเพียง อย่างเดียว

8. ครูต้องมีมูทิจิตต่อนักเรียน ต้องแสดงออก ถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ สืบค้นแบบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่นักเรียนจะเรียนรู้ ได้ดีที่สุด

เมื่อบทบาทของครูผู้สอนได้เปลี่ยนจากการ บรรยายหน้าชั้นเพียงอย่างเดียวมาเป็นการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้แนะนำให้คำปรึกษาและ แก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียนจึงเกิดวิธีการสอนที่หลากหลาย มากขึ้น มีทั้งการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่าย (network) อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ครูต้องมีการปรับทัศนคติใหม่ พัฒนาความรู้และทักษะความสามารถที่จำเป็นตาม แนวทางบทบาทของครูยุคใหม่

ฉะนั้น ครูยุคใหม่จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้ความรู้ แต่ ต้องช่วยแก้ไขความรู้อันผิดๆ ของผู้เรียน เนื่องจากสังคม เปลี่ยนทำให้ผู้เรียนเปลี่ยน ผู้เรียนสมัยนี้ไม่ได้เรียน ความรู้และข้อมูลสำคัญเฉพาะจากโรงเรียนอีกต่อไป หรือกล่าวได้ว่า สมัยนี้ผู้เรียนรับความรู้จากโรงเรียน เป็นแหล่งรอง ไม่ใช่แหล่งหลัก ซึ่งแหล่งหลัก ก็คือ การ รับจากสังคมโดยรอบ โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนและ อินเทอร์เน็ต ความรู้จากแหล่งต่างๆ นอกโรงเรียนนั้น ผู้เรียนรับมาอย่างถูกต้องบ้าง เข้าใจผิดบ้าง ทำนอง เดียวกันมีความเชื่อมั่นว่าความรู้เกิดจากการสร้างขึ้น โดยตัวผู้เรียน ดังนั้น ครูต้องมีบทบาทในการจัดการ ศึกษา จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม สร้างสรรค์ การคิดของผู้เรียนสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและความเป็นไปได้ในปัจจุบัน การให้ การศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการคิดของผู้เรียนในแต่ละ

ขั้นตอนของการพัฒนาความรู้ และโลกของผู้เรียนจะ ถูกสร้างขึ้นและสร้างใหม่ไปเรื่อยๆ ตามประสบการณ์ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทสรุป

บทบาทของครูยุคใหม่ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุค สมัย เพื่อให้ทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นเครื่องมือ สำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้ ทั้งด้านการพัฒนาครู และการจัดการเรียนการสอน เน้นให้ผู้เรียนและครู ก้าวเข้าสู่การเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่แค่เพียงผู้เรียน เท่านั้น ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้ได้เต็มศักยภาพ และส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูจึงต้องปรับตัวให้พร้อม และพัฒนาตนเองให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่าง รวดเร็ว ครูควรพัฒนาทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วย ความรู้ในเรื่องที่สอน การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยใน การจัดการเรียนการสอน การวางแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ การเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การมีทักษะการ สื่อสาร การออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ และการแสดงออกถึงความจริงใจต่อนักเรียน เพื่อ พัฒนานักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรมีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ในทุกๆ ด้าน จาก กรอบการวิเคราะห์ จะสามารถเป็นแนวทางช่วยให้ครู สามารถ ปฏิบัติตามองค์ประกอบของบทบาทของครูใน ปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคนและ พัฒนาชาติที่ยั่งยืนต่อไปได้

References

- Chalarux, N. (2015). The teacher's role and instruction in the 21st century. *FEU Academic Review*, 9(1), 64-71. [In Thai]
- Chittmittrapap, S. (2013). *Changing the world of learning in the 21st century and developing towards professional teacher*. Retrieved from https://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files/files_download/2013-03-27มี.ค.2556.pdf [In Thai]
- Kaewdang, R. (2000). *Education and national power*. Office of the Education Council. [In Thai]
- Ministry of Education, Bureau of International Cooperation. (2019). *Cooperation between Thailand with the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)*. Author. [In Thai]
- Navikamul, A. (2006). *Westerners in Siam*. Saitharn. [In Thai]
- Neamhom, N. (2015). *The roles of teachers and those involved in early childhood education. In Principles of early childhood education* (2nd ed.). Sukhothai Thammathirat Open University, The Office of the University Press. [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2016). *National economic and social development plan, no. 11 (B.E. 2555-2559)*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf [In Thai]
- Phra Phompiriya Thavarao (Malairak). (2021). *Professional teachers and Thai education in the new normal era*. Retrieved from <http://lpn.mcu.ac.th/mculpn/wp-content/uploads/2021/03/A-002-พระพรหมพิริยะ-ถาวร-มัลัยรักษ์-1-11.pdf> [In Thai]

ประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชน ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

จักริน สิทธาจารย์¹ ดำรงค์ศักดิ์ จันโททัย²
รงค์ บุญสวยขวัญ³ วิเชียร ตันศิริคงคล⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษารูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาและการพัฒนาต่าง ๆ และ (2) ศึกษาคุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์หาข้อสรุปด้วยวิธีอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า (1) รูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาและการพัฒนาต่าง ๆ สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีปรึกษาหารือที่เชื่อมประสานการทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชน เป็นแรงขับเคลื่อนที่มีพลังจากการประสานความร่วมมือ การตั้งคณะทำงานเฉพาะด้านช่วยให้สภาองค์กรชุมชนขับเคลื่อนภารกิจได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการทำงานเป็นระบบเครือข่าย เป็นเวทีปรึกษาหารือที่เชื่อมโยงการทำงานร่วมกันขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคีเครือข่ายภายนอก มีกระบวนการเสริมสร้างข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือเป็นแรงหนุนเสริมให้เกิดศักยภาพในการขับเคลื่อนภารกิจ และ (2) คุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ คือ การถกเถียงโดยใช้เหตุผลที่มีความเป็นสาธารณะ มุ่งหมายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบรรลุประโยชน์ร่วมกัน มีการไตร่ตรองใช้วิจารณ์ถ้อยแถลง ชั่งน้ำหนักเหตุผล ข้อโต้แย้งต่างๆ อย่างรอบคอบบนพื้นฐานของหลักฐานข้อเท็จจริง ผลลัพธ์ที่ได้เป็นความเห็นพ้องต้องกันหรือฉันทามติ

คำสำคัญ: ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ; กระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ; สภาองค์กรชุมชน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

จักริน สิทธาจารย์, ดำรงค์ศักดิ์ จันโททัย, รงค์ บุญสวยขวัญ และวิเชียร ตันศิริคงคล. (2565). ประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง. *วารสารดุขภูมิตตทงสัคมศสตร์*, 12(3), 685-699.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: jakrinsta@gmail.com

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

⁴ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Democracy in the Public Deliberation Process of Community Organization Councils in the Lower Southern Region

Jakrin Sitthajarn¹ Damrongsak Junthothai²

Rong Boonsuaykhwan³ Vichien Tansirikongkhon⁴

Abstract

This research article aim to study: the researcher examines (1) the patterns of the public deliberation process of community organization councils in the lower southern region with the potential to mobilize problems and foster development in various issues; and investigates (2) the characteristics of democracy in the public deliberation process under study to strengthen communities in the lower southern region. The qualitative research approach was used by conducting interviews, observing, studying related documents, and inductive analysis.

Finding are follows: (1) The patterns of the public deliberation process of community organization councils exhibited the potential for mobilizing problems and fostering development in various issues. Community organization councils are forums for deliberation by coordinating major organs of the community. They are the driving force with power from cooperation. Working groups in specific areas are set up to enhance the ability of community organization councils to mobilize their missions more widely and more efficiently. The work is in a network system. It is a forum for deliberation connecting the collaboration of community organs with external network partners. And (2) The characteristics of democracy in the public deliberation process of community organization councils that enhance community strength are in consonance with the theory of deliberative democracy. The major part of the deliberation process is an argument with public reasoning. Contemplation is employed with discretion. Reasons and arguments are weighed thoroughly based on evidence and facts. The outcome is agreement or consensus.

Keywords: Deliberative Democracy; Public Deliberation Process; Community Organization Councils

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Sitthajarn, J., Junthothai, D., Boonsuaykhwan, R., & Tansirikongkhon, V. (2022). Democracy in the public deliberation process of community organization councils in the lower southern region. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 685-699.

¹ Doctor of Philosophy Program in Social Science, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hua Mark, Bangkok 10240, Thailand
Email: jakrinsta@gmail.com

² Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

³ School of Liberal Arts, Walailak University

⁴ Faculty of political Science and Law, Burapha University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพปัญหาอันเป็นที่มาของการศึกษาประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชน มีปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นปัญหาหลักสองประการคือ ความเสื่อมถอยของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) และความไม่ชัดเจนเชิงคุณภาพของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ทำให้เกิดแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพการมีส่วนร่วม และสร้างความเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนกับประชาชน ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางรวมถึงในประเทศไทย ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งคือ สภาองค์กรชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะระดับรากฐานที่สุดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตยระดับชาติ เป็นกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือที่จะเสริมสร้างคุณภาพการมีส่วนร่วมและมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยทางตรงที่จะช่วยลดปัญหาการขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้แทนกับประชาชน ปัจจุบันมีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศตำบลละหนึ่งแห่ง สภาองค์กรชุมชนแต่ละแห่งมีศักยภาพในการขับเคลื่อนภารกิจและความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนแตกต่างกัน สภาองค์กรชุมชนจำนวนมากขับเคลื่อนภารกิจได้ดี ในขณะที่สภาองค์กรชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ยังล้มลุกคลุกคลาน ด้อยประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนภารกิจ ซึ่งเกิดจากสาเหตุปัจจัยหลายประการ ปัจจัยหลักสองประการที่ส่งผลต่อศักยภาพในการขับเคลื่อนภารกิจของสภาองค์กรชุมชนคือ รูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชน และคุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชน จึงมีความน่าสนใจว่า รูปแบบของกระบวนการปรึกษา

หารือ ควรจะเป็นอย่างไร คุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือควรจะเป็นอย่างไร ที่จะทำให้อาสาสมัครชุมชนมีศักยภาพในการขับเคลื่อนภารกิจ และสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และรูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือ คุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือดังกล่าวมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือหรือไม่ อย่างไร

แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ คือ การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมของพลเมืองตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยความเชื่อที่ว่า การตัดสินใจทางการเมืองจะมีคุณค่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงก็ต่อเมื่อได้ผ่านกระบวนการที่รวบรวมเอาผลประโยชน์และมุมมองของพลเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างครบถ้วน (Valadez, 2010) เป็นการส่งเสริมหลักการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยทางตรงในระบอบตัวแทน พลเมืองทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมและใช้เหตุผลที่เป็นสาธารณะ (Fishkin, 2009) คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม ถ้อยทีถ้อยอาศัย ฉันทามติ ผู้คนทั้งหลายมีโอกาสอย่างเท่าเทียมในการพูดให้ผู้อื่นฟังและรับฟังในสิ่งที่ผู้อื่นพูด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปหรือทางออกที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และการที่แต่ละคนมีโอกาสแสดงเหตุผลให้อีกฝ่ายได้รับรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้นโยบายหรือการตัดสินใจที่เป็นผลสรุปออกมาผูกพันกับทุกๆ คน (Gutmann & Thompson, 2000, p. 167)

ประชาชนในภาคใต้มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง โดยมีงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้ากล่าวถึงประชาชนในภาคใต้ว่ามีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่าภาคอื่นๆ (Tanchai, 2001) สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ ความเชื่อและ

ค่านิยมทางการเมือง ประกอบกับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ ได้สั่งสม หล่อหลอมบุคลิกภาพอุปนิสัยใจคอของคนภาคใต้ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น คนภาคใต้มีความคิดเห็นทางการเมืองที่ค่อนข้างถึงลูกถึงคน และชอบการเมืองมาก เห็นได้จากการที่มีร้านน้ำชาเป็นสภากาแฟไว้ถนัดการเมืองเป็นต้น คนภาคใต้มีความเข้าใจการเมืองลึกซึ้ง เพราะได้รับการซึมซับมาตั้งแต่เด็กจากครอบครัว จากการแสดงหนังตะลุงและมโนราห์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของคนภาคใต้ (Leelerdpan & Rajbhandaraks, 2018) ภาคใต้ตอนล่าง (lower southern region) ประกอบด้วยจังหวัดสงขลา พัทลุง ตรัง สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีบริบททางวัฒนธรรมและสภาพสังคมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น คือ มีประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนภารกิจของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีความเข้มแข็ง โดดเด่นเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น สภาองค์กรชุมชนหลายแห่งมีศักยภาพเป็นกรณีศึกษาต้นแบบระดับประเทศ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกศึกษาสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดคือ สงขลา ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ทางฝั่งตะวันออก ตรัง เป็นจังหวัดขนาดกลาง และสตูลเป็นจังหวัดขนาดเล็กทางฝั่งตะวันตก เนื่องจากสามจังหวัดนี้มีบริบททางวัฒนธรรมและสภาพสังคมที่ใกล้เคียงกันและมีความเป็นตัวแทนสภาพจริงของบริบททางวัฒนธรรมและสภาพสังคมใน 7 จังหวัดพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาและพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ

2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ศึกษารูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือ และคุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนวิเคราะห์โดยใช้องค์ความรู้ ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) เป็นหลัก

2. ด้านพื้นที่ ศึกษาสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (lower southern region) 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา ตรัง และสตูล

3. ด้านประชากร ศึกษาสภาองค์กรชุมชนจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลควนรูและสภาองค์กรชุมชนตำบลคูหาใต้ จังหวัดสงขลา สภาองค์กรชุมชนตำบลละมอ จังหวัดตรัง และสภาองค์กรชุมชนตำบลตันหยงโป จังหวัดสตูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต ศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งได้แก่ ประธานและสมาชิกสภาองค์กรชุมชน บุคลากรฝ่ายปกครองท้องถิ่น บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนทั้งสี่แห่ง

4. ด้านระยะเวลา ศึกษากระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนและปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง ช่วงระยะเวลาเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบรูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือและคุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อศักยภาพในการขับเคลื่อน

ภารกิจของสภาองค์กรชุมชนและเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

2. ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลในการพัฒนา รูปแบบกระบวนการปรึกษาหารือและคุณลักษณะ ประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภา องค์กรชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการประชาธิปไตย ระดับรากฐานที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ประชาธิปไตยโดยรวมระดับประเทศ

3. ผลการศึกษาจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการ ประยุกต์ใช้แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเป็นทางเลือก ของการแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยแบบตัวแทน และ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในปัจจุบัน ให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทประชาธิปไตยและสังคมการเมือง ไทย

4. หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน องค์กร ประชาสังคม และภาคีเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลใน การพัฒนาเชิงนโยบาย และภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการ ขับเคลื่อนภารกิจของสภาองค์กรชุมชน การปฏิรูป การเมือง การพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตยชุมชน และ ประชาธิปไตยระดับมหภาคด้วยกระบวนการปรึกษา หารือที่สอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ชาติ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy)

Gutmann and Thompson (2000), Smith and Wales (2000), Fishkin (2009) ได้นิยามความหมายของ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือว่า เป็นกระบวนการ ประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชน นักการเมือง และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยไม่จำกัด ได้มีส่วนร่วม ทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยการปรึกษาหารือ ร่วม

ถกแถลงอภิปรายข้อปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อ โนมน้าวพลเมืองคนอื่น และกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์ และความเห็นแตกต่างกันด้วยข้อมูลและเหตุผล บน พื้นฐานของเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมใน การรับฟังและแสดงความคิดเห็น อันจะนำไปสู่การ แสวงหาทางออกที่เห็นพ้องต้องกันหรือฉันทามติในการ แก้ไขปัญหาสาธารณะ ตลอดจนการตัดสินใจทาง การเมืองต่างๆ และด้วยเหตุที่ผลประโยชน์และมุมมอง ของประชาชนมีความสำคัญต่อการตัดสินใจสาธารณะ การจัดกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ (public deliberation) ภายใต้อำนาจที่เปิดเผยและให้ ความสนใจกับทุกผลประโยชน์และทุกมุมมองอย่าง เท่าเทียมกันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นแกนกลาง ของทฤษฎี

ความสำคัญของกระบวนการปรึกษาหารือ สาธารณะ (public deliberation)

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ประกอบด้วย หลักสองประการ ได้แก่ หลักการให้เหตุผล (reason- ing) ระหว่างบุคคล และหลักการกระทำที่เปิดเผยเป็น สาธารณะ (public act) ประชาธิปไตยแบบปรึกษา หารือ จึงเป็นการสร้างกระบวนการปรึกษาหารือที่เปิด โอกาสให้พลเมืองได้เข้าร่วมถกเถียงประเด็นปัญหา สาธารณะ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องต้องกัน โดย สาธารณะสำคัญคือ การใช้เหตุผลที่มีความเป็นสาธารณะ (public reason) ซึ่งต้องใช้วิจารณญาณได้แย่ง รับฟัง และชั่งน้ำหนักเหตุผลต่างๆ การใช้เหตุผลร่วมกันจะ ทำให้การตัดสินใจมีความชอบธรรม (Fischer, 2004) กระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ (public delib- eration) จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยว กับปัญหาสาธารณะและความเป็นไปได้ต่างๆ ในการ แก้ไขปัญหา เป็นเวทีที่ประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้ซึ่ง กันและกันในวงกว้าง ทำให้ผู้บริหารภาครัฐไม่เพียงแค่ คำนึงพบความต้องการของประชาชน และพยายามตอบ สอนด้วยวิธีการที่ประชาชนจะพึงพอใจ แต่ยังทำให้

ประชาชนมีวิสัยทัศน์ทางเลือกในสิ่งที่พวกเขาต้องการ กระตุ้นให้เกิดการสนทนา ปลุกปั่นให้มีการตรวจสอบมาตรฐานคิดและระบบคุณค่า ทำการขยายทางเลือกที่เป็นไปได้ ทำให้สังคมเข้าใจประเด็นปัญหาและมีทางออกสำหรับปัญหาต่างๆ มากขึ้น (Roberts, 1997)

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมีรากฐานอยู่บนกรอบคิดที่ว่า ความชอบธรรมทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยอยู่ที่การยอมรับในเรื่องการให้เหตุผลสมเหตุสมผลแบบสาธารณะ (public justification) โดยเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่สามารถจะพูดคุยกัน สาธารณชนยินดีที่จะรับฟังหรือยอมรับการนำเสนอความคิดและหลักการทางการเมืองต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล public reason จึงเป็นเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการเป็นพลเมือง เพราะองค์ประกอบของความเป็นรัฐในระบอบประชาธิปไตยไม่ได้มาจากอำนาจใช้การบังคับหรือผูกขาด แต่มาจากอำนาจของสาธารณะ (the power of the public) หรืออำนาจของพลเมืองที่มีความเท่าเทียมกัน รากฐานจาก public reason ทำให้พลเมืองสามารถตรวจสอบและถกเถียงเรื่องราวสาธารณะต่างๆ ได้อย่างสมเหตุสมผลและมีความรับผิดชอบ เมื่อการถกเถียงมีความเป็นสาธารณะ ก็ย่อมจะเป็นที่ยอมรับกันได้ของผู้คนและมีความสมเหตุสมผล (reasonableness) ซึ่งเป็นไปตามหลักการต่างตอบแทนอย่างเสมอกัน (reciprocity) อันเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับประชาธิปไตย (Wongyannava, 2006) การสื่อสารแลกเปลี่ยนพูดคุยที่เพิ่มมากขึ้นด้วยเนื้อหาสาระที่เข้มข้นโดยเฉพาะในอาณาเขตสาธารณะ (public sphere) จะช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้กับความเป็นประชาธิปไตย (Habermas, 1989) การพูดจาถกเถียงกันจะก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการตรวจสอบความคิดของแต่ละคนก่อนที่จะมีการตัดสินใจกระทำใดๆ ลงไป ความคิดเห็นที่ผ่านการโต้แย้งถกเถียง ย่อมเป็นข้อเสนอดีกว่า สมเหตุสมผลมากกว่าและย่อมมีพลังมากกว่า (Manin, Stein, & Mansbridge,

1987) ในการเสริมสร้างประชาธิปไตย กระบวนการสร้างฉันทามติหรือการสร้างความเป็นปึกแผ่นที่เกิดขึ้นจากการพูดจาถกเถียงกันต้องอาศัยความหลากหลายที่ดำรงอยู่ในปริมณฑล ต่างๆ และกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นของพลเมืองในการแสดงความคิดเห็น บนพื้นฐานของ ความเท่าเทียมกันทางการเมือง (political equality) การถกเถียงด้วยเหตุผลในกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ จึงเป็นสาระสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมีความทรงพลัง เป็นการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพและมีความแตกต่างจากประชาธิปไตยรูปแบบอื่นๆ

คุณลักษณะประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

คุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) หมายถึงคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (Cohen, 1997; Gutmann & Thompson, 2004; Fishkin, 2009; Weeks 2000)

1. กระบวนการปรึกษาหารือ มีความเป็นสาธารณะ เปิดกว้างให้ประชาชน และบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม และผู้เข้าร่วมมีอิสระในการเสนอประเด็นเข้าสู่กระบวนการ
2. ผู้เข้าร่วมกระบวนการปรึกษาหารือ ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง มีความหลากหลาย เช่น เพศ อายุ สถานะทางสังคม อาชีพ หลักแหล่งที่อยู่อาศัย และจำนวนผู้เข้าร่วม มีจำนวนมากพอ มีความเป็นตัวแทนของกลุ่ม องค์กรฝ่ายต่างๆ เพื่อให้ผลลัพธ์ของกระบวนการปรึกษาหารือมีความชอบธรรมที่จะนำไปปฏิบัติ
3. ข้อมูลที่จำเป็น จัดเตรียมอย่างเป็นระบบ มีการนำเสนอและแจกจ่ายแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการปรึกษาหารืออย่างทั่วถึง ข้อมูลมีความชัดเจน ถูกต้อง และมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่จะถกเถียง เพื่อ

ให้การใช้เหตุผล อยู่บนพื้นฐานของการรับรู้ และเข้าใจ ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นที่จะปรึกษาหารือ และในกรณีที่มีประเด็นมีความละเอียด ซับซ้อน หรือ ยากต่อการทำความเข้าใจ อาจมีขั้นตอนการให้ความรู้ ใหม่หรือความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการ

4. ผู้เข้าร่วม เข้าใจเป้าหมายของกระบวนการ ปรึกษาหารือ การถกเถียง ใช้เหตุผล มุ่งหมายที่จะให้ บรรลุประโยชน์ร่วมกัน มิได้มุ่งพิทักษ์ผลประโยชน์ของ ฝ่ายตน หรือต้องการหักล้าง เอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง

5. กระบวนการปรึกษาหารือ ดำเนินการบน พื้นฐานของเสรีภาพและความเสมอภาคในการแสดง ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม ปราศจากการครอบงำของ อำนาจและผลประโยชน์

6. รูปแบบและวิธีการปรึกษาหารือ มีความ เหมาะสม ในการที่จะให้ข้อคิดเห็นของทุกคน ทุกฝ่ายได้ รับการพิจารณาอย่างถ้วนทั่ว อาจมีการจัดกลุ่มย่อยเพื่อ ให้การอภิปรายมีความทั่วถึง และอาจใช้เทคโนโลยีเข้า ช่วย เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้การสื่อสาร ข้อมูล ข้อคิดเห็นมีประสิทธิภาพ

7. การปรึกษาหารือมีลักษณะของการพบปะซึ่ง หน้า (face to face meeting) ที่ผู้เข้าร่วมสามารถ พูดคุย อภิปรายกันอย่างทั่วถึง และมีวิธีการเผยแพร่ สื่อสารผลลัพธ์ของกระบวนการสู่สาธารณะ

8. มีการใช้เหตุผลที่มีความเป็นสาธารณะ (public reason) ในการอภิปราย ถกเถียง ผู้เข้าร่วมมีความ พร้อมจะปรับเปลี่ยนความคิดเห็นเพราะจำนนต่อ เหตุผล แม้จะขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือผลประโยชน์ ของตน และพร้อมจะร่วมมือกับผลของการอภิปราย

9. ผู้เข้าร่วมตระหนักในคุณค่าของการปรึกษา หารือ มีความเชื่อว่าการปรึกษาหารือจะนำไปสู่การ ตัดสินใจที่มีความชอบธรรม

10. ผู้เข้าร่วมยอมรับและเคารพศักยภาพการ ถกเถียงของผู้อื่น มีบรรยากาศของความไว้วางใจ สมานฉันท์ ถ้อยทีถ้อยอาศัย พร้อมจะพูดให้ผู้อื่นฟัง

และรับฟังในสิ่งที่ผู้อื่นพูด

11. ผู้เข้าร่วมเคารพในคุณค่าของความคิดเห็น ที่แตกต่าง ข้อคิดเห็นและข้อโต้แย้งต่างๆ ได้ถูกนำมา พิจารณา ถกเถียงอย่างครบถ้วนทุกแง่มุม โดยเฉพาะ ข้อโต้แย้งของฝ่ายตรงข้าม

12. ผู้เข้าร่วมมีความจริงจังในการไตร่ตรอง ซึ่ง นำหนักข้อโต้แย้งต่างๆ บนพื้นฐานของหลักฐานและ ข้อเท็จจริง ที่นำไปสู่การตัดสินใจ

13. กระบวนการปรึกษาหารือ ต้องนำไปสู่ข้อ สรุปรูป ข้อตกลงร่วมที่เห็นพ้องต้องกัน หรือฉันทามติ (consensus) กรณีที่ไม่สามารถได้ข้อสรุปที่เห็นพ้อง ต้องกัน ก็ควรจะได้ข้อตกลงที่สามารถทำงานร่วมกัน ได้ (workable agreement) และผลลัพธ์ที่ได้ต้องมี ลักษณะเป็นข้อผูกมัด (binding) หรือมีผลผูกพันให้ ผู้เกี่ยวข้องต้องนำไปปฏิบัติ กระบวนการปรึกษาหารือ ต้องมีความเป็นพลวัต (dynamic) ไม่ยึดติดตายตัวกับ ข้อสรุปหรือผลการตัดสินใจครั้งหนึ่งครั้งใด ผลลัพธ์ของ กระบวนการสามารถทบทวน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือทำซ้ำเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน

Community Organizations Development Institute (Public Organization) (2018) ได้อธิบาย หลักการ เจตนารมณ์ และลักษณะของสภาองค์กร ชุมชน ดังนี้คือ ชุมชน ถือเป็นสังคมรากฐานที่สำคัญ ของประเทศ กระบวนทัศน์การพัฒนาชุมชนที่เน้น ความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นหัวใจและกลไกที่มี บทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการสร้าง ระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย โดยอาศัยวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทักษะสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ท้องถิ่น แนวคิดนี้นำไปสู่การผลักดันองค์กรชุมชนที่มี กฎหมายรองรับ เพื่อก่อให้เกิดเวทีปรึกษาหารือของ ชุมชนที่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับ ของทุกฝ่าย

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นกรอบทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดสภาองค์กรชุมชน โดยสภาองค์กรชุมชนมีลักษณะเป็นพื้นที่กลาง หรือ เวทีสาธารณะ ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้ พุดคุยแลกเปลี่ยน ปรัชญาหรือในประเด็นปัญหา ต่างๆ ของชุมชน รวมถึงร่วมกันกำหนดแนวทางการ พัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน บนพื้นฐานการจัดการตนเอง ให้ชุมชนสามารถพึ่งพา ตนเองได้อย่างยั่งยืน และเป็นกลไกสำคัญที่จะเชื่อมโยง วิธีประชาธิปไตยทางตรงในรูปแบบการปรึกษาหารือ ของชุมชนเข้ากับกระบวนการประชาธิปไตยตัวแทน โดยอาศัยการทำงานขับเคลื่อนกระบวนการนโยบาย สาธารณะ

การเกิดเวทีปรึกษาหารือโดยกลไกสภาองค์กร ชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีความมุ่งหมายให้เกิดการเสริมสร้างกระบวนการ ทำงานตามวิถีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย ดังนั้น การขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนจึงเป็นพื้นฐานใน การสร้างระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากวัฒนธรรม การทำงานแบบประชาธิปไตยปรึกษาหารือ จะส่งเสริม ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมระดับประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วม ในการติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในทุก ระดับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Jumnianpol (2009) ศึกษาพบว่า มีการผลักดัน ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในเชิงสถาบัน สมัชชา สุขภาพและสภาองค์กรชุมชน แต่ทั้งสองกลไกไม่ สามารถรองรับปัญหาเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ได้ ในขณะที่กระบวนการปรึกษาหารือสามารถแก้ปัญหา ความขัดแย้งเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ในการ จัดการน้ำในจังหวัดระยองได้ เนื่องจาก ข้อจำกัดเรื่อง

เครือข่ายผลประโยชน์และอำนาจ เงื่อนไขการเมืองของ ระบบราชการในการบริหารจัดการน้ำ การแข่งขัน ของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือกับกระบวนการมี ส่วนร่วมแบบอื่นๆ และเงื่อนไขเสริมสร้างประชาธิปไตย แบบปรึกษาหารือประกอบด้วย การยอมรับของภาครัฐ ในหลักการของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ โครงสร้างของการตัดสินใจที่มีการกระจายอำนาจ และ รองรับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย อำนาจที่สมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลาย ฝ่ายทำให้สามารถก่อให้เกิดกระบวนการใช้เหตุผลเพื่อ เปลี่ยนแปลงจุดยืนของแต่ละฝ่ายได้

Aowsakul (2015) ศึกษาพบว่า สภาองค์กรชุมชน และเครือข่ายภาคประชาชน ล้วนแต่เป็นกลุ่มประชา สังคมที่พัฒนามาจากชุมชน โดยมีจุดเริ่มต้นของการ รวมกลุ่มแตกต่างกัน ทั้งที่เกิดจากประเด็นปัญหา เรียกร้องหรือเกิดขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนดั้งเดิม การจัดการองค์การทางสังคมของสภาองค์กร ชุมชนทั้งหมดมีลักษณะเป็นทางการ ทำให้มีสถานภาพ และการยอมรับจากรัฐ อันเป็นจุดแข็งที่สามารถดึงดูด ความร่วมมือจากภาครัฐได้มากกว่าเครือข่ายประชาชน นอกจากนี้ในบางสภาองค์กรชุมชน มีการจัดโครงสร้าง ที่ผสมแบบไม่เป็นทางการ ทำให้การจัดการภายใน ทำได้ดียิ่งขึ้น ส่วนลักษณะความเป็นผู้นำ สภาองค์กร ชุมชนส่วนใหญ่มีลักษณะผู้นำแบบประชาธิปไตย ส่วน เครือข่ายภาคประชาชนที่มักมีวัตถุประสงค์ในการ เรียกร้องต่อรัฐ มักจะต้องการผู้นำที่เด็ดขาดและทำ แทนสมาชิกได้เกือบทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับผู้นำแบบ อำนาจนิยม ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ปรากฏในสภา องค์กรชุมชนและเครือข่ายภาคประชาชนส่วนใหญ่จะ เป็นพลเมืองที่มุ่งรักษาสีตติแห่งตนตามกฎหมาย แต่มี แนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองที่คำนึงถึงผล ประโยชน์สาธารณะ ส่วนกระบวนการประชาธิปไตยที่ ปรากฏ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิด ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

Bureekul (2015) ศึกษาเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในประเทศไทยโดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจากประชาชนจากการสุ่มตามความน่าจะเป็นทั่วประเทศและใช้วิธีประชาเสวนาทางออก (deliberative forum) ในการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปรึกษาหารือ ไตร่ตรอง พบว่า ประชาชนไทยต้องการเห็นประเทศไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยแห่งความปรองดองและสามัคคี ต้องการเห็นสังคมคุณธรรมและธรรมาภิบาล และต้องการเห็นการปฏิรูปการเมืองระบบกลไกทางกฎหมายและการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้เกิดขึ้น ซึ่งเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้นคือ การพูดคุยกันเพื่อหาทางออกหรือการใช้กระบวนการเสวนาทางออก (deliberative democracy) ผ่านการจัดเวทีเพื่อเรียนรู้

แก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสันติ ประชาชนไทยปรารถนาจะเห็นประเทศเดินหน้า และให้มีเวทีประชาเสวนาในทุกระดับ รวมถึงการประชาเสวนาเพื่อขับเคลื่อนประเด็นปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเอง

Nimpanich and Wannapak (2019) ได้ให้ข้อเสนอแนะทางออกสำหรับความขัดแย้งทางการเมือง โดยยกระดับความเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งขบวนการชาวบ้านและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (new social movement) ใช้ประชาธิปไตยทางเลือกในรูปแบบของ “ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ” (deliberative democracy) โดยการสานเสวนาทางออกร่วมกันอย่างเสรีและเสมอภาคแต่ละฝ่ายที่มีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกันต้องเคารพความคิดเห็น ความเชื่อซึ่งกันและกัน

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยหัวข้อ ประชาธิปไตยในกระบวนการ
 ปรัชญาหรือของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้
 ตอนล่าง ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)
 โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive) แสดง
 รายละเอียดปรากฏการณ์ และบริบทต่างๆ ของ
 กรณีศึกษา ควบคู่กับการศึกษาแบบมุ่งหาคำอธิบาย
 (explanatory) ปรากฏการณ์

1. การเลือกกรณีศึกษา ใช้วิธีการเลือกสภา
 องค์กรชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง (purpo-
 sive sampling) โดยเลือกสภาองค์กรชุมชนที่ทำงาน
 เคลื่อนไหวเกี่ยวกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นสภาองค์กร
 ชุมชนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหา
 สาธารณะและพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ อย่างชัดเจน
 และมีภูมิหลัง บริบททางด้านประชาธิปไตยชุมชนที่
 เป็นรูปธรรม จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชน
 ตำบลควนรู และสภาองค์กรชุมชนตำบลคูหาใต้ จังหวัด
 สงขลา สภาองค์กรชุมชนตำบลละมอ จังหวัดตรัง และ
 สภาองค์กรชุมชนตำบลตันหยงโป จังหวัดสตูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์ การพูดคุยได้ถามเรื่องราว
 ต่างๆ ที่ต้องการศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
 สำคัญ (key informants) ตั้งแต่การสัมภาษณ์แบบ
 ธรรมดา จนถึงการสัมภาษณ์อย่างลึกซึ้ง (in-depth
 interview) และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์
 (interview guide)

2.2 การสังเกต ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
 (participant observation) และการสังเกตแบบไม่มี
 ส่วนร่วม (non-participant observation) รูปแบบ
 วิธีการปรึกษาหารือ และบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดย
 ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือ การประชุม
 สภาองค์กรชุมชน เพื่อสังเกตการเตรียมการ การนำ
 เสนอข้อมูล ลักษณะการพูดคุยแลกเปลี่ยนแสดง

ความคิดเห็น การใช้เหตุผล การหาฉันทามติ รวมถึง
 บรรยายการปรึกษาหารือ จำนวนผู้เข้าร่วม วิธี
 ดำเนินรายการ รวมถึงการสังเกตสภาพแวดล้อม วิถี
 ชีวิต วัฒนธรรมของแต่ละชุมชน เพื่อให้เข้าใจปัจจัย
 บริบทต่างๆ ที่มีผลต่อคุณลักษณะประชาธิปไตยใน
 กระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชน

**2.3 การศึกษาเอกสารต่างๆ (documentary
 study)** เช่น ประวัติชุมชน รายงานการประชุม รายงาน
 การวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารการถอดบทเรียน บันทึก
 กิจกรรม รายงานผลการดำเนินงานของสภาองค์กร
 ชุมชน เว็บไซต์ต่างๆ

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บ
 รวบรวม ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (data
 triangulation) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การ
 สังเกต และการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ
 ยืนยันซึ่งกันและกันในลักษณะ cross examination

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีพรรณนา
 วิเคราะห์ โดยนำข้อมูลปรากฏการณ์ที่ได้จากการ
 สัมภาษณ์ สังเกตและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมา
 วิเคราะห์เทียบเคียงเชิงตรรกะกับองค์ความรู้ทฤษฎี
 ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ เพื่อให้เห็นวาระรูปแบบ
 ของกระบวนการปรึกษาหารือ และคุณลักษณะ
 ประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภา
 องค์กรชุมชน มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับองค์ความรู้
 ทฤษฎีหรือไม่ อย่างไร ซึ่งในการสรุปข้อค้นพบเป็นการ
 นำข้อมูลปรากฏการณ์และผลการวิเคราะห์ข้อมูล มา
 ประมวล จำแนก อธิบายสรุปด้วยวิธีการอุปนัย
 (inductive analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาระบบการปรึกษาหารือของสภา
 องค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างทั้งสี่แห่ง ได้แก่
 สภาองค์กรชุมชนตำบลควนรู สภาองค์กรชุมชนตำบล
 คูหาใต้ สภาองค์กรชุมชนตำบลละมอ และสภาองค์กร

ชุมชนตำบลตันหยงโป สามารถสรุปผลในภาพรวมได้ว่า

1. รูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาและการพัฒนา จะต้องเป็นเวทีปรึกษาหารือที่เชื่อมโยงการทำงานร่วมกันขององคาพยพสำคัญในตำบล ซึ่งมักจะมีสามฝ่ายคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายปกครองท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ถ้าเป็นชุมชนมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม จะมีองค์กรศาสนาหรือผู้นำศาสนาเพิ่มเข้ามาอีกฝ่ายหนึ่งด้วย สภาองค์กรชุมชนจะเป็นเวทีเชื่อมโยงองคาพยพสำคัญเหล่านี้ปรึกษาหารือเพื่อผลักดันภารกิจการแก้ปัญหาสาธารณะและการพัฒนาด้านต่างๆ ร่วมกัน เป็นแรงขับเคลื่อนที่มีพลังจากการประสานความร่วมมือ การตั้งคณะทำงานเฉพาะด้านจะช่วยให้สภาองค์กรชุมชนขับเคลื่อนภารกิจได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากสามารถแต่งตั้งบุคคลภายนอกที่มีใช้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเข้ามาทำงานร่วมกัน โดยมีผู้นำและประชาชนผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นปัญหาเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารข้อมูลและข้อเท็จจริงระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับประชาชนมีความชัดเจนและมีความคล่องตัว การทำงานระบบเครือข่ายที่สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีปรึกษาหารือเชื่อมโยงองคาพยพภายในชุมชนกับภาคีเครือข่ายภายนอก การทำงานร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชนโดยมีกระบวนการเสริมสร้างข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน จะเป็นแรงหนุนเสริมให้เกิดศักยภาพในการขับเคลื่อนภารกิจ นอกจากนี้การเป็นเวทีปรึกษาหารือที่เชื่อมโยงการทำงานขององคาพยพภายในและภายนอกชุมชนแล้ว รูปแบบหนึ่งของการปรึกษาหารือที่มีศักยภาพคือ การจัดเวทีสภาองค์กรชุมชนเพื่อบูรณาการประเด็นปัญหาและ

การพัฒนาด้านต่างๆ ในรูปของแผนพัฒนาตำบล โดยมีขั้นตอนการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์และอภิปรายที่ประชาชนทั่วไปในชุมชนสามารถมีส่วนร่วม ทั้งนี้รูปแบบของกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนภารกิจต้องอาศัยแรงหนุนเสริมจากพื้นฐานโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็งของชุมชน ซึ่งได้แก่ การจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือที่ครอบคลุมทุกระดับ ตั้งแต่เวทีระดับหมู่บ้าน ระดับตำบลและระดับเครือข่าย การมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และการมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการไปมาหาสู่ปรึกษาหารือระหว่างคนในชุมชน ความสมานฉันท์ ความสัมพันธ์ที่ดีแบบพี่น้องเครือญาติ เป็นแรงหนุนเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

2. คุณลักษณะประชาธิปไตยในกระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ซึ่งได้แก่การเป็นพื้นที่กลาง (public sphere) ที่มีความเป็นสาธารณะ (public act) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าร่วมถกเถียงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสาธารณะ และกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานเสรีภาพและความเท่าเทียม จะเป็นเวทีการประชาเสวนาหาทางออกหรือเป็นเวทีปรึกษาหารือลักษณะใดก็ตาม ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมีสิทธิเสนอประเด็นปัญหาของตนเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือ โดยผู้เข้าร่วมจะต้องมีความหลากหลาย (diversity) ครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีจำนวนเพียงพอที่จะทำให้ผลลัพธ์ของกระบวนการปรึกษาหารือมีความชอบธรรมในการนำไปปฏิบัติ หัวใจสำคัญของกระบวนการปรึกษาหารือ คือ การถกเถียงโดยใช้เหตุผลที่มีความเป็นสาธารณะ (public reason) ซึ่งเป็นเหตุผลที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ที่ประชาชนสามารถเข้าใจและเข้าถึงได้ การใช้เหตุผลที่มีความเป็นสาธารณะ

จะนำมาซึ่งความสมเหตุสมผล (public justification and reasonableness) ที่ทำให้กระบวนการและผลลัพธ์ของการปรึกษาหารือมีความชอบธรรม ด้วยเหตุที่กระบวนการปรึกษาหารือมุ่งหมายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบรรลุประโยชน์ร่วมกัน ที่มีใช้การเอาชนะหรือมุ่งรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตน เวทีปรึกษาหารือหรือเวทีประชาเสวนาที่จัดโดยสภาองค์กรชุมชน จึงเน้นบรรยากาศถ้อยทีถ้อยอาศัย สมานฉันท์ ลดความขัดแย้ง มีลักษณะเป็นการพบปะซึ่งหน้า (face to face meeting) ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถอภิปรายถกเถียงรับฟังซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์หรือข้อสรุปที่ผู้เข้าร่วมทุกคนเห็นพ้องต้องกันที่เรียกว่าฉันทามติ (consensus) ดังนั้นคุณลักษณะประชาธิปไตยที่สำคัญในการได้มาซึ่งฉันทามติ คือ การไต่ตรองใช้วิจารณ์ถ้อยแถลง ชั่งน้ำหนักเหตุผล ข้อโต้แย้งต่างๆ อย่างรอบคอบ (equal consideration and substantive balance) บนพื้นฐานของหลักฐาน ข้อเท็จจริง กระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนจึงต้องจัดเตรียมข้อมูลความรู้ที่จำเป็น หรือมีกระบวนการเสริมสร้างข้อมูลความรู้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเด็นปัญหา และมีความชัดเจนเพียงพอสำหรับการไต่ตรองใช้วิจารณ์ถ้อยแถลงอย่างรอบคอบด้วย

การอภิปรายผล

แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) ได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการมาจากประเทศแถบตะวันตกตั้งแต่ปีค.ศ.1980 เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงนักวิชาการ นักทฤษฎีประชาธิปไตย ว่าเป็นแนวทางที่สามารถแก้ปัญหาความบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) และความไม่ชัดเจนของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ที่กำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์

ทวีความรุนแรงขึ้นจากทั่วทุกมุมโลก สำหรับสังคมการเมืองไทยที่มีพัฒนาการประชาธิปไตยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ปัญหาความไม่สมประกอบของประชาธิปไตยแบบตัวแทนและความไม่ชัดเจนของการมีส่วนร่วมได้ขยายตัวทวีความรุนแรงขึ้นเช่นเดียวกัน จนเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนและกลุ่มการเมืองต่างๆ ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการประชาธิปไตยในระดับชุมชน ในระดับรากหญ้า เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน จะเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ซึ่งถึงแม้แนวคิดนี้จะมีพัฒนาการและถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางมากขึ้นท่ามกลางข้อวิพากษ์วิจารณ์ ข้อโต้แย้งต่างๆ ถ้ามีการดำเนินการโดยเข้าใจเจตนารมณ์และเนื้อหาของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน และเข้าใจหลักการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารืออย่างถูกต้อง สภาองค์กรชุมชนจะเป็นเวทีปรึกษาหารือที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหา การพัฒนา และจะช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง จัดการตนเองได้ ซึ่งกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะเป็นรากฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพโดยรวมของประชาธิปไตยระดับชาติ จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน กระบวนการปรึกษาหารือจะเชื่อมโยงบทบาทการทำหน้าที่ของผู้แทนกับประชาชนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ประชาธิปไตยระดับรากหญ้าหรือระดับชุมชนเกี่ยวพันกับวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และบริบทของชุมชนเป็นอย่างมาก จากสภาองค์กรชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาพบว่า กระบวนการปรึกษาหารือของสภาองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ล้วนมีรากฐานมาจากวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการปรึกษาหารือ เช่น ความเป็นญาติพี่น้อง เป็นศิษย์อาจารย์เดียวกัน ระบบการเมืองท้องถิ่นบนพื้นฐานความสมานฉันท์ การรวมกลุ่มในลักษณะสภาประชาชนหรือเครือข่ายภาค

ประชาชนมาก่อน แม้กระทั่งหลักคำสอนทางศาสนา ที่บ่มเพาะคุณค่าของการศึกษาหรือและการใช้ชีวิต ร่วมกันด้วยความไว้วางใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen (1998) ที่กล่าวถึงเงื่อนไขสำคัญของการเกิด ประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือว่า จะต้องมึพื้นฐานของการรวมกลุ่มเป็นสมาคมที่ประชาชนเห็นคุณค่าของการพบปะปรีชาหาหรือ การยอมรับและเคารพ ศักยภาพการถกเถียงของสมาชิก และมีความเชื่อว่ากระบวนการปรีชาหาหรือจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่มีความชอบธรรม การมีพื้นฐานวิถีการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการปรีชาหาหรือมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของชุมชน ดังแนวคิดของนักทฤษฎีสายชุมชนนิยม (communitarianism) ที่มีมุมมองประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตมากกว่า เป็นเพียงแค่รูปแบบการปกครอง โดยมีความเชื่อว่าวิถีการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้การปกครองมีคุณภาพมากขึ้น (Dewey, 1916)

ข้อเสนอแนะ

1. การฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องให้ความสำคัญกับสาระ มิใช่เพียงรูปแบบ ต้องมุ่งพัฒนาแนวคิดและวัฒนธรรมของคนในสังคม มากกว่าการให้ความสำคัญกับการจัดทำรัฐธรรมนูญและการออกแบบสถาบันอย่างที่เคยปฏิบัติมา การเสริมสร้างคุณภาพประชาธิปไตยของชาติ ต้องเริ่มจากการเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของ

สังคมการเมือง การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ต้องก้าวข้ามการดำเนินการในรูปแบบเดิมๆ ไปสู่การใช้กระบวนการใหม่ ภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือ

2. สังคมไทยควรเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือ ที่เน้นให้ความสำคัญกับการถกเถียงปรีชาหาหรือในหมู่ประชาชนทั่วไปก่อนที่จะตัดสินใจลงคะแนนเสียงทางการเมือง เพราะประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือเล็งเห็นจุดอ่อนของประชาธิปไตยที่ผ่านมา ที่เน้นไปที่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น และควรส่งเสริมสนับสนุนการเมืองภาคพลเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

3. เจตนารมณ์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนมีความสอดคล้องกับหลักการของยุทธศาสตร์ชาติ รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสภาองค์กรชุมชนให้เป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ผู้นำและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องต้องศึกษาเจตนารมณ์และข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน และทำความเข้าใจหลักการประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

4. หน่วยงานภาครัฐควรพิจารณาการประยุกต์ใช้แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เช่น การทำประชาพิจารณ์โครงการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัยคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อแก้ปัญหาคัดค้านการต่อต้านจากภาคประชาชนดังเช่นที่ผ่านมา

References

- Aowsakul, N. (2015). *The democratic process in community organization councils and civic networks in the central region*. Doctoral dissertation of Doctor of Philosophy, Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Bureekul, T. (2015). Thailand's future and ideal politics. King Prajadhipok's Institute. [In Thai]
- Cohen, J. (1997). Deliberation and democratic legitimacy. In J. Bohman & W. Rehg (Eds.), *Deliberative democracy: Essays of reason and politics* (pp. 67-92). The MIT Press.
- Cohen, J. (1998). Democracy and liberty. In J. Elster (Ed.), *Deliberative democracy* (pp. 185-231). Cambridge University Press.
- Community Organizations Development Institute (Public Organization). (2018). *Quality development of the Tambon Community Organization Council*. Author. [In Thai]
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. Macmillan.
- Fischer, F. (2004). Professional expertise in a deliberative democracy: Facilitating participatory inquiry. *The Good Society*, 13(1), 21-27.
- Fishkin, J. S. (2009). *When the people speak: Deliberative democracy and public consultation*. Oxford University Press.
- Gutmann, A., & Thompson, D. (2000). Why deliberative democracy is different. *Social Philosophy and Polity*, 17(1), 161-180.
- Gutmann, A., & Thompson, D. (2004). *Why deliberative democracy?*. Princeton University Press.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation and the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. The MIT Press.
- Jumnianpol, S. (2009). *Politics of deliberative democracy in development process: The case study of water management in Rayong province*. Doctoral dissertation of Doctor of Philosophy in Political Science, Chulalongkorn University. [In Thai]
- Leelerdpan, V., & Rajbhandaraks, S. (2018). The building of a political voter base for the democrat party in the south. *Suan Dusit Graduate School University Journal*, 14(1), 43-54. [In Thai]
- Manin, B., Stein, E., & Mansbridge, J. (1987). On Legitimacy and Political Deliberation. *Political Theory*, 15(3), 338-368.
- Nimpanich, J., & Wannapak, S. (2019). *People's politics: The way for Thai politics*. King Prajadhipok's Institute. [In Thai]

- Roberts, N. (1997). Public deliberation: An alternative approach to crafting policy and setting direction. *Public Administration Review*, 57(2), 124-132.
- Smith, G., & Wales, C. (2000). Citizens' juries and deliberative democracy. *Political Studies*, 48(1), 51-65.
- Tanchai, W. (2001). *Political expression behavior of people in southern region: A study of Songkhla province*. King Prajadhipok's Institute. [In Thai]
- Valadez, J. M. (2010). *Deliberative democracy, political legitimacy and self-determination in multicultural societies*. Westview.
- Weeks, E. C. (2000). The practice of deliberative democracy: Results from four large-scale trials. *Public Administration Review*, 60(4), 360-372.
- Wongyannava, T. (2006). Conceptual base of democracy deliberation. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 4(3), 77-90. [In Thai]

ความสามารถในการจัดการนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน ของอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย

สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์¹ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์² จันทนา แสนสุข³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางความสามารถในการจัดการนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้บริหารอุตสาหกรรมการเกษตร จำนวน 5 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า อุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทยมีความสามารถในการจัดการนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืนได้มีความสามารถ ได้แก่ (1) ด้านศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัตมีการพัฒนาโดยทำการสร้างบรรยากาศความคิดสร้างสรรค์ให้พนักงานให้กล้าคิดการเสริมทักษะเสริมความคิดและเครื่องมือ (2) ด้านการจัดการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายมีการใช้เทคโนโลยีโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตออกแบบชิ้นส่วนของเครื่องจักร การควบคุมการผลิต (3) ด้านศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่นในความร่วมมือทรัพยากรของธุรกิจโดยเป็นการร่วมมือกันในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการผลิต (4) ความสามารถในการจัดการนวัตกรรมโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการข้อมูลเพื่อการคาดการณ์ การวางแผน การออกแบบแนวคิดสร้างสรรค์ (5) การสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขันโดยการกระตุ้นให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างกัน และ (6) ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนในรูปแบบของความสามารถในการทำกำไรที่เป็นรายได้ที่มาจากความสามารถรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดการเจริญเติบโตของส่วนแบ่งการทางตลาด

คำสำคัญ: ความสามารถ; การจัดการนวัตกรรม; องค์กรที่ยั่งยืน; อุตสาหกรรมการเกษตร

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และจันทนา แสนสุข. (2565). ความสามารถในการจัดการนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 700-715.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอสอง อำเภอสอง จังหวัดเพชรบุรี 76120, ประเทศไทย
อีเมล: pimon124@gmail.com

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Capability Innovation Management for the Sustainable Organization Performance of the Agricultural Industry in Thailand

Sudarat Pimonrattnakan¹ Viroj Jadesadalug² Jantana Sansook³

Abstract

This research article aim to study Capability Innovation Management approaches that affect the Sustainable Organization Performance of the Agricultural Industry in Thailand. Using qualitative research, , the contributor is the chief executive of the agricultural industry. 5 persons, set the selection criteria. Use specific selection, tools such as in-depth interviews and non-engaging observations, together with studying data from documents. Data collection and data analysis with content analysis methods.

The results showed that the Agricultural Industry in Thailand has the ability to Capability Innovation Management for Sustainable Organizations (1) The Dynamic human capital development potential has been developed by creating a creative atmosphere for employees to dare to think, enhancing their skills (2) Change Management Base on Diversity, using technology using computers. In the production of machine parts design production control (3) Potential for Creating Creative Business Alliances, flexibility in cooperation with the resources of the business by collaborating in the development of production processes. (4) Capability Innovation Management through the use of digital technology to manage data for forecasting planning creative concept design (5) The Value-Co-Creation base on Competitive Excellence by encouraging the sharing of information (6) Sustainable Organization Performance in the form of profitability .

Keywords: Capability; Innovation Management; Sustainable Organization; Agricultural Industry

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Pimonrattnakan, S., Jadesadalug, V., & Sansook, J. (2022). Capability innovation management for the sustainable organization performance of the agricultural industry in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 700-715.

¹ Doctor of Philosophy Program in Management, Silpakorn University

1 Moo 3, Sam Phraya, Cha-am, Petchaburi 76120, Thailand

Email: pimon124@gmail.com

² Faculty of Management Science, Silpakorn University

³ Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บริบทของสังคมในประเทศไทยจากแผนพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนพัฒนาในทุกภาคส่วน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) ซึ่งในหนึ่งหลักการที่ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศคือในภาคส่วนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและการเกษตรที่ในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงอุตสาหกรรมได้ขับเคลื่อนนโยบายอุตสาหกรรมเกษตรไปสู่การปฏิบัติโดยการกำหนดแนวทางส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตร บนพื้นฐานความสมดุลเชิงพื้นที่ในการผลิตสินค้าเกษตร รวมถึงผลักดันให้อุตสาหกรรมมีความมั่นคงและเกิดความยั่งยืน โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ยกกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรโดยใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นอุตสาหกรรมเกษตรของไทย จะสามารถแข่งขันได้หากต้องเผชิญกับประเทศที่มีต้นทุนวัตถุดิบและแรงงานที่ต่ำหรือมีเทคโนโลยีสูงกว่าก็ตาม (Ministry of Industry, The office of Industrial Economic, 2017)

แนวโน้มอุตสาหกรรมเกษตรของโลกมีแนวโน้มการเติบโตมาอย่างต่อเนื่องโดยผลผลิตทางการเกษตรของโลก ปี พ.ศ. 2561-2569 ระบุว่า อุตสาหกรรมเกษตรของโลกมีแนวโน้มการเติบโตมาอย่างต่อเนื่อง สามารถเติบโตได้โดยปัจจุบันผลผลิตทางเกษตรทั้งหมด ณ ปี พ.ศ. 2561 มีปริมาณ 8.5

พันล้านตัน ซึ่งจากข้อมูลในอดีตทาง OECD ประเมินว่าภาพรวมของอุตสาหกรรมเกษตรในระดับโลกนั้นจะสามารถเติบโตได้ประมาณร้อยละ 1.38 ต่อปีในช่วงปี พ.ศ. 2561-2569 โดยคาดว่า ณ ปี พ.ศ. 2569 จะมีปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรกว่า 9.4 พันล้านตัน (Organization for Economic Co-operation and Development, 2022) อุตสาหกรรมเกษตรนั้นมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยที่สามารถที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผลทางการเกษตร ที่ซึ่งเป็นแหล่งรองรับในด้านแรงงานส่วนใหญ่ในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้เกิดอุตสาหกรรมสนับสนุนและอุตสาหกรรมต่อเนื่องของอุตสาหกรรมเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยที่ประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเองจาก ผู้ผลิตต้นทุนต่ำ เป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (Ministry of Industry, The office of Industrial Economic, 2017)

อุตสาหกรรมเกษตรเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของสังคมและเมื่อมีแรงผลักดันต่างๆ เกิดขึ้น จึงส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปในยุคกระแสโลกาภิวัตน์นั่นคือที่ใดๆ ในโลกนี้คือตลาด คือแหล่งผลิต คือแหล่งวัตถุดิบ ทั้งของเราและของคู่แข่งกัน ทำให้การตลาด การผลิตและการจัดหาทรัพยากรเป็นไปอย่างไร้พรมแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของโอกาสทางธุรกิจที่ทุกคนจะสามารถเข้าถึงได้อย่างอิสระ อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและบทบาทของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ช่วยสนับสนุนการประกอบการด้านอุตสาหกรรมเกษตร (Hazell & Wood, 2008)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับ ความสามารถในการจัดการนวัตกรรมทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและเป็นการผลักดันให้อุตสาหกรรมเกษตร

เกิดความสามารถในการจัดการนวัตกรรมที่สมบูรณ์ โดยผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนงานต่างๆ ภายในองค์กรให้เกิดความเหมาะสมในการจัดการนวัตกรรมมีแนวปฏิบัติที่ดีเลิศ รวมทั้งเป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยด้านต่างๆ การกำหนดแผนระยะยาวด้านแรงงานขององค์กร เพื่อสร้างความเป็นนวัตกรรม การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งศักยภาพที่มีทำให้เกิดความสร้างสรรค์เกี่ยวกับนวัตกรรมใหม่ๆ ภายในองค์กรเพื่อการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยได้อย่างมั่นคงยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาแนวทางการความสามารถในการจัดการนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (1) ศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัต (2) การจัดการการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลาย (3) ศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์ (4) ความสามารถในการจัดการนวัตกรรม (5) การสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขัน และ (6) ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน

2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง คือ ผู้บริหารระดับสูงอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) จำนวน 5 คน หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) ของการวิจัยครั้งนี้เป็นระบบองค์กร (organization) โดยไม่ใช้หลักทฤษฎีความน่าจะเป็น (non-probability sampling) ด้วยวิธีเจาะจง (purposive sampling) การ

เก็บข้อมูลที่หลากหลายทำให้เกิดความน่าเชื่อถือด้านแหล่งข้อมูล โดยเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารระดับสูงของอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตรที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์เชิงปฏิบัติการ

1.1 ผู้ประกอบการสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการปรับกระบวนการทัศน์ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเกษตรให้ตระหนักถึงความสามารถในการจัดการนวัตกรรมด้วยแนวคิดการจัดการนวัตกรรมครบวงจร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ

1.2 ผู้ประกอบการสามารถเชื่อมโยงเข้าหาลูกค้า ส่งผลต่อความภักดีซึ่งอุตสาหกรรมเกษตรควรให้ความสำคัญกับการจัดการนวัตกรรมเข้าด้วยกัน เนื่องจากลูกค้ามีความ คิดเห็นในเรื่องของการจัดการนวัตกรรมที่ต้องมีความหลากหลายในปัจจุบันมากขึ้น

2. ประโยชน์เชิงนโยบาย

2.1 ผู้ประกอบการสามารถดำเนินงานที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนองค์กรด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการนวัตกรรม ซึ่งทำให้องค์กรลดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 ผู้ประกอบการสามารถวางแผนนำหลักการจัดการนวัตกรรมมาใช้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรโดยอาจเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนร่วมการพัฒนาที่เกิดขึ้น จากความต้องการของบุคลากรและผู้บริหารโดยตรง เพื่อเป็นการหาช่องว่างในการพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบกับสมรรถนะที่องค์กรคาดหวังและพัฒนาดตนเองเพื่อที่จะ

รองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เพื่อการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยได้อย่างมั่นคงยั่งยืนต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัต

แนวโน้มการรวมประเทศของโลกในบริบทใหม่ที่จะเกิดขึ้นนั้น ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้เหมาะสมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องอาศัยศักยภาพของทุนมนุษย์ ความรวดเร็วในการปรับตัว ภาพลักษณ์ กลยุทธ์ในการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อสร้างฐานการแข่งขันของอุตสาหกรรมให้สามารถเข้าสู่การแข่งขันระดับนานาชาติได้ จึงต้องมีศักยภาพของทุนมนุษย์ในองค์กรและความสามารถในการปรับตัวอย่างเป็นพลวัต ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี (Craciun, 2015; Crook, Todd, Combs, Woehr, & Ketchen, 2011; Daniela, 2014) แต่อีกมุมหนึ่งนักวิจัยได้ให้ความหมายของศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัตหมายถึงการพัฒนาบุคคลที่เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ทักษะ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การยอมรับในความแตกต่างของกันและกันเพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นเป็นการพัฒนารายบุคคลเห็นผลได้ในระยะสั้น

การจัดการการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลาย

การเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายในประเด็นการมุ่งเน้นความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์กร ความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพอย่างมากที่สุดภายใต้โครงสร้างของวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่น มีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์การกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมโดยวิธีการโครงสร้างองค์กรแบบความร่วมมือและความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Jones, 2004) อย่างไร

ก็ตาม โครงสร้างขององค์กรที่มีความยืดหยุ่น และการมีทีมงานที่สามารถทำหน้าที่ที่หลากหลายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าองค์กรกำลังดำเนินการทำงานเพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กร (Gomes & Wojahn, 2015) หรือทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายในประเด็นการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม การทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกความเป็นผู้ประกอบการ องค์กรต้องสนับสนุนให้พนักงานทำงานและแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่สนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน พัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงานอยู่เสมอ และส่งเสริมให้พนักงานสร้างนวัตกรรมใหม่ คิดค้นและปรับปรุงการทำงานด้วยตนเอง (Mehta & Gupta, 2014) แต่อีกมุมหนึ่งนักวิจัยได้ให้ความหมายของการจัดการการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายหมายถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างโดยรวมทั้งหมด โดยการเปลี่ยนแปลงตามทรัพยากรและบุคลากรตามความชำนาญอีกทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการปฏิบัติงาน

การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์

ในการสร้างพันธมิตรในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศโดยการสร้างพันธมิตรที่มาสนับสนุนให้เกิดการแบ่งปันการใช้ทรัพยากรของธุรกิจข้ามชาติธุรกิจนานาชาติและธุรกิจระดับโลก การสร้างพันธมิตรในภาคธุรกิจนี้มีผลทำให้การดำเนินการมีต้นทุนที่ถูกลง มีความผิดพลาดน้อยลงและสร้างการเข้าใจตลาดมากยิ่งขึ้นจากการมีพันธมิตรทางธุรกิจกับธุรกิจท้องถิ่น ห่วงโซ่อุปทานในการเปิดตลาดมีโอกาสสร้างผลกำไรจากการที่ธุรกิจมีต้นทุนที่ต่ำลงและมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น (Wandebori, Steenhuis, & Groen, 2018) แต่อีกมุมหนึ่งนักวิจัยได้ให้ความหมายของการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์หมายถึงศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่เป็นกิจกรรมในการร่วมมือกันในการใช้ทรัพยากรร่วมของ

พันธมิตร โดยที่เป็นการใช้ร่วมกันทำให้เกิดเป็นกลยุทธ์ หรือจุดเด่นขึ้นมาโดยมีเครือข่ายพันธมิตร และการจัดการความรู้ของความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ความรู้ใหม่ มุมมองใหม่ ประสบการณ์ใหม่

ความสามารถในการจัดการนวัตกรรม

ความสามารถด้านนวัตกรรมเป็นความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและองค์ความรู้ไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ กระบวนการและระบบอันเป็นประโยชน์ กับกิจการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่อง (Lawson & Samson, 2011) หรือทั้งนี้ความสามารถด้านนวัตกรรมนั้นสามารถอธิบายได้หลายมิติ ทั้งกลยุทธ์ที่ส่งเสริมด้านนวัตกรรม พฤติกรรมองค์กร กระบวนการทำงาน สินค้าและการแสวงหาตลาดใหม่หรือในแง่ของวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม ความสามารถและทรัพยากรการบริหารจัดการความคิดสร้างสรรค์ โครงสร้างและระบบขององค์กร บรรยากาศในการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร (Zhou & Li, 2010) อีกทั้งในแง่ของการดำเนินธุรกิจนั้นอาจมีการเผชิญกับสถานะการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ การพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรมนั้นช่วยส่งเสริมให้ประสิทธิภาพทางการแข่งขันของกิจการเพิ่มสูงขึ้น จากการพัฒนากระบวนการสินค้าและบริการที่เหนือกว่าคู่แข่งในอุตสาหกรรม (Leskovar-Spacapan & Bastic, 2007) แต่อีกมุมหนึ่งนักวิจัยได้ให้ความหมายของความสามารถในการจัดการนวัตกรรม หมายถึง องค์กรส่งเสริมให้ระบบการทำงานและกระบวนการภายในองค์กรมีการพัฒนาการสร้างสรรค์พัฒนาช่องทางการตลาดใหม่ที่หลากหลายที่เป็นนวัตกรรมทางการตลาดเป็นการยกระดับคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในการสร้าง การมีความคิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่การเปลี่ยนแปลงยอมรับความคิดและวิธีการทำงานใหม่การยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

การสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขัน

ในยุคปัจจุบันระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการเชื่อมต่อระหว่างพนักงาน ผู้จัดการวัตถุดิบลูกค้ารวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ธุรกิจหรือผู้ผลิตจึงเข้าสู่ตลาดที่เป็นตลาดโลกก่อให้เกิดความท้าทายในทุกภาคส่วน รวมถึงทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการสร้างสรรคคุณค่าร่วมกันแนวคิดนี้จึงมุ่งเน้นที่ตัวผลิตภัณฑ์เป็นหลัก (Greer, Lusch, & Vargo, 2015) อย่างไรก็ตามธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับทักษะ ความชำนาญและความรู้ของนักการตลาดในการเลือกใช้และวางแผนส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยการใช้กระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างธุรกิจกับลูกค้าเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและนำไปสู่ผลการดำเนินงานขององค์กร (Vargo & Lusch, 2004) แต่อีกมุมหนึ่งนักวิจัยได้ให้ความหมายของการสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขันหมายถึงการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างองค์กรกับลูกค้าในการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรกับลูกค้าในการสร้างสรรค์ การสื่อสารหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กร ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของลูกค้าในการแลกเปลี่ยนข้อเสนอที่มีคุณค่าให้กับลูกค้าและองค์กรโดยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

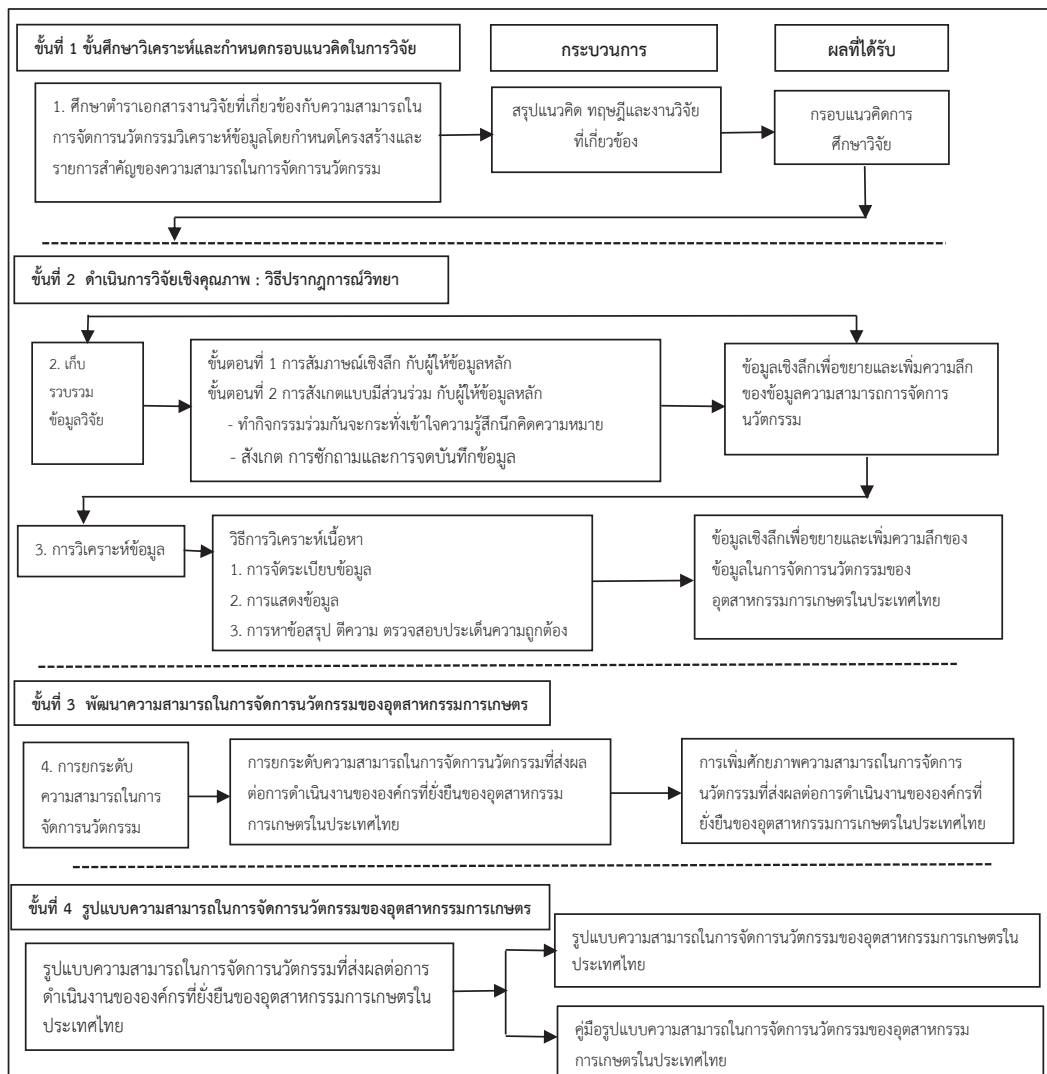
ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน

การวัดผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนมีวัตถุประสงค์ในการวัดคือมีระบบวัดผลการดำเนินงานขององค์กรแนวใหม่เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการวัดผลการดำเนินงานทางการเงิน และวัดผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน โดยการเพิ่มให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรมากขึ้น (Anthony & Govindarajan, 2007; Freeman & Velamuri, 2006) อย่างไรก็ตาม ระบบการวัดผลการดำเนินงานขององค์กรที่

มีประสิทธิภาพสามารถวัดผลได้อย่างองค์รวมทั้ง 2 ด้าน ได้แก่การวัดผลทางด้านเศรษฐกิจที่มีตัววัดเช่น อัตราส่วนทางการเงิน ความสามารถในการสร้างกำไร การเติบโตของส่วนแบ่งทางการตลาด และการวัดผลทางด้านการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนได้เสียขององค์กร ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า ความพึงพอใจของพนักงาน ผลประกอบการด้านสังคม และ

ผลประกอบการด้านสิ่งแวดล้อม (Santos & Brito, 2012) แต่อีกมุมหนึ่งนักวิจัยได้ให้ความหมายของผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนหมายถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงานขององค์กรที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตจากการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรในด้านการวัดผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงินและผลการดำเนินงานที่ไม่เป็นตัวเงิน

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีวิทยาแบบปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ ความจริงจากการศึกษาปรากฏการณ์และประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ โดยมุ่งทำความเข้าใจความหมาย ประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบเป็นหลัก (Podhisita, 2013) ตลอดจนความรู้ ของความสามารถในการจัดการนวัตกรรมของอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย โดยดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย ผู้วิจัยเลือกประชากรตัวอย่างในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความหลากหลายที่ให้มุมมองและการตอบคำถามที่สามารถตอบได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีคุณสมบัติต่างๆ ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษาได้ (Podhisita, 2013) และกำหนดเกณฑ์การเลือก ดังนี้ (1) เป็นผู้บริหารระดับสูงในอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทยที่มีนวัตกรรมทางอุตสาหกรรมการเกษตร และ (2) เป็นผู้บริหารของขนาดกิจการที่มีความหลากหลายมีความแตกต่างกันตามจำนวนพนักงานคือ จำนวน 50-100 คน จำนวน 101-300 คน และจำนวนมากกว่า 300 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยวิธีวิทยาแบบปรากฏการณ์วิทยา ตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาตามแนวทางของ Heidegger (1962) ที่เน้นการหาความหมายโดยการมองผ่านจากสิ่งที่ปรากฏ ไปยังความหมายที่อยู่เบื้องหลังของสิ่งนั้น โดยมุ่งทำความเข้าใจความหมาย ประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบเป็นหลัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเครื่องมือที่สำคัญเพื่อช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าพิสูจน์ว่าข้อมูลนั้นได้มาถูกต้องหรือไม่โดยการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล และแหล่งที่มาเพื่อนำมาพิจารณาในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Chantavanich, 2013) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลเป็นการใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งภายใต้วิธีการเดียวกันด้วยการสัมภาษณ์ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล คือการใช้วิธีการเก็บข้อมูลมากกว่า 1 วิธี โดยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเป็นการยืนยันและหาข้อมูลเพื่อความชัดเจน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากบทความเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโดยใช้แนวคิดความสามารถในการจัดการนวัตกรรมของอุตสาหกรรมการเกษตรเพื่อให้ทราบถึงความหมายและหลักการของแนวคิดนี้ โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้ ขั้นตอนหนึ่ง ดำเนินการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย ขั้นตอนที่สอง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลายโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่สาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นผู้ที่ออกแบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างทำหน้าที่ในการสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่สี่ การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลโดยใช้นามสมมุติของผู้ให้ข้อมูลหลักโดยไม่เปิดเผยชื่อจริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบด้วย (1) การจัดระเบียบข้อมูล เป็นการทำให้ข้อมูลมีความเป็นระบบเพื่อสะดวกในการจัดเก็บและนำไปใช้งานสามารถแบ่งเป็นการจัดระเบียบทางกายภาพข้อมูล (2) การแสดงข้อมูล เป็นการนำเอา

ข้อมูลที่ใส่รหัสแล้วนั้นกลับเข้ามารวมกันใหม่ให้เป็นกลุ่ม โดยจำแนกตามประเด็นหัวข้อในการวิเคราะห์ (3) การหาข้อสรุป ดีความ และตรวจสอบประเด็นความถูกต้องของผลงานวิจัย และ (4) การนำเสนอผลการวิจัยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และเรียบเรียงเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Podhisita, 2013)

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัต

ลักษณะด้านศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัต แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาด้านศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัตเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นเปลี่ยนแปลงในลักษณะเชิงพลวัต หรือกระแสโลกาภิวัตน์จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เรียกว่าเชิงพลวัต ศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัตมีการพัฒนาโดยทำการสร้างบรรยากาศความคิดสร้างสรรค์ให้พนักงานให้กล้าคิด กล้าเสนอความคิดเห็นที่แปลกใหม่ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้โอกาสทำสิ่งใหม่ๆ และสามารถทำการเสริมทักษะ เสริมความคิดและเครื่องมือต่างๆ ด้วยการพัฒนาบุคลากรด้วยการอบรมสัมมนาต่างๆ หรือการไปร่วมมือกับหน่วยวิจัยต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ให้กับบุคลากรขององค์กร

2. การจัดการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลาย

ลักษณะการจัดการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลาย แสดงให้เห็นว่า การจัดการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายมีการใช้เทคโนโลยีโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิต เพื่อให้การทำงานคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบ ชิ้นส่วนของเครื่องจักร และการควบคุมการผลิต รวมถึงการนำเทคโนโลยีมา ปรับปรุงคุณภาพของการทำงานให้ดีขึ้น หรือแม้กระทั่งช่วยลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของ

แรงงานและวัสดุสิ้นเปลือง แต่ยังคงรักษาหรือเพิ่มคุณภาพในการทำงานและการให้บริการลูกค้าที่ดีขึ้น

3. ศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์

ลักษณะศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์ความยืดหยุ่นในความร่วมมือทรัพยากรของธุรกิจโดยเป็นการร่วมมือกันในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการผลิตและการลดของเสียให้น้อยลงที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งต้นทุนการผลิตที่ลดลงและสัดส่วนกำไรที่จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้การจัดการความรู้ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ โดยการต้องทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์กับพันธมิตรใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือสร้างสรรค์งานที่แตกต่างไปจากเดิมเพื่อเป็นตัวเลือกที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้บริโภคในตลาดการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นอีกทั้งยังมีการนำความรู้ใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ใหม่มาแบ่งปันกันเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน มีการรวบรวมองค์ความรู้ใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ใหม่อย่างเป็นระบบหรือที่เรียกว่า ระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และความคิดเห็น โดยผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลระหว่างองค์กรหรือระหว่างพันธมิตรได้อย่างทั่วถึง

4. ความสามารถในการจัดการนวัตกรรม

ลักษณะความสามารถในการจัดการนวัตกรรม เป็นการสร้างสิ่งใหม่ๆ แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการจัดการนวัตกรรมโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการข้อมูลเพื่อการคาดการณ์และการวางแผน การใช้ความรู้จากกระบวนการ ผลักดันส่งเสริมอุตสาหกรรมให้เป็นแหล่งผลิตและแหล่งแปรรูป นอกจากนี้การส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสินค้าเกษตรไปสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร

ชนิดใหม่ รวมถึงวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า ได้แก่ การสร้างแบรนด์หาทางเลือกใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมและตั้งรับให้กับภาคอุตสาหกรรมการผลิตในการส่งออกสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศ และมีบรรทัดฐานที่สร้างสรรค์ เป็นบรรทัดฐานที่มีการออกแบบโดยอาศัยเทคโนโลยีและแนวคิดสร้างสรรค์ ความแตกต่าง ความไม่เหมือนใครและยากต่อการลอกเลียนแบบ

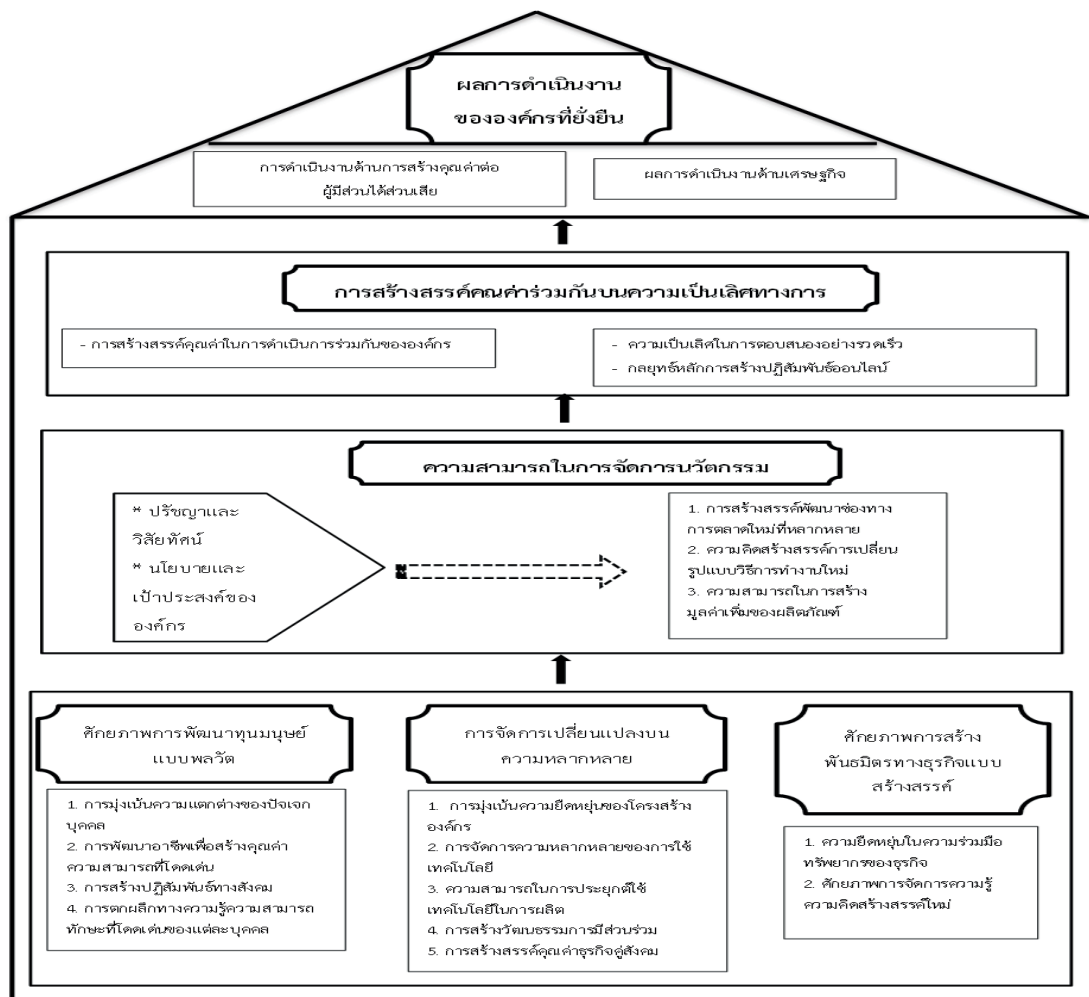
5. การสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขัน

ลักษณะการสร้างคุณค่าเพื่อความเป็นเลิศในการแข่งขัน สรุปได้ 2 ประเด็น คือ (1) การสร้างสรรค์คุณค่าในการดำเนินการร่วมกันขององค์กร และ (2) ความเป็นเลิศในการตอบสนองอย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นว่าการสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขัน โดยการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลต่างๆ ระหว่างกันโดยปฏิบัติการบนออนไลน์ ในการสร้างความสัมพันธ์สร้างบทสนทนาบนโลกออนไลน์ ในการแสดงความคิดเห็นและทัศนคติของลูกค้า สร้างแนวคิดรูปแบบการของสังคมแนวใหม่ที่มีการสร้างพลังที่ยิ่งใหญ่บนสื่อสังคมออนไลน์ ทำในรูปแบบบูรณาการ และมีการจัดทำอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการนำกลยุทธ์และเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างลูกค้าผสมผสานกันกับแนวคิดขององค์กรร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาสินค้าหรือบริการที่ตรงตามความต้องการของทั้งสองฝ่ายผ่านการปฏิสัมพันธ์รวมถึงการสนทนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการตอบสนองอย่างรวดเร็วก็เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่เน้นการบูรณาการความต้องการ การรับฟังความคิดเห็นต่างๆ การนำข้อเสนอแนะความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับจากลูกค้าผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ มาพิจารณาและปรับปรุงหรือแก้ไขให้เห็นอย่างชัดเจน

6. ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน

ลักษณะผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1) ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ และ 2) ผลการดำเนินงานด้านการสร้างคุณค่าต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แสดงให้เห็นว่า ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนโดยมีการดำเนินการรายได้ในรูปแบบของความสามารถในการทำกำไรที่เป็นรายได้ที่มาจากความสามารถรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดและการเจริญเติบโตของส่วนแบ่งทางการตลาดที่มีการเพิ่มขึ้น ผลการดำเนินงานด้านการสร้างคุณค่าต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นในด้านการขยายฐานลูกค้า รายใหม่ มีการสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าในระยะยาว การสร้างความพึงพอใจความมั่นใจให้กับลูกค้า มีการปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมที่สุด การควบคุมดูแลสินค้าให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน

จากการวิจัย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยโดยมีรูปแบบองค์ประกอบหลัก 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของความสามารถในการจัดการนวัตกรรม ประกอบด้วย (1) ศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัต (2) การจัดการการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลาย และ (3) ศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์ มิติที่ 2 ความสามารถในการจัดการนวัตกรรม ประกอบด้วย (1) การสร้างสรรค์พัฒนาช่องทางทางการตลาดใหม่ที่หลากหลาย (2) ความคิดสร้างสรรค์การเปลี่ยนรูปแบบวิธีการทำงานใหม่ และ (3) ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ และ มิติที่ 3 ผลลัพธ์ของความสามารถในการจัดการนวัตกรรม ประกอบด้วย (1) การสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขัน และ (2) ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน สามารถสรุปได้ดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 รูปแบบความสามารถในการจัดการนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางความสามารถในการจัดการนวัตกรรมนำไปสู่การสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการจัดการนวัตกรรมสำหรับอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย มีดังนี้

1. ศักยภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัตมีความสำคัญและมีผลต่อความสามารถในการจัดการนวัตกรรม เพราะอุตสาหกรรมนั้นทราบถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภาวะในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเปลี่ยนแปลงในลักษณะเชิงพลวัตธุรกิจต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

อย่างยั่งยืนองค์กรธุรกิจต้องหันมาให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์เป็นรายปัจเจกบุคคลเพิ่มมากขึ้นในลักษณะเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัตมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กับ Protogerou, Caloghirou, and Lioukas (2012) ที่แสดงให้เห็นว่า การลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นการลงทุนทรัพยากรที่สำคัญที่สุด โดยเป็นการลงทุนในตัวบุคคลจากการได้รับการฝึกฝน การเรียนรู้จากทักษะการทำงาน การเพิ่มประสบการณ์ เป็นการสะสมศักยภาพทุนมนุษย์ในบุคคลซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มคุณค่าของผลผลิต และผลการดำเนินงานของ

องค์กร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Putri and Aprilia (2018) ที่แสดงให้เห็นว่าการที่องค์กรการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการทรัพยากรบุคคลการทำงานในองค์กรที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้นนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรด้วยการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้และทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานตามตำแหน่งและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานของตนและสามารถปฏิบัติงานทดแทนในตำแหน่งอื่นๆ ได้

2. การจัดการการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายมีความสำคัญและมีผลต่อความสามารถในการจัดการนวัตกรรม เพราะการจัดการการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการองค์กรที่มุ่งเน้นความยืดหยุ่นขององค์กร โดยความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการองค์กรที่มีความหลากหลายของบุคลากร อุปกรณ์การทำงานและเทคโนโลยีต่างๆ ในการผลิต มีการต้องเพิ่มขีดความสามารถและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jammeh (2018) ที่แสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมองค์กรจะความสำเร็จได้ต้องมีกระบวนการการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่มีประสิทธิภาพอันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรมีการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kennedy (2018) ที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการบริหารนวัตกรรมที่ผู้บริหารต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใหม่ๆ

3. ศักยภาพการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์มีความสำคัญและมีผลต่อความสามารถในการจัดการนวัตกรรม เพราะการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจแบบสร้างสรรค์ โดยมีการส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างบริษัทที่เป็นพันธมิตรในการใช้ทรัพยากรร่วมกันโดยการได้เทคโนโลยีหรือความรู้ความสามารถที่ขาดอยู่มาช่วยเสริม หรือการได้ความรู้หรือประโยชน์

จากความรู้ที่เดิมได้ถูกเติมเต็มและนำมาใช้ประโยชน์ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ หรือความคิดสร้างสรรค์ใหม่ เข้าสู่ตลาดรวมถึงการเป็นพันธมิตรธุรกิจกับองค์กรไม่แสวงหากำไร ทำให้เราสามารถเข้าถึงผลงานวิจัยหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าการต้องใช้เงินทุนไปซื้อเทคโนโลยีมาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Byun, Sung, and Park (2018) ที่พบว่า ความร่วมมือในการดำเนินธุรกิจในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการดำเนินธุรกิจ การให้การสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ต้องอาศัยทั้งอุปกรณ์และระบบเทคโนโลยี เกี่ยวเนื่องมากมาย ถ้าธุรกิจไม่มีการใช้กลยุทธ์การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจจะทำให้ธุรกิจขาดทรัพยากร เนื่องจากทรัพยากรด้านเทคโนโลยีจะต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมากศาล ดังนั้น การอาศัยพันธมิตรในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้รวมถึง กลุ่มลูกค้านั้นจึงมีความสำคัญอย่างมากในการขยายธุรกิจและการอยู่รอด

4. ความสามารถในการจัดการนวัตกรรมมีความสำคัญและมีผลต่อการสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขัน เพราะเป็นวิธีการที่มาจากแนวคิดใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการหรือลูกค้าให้มากที่สุดเพื่อเพิ่มมูลค่าของการสินค้าหรือบริการให้มีความโดดเด่นที่เหนือคู่แข่งโดยอาศัยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มในสินค้าหรือการบริการ วิธีการใช้และการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น อาจอยู่ในรูปของตัวสินค้าหรือบริการก็ได้ หรือเป็นวิธีการหรือกระบวนการใหม่ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิตและการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นโดยเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Olson, Slater, Hult, and Olson (2018) การที่ผู้บริหารมีส่วนสำคัญมากต้องตัดสินใจในการกำหนดทิศทางของธุรกิจตนเอง มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานอย่างไรบ้าง

ค้นหาจุดขาย จุดเด่นของตนเอง ให้ความสำคัญกับลูกค้าที่มีความจงรักภักดี เพิ่มการบริการลูกค้าที่ดี โดยเฉพาะลูกค้ากลุ่มเดิม โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยจะเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shu, Zhou, Xiao, and Gao (2016) ที่พบว่า ธุรกิจต้องนำเสนอผลิตภัณฑ์ในลักษณะที่ไม่เหมือนใคร (unique bundles) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ ซึ่งจะมีผลต่อการเลือกและความพึงพอใจของลูกค้า

5. ความสามารถในการจัดการนวัตกรรมมีความสำคัญและมีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน เพราะการนำนวัตกรรมมาพัฒนาและปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการรวมถึงการสร้างความแตกต่างเพิ่มบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า โดยเน้นการอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ อีกทั้งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ได้จากการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ด้านเทคโนโลยี ช่วยให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและที่สำคัญได้มาซึ่งผลกำไรของธุรกิจที่เพิ่มขึ้นหรือผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Santos and Brito (2012) ที่พบว่า การวัดผลทางด้านเศรษฐกิจที่มีตัววัดเช่น อัตราส่วนทางการเงิน ความสามารถในการสร้างกำไร การเติบโตของส่วนแบ่งทางการตลาดและการวัดผลทางด้านการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า ความพึงพอใจของพนักงาน และผลประกอบการด้านสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Takahashi, Bulgacov, Semprebon, and Giacomini (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่าองค์กรที่มีความสามารถในการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนวิธีการทางการตลาดทางตรงเชิงรุกมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

6. การสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขันมีความสำคัญและมีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน เพราะอุตสาหกรรมให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าเพื่อความเป็นเลิศในการแข่งขัน เป็นกลยุทธ์และเป็นแนวคิดรูปแบบการของสังคมแนวใหม่ที่จะทำให้การขับเคลื่อนขององค์กรทำให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมกันบนความเป็นเลิศทางการแข่งขันทั้งในด้านการสร้างสรรค์คุณค่าในการดำเนินการร่วมกันขององค์กร และความเป็นเลิศในการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เพื่อทำให้เกิดผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotler and Armstrong (2014) กลยุทธ์การแข่งขันการตลาดแบบใหม่คือธุรกิจสามารถเป็นผู้มีการสร้างคุณค่าที่ดีเยี่ยมให้แก่ลูกค้าเน้นบริการที่ประทับใจกับกลุ่มลูกค้าของตนเอง การใช้กลยุทธ์สร้างคุณค่านี้ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมโครงสร้างองค์กรระบบและกระบวนการทั้งในการดำเนินงานและการบริหารเป็นกลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์อันยาวนานกับลูกค้าองค์กรให้ความสำคัญกับลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มีนโยบายเร่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมของอุตสาหกรรมการเกษตรไทยโดยมีการเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมเอกชนตลอดจนสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการทำงานของภาคเอกชนภาคเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมที่ตรงตามความต้องการของภาคเอกชนอย่างแท้จริง ดังนั้นภาครัฐจึงควรให้สนับสนุนความสามารถในการจัดการนวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทยมากขึ้นต่อไป

1.2 มีการวางแผนและกำหนดความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในระดับองค์กร โดยจัดให้มีส่วนงานที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการนวัตกรรมองค์กรของอุตสาหกรรม

การเกษตรเพื่อให้การดำเนินงานเกิดขึ้นในระยะยาว โดยผู้รับผิดชอบหลักอาจเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กร และอำนาจการให้เกิดการดำเนินการกับพันธมิตรทั้งภายในและภายนอก ปรับปรุงระดับของความร่วมมือและการสื่อสารไปในระดับสากล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการ

2.1 เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารมีการวางแผนนำหลักการพัฒนาคุณภาพการพัฒนาทุนมนุษย์แบบพลวัตมาใช้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลในเชิงบวกต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืนโดยอาจเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการมุ่ง

เน้นความแตกต่างของแต่ละบุคคล การพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างความสามารถที่โดดเด่นของบุคลากร รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อเป็นการหาช่องว่างในการการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

2.2 เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารมีการบริหารจัดการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายซึ่งทำให้ผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมุ่งเน้นไปที่ความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์กร การจัดการความหลากหลายของการใช้เทคโนโลยีต่างๆ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิตรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรและการสร้างระบบการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต

References

- Anthony, R. N., & Govindarajan, V. (2007). *Management control systems* (12th ed.). McGraw-Hill.
- Byun, J., Sung, T.-E., & Park, H.-W. (2018). A network analysis of strategic alliance drivers in ICT open ecosystem: With focus on mobile, cloud computing, and multimedia. *Multimedia Tools and Applications*, 77(12), 14725-14744.
- Chantavanich, S. (2013). *Qualitative research methods* (21st ed.). Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Craciun, E. (2015). Human capital – A quality factor for the competitiveness of IT companies. *Manager Journal*, 21(1), 44-51.
- Crook, T. R., Todd, S. Y., Combs, J. G., Woehr, D. J., & Ketchen, D. J., Jr. (2011). Does human capital matter? A meta-analysis of the relationship between human capital and firm performance. *Journal of Applied Psychology*, 96(3), 443-456.
- Daniela, P. A. (2014). Competitive advantage in the enterprise performance. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 23(1), 524-531.
- Freeman, R. E., & Velamuri, S. R. (2006). A new approach to CSR: Company stakeholder responsibility. in A. Kakabadse & M. Morsing (Eds.), *Corporate social responsibility: reconciling aspiration with application* (pp. 9-23). Palgrave Macmillan.

- Gomes, G., & Wojahn, R. M. (2017). Organizational learning capability, innovation and performance: Study in Small and Medium-sized Enterprises (SMEs). *Revista de Administração*, 52(2), 163-175.
- Greer, C. R., Lusch, R. F., & Vargo, S. L. (2015). A service perspective: Key managerial insights from Service-Dominant (S-D) logic. *Organizational Dynamics*, 45(1), 28-38.
- Hazell, P., & Wood, S. (2008). Drivers of change in global agriculture. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1491), 495-515.
- Heidegger, M. (1962). *Being and time* (J. Macquarrie & E. Robinson, Trans.). Blackwell.
- Jammeh, A. (2018). *Organizational innovations that stick: Best practices in sustainable organizational change*. Doctoral Dissertation of Business Administration, University of South Florida.
- Jones, G. R. (2004). *Organizational theory, design, and change* (5th ed.). Pearson.
- Kennedy, C. (2018). *Innovation adoption: Adopting change management techniques to positively impact new product diffusion*. Master Thesis of Science (Engineering Management), University of Minnesota.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2014). *Principle of marketing* (15th ed.). Pearson.
- Lawson, B., & Samson, D. (2011). Developing innovation capability in organizations: A dynamic capabilities approach. *International Journal of Innovation Management*, 5(3), 377-400.
- Leskovaara-Spacapan, G., & Bastic, M. (2007). Differences in organizations' innovation capability in transition economy: Internal aspect of the organizations' strategic orientation. *Technovation*, 27(9), 533-546.
- Mehta, C., & Gupta, P. (2014). Sculpting future leaders: An intrapreneurial approach. *Global Journal of Finance and Management*, 6(4), 313-320.
- Ministry of Industry, The office of Industrial Economic. (2017). *Development plan Industry potential, fiscal year 2017*. Retrieved from <http://reg3.diw.go.th/policy/wp-content/uploads/2017/08/DOWNLOAD-1.pdf> [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2017). *Summary of draft the twelfth national economic and social development plan (2017-2021)*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=9517 [In Thai]
- Olson, E. M., Slater, S. F., Hult, G. T. M., & Olson, K. M. (2018). The application of human resource management policies within the marketing organization: The impact on business and marketing strategy implementation. *Industrial Marketing Management*, 69(2), 62-73.

- Organization for Economic Co-operation and Development. (2022). *OECD-FAO agricultural outlook 2022-2031*. Retrieved from <https://www.oecd.org/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-19991142.htm>
- Podhisita, C. (2013). *Science and art qualitative research* (6th ed.). Amarin Printing. [In Thai]
- Protopogerou, A., Caloghirou, Y., & Lioukas, S. (2012). Dynamic capabilities and their indirect impact on firm performance. *Industrial and corporate change*, 21(3), 615-647.
- Putri, F., & Aprilia, M. P. (2018). *Dynamic capabilities strategy for sustainability development in print media management*. Retrieved from https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2018/49/e3sconf_icsolca2018_08013.pdf
- Santos, J. B., & Brito, L. A. L. (2012). Toward a subjective measurement model for firm performance. *Brazilian Administration Review*, 9(6), 95-117.
- Shu, C., Zhou, K. Z., Xiao, Y., & Gao, S. (2016). How green management influences product innovation in China: The role of institutional benefits. *Journal of Business Ethics*, 133(3), 471-485.
- Takahashi, A. R. W., Bulgacov, S., Semperebon, E., & Giacomini, M. M. (2017). Dynamic capabilities, marketing capability and organizational performance. *Brazilian Business Review*, 14(5), 466-478.
- Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to a new dominant logic for marketing. *Journal of Marketing*, 68(1), 1-17.
- Wandebori, H., Steenhuis, H. J., & Groen, A. J. (2018). Exploring stakeholders' support in international equity placement strategic alliance. *Gadjah Mada International Journal of Business*, 20(2), 205-228.
- Zhou, K. Z., & Li, C. B. (2010). How strategic orientations influence the building of dynamic capability in emerging economies. *Journal of Business Research*, 63(3), 224-231.

การวิเคราะห์อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรต่อมูลค่ากิจการ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ฐิติพร พระโพธิ์¹ มนตรี ช่วยชู² วรกร แซ่มเมืองปัก³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำหรับบริษัทจดทะเบียนปี 2560 โดยศึกษาการเปิดเผยข้อมูลจากรายงานประจำปี (แบบ 56-1) งบการเงินประจำปี หมายเหตุประกอบงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 468 บริษัท ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างแบบ Multiple Indicators and Multiple Causes (MIMIC) Model

ผลการวิจัยพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อการจัดการกำไร และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่ากิจการ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ -0.14 และ เท่ากับ 0.29 ตามลำดับ เนื่องจากคณะกรรมการถือเป็นกลไกสำคัญในการการขับเคลื่อนและกำกับดูแลกิจการให้มีผลประกอบการที่ดีในระยะยาว เมื่อบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะช่วยให้บริษัทลดโอกาสในการจัดการกำไรลงได้และช่วยเพิ่มมูลค่ากิจการ ดังนั้นบริษัทควรให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพราะจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับบริษัท และการจัดการกำไรมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อมูลค่ากิจการ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ -0.93 แสดงว่าบริษัทที่ปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะลดการจัดการกำไรให้น้อยลงและสามารถสร้างมูลค่าให้กับบริษัท

คำสำคัญ: การกำกับดูแลกิจการที่ดี; การจัดการกำไร; มูลค่ากิจการ; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ฐิติพร พระโพธิ์, มนตรี ช่วยชู และวรกร แซ่มเมืองปัก. (2565). การวิเคราะห์อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 716-730.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900, ประเทศไทย
อีเมล: amthi18@gmail.com

^{2,3} คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

The Influence Analysis of Corporate Governance and Earnings Management on Firm Value of Listed Companies on The Stock Exchange of Thailand

Thitiporn Prapho¹ Montree Chuaychoo² Worakorn Chammuangpak³

Abstract

This research article aims to the influence analysis of corporate governance and earnings management that affect the firm value of listed companies on The stock exchange of Thailand. was conducted through corporate governance disclosure in accordance with the notification of The Securities & Exchange Commission, Thailand on the corporate governance code for listed companies in 2017. The study was conducted using the information disclosure from an annual report (Form 56-1), financial statement, and footnotes to the financial statements of 468 companies listed on The Stock Exchange of Thailand, for quantitative study and analysis by using Multiple Indicators and Multiple Causes (MIMIC) Model.

The findings from the study showed corporate governance code possessed a negative direct effect on earnings management and a positive direct effect on firm value with the path coefficient equal to -0.14 and 0.29 respectively, board of directors is an important mechanism for driving and corporate governance of the business for good long-term performance. intensive disclosure of corporate governance could reduce the effort of earnings management and increase firm value. Therefore, companies should give importance to corporate governance disclosure as it helps build credibility and trust in companies. and earnings management possessed a negative direct effect on firm value with the path coefficient equal to -0.93 . the better corporate governance, the fewer earnings management, and enhancing of the firm's value.

Keywords: Corporate Governance; Earnings Management; Firm Value; The Stock Exchange of Thailand

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Prapho, T., Chuaychoo, M., & Chammuangpak, W. (2022). The influence analysis of corporate governance and earnings management on firm value of listed companies on The Stock Exchange of Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 716-730.

¹ Doctor of Philosophy Program in Accountancy, Sripatum University
2410/2 Phahonyothin Road, Sena Nikhom, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand
E-mail: amthi18@gmail.com

^{2,3} School of Accountancy, Sripatum University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การกำกับดูแลกิจการที่ดี (corporate governance--CG) เป็นการบริหารจัดการบริษัทที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อผู้ถือหุ้น และค่านึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (Puangyanee, 2018) ซึ่งบริษัทต่างๆ มีแนวทางและรูปแบบการปฏิบัติที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหารแต่ละบริษัทในการออกนโยบายด้านการปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดี การเปิดเผยข้อมูลด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารแต่ละบริษัทจะต้องเป็นผู้กำหนดลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล การศึกษาของ Thanjunpong (2015) พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานจะเห็นได้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสำคัญต่อบริษัท ปี 2545 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เริ่มรณรงค์และส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการกำกับดูแลกิจการที่ดี และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้ออกหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียนปี 2560 (corporate governance code--CG code) เพื่อเป็นหลักให้คณะกรรมการบริษัทนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลกิจการ โดยหลักของ CG code ประกอบด้วย 8 หมวด ดังนี้ (1) ตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการในฐานะผู้นำองค์กรที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน (2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน (3) เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ (4) สรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูงและการบริหารบุคลากร (5) ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ (6) ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม (7) รักษาความน่าเชื่อถือทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูล และ

(8) สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น (The Securities and Exchange Commission, 2017) โดยมุ่งหวังให้เกิดการสร้างคุณค่าแก่กิจการอย่างยั่งยืนในด้านโครงสร้างความสัมพันธ์และแนวปฏิบัติเพื่อสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของคณะกรรมการ (Jantadej, 2018)

งานวิจัยนี้ได้พบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพื่อการสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืน เนื่องจากกิจการและผู้ลงทุนต้องการผลประโยชน์ที่ดี สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ และมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลรอบข้างเพื่อให้กิจการสามารถเติบโตได้ในระยะยาว (The Securities and Exchange Commission, 2017) คณะกรรมการบริษัทซึ่งเป็นผู้นำหรือผู้รับผิดชอบสูงสุดนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลกิจการ บทบาทและการทำหน้าที่ของคณะกรรมการถือเป็นกลไกสำคัญในการการขับเคลื่อนและกำกับดูแลกิจการให้มีผลประโยชน์ที่ดีในระยะยาว ลดการจัดการกำไรและเป็นที่น่าเชื่อถือของผู้ถือหุ้น ผู้มีส่วนได้เสีย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปร

1.1 การกำกับดูแลกิจการที่ดี ประกอบด้วย

- (1) การตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการในฐานะผู้นำองค์กรที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน (2) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน (3) การเสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ

(4) การสรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูงและการบริหารบุคลากร (5) การส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ (6) การดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม (7) การรักษาความน่าเชื่อถือทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูล และ (8) สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น (The Securities and Exchange Commission, 2017)

1.2 การจัดการกำไร ผู้วิจัยคำนวณการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหาร (Jones, 1991) เนื่องจากการศึกษางานวิจัยในอดีต เช่น Dechow, Sloan, and Sweeney (1995) แสดงให้เห็นว่าตัวแบบดังกล่าวเป็นตัวแบบที่ดีที่สุดในการทดสอบรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหาร

1.3 มูลค่ากิจการ ประกอบด้วย (1) อัตราผลตอบแทนเกินปกติสะสม (2) อัตรากำไรต่อหุ้น (3) มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ และ (4) อัตราส่วนวัดผลการดำเนินงาน

2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 773 บริษัท (The Stock Exchange of Thailand, 2019) จำนวนดังกล่าวไม่รวมกลุ่มหลักทรัพย์ในตลาด เอ็ม เอ ไอ เนื่องจากเป็นแหล่งระดมทุนของธุรกิจขนาดกลางและเล็ก กลุ่มธุรกิจการเงิน เนื่องจากกลุ่มธุรกิจการเงินมีกฎหมายและหลักเกณฑ์เฉพาะในการกำกับดูแลจึงอาจทำให้มีข้อมูลที่แตกต่างไปจากบริษัทอื่นในตลาดหลักทรัพย์ (Chamnong, Pajongwong, & Svetalekh, 2021) กลุ่มกองทุนต่างๆ และบริษัทที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน ดังนั้น จำนวนประชากรคงเหลือทั้งหมดจำนวน 468 บริษัท และผู้วิจัยใช้ตัวอย่าง จำนวน 468 บริษัท

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ เฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา รอบระยะเวลาบัญชีปี 2561

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. หน่วยงานกำกับดูแลสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการกำกับดูแลกิจการที่ดีให้กิจการมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถควบคุมการจัดการรายงานทางการเงินให้มีความน่าเชื่อถือและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน

2. นักลงทุน ผู้ถือหุ้น ผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. นักวิชาการและนักวิจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีนำผลการวิจัยไปเสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี และสามารถใช้เป็นกลไกในการควบคุมการจัดการกำไรของผู้บริหาร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2560

ที่ผ่านมาจะใช้หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีในด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ลงทุน โครงสร้างความสัมพันธ์และแนวปฏิบัติเพื่อสร้างความโปร่งใส ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อบริษัทจดทะเบียนที่มีประชาชนเป็นผู้ถือหุ้น ดังนั้นกิจการต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสียและปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้บริษัทสามารถเติบโตและอยู่รอดได้ในระยะยาว ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จึงได้ออกหลัก

การกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2560 (corporate governance code--CG code) เพื่อเป็นหลักให้คณะกรรมการบริษัทนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลกิจการ โดยหลักของ CG code ประกอบด้วย 8 หมวด ดังนี้ (1) ตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการในฐานะผู้บังคับบัญชาที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน (2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน (3) เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ (4) สรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูงและการบริหารบุคลากร (5) ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อ (6) ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม (7) รักษาความน่าเชื่อถือทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูล และ (8) สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น (The Securities and Exchange Commission, 2017) ทั้งนี้การปฏิบัติตาม CG Code อาจเป็นส่วนช่วยให้คณะกรรมการสามารถนำไปอธิบายเกี่ยวกับความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ได้ หากมีกรณีที่เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของคณะกรรมการในภายหลัง (The Stock Exchange of Thailand, 2017)

การจัดการกำไร

การจัดการกำไร (earnings management) เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจเนื่องจากกำไร (earnings) เป็นข้อมูลสำคัญที่นักลงทุน (investors) และบุคคลที่เกี่ยวข้อง (stakeholders) สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความสามารถของกิจการ รวมถึงประเมินหลักทรัพย์ของกิจการนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจผู้บริหารของบริษัทจึงมีแนวโน้มที่จะจัดการกำไรของกิจการให้สูงขึ้น เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการดำเนินงานของบริษัทและกำไรที่สูงขึ้นก็จะเป็น

สิ่งสะท้อนให้เห็นความสามารถของฝ่ายบริหารในการทำให้มูลค่าของบริษัทเพิ่มสูงขึ้นด้วย (Barth, Elliott, & Finn, 1999; Dechow & Skinner, 2000)

มูลค่ากิจการ

ตั้งแต่อดีตมีผู้ทำการศึกษาด้านวิชาการและผลงานวิจัยจำนวนมากที่ให้ความสนใจศึกษาเรื่องของระบบการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กร ผลงานวิจัยต่างก็นิยามความหมายของระบบการวัดผลการปฏิบัติงานองค์กรหรือมูลค่าขององค์กรหรือกิจการที่ค่อนข้างหลากหลายและมีการให้ความหมายที่แตกต่างกันไป มีทั้งแนวความคิดในการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กรในเชิงกลยุทธ์หรือในเชิงการบริหาร แนวคิดที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ก็คือ แนวคิด Balanced Scorecard (Kaplan & Norton, 1996) ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนกลยุทธ์ขององค์กรไปสู่แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้ผ่านมุมมองของระบบการบริหารธุรกิจ 4 ด้านหลัก คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต และด้านกระบวนการดำเนินงานธุรกิจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Elghuweel, Ntim, Opong, and Avison (2017) ได้ศึกษาเรื่อง “Corporate Governance, Islamic Governance and Earnings Management in Oman: A New Empirical Insights from a Behavioural Theoretical Framework” พบว่าบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการจัดการกำไร กล่าวคือบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมน้อยในการจัดการกำไร และพบว่าขนาดของกิจการ เพศของคณะกรรมการไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร นอกจากนี้ Hodgson, Lhaopadchan, and Buakes

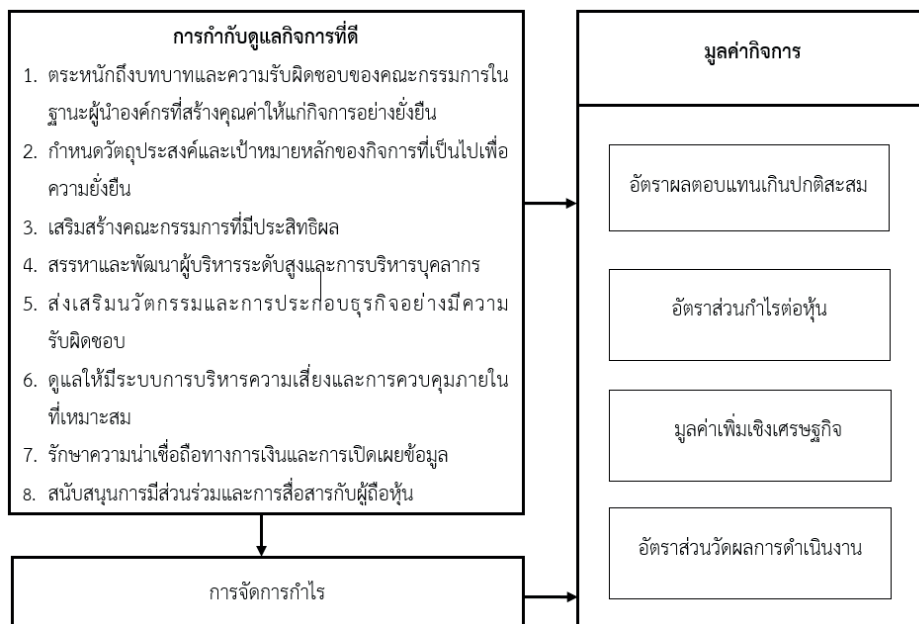
(2011) ได้ศึกษาเรื่อง “How Informative is the Thai Corporate Governance Index? A Financial Approach” และ Hutchinson, Percy, and Erkurtoglu (2008) ได้ศึกษาเรื่อง “An Investigation of the Association Between Corporate Governance, Earnings Management and the Effect of Governance Reforms” พบว่า การปฏิบัติด้านการกำกับดูแลมีความสำคัญต่อการจัดการกำไร โดยเฉพาะความเป็นอิสระของคณะกรรมการ คณะกรรมการตรวจสอบมีความเกี่ยวข้องกับรายการคงค้างที่เป็นดุลพินิจหนึ่งที่ใช้ในการจัดการกำไร

นอกจากนี้ Joubert and Fakhfakh (2014) ได้ศึกษาเรื่อง “The Association Between CEO Incentive Rewards and Earnings Management: Do Institutional Features Matter” พบว่า การกำกับดูแลกิจการและการจัดการกำไรมีความสัมพันธ์กันและเป็นความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างการจัดการกำไรและค่าตอบแทนของ CEO นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่า ประเทศที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นมากขึ้นทำให้มั่นใจว่ามีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและมีคะแนนการกำกับดูแลที่ดีจะไม่ส่งผลกระทบต่อการจัดการกำไรในบริษัท ในขณะที่ Kim, Black, and Jang (2006) พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลการดำเนินงานที่ดีของบริษัท และเป็นโอกาสในการลดการทุจริต ในทางตรงข้ามกับพบว่า ด้านคณะกรรมการบริหาร ความเป็นอิสระของ

คณะกรรมการและความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบมีลักษณะการถือหุ้นแบบกระจุกตัวจะมีแรงจูงใจ ในการจัดการกำไรเพิ่มสูงขึ้น

ในขณะที่ Mansor, Ahmad, Zaluki, and Osman (2013) ได้ศึกษาเรื่อง “Corporate Governance and Earnings Management: A Study on the Malaysian Family and Non-Family Owned PLCs” พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีสามารถควบคุมการจัดการกำไรได้ทั้งจากบริษัทที่มีครอบครัวเป็นเจ้าของและบริษัทที่ไม่ใช่ครอบครัว และ Michelon and Parbonetti (2012) สนับสนุนผลการศึกษาค้างนี้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีด้านขนาดของคณะกรรมการและสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระที่มีต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลให้มูลค่าของบริษัทเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ Phoprachak and Neungvanna (2019) ได้ศึกษาเรื่อง “Influence of Good Corporate Governance Disclosure on the Performance of The Stock Exchange of Thailand Listed Companies” พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง มีการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลและส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น (ROE) กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร และกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม มีการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลและส่งผลต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานข้อที่ 1 การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการกำไร

สมมุติฐานข้อที่ 2 การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่ากิจการ

สมมุติฐานข้อที่ 3 การจัดการกำไรมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่ากิจการ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประเภทการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

2. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 773 บริษัท (The Stock Exchange of Thailand, 2019) จำนวนดังกล่าวไม่รวมกลุ่มหลักทรัพย์ในตลาด เอ็ม เอ ไอ จำนวน

163 บริษัท กลุ่มธุรกิจการเงิน จำนวน 60 บริษัท กลุ่มกองทุนต่างๆ จำนวน 61 บริษัท และบริษัทที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน จำนวน 21 บริษัท ดังนั้นจำนวนประชากรคงเหลือทั้งหมด จำนวน 468 บริษัท และผู้วิจัยใช้ตัวอย่าง จำนวน 468 บริษัท

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี การจัดการกำไรและมูลค่ากิจการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากรายงานประจำปี (แบบ 56-1) งบการเงินประจำปี หมายเหตุประกอบงบการเงิน ในรอบระยะเวลาบัญชี ปี 2561 ของแต่ละบริษัท จากฐานข้อมูล SETSMART วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

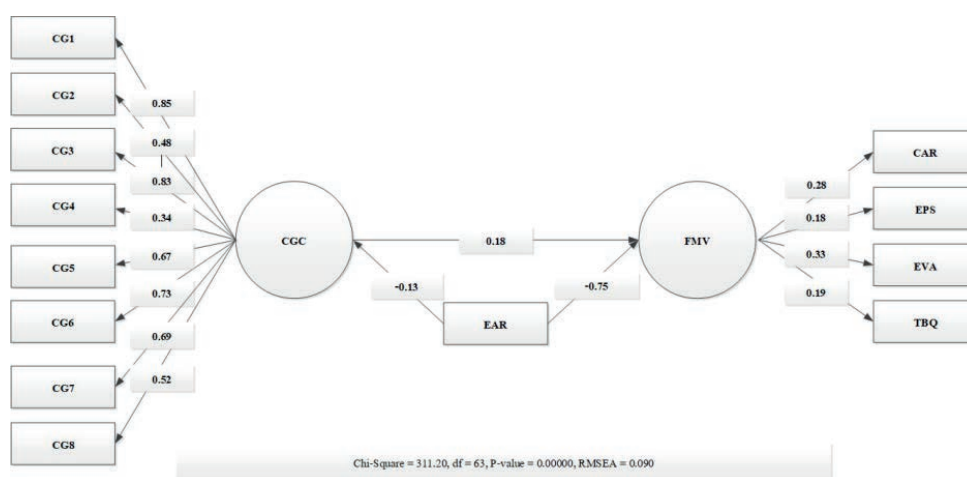
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การบรรยายโดยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model) แบบ Multiple Indicators and Multiple Causes (MIMIC) Model

เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึง

กำหนดอักษรย่อของตัวแปร ดังนี้ การกำกับดูแลกิจการที่ดี (CGC) การจัดการกำไร (EAR) มูลค่ากิจการ (FMV) อัตราผลตอบแทนเกินปกติสะสม (CAR) อัตราส่วนกำไร ต่อหุ้น (EPS) มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ (EVA) และอัตราส่วนวัดผลการดำเนินงาน (TBQ)

ผลการวิจัย

ภาพ 2 โมเดลสมการการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรและมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก่อนปรับโมเดล)

ผลการวิเคราะห์ตามสมมุติฐานมีการปรับโมเดล โดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งตรงกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลโดย

พิจารณาดำเนินปรับโมเดล ปรับโมเดล และทำการปรับพารามิเตอร์ของโมเดลเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ดูตาราง 1) และดังแสดงในภาพ 3

ตาราง 1

ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางค่าความผิดพลาดมาตรฐานของโมเดล

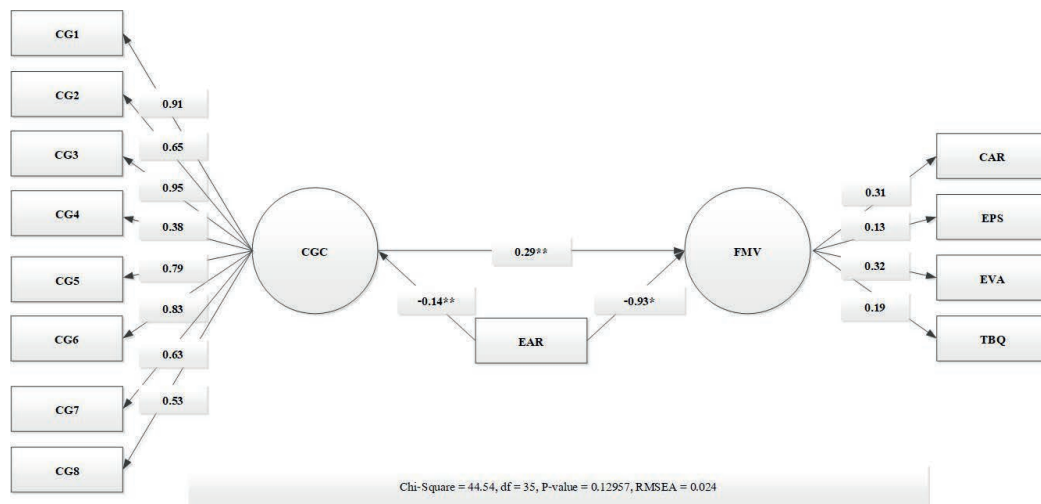
Path Diagram	Path Coefficients	Standard Errors	t-values
GAMMA			
CGC → FMV	0.29**	0.11	2.70
GCC → EAR	-0.14**	0.05	2.95

ตาราง 1 (ต่อ)

ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางค่าความผิดพลาดมาตรฐานของโมเดล

Path Diagram	Path Coefficients	Standard Errors	t-values
BETA			
EAR → FMV	-0.93*	0.36	2.56

* หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพ 3 โมเดลสมการการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรและมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (หลังปรับโมเดล)

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรแฝงภายใน

จากตาราง 1 และภาพ 3 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างหลังการปรับโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลตามทฤษฎีสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้พิจารณาจากค่าสถิติ ค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 44.54 องศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 35 แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า (p-value) เท่ากับ 0.129 และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.024

ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานมีการปรับโมเดลโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้ ซึ่ง

ตรงกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1. ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดเมื่อพิจารณา ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงภายในการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CGC) พบว่า เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิผล (CG3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด เท่ากับ 0.95 รองลงมาคือ ตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการในฐานะผู้นำองค์กรที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน (CG1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.91 ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยง และการควบคุมภายในที่เหมาะสม (CG6) มีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบ เท่ากับ 0.83 ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ (CG5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.79 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน (CG2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.65 รักษาความน่าเชื่อถือทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูล (CG7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.63 สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น (CG8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.53 และสรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูงและการบริหารบุคลากร (CG4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.38

ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงภายใน FMV พบว่า มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ (EAV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด เท่ากับ 0.32 รองลงมาคือ อัตราผลตอบแทนเกินปกติสะสม (CAR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.31 อัตราส่วนวัดผลการดำเนินงาน (TBQ) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.19 และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.13

ตาราง 2

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลไกของโมเดลรวม

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 2.00	1.27	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.96	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.025	ผ่านเกณฑ์
NFI	≥ 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.0258	ผ่านเกณฑ์
CN	> 200	625.61	ผ่านเกณฑ์

ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Angsuchoti, Wjitwanna, & Pinyopanuwat, 2014)

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างหลังการปรับ

2.1 ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรแฝงภายใน เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างระหว่างตัวแปรสาเหตุและตัวแปรแฝงภายในพบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบด้วยตัวแปรการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CGC) กับตัวแปรมูลค่ากิจการ (FMV) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางมากที่สุด เท่ากับ 0.29 รองลงมา คือ ตัวแปรการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CGC) กับตัวแปรการจัดการกำไร (EAR) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.14 ตามลำดับ

2.2 ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงภายในกับตัวแปรแฝงภายใน เมื่อพิจารณาโครงสร้างระหว่างตัวแปรแฝงภายในกับตัวแปรแฝงภายในพบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย ตัวแปรการจัดการกำไร (EAR) กับตัวแปรมูลค่ากิจการ (FMV) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.93

ผลการทดสอบสมมติฐานจากโมเดลที่ปรับแล้ว โดยการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ระหว่างตัวแปรแฝงของโมเดลการกำกับ

ดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรและมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ดูตาราง 3)

ตาราง 3

การวิเคราะห์เส้นทางโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐาน

ตัวแปร	EAR			FMV		
	TE	DE	IE	TE	DE	IE
CGC	-0.14** (0.05)	-0.14** (0.05)		0.42** (0.14)	0.29** (0.11)	0.13* (0.06)
EAR				-0.93* (0.36)	-0.93* (0.36)	
ตัวแปรสังเกตได้	EAR	FMV				
R^2	0.18	0.02				

$\chi^2 = 44.54$, $df = 35$, $\chi^2/2 = 1.27$, $p\text{-value} = 0.13$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.96$, $NFI = 0.99$, $NNFI = 0.99$, $CFI = 1.00$, $RMSEA = 0.025$, $SRMR = 0.0258$, $CN = 625.61$

จากตาราง 3 พบว่า ตัวแปรการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CGC) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อตัวแปรการจัดการกำไร (EAR) ด้วยค่าน้ำหนัก เท่ากับ -0.14 และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อตัวแปรมูลค่ากิจการ (FMV) ด้วยค่าน้ำหนัก เท่ากับ 0.29 นอกจากนี้ ตัวแปรการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CGC) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิง

บวกต่อตัวแปรมูลค่ากิจการ (FMV) ด้วยค่าน้ำหนัก เท่ากับ 0.13 โดยผ่านตัวแปรการจัดการกำไร (EAR) และตัวแปรการจัดการกำไร (EAR) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อตัวแปรมูลค่ากิจการ (FMV) ด้วยค่าน้ำหนัก เท่ากับ -0.93

ตาราง 4

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (ก่อนปรับโมเดล และหลังปรับโมเดล)

ดัชนีความกลมกลืน เกณฑ์การประเมิน		ค่าดัชนีที่วัดได้ ก่อนปรับ	ค่าดัชนีที่วัดได้ หลังปรับ
χ^2/df	< 2.00	4.939	1.272
$p\text{-value}$	> 0.05	0.000	0.129
RMSEA	< 0.05	0.090	0.024

ตาราง 5

การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมุติฐาน	ทิศทางอิทธิพล
H: 1 การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการกำไร	ยอมรับ	—**
H: 2 การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่ากิจการ	ยอมรับ	+**
H: 3 การจัดการกำไรมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่ากิจการ	ยอมรับ	—**

+** หมายถึง มีอิทธิพลในทิศทางบวกอย่างมีสาระสำคัญ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

—** หมายถึง มีอิทธิพลในทิศทางลบอย่างมีสาระสำคัญ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อการจัดการกำไร ซึ่งสรุปได้ว่าเมื่อบริษัทมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพียงพอและเหมาะสมจะสามารถลดโอกาสในการจัดการกำไรของบริษัทลงได้ เมื่อบริษัทมีแนวโน้มการจัดการกำไรในระดับต่ำจะส่งผลให้บริษัทมีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส จึงสามารถเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจลงทุนกับบริษัทให้กับกลุ่มของนักลงทุนได้ ผลการศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนการงานวิจัยของ Joubert and Fakhfakh (2014) พบว่า การกำกับดูแลกิจการมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร อย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าบริษัทในประเทศที่มีการกำกับดูแลกิจการ มีการคุ้มครองสิทธิผู้ถือหุ้นทำให้มั่นใจว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและมีคะแนนการกำกับดูแลที่ดีจะไม่ส่งผลต่อการจัดการกำไรในบริษัท การศึกษาของ Kim et al. (2006) ให้การสนับสนุนผลการศึกษานี้ โดยพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลต่อการดำเนินงานที่ดีของบริษัทและเป็นโอกาสในการลดการทุจริตในทางตรงข้ามกับ พบว่า ด้านของคณะ กรรมการบริหาร ความเป็นอิสระของคณะกรรมการและความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบมีลักษณะการถือหุ้นแบบกระจุกตัวจะมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรเพิ่มสูงขึ้น (Hutchinson et al., 2008) และบริษัทที่

มีการกำกับดูแลกิจการที่ไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการจัดการกำไร (Elghuweel et al., 2017)

ในขณะที่การศึกษาวิจัยด้านอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดี พบว่า มีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่ากิจการ กล่าวคือเมื่อบริษัทมีการรายงานข้อมูลการกำกับดูแลกิจการเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้มูลค่ากิจการของบริษัทเพิ่มขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phoprachak and Neungvanna (2019) ที่พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมมอสังหาริมทรัพย์ และก่อสร้างมีการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลและส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น (ROE) กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมอาหารและกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรมมีการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลและส่งผลต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) อีกทั้ง ยังพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีผลต่อการดำเนินงานที่ดีและสร้างผลตอบแทนที่สูงมากในอนาคต Hodgson et al. (2011) และการศึกษาของ Michelon and Parbonetti (2012) สนับสนุนผลการศึกษานี้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีด้านขนาดของคณะกรรมการ และสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระที่มีต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลให้มูลค่าของบริษัทเพิ่มสูงขึ้น

ผลการศึกษาด้านการจัดการกำไรพบว่า การจัดการกำไรมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อมูลค่ากิจการ ซึ่งการศึกษาของ Mansor et al. (2013) พบเช่นเดียวกันว่าการกำกับดูแลกิจการสามารถควบคุมการจัดการกำไรได้ทั้งจากบริษัทที่มีครอบครัวเป็นเจ้าของและบริษัทที่ไม่ใช่ครอบครัว และพบว่าจำนวนการประชุมของคณะกรรมการ ความเป็นอิสระของกรรมการ คณะกรรมการตรวจสอบ ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบ การตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบที่มีคุณภาพเป็นกลไกของการกำกับดูแลกิจการที่ช่วยลดการจัดการกำไรได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่กำกับดูแลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ควรนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและส่งเสริมให้มีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี เมื่อพิจารณาผลการวิจัยพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีจะสามารถสร้างมูลค่ากิจการได้
2. ผลการวิจัยการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อการจัดการกำไรและมูลค่ากิจการ เป็นข้อมูลสำหรับกิจการในการกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อให้แน่ใจว่ารายงานทางการเงินเชื่อถือได้ เนื่องจากงบการเงินถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจของนักลงทุน ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย
3. ผู้ที่สนใจศึกษาด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี การจัดการกำไร และมูลค่ากิจการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการต่อยอดงานวิจัยในอนาคตได้

References

- Angsuchoti, S., Wijitwanna, S., & Pinyopanuwat, R. (2014). *Analysis statistics for social and behavior Science: Technique for LISREL program* (4th ed.). Charoendeemonkong Printing. [In Thai]
- Barth, M. E., Elliott, J. A., & Finn, M. W. (1999). Market rewards associated with patterns of increasing earnings. *Journal of Accounting Research*, 37(2), 387-413.
- Chamnong, D., Pajongwong, P., & Svetalekth, T. (2021). The Relationship between women on the board of directors and corporate tax planning of listed companies in the stock exchange of Thailand in SET 100 Index. *Journal of Management and Development, Ubon Ratchthani Rajabhat University*, 8(1), 109-122. [In Thai]
- Dechow, P. M., & Skinner, D. J. (2000). Earnings management: Reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators. *Accounting Horizons*, 14(2), 235-250.
- Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. (1995). Detecting earnings management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225.
- Elghuweel, M. I., Ntim, C. G., Opong, K. K., & Avison, L. (2017). Corporate governance, Islamic governance and earnings management in Oman: A new empirical insights from a behavioural theoretical framework. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 7(2), 190-224.
- Hodgson, A., Lhaopadchan, S., & Buakes, S. (2011). How informative is the Thai corporate governance index? A financial approach. *International Journal of Accounting & Information Management*, 19(1), 53-79.
- Hutchinson, M. R., Percy, M., & Erkurtoglu, L. (2008). An investigation of the association between corporate governance, earnings management and the effect of governance reforms. *Accounting Research Journal*, 21(3), 239-262.
- Jantadej, K. (2018). Corporate governance code for listed companies 2017. *Journal of Federation of Accounting Professions*, 14(41), 73-93. [In Thai]
- Jones, J. J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228.
- Jouber, H., & Fakhfakh, H. (2014). The association between CEO incentive rewards and earnings management: Do institutional features matter. *EuroMed Journal of Business*, 9(1), 18-36.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Harvard Business School Press.

- Kim, W., Black, B. S., & Jang, H. (2006). Does corporate governance predict firms' market values? evidence from Korea. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 22(2), 366-413.
- Mansor, N., Che-Ahmad, A., Ahmad-Zaluki, N. A., & Osman, A. H. (2013). Corporate governance and earnings management: A study on the Malaysian family and non-family-owned PLCs. *Procedia Economics and Finance*, 7, 221-229.
- Michelon, G., & Parbonetti, A. (2012). The effect of corporate governance on sustainability disclosure. *Journal of Management & Governance*, 16(3), 477-509.
- Phoprachak, D., & Neungvanna, U. (2019). Influence of good corporate governance disclosure on the performance of The Stock Exchange of Thailand listed companies. *Business Review*, 11(2), 37-50. [In Thai]
- Puangyanee, S. (2018). The influence of board independence on ability to operate and capital structure through corporate governance disclosure of companies listed on The Stock Exchange of Thailand. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 7(1), 182-190. [In Thai]
- The Securities and Exchange Commission. (2017). *Corporate governance*. Retrieved from <https://www.sec.or.th/cgthailand/TH/Pages/Overview/CGAndSustainableBusinessDevelopment.aspx#4> [In Thai]
- The Stock Exchange of Thailand. (2017). *Corporate governance code for listed companies 2017*. Retrieved from <https://www.sec.or.th/cgthailand/TH/Pages/CGCode/CGCodeIntroduction.aspx> [In Thai]
- The Stock Exchange of Thailand. (2019). *List of set listed companies & contact information*. Retrieved from <https://classic.set.or.th/en/company/companylist.html> [In Thai]
- Thanjunpong, S. (2015). Good corporate governance effects on performance through mediation of tax planning of listed companies in the stock exchange of Thailand. *Journal of the Association of Researchers*, 20(2), 105-113. [In Thai]

การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม

สมบัติ อรรถพิมล¹ สุขสมัย สุทธิบัติ²สุชาติ ธรรมาพิทักษ์กุล³ กนก จุลมนต์⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แนวคิดทฤษฎีการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม (2) ปัญหาและสาเหตุของปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม (3) กฎหมายและกระบวนการใกล้เคียงระงับข้อพิพาทคดีแพ่งของต่างประเทศ และ (4) สร้างและเสนอแนวความคิด พัฒนาการใกล้เคียงระงับข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 50 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบ ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมสัมฤทธิ์ผล ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้ง แนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจา แนวคิดทฤษฎีหลักความยุติธรรม และแนวคิดทฤษฎีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (2) การไม่มาศาลของตัวความเมื่อศาลเรียกให้มาใกล้เคียง การมอบอำนาจเข้าใกล้เคียงแทนที่ทำให้คดีล่าช้า ปริมาณคดีมโนสารและคดีผู้บริโภคที่ส่งผลการพิจารณาคดีไม่เสร็จภายในวันเดียว คุณสมบัติผู้ประนีประนอม และความไม่เหมาะสมของคำตอบแทนผู้ประนีประนอม ทำให้เกิดปัญหาการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมขึ้น (3) สหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์มีองค์กรใกล้เคียงเอกชนที่ศาลส่งคดีไปให้ใกล้เคียงก่อนฟ้องคดีได้ ซึ่งจะแตกต่างจากออสเตรเลียที่ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความเข้าใกล้เคียงก่อนที่ศาลจะพิจารณาคดีต่อไปได้ และ (4) การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมจะต้องแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงและออกกระเปียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

คำสำคัญ: พัฒนากฎหมาย; การใกล้เคียง; ศาลยุติธรรม

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

สมบัติ อรรถพิมล, สุขสมัย สุทธิบัติ, สุชาติ ธรรมาพิทักษ์กุล และกนก จุลมนต์. (2565). การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 731-744.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: sb.attapimon@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ ศาลฎีกา

The Legal Development Concerning the Civil Dispute Mediation in The Courts of Justice

Sombut Attapimon¹ Suksamai Sutthibodee²
Suchart Thammapitagkul³ Kanok Jullamon⁴

Abstract

This research article aim to study: (1) the theoretical concepts of the civil dispute mediation in The Courts of Justice; (2) the problems and causes of legal complications concerning the civil dispute mediation in The Courts of Justice; (3) the law and civil dispute mediation of foreign countries and; (4) the proposals of the legal concepts to properly and efficiently develop the civil dispute mediation in The Courts of Justice. The researchers applied the method of qualitative research by using the following means of data collection, namely, documentary research, in-depth interview of 50 people and data analysis by means of content analysis and comparison.

The results of the research reveal that: (1) the theoretical concepts which lead to the success of the civil dispute mediation are, namely, the conflict theory, negotiation theory, justice theory and Buddhism theory; (2) the absence of parties to participate in the mediation process, the delay of delegation to the mediation, the large number of petty and consumer cases which are unable to be settled within a day and the inappropriate qualifications and remuneration of mediators cause problems to the civil dispute mediation in The Courts of Justice; (3) the courts in the United States and Singapore are empowered to refer cases to private mediation organizations, while the courts in Australia have authority to order parties to attend mediation process before proceeding the trials and; (4) there should be amendments of the relevant mediation law and regulations as well as the prescription of new regulation by the Judicial Administration Commission in order to enhance the civil dispute mediation in The Courts of Justice.

Keywords: Legal Development; Mediation; Courts of Justice

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Attapimon, S., Sutthibodee, S., Thammapitagkul, S., & Jullamon, K. (2022). The legal development concerning the civil dispute mediation in The Courts of Justice. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 731-744.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok 10240, Thailand
Email: sb.attapimon@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ The Thai Bar Under the Royal Patronage

⁴ Supreme Court of Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากความเป็นรัฐ ประกอบด้วย ดินแดน ประชากร การปกครอง และอำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาแนวคิดของ Rousseau และ Montesquieu ได้เสนอแนวคิดให้แยกอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันหลักของรัฐใช้อำนาจตุลาการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทของประชาชนและรักษาความ

สงบเรียบร้อยของสังคมบ้านเมือง

มนุษย์อยู่ร่วมกันในลักษณะของสัญญาประชาคม โดยพื้นฐานมนุษย์มีความต้องการเป็นฝ่ายได้มากกว่าเป็นฝ่ายเสีย เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มในลักษณะของสัตว์สังคมท่ามกลางทรัพยากรที่มีจำกัด ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความขัดแย้งและเกิดเป็นคดีความสู่ศาล ปัจจุบันจำนวนประชากรของประเทศมากขึ้นก็เกิดคดีความขึ้นสู่ศาลมากขึ้น ดังรายงานสถิติคดีศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2556-2559 (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

สถิติคดีศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2556-2559

พ.ศ.	คดีค้างเก่า	คดีรับใหม่	พิจารณาเสร็จ	คงค้าง
2556	134,146	1,197,248	1,181,601	149,793
2557	149,793	1,265,809	1,248,498	167,104
2558	167,104	1,334,145	1,321,601	179,648
2559	179,648	1,573,889	1,537,226	216,311

ที่มา. จาก The Office of the Judiciary (2017).

ศาลยุติธรรมได้ปรับกระบวนการศึ่นำระบบการไกล่เกลี่ย (mediation) มาให้บริการประชาชน เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (alternative dispute resolution) เปิดโอกาสให้คู่ความคู่กรณีได้พบกัน เจรจาหาข้อยุติระงับข้อพิพาทของตนเอง โดยมีผู้พิพากษา ผู้พิพากษาอาวุโส หรือผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเป็นการบริหารงานคดี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม บทกฎหมายหลักที่เป็นพื้นฐานของการระงับข้อพิพาทคดีแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ระเบียนและประกาศของสำนักงานศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง ในปัจจุบันการ

ไกล่เกลี่ยในศาลยุติธรรมยังมีประเด็นปัญหาอันควรได้รับการพิจารณา ดังนี้

1. การบังคับคู่ความมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 ผู้ถูกเรียกขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งเรียก มาตรา 31 (5) ให้ถือว่ามีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีโทษตาม มาตรา 33 (ข) จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการไกล่เกลี่ย เนื่องจากการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เป็นกระบวนการภาคความสมัครใจ ไม่ใช่ภาคบังคับ

2. การมอบอำนาจของคู่ความให้บุคคลอื่นมาศาลแทนเข้าไกล่เกลี่ย แม้ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 25 กำหนดว่า คู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลพึงเข้าร่วมการประชุมการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอันอื่นอาจกล่าวอ้างได้ คู่ความนั้น อาจแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจตัดสินใจและทำสัญญา ประนีประนอมยอมความเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยได้ ก็ตาม แต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยมีการต่อรอง มีการเรียกร้องที่ทำให้เสียประโยชน์ก็จะอ้างว่าไม่มีอำนาจตัดสินใจ ขอลกลับไปหารือกับตัวความก่อน ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า

3. การไกล่เกลี่ยคดีมโนสำเนาและคดีผู้บริโภคไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คดีมโนสำเนา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 189 ศาลจะออกหมายเรียกตามมาตรา 193 ให้จำเลยมาศาลในวันนัดที่กำหนดเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกันรวม 3 ประการ และคดีอีกประเภทหนึ่งที่ศาลออกหมายเรียกแบบคดีมโนสำเนา คือ คดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 24 คดีทั้งสองประเภทนี้มีเป็นจำนวนมาก ผู้พิพากษาไม่อาจไกล่เกลี่ยและพิจารณาให้คดีเสร็จในวันเดียว

4. คุณสมบัติของผู้ประนีประนอมไม่สอดคล้องกับหน้าที่ ผู้ประนีประนอมเป็นบุคคลภายนอกที่ศาลแต่งตั้งให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 51 ผู้ประนีประนอมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดเบื้องต้น (1) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ และ (2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่าห้าปี ไม่กำหนดว่าต้องจบการศึกษากฎหมาย ประสบการณ์ทำงานไม่ระบุว่าเป็นงานอะไร ไม่กำหนดความต่อเนื่องของงานที่ทำ ไม่ระบุว่าจะต้องมีความรู้ทฤษฎีการไกล่เกลี่ย และไม่เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของคู่ความในการนำคดีเข้าไกล่เกลี่ย

5. ค่าตอบแทนผู้ประนีประนอมตามประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 ข้อ 6 กำหนดจ่ายค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยแก่ผู้ประนีประนอมเป็นรายคดี ไกล่เกลี่ยสำเร็จหรือไม่สำเร็จจ่ายค่าตอบแทนเท่ากันคดีละ 1,000 บาท ไม่สร้างแรงกระตุ้นในการทำงาน ไม่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม
3. เพื่อศึกษากฎหมายกระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทคดีแพ่งของต่างประเทศ
4. เพื่อสร้างและเสนอแนวคิดการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาทั้งห้าประการดังกล่าวเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมขั้นต้นให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยศึกษากฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย ได้แก่ (1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (2) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (3) พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 (4) กฎหมายอื่นและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/17 และมาตรา 823 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของ ผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 และ (5) กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ Alternative Dispute Resolution Act 1998, Uniform Mediation Act 2001 ออสเตรเลีย ได้แก่ Federal Court of the Australia Act 1976, Family Law Act 1975 และสิงคโปร์ ได้แก่ Community Mediation Centres Act 1998, Mediation Act 2017

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม ได้แก่ ผู้พิพากษา จำนวน 10 คน คู่ความและทนายความ จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ศาล จำนวน 10 คน ผู้ประนีประนอม จำนวน 10 คน และนักวิชาการกฎหมาย จำนวน 10 คน

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมสัมฤทธิ์ผล
2. ทำให้ทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบกฎหมายและกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และสิงคโปร์
4. ทำให้เกิดแนวคิดเชิงพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมสร้างเป็นรูปแบบสู่การปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม ประกอบด้วย หลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ (1) การไกล่เกลี่ยเป็นอำนาจพื้นฐานของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี (2) การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่อาศัยความสมัครใจของคู่พิพาทเป็นหลัก ไม่ใช่กระบวนการภาคบังคับ และ (3) การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่ทำให้คู่พิพาทพึงพอใจ และตกลงระงับข้อพิพาทที่มีต่อกัน (The Office of the Judiciary, 2012, pp. 116-117)

แนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การไกล่เกลี่ยสัมฤทธิ์ผล

1. แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้ง (conflict theory) Karl Marx ปราชญ์ชาวเยอรมันเป็นผู้คิดค้นโดยมีแนวคิดว่าการดำรงอยู่ของสภามนุษย์ (species being) ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเอื้ออาทร ต้องจัดผลประโยชน์ให้ลงตัว ความขัดแย้งในสังคมจึงจะหมดไป (Woraseangsuk, 2013, pp. 83-122)

2. แนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจา Fisher, Ury, and Patton (1991) นักกฎหมายชาวอเมริกันสร้างแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยไว้ ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีการแข่งขัน (competitive theory) ถือหลักผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้ที่มีความรู้กฎหมายและแนวคิดทฤษฎีการแก้ปัญหา (problem solving theory) ถือหลักแยกปัญหาต่างๆ ออกจากกัน หาทางแก้ปัญหาในหลายวิธีและหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน (Civil Court, 1996, pp. 72-79)

3. แนวคิดทฤษฎีหลักความยุติธรรม (theory of justice) ความยุติธรรม หมายถึง ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล ความยุติธรรมเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานทั่วไปเป็นสิ่งที่มิอยู่ในจิตใจของมนุษย์ Plato และ Aristotle ปราชญ์ชาวกรีก กล่าวถึงความยุติธรรมว่า หมายถึง คุณธรรมทางสังคม ความยุติธรรมจึงเป็นความถูกต้อง ชอบธรรม ชอบด้วยเหตุผล ความ

เป็นกลางเป็นหลักของความยุติธรรม (Wongkomol-chet, 1981, pp. 29-63)

4. แนวคิดทฤษฎีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ หลักอริยสัจ 4 อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัตินำไปใช้กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมี 3 ประการ คือ (1) หลักอรรถ 4 หรือหลักความเป็นกลางปราศจากอคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ ภยาคติ และโมหาคติ (2) สังคัตถ์ 4 หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย ทาน หมายถึง การแบ่งปัน การเสียสละ และการให้อภัย ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาไพเราะ อตถจริยา หมายถึง การทำสิ่งที่ประนีประนอม และสมานัตตตา หมายถึง การวางตนเหมาะสม (3) พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมของผู้ใหญ่พึงปฏิบัติ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2009, pp. 69-70, 93-95, 102-105, 256-257)

แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขความขัดแย้ง

Ury, Brett, and Goldberg (1988, pp. 5-10) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขความขัดแย้งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 แนวคิด คือ (1) การแก้ไขข้อขัดแย้งภายใต้การใช้อำนาจ เป็นความสามารถในการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น อาจเป็นอำนาจทางสรีระร่างกาย อำนาจทางการเงิน และอำนาจที่เกิดจากความรู้และใช้สิ่งที่มันมีเพื่อชัยชนะ (2) การแก้ไขข้อขัดแย้งภายใต้สิทธิ แนวคิดนี้มาจากศาสตร์ทางด้านสิทธิหรือกฎหมาย สิทธิของบุคคลเป็นกุญแจสำคัญในการค้นหาความยุติธรรมให้เกิดขึ้น และ (3) การแก้ไขข้อขัดแย้งภายใต้จุดสนใจ เปรียบได้เสมือนเวทีในการสนทนากันระหว่างคู่กรณี ไม่ต้องอาศัยระบบกฎหมาย แนวคิดนี้มาจากหนังสือ “Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In” โดย Fisher et al. (1991) จาก

Harvard Negotiation Project ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของ Maslow

กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งของไทย ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (2) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (3) พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 (4) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/17 และมาตรา 823 (5) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 (6) ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 และ (7) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554

กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งของต่างประเทศ ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา ได้แก่ Alternative Dispute Resolution Act 1998, Uniform Mediation Act 2001 ออสเตรเลีย ได้แก่ Federal Court of the Australia Act 1976, Family Law Act 1975 และสิงคโปร์ ได้แก่ Community Mediation Centres Act 1998, Mediation Act 2017

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Jitthamma (2008) ศึกษาเรื่อง “The Development of the Mediation System in The Court of Justice in Thailand” พบว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งเป็นคดีพิพาทมากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้ค้นหาวิธีการระงับข้อพิพาทขึ้นมาแก้ปัญหา จำแนกเป็นกรอบแนวคิด 3 กรอบแนวคิด คือ (1) กรอบแนวคิดการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution--ADR) มีหลายวิธีที่คู่พิพาทสามารถเลือกปฏิบัติได้ เช่น การเจรจาต่อรอง (negotiation) การไกล่เกลี่ย (mediation) และการเอื้อเฟื้ออ้อมยอม เป็นต้น (2) กรอบแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

(restorative justice) เห็นว่าปัญหาคืออาชญากรรม ไม่ใช่เรื่องที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของรัฐเท่านั้น แต่กระทบต่อความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชนที่อาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นด้วยการแก้ปัญหาต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และ (3) กรอบแนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (mediation) เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาท โดยมีคนกลางทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทได้เจรจาตกลงกัน

Piyamanatham (2011) ศึกษาเรื่อง “Indicators of Efficient Mediator Characteristics for Resolving Workplace Conflicts in Private Organizations” พบว่า คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น (1) ความสามารถในการแยกแยะระหว่างความต้องการที่แท้จริงกับปัญหาอารมณ์และทิฐิ (2) ความสามารถในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวและค้นหาข้อเท็จจริง (3) ความสามารถในการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ และ (4) ความสามารถในการควบคุมกระบวนการไกล่เกลี่ย ฯลฯ

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมเกิดสภาพปัญหา คือ (1) การบังคับคู่ความมาศาลเพื่อไกล่เกลี่ยไม่สอดคล้องกับหลักการของการไกล่เกลี่ย (2) การมอบอำนาจเข้าไกล่เกลี่ยแทน แต่ไม่มีอำนาจตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ (3) การไกล่เกลี่ยคดีโมฆะและคดีผู้บริโภคไม่เป็นไปตามกฎหมาย (4) คุณสมบัติผู้ประนีประนอมไม่เหมาะสม และ (5) ค่าตอบแทนผู้ประนีประนอมไม่เหมาะสม ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม แนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การไกล่เกลี่ยสัมฤทธิ์ผล แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขความขัดแย้ง มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ รวมทั้งนำกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยคดีแพ่งของ

สหรัฐอเมริกา (รัฐฮาวาย) ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ เข้าเปรียบเทียบเป็นต้นแบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนากฎหมายให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้การไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ เกิดความสำเร็จในการระงับข้อพิพาท สังคมสงบสุข

สมมุติฐานของการวิจัย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมยังมีข้อบกพร่องในตัวของกฎหมายและระเบียบไม่สอดคล้องกันทั้งกฎหมายภายในประเทศและกฎหมายต่างประเทศ และไม่สอดคล้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยเท่าที่ควรจะเป็น หากปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพแก่การไกล่เกลี่ยยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุด

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม แนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การไกล่เกลี่ยสัมฤทธิ์ผล แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขความขัดแย้ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (2) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (3) พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 (4) กฎหมายอื่นและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และ (5) กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งของสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม รวมจำนวนทั้งสิ้น 50 คน ได้แก่ ผู้พิพากษา 10

คน คู่ความทนายความ จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ศาล จำนวน 10 คน ผู้ประนีประนอม จำนวน 10 คน และ นักวิชาการกฎหมาย จำนวน 10 คน

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการ วิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 แนวคิดทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม พบว่า การไกล่เกลี่ยเป็นอำนาจพื้นฐานของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดี โดยอาศัยความสมัครใจและการตกลงใจยอมรับ ข้อพิพาทของคู่ความ แนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมสัมฤทธิ์ผล ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้ง แนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจา แนวคิดทฤษฎีหลักความยุติธรรม และแนวคิด ทฤษฎีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ การนำ แนวคิดทฤษฎีมาใช้จะแล้วแต่บริบทของการเจรจา

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ปัญหาและสาเหตุของ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่ง ในศาลยุติธรรมพบว่า มี 5 ปัญหาและสาเหตุ ดังนี้

1. ปัญหาศาลเรียกคู่ความให้มาศาลเองเพื่อไกล่เกลี่ย ผู้ถูกเรียกไม่มาศาลไม่ควรมีความผิดอาญาฐานใด นั้น พบว่า การบังคับคู่ความมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 ผู้ถูกเรียกขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งเรียก มาตรา 31 (5) ให้ถือว่ามีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีโทษ ตามมาตรา 33 (ข) จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการไกล่เกลี่ย เนื่องจากการไกล่เกลี่ย เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เป็นกระบวนการ ภาควิชาความสมัครใจ ไม่ใช่ใช้ภาคบังคับ

2. ปัญหาการมอบอำนาจเข้าไกล่เกลี่ยแทนผู้รับ

มอบอำนาจไม่ตัดสินใจตกลงยอมรับการไกล่เกลี่ย แต่ ขอเลื่อนคดีเพื่อขอความเห็นชอบจากตัวความ ทำให้ การพิจารณาคดีล่าช้า พบว่า การมอบอำนาจของ คู่ความให้บุคคลอื่นมาศาลแทนเข้าไกล่เกลี่ย แม้ข้อ กำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 25 กำหนดว่าคู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลพึงเข้าร่วมการประชุมการไกล่เกลี่ยด้วย ตนเอง เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอัน มีอาจกล่าวอ้างได้ คู่ความนั้นอาจแต่งตั้งตัวแทนที่มี อำนาจตัดสินใจและทำสัญญาประนีประนอมยอม ความเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยได้ก็ตาม แต่เมื่อเข้าสู่ กระบวนการไกล่เกลี่ยมีการต่อรอง มีการเรียกร้อง ที่ทำให้เสียประโยชน์ก็จะอ้างว่าไม่มีอำนาจตัดสินใจ ขอลงไปหารือกับตัวความก่อน ทำให้การพิจารณา คดีล่าช้า

3. ปัญหาคดีมีโน้ตสาเร่และคดีผู้บริโภคมียาน จำนวน มาก ผู้พิพากษาไม่อาจไกล่เกลี่ยและพิจารณาให้เสร็จ ได้ในวันเดียว พบว่า การไกล่เกลี่ยคดีมีโน้ตสาเร่และคดี ผู้บริโภคไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คดี มีโน้ตสาเร่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 189 ศาลจะออกหมายเรียกตามมาตรา 193 ให้จำเลยมาศาลในวันนัดที่กำหนดเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกันรวม 3 ประการ และคดีอีกประเภทหนึ่งที่ศาลออกหมายเรียกแบบ คดีมีโน้ตสาเร่ คือ คดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 24 คดีทั้งสอง ประเภทนี้มีเป็นจำนวนมาก ผู้พิพากษาไม่อาจไกล่เกลี่ย และพิจารณาให้คดีเสร็จในวันเดียว

4. ปัญหาคุณสมบัติผู้ประนีประนอมตามข้อ กำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 51 (2) ไม่ได้กำหนดว่าต้องจบปริญญา ตรีทางด้านกฎหมาย พบว่า คุณสมบัติของผู้ประนีประนอม ไม่สอดคล้องกับหน้าที่ ผู้ประนีประนอมเป็นบุคคล ภายนอกที่ศาลแต่งตั้งให้ไกล่เกลี่ยคดีพิพาทในศาล

ยุติธรรม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 51 ผู้ประนีประนอมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดเบื้องต้น (1) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ และ (2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่าห้าปี ไม่กำหนดว่าต้องจบการศึกษากฎหมาย ประสบการณ์ทำงานไม่ระบุว่าเป็นงานอะไร ไม่กำหนดความต่อเนื่องของงานที่ทำ ไม่ระบุว่าจะต้องมีความรู้ทฤษฎีการไกล่เกลี่ย และไม่เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของคู่ความในการนำคดีเข้าไกล่เกลี่ย

5. ปัญหาคำตอบแทนผู้ประนีประนอม พบว่า ตามประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 ข้อ 6 จ่ายค่าตอบแทนผู้ประนีประนอมเป็นรายคดี คดีละ 1,000 บาท เท่ากันโดยไม่จำแนกว่าไกล่เกลี่ยสำเร็จหรือไม่สำเร็จ จึงส่งผลให้ไม่สร้างแรงกระตุ้นในการทำงานและไม่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประนีประนอม

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 กฎหมายกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งของต่างประเทศ พบว่า สหรัฐอเมริกา (รัฐฮาวาย) และสิงคโปร์มีองค์กรไกล่เกลี่ยเอกชนที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ ซึ่งศาลสามารถส่งคดีไปให้ไกล่เกลี่ยได้ และมีกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ส่วนออสเตรเลียพบว่า ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความเข้าไกล่เกลี่ยก่อนที่จะพิจารณาคดีต่อไปได้

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 4 การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พบว่า จะต้องปรับปรุงกฎหมาย ยกเลิกความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กรณีตัวความไม่มาศาลตามคำสั่งเรียกเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้อธิบดีผู้พิพากษาเข้าช่วยไกล่เกลี่ย ให้ศาลรับการไกล่เกลี่ยได้ก่อนฟ้อง ให้ศาลส่งคดีไปให้องค์กรอื่นไกล่เกลี่ยได้ คดีมีโน้ตสาเร่และคดีผู้บริโภคต้องเข้าไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง คดีไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องไม่สำเร็จ

ฟ้องได้ไม่ขาดอายุความ ผู้รับมอบอำนาจทำการเข้าไกล่เกลี่ยแทนหนังสือมอบอำนาจต้องมีข้อความตามที่กำหนดและออกกระเปียบสำนักงานศาลยุติธรรมให้อธิบดีผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยจะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุด

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมสัมฤทธิ์ผล ผลการวิจัยพบว่าการไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องของความสมัครใจของคู่ความเข้าเจรจากันโดยมีคนกลางเป็นผู้ดำเนินการให้คู่ความเจรจากันด้วยดี ไม่ได้เถียงทะเลาะวิวาทกัน ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยต้องเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคู่ความพิจารณาตัดสินใจเพื่อระงับข้อพิพาท ซึ่งต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีเนื่องจากพื้นฐานของมนุษย์ต้องการเป็นฝ่ายได้มากกว่าเป็นฝ่ายเสีย การจัดผลประโยชน์ของคู่ความให้ลงด้วยอมตลงระงับข้อพิพาทกันได้ ตามแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งของ Karl Marx ที่ว่าการดำรงอยู่ของสฤกลมนุษย์ (species being) ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเอื้ออาทร จัดผลประโยชน์ให้ลงด้วยความขัดแย้งจะหมดไปข้อพิพาทที่ไกล่เกลี่ยเป็นคดีความอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคู่ความที่รู้กฎหมายและทนายความย่อมเป็นผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพและการเจรจาจะตกลงกันได้ต้องอาศัยความร่วมมือของคู่พิพาทช่วยกันแก้ปัญหา ตามแนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจาของ Fisher et al. (1991) ที่ว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้มีความรู้กฎหมายและในการเจรจานั้นคู่พิพาทต้องหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน แนวทางการแก้ไขปัญหานั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมตามแนวคิดทฤษฎีหลักความยุติธรรม

หลักความเป็นกลาง และความเมตตา กรุณา การให้อภัย การพุดจาไพเราะ มีเหตุมีผลตามแนวคิดทฤษฎีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้การเจรจาตกลงกันได้ง่ายขึ้น หลักการแนวคิดทฤษฎีทั้งนี้จะมีความแตกต่างกัน แต่เมื่อนำมาปฏิบัติจะมีความเชื่อมโยงถึงกันที่ล้วนเป็นประโยชน์ต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมให้สัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของการเจรจา

2. ปัญหาและสาเหตุของปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรม ซึ่งผลการวิจัยพบ 5 ปัญหา กล่าวคือ

ปัญหาแรก ศาลเรียกตัวความให้มาศาลเองเพื่อไกล่เกลี่ย ผู้ถูกเรียกไม่มาศาลไม่ควรมีความผิดอาญาฐานใด เนื่องจากการไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องของความสมัครใจ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 จนปัจจุบัน มาตรา 19 ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งเรียกตัวความให้มาศาลเองเพื่อไกล่เกลี่ย มาตรา 31 (5) กำหนดโทษผู้ขัดคำสั่งเรียกมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นบทบัญญัติดั้งเดิม ยกร่างมาตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง แนวคิดถือเอาอำนาจรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐเป็นใหญ่กว่าประชาชน การไกล่เกลี่ยปัจจุบันของศาลเป็นการไกล่เกลี่ยตามแนวคิดของสหรัฐอเมริกาซึ่งเผยแพร่เข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2535 เพื่อแก้ไขปัญหาคดีค้างพิจารณาเป็นแนวคิดใหม่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 19 และมาตรา 31 (5) ดังกล่าว แนวคิดใหม่นี้ถือการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เป็นเรื่องความสมัครใจของคู่ความ ไม่ใช่กระบวนการภาคบังคับ

ปัญหาที่สอง การมอบอำนาจเข้าไกล่เกลี่ยแทนผู้รับมอบอำนาจไม่ตัดสินใจตกลงยอมรับการไกล่เกลี่ยแต่ขอเลื่อนคดีเพื่อขอความเห็นชอบจากตัวความ ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า เป็นการกระทำที่ขัดกับหลักการพื้นฐานของการไกล่เกลี่ยที่ว่า การไกล่เกลี่ยเป็นการ

สมัครใจของคู่ความเข้าเจรจากันและเมื่อการเจรจาเป็นที่ยุติ คู่ความตกลงใจยอมรับข้อพิพาทที่มีต่อกันและไม่เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจาต่อรองของ Fisher et al. (1991) ที่ว่าการแก้ไขความขัดแย้งโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องแก้ไขปัญหาร่วมกัน การมอบอำนาจเข้าไกล่เกลี่ย ผู้รับมอบอำนาจต้องมีอำนาจตัดสินใจตกลงยอมรับการไกล่เกลี่ยและทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้ตามหลักการพื้นฐานของการไกล่เกลี่ยและแนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจา

ปัญหาที่สาม คดีมีโน้ตสาเร่และคดีผู้บริโภคมีจำนวนมาก ผู้พิพากษาไม่อาจไกล่เกลี่ยและพิจารณาให้เสร็จได้ในวันเดียว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 ให้ศาลออกหมายเรียกให้จำเลยมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน เป็นบทบัญญัติดั้งเดิมที่ประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เช่นเดียวกับมาตรา 19 และมาตรา 31 (5) คดีมีโน้ตสาเร่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 189 เดิมเป็นคดีฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่ค้างชำระไม่เกิน 500 บาท ฟ้องขับไล่ออกจากอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ไม่เกินเดือนละ 500 บาท และคดีมีทุนทรัพย์อื่นไม่เกินจำนวน 1,000 บาท ซึ่งถือเป็นคดีเล็กน้อย จึงบัญญัติมาตรา 193 ให้ศาลพิจารณาคดีให้เสร็จในวันเดียว สมัยก่อนผู้พิพากษามีบรรดาศักดิ์เป็นคุณหลวง คุณพระ และศาลมีปริมาณคดีไม่มาก ผู้พิพากษาพิจารณาคดีมีโน้ตสาเร่เสร็จในวันเดียวได้ ต่อมาค่าเงินเปลี่ยนไป แก้ไขมาตรา 189 กำหนดลักษณะคดีมีโน้ตสาเร่เป็นคดีมีทุนทรัพย์ไม่เกินจำนวน 300,000 บาท และคดีฟ้องขับไล่ออกจากอสังหาริมทรัพย์มีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ไม่เกินเดือนละ 30,000 บาท แต่หลักการแนวคิดที่ว่าคดีมีโน้ตสาเร่ถือเป็นคดีเล็กน้อยให้ผู้พิพากษาพิจารณาคดีให้เสร็จในวันเดียวยังคงเดิมนอกจากนี้ในการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี

ผู้บริโภคม.ศ. 2551 มีแนวคิดที่ว่าคดีผู้บริโภคถือเป็นคดีเล็กน้อย มาตรา 24 ให้ศาลออกหมายเรียกคดีผู้บริโภคเช่นเดียวกับคดีมโนสารเร่ ปัจจุบันคดีมโนสารเร่และคดีผู้บริโภคเกิดขึ้นในศาลชั้นต้นจำนวนมาก การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการระงับความขัดแย้งตามแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งของ Karl Marx ต้องเจรจากันและจัดผลประโยชน์ให้ลงตัว ความขัดแย้งจึงจะหมดไป การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการเจรจาซึ่งทำความเข้าใจกันระหว่างคู่พิพาทโดยมีคนกลางเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหา มีการต่อรองกันซึ่งต้องใช้เวลาในการเจรจา ผู้พิพากษาพิจารณาคดีประเภทนี้ในแต่ละวันหลายคดีจึงไกล่เกลี่ยและพิจารณาคดีให้เสร็จในวันเดียวตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ได้

ปัญหาที่สี่ คุณสมบัติผู้ประนีประนอมตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 51 (2) ไม่ได้กำหนดว่าต้องจบปริญญาตรีทางด้านกฎหมายพบว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจาของFisher et al. (1991) ที่ว่านักกฎหมายเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ประนีประนอมที่ไม่จบการศึกษากฎหมายจะไม่รู้เท่าทันทนายความและไกล่เกลี่ยได้เฉพาะคดีที่ไม่ซับซ้อน ดังนั้น ผู้ประนีประนอมจะต้องมีความรู้และประสบการณ์ด้านกฎหมายหรือการไกล่เกลี่ยอย่างต่อเนื่อง และมีความเป็นผู้ใหญ่อายุกว่า 30 ปี

ปัญหาที่ห้า ค่าตอบแทนผู้ประนีประนอม ตามประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 ข้อ 6 จ่ายค่าตอบแทนผู้ประนีประนอมเป็นรายคดี คดีละ 1,000 บาท เท่ากันโดยไม่จำแนกว่าไกล่เกลี่ยสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ไกล่เกลี่ยครั้งเดียวคู่ความต่อรองกันไม่ตกลงกัน ไกล่เกลี่ยหลายนัดผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยพยายามเสนอทางแก้ไขปัญหามาจนตกลงกันได้ ได้รับค่าตอบแทนเท่ากันเห็นได้ว่าไม่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ชอบด้วยเหตุผลตามแนวคิดทฤษฎีหลักความ

ยุติธรรม เป็นค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม

3. กฎหมาย กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งของต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่าสหรัฐอเมริกา (รัฐฮาวาย) และสิงคโปร์ มีองค์กรไกล่เกลี่ยเอกชนได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ ศาลส่งคดีไปให้ไกล่เกลี่ยได้ และมีกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทต้องอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีหลักความยุติธรรมและหลักความเป็นกลาง ซึ่งตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เรียกว่าหลักอินทภาษ ตามหลักแนวคิดทฤษฎีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักอคติ 4 คือ ผู้พิพากษาและผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยต้องมีความเป็นกลาง และรัฐต้องควบคุมดูแลให้ดำเนินการโดยถูกต้องและเป็นธรรมประชาชนจึงเชื่อถือและนำคดีเข้าไกล่เกลี่ย การที่ศาลส่งคดีไปให้องค์กรเอกชนไกล่เกลี่ย แสดงว่าองค์กรเอกชนนั้นดำเนินการตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จึงเป็นที่เชื่อถือของประชาชนและศาลนำคดีเข้าไกล่เกลี่ย ส่วนออสเตรเลียศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความเข้าไกล่เกลี่ยก่อนที่ศาลจะพิจารณาคดีต่อไปแม้คู่ความไม่ได้ร้องขอ เป็นการกระจายงานพิจารณาคดีของศาลเพิ่มช่องทางการระงับข้อพิพาทให้แก่ประชาชน นำไปสู่แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งของ Karl Marx เมื่อเจรจาต่อรองทำความเข้าใจกัน จัดผลประโยชน์ให้ลงตัวความขัดแย้งย่อมระงับไป

4. การพัฒนาการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า หากปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เหมาะสมจะทำให้การไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปรับปรุงกฎหมาย ยกเลิกความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กรณีตัวความไม่มาศาลตามคำสั่งเรียกเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้อดีตผู้พิพากษาเข้าช่วยไกล่เกลี่ยให้ศาลรับการไกล่เกลี่ยได้ก่อนฟ้อง ให้ศาลส่งคดีไปให้องค์กรอื่นไกล่เกลี่ยได้ คดีมโนสารเร่และคดีผู้บริโภคต้อง

เข้าใกล้เกลี่ยก่อนฟ้อง คดีใกล้เกลี่ยก่อนฟ้องไม่สำเร็จฟ้องได้ไม่ขาดอายุความ ผู้รับมอบอำนาจทำการเข้าใกล้เกลี่ยแทนหนังสือมอบอำนาจต้องมีข้อความตามที่กำหนดและออกกระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมให้อธิบดีผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ใกล้เกลี่ยจะทำให้การใกล้เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20, 31 (5), 55 และมาตรา 190 ทวิ

มาตรา 20 แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความและเพิ่วรรคสองเป็นว่า มาตรา 20 ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินการไปแล้วเพียงใด ให้ศาล “หรืออธิบดีผู้พิพากษาตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม” มีอำนาจที่จะใกล้เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น “และให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งส่งข้อพิพาทไปให้องค์กรใกล้เกลี่ยข้อพิพาทอื่นใกล้เกลี่ยได้ด้วยตามที่เห็นสมควร”

“บทบัญญัติดังกล่าว ให้ใช้บังคับแก่การใกล้เกลี่ยก่อนฟ้องด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา 31 (5) แก้ไขตัดข้อความ (5) คำว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา 19” ออก คงเหลือความว่า มาตรา 31 ผู้ใดกระทำการอย่างใดๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(5) ขัดขืนไม่มาศาล เมื่อศาลมีหมายเรียกภูกันตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นตามมาตรา 277

มาตรา 55 ความวรรคหนึ่งคงเดิม แก้ไขเพิ่มเติมวรรคสองความว่า “บุคคลผู้ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ดังกล่าวอาจร้องขอต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจให้ใกล้เกลี่ยข้อพิพาทของตนก่อนฟ้องคดีก็ได้ แต่ถ้าคู่พิพาทมีสัญญาต่อกันว่า เมื่อเกิดกรณีพิพาทต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการใกล้เกลี่ยก่อนฟ้อง การฟ้องคดีต้องแสดงหลักฐานว่าได้ใกล้เกลี่ยแล้วแต่ตกลงกันไม่ได้หรือ

คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งไม่เข้าใกล้เกลี่ย”

มาตรา 190 ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความเป็นว่า ในคดีโน้สาเร่ “ให้คู่ความใกล้เกลี่ยกันก่อนฟ้องเมื่อตกลงกันไม่ได้และโจทก์ฟ้องคดี” ให้ศาลดำเนินการสอบสวนพิจารณาไปตามบทบัญญัติในหมวดนี้

2. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7 และมาตรา 25

มาตรา 7 แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความเป็นว่า “คดีผู้บริโภคให้คู่ความใกล้เกลี่ยกันก่อนฟ้อง เมื่อตกลงกันไม่ได้และโจทก์ฟ้องคดี” กระบวนพิจารณาคดีผู้บริโภคให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ (เนื้อความอื่นนอกจากนี้คงเดิม)

มาตรา 25 แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความเป็นว่า มาตรา 25 ในวันนัดพิจารณา เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้วให้เจ้าพนักงานคดี “หรืออธิบดีผู้พิพากษาตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม” หรือบุคคลที่คู่ความตกลงกันทำการใกล้เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน (เนื้อความอื่นนอกจากนี้คงเดิม)

3. ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/17 และมาตรา 823

มาตรา 193/17 ความวรรคหนึ่งและวรรคสองคงเดิม แก้ไขให้คดีใกล้เกลี่ยก่อนฟ้องไม่สำเร็จฟ้องได้ไม่ขาดอายุความ โดยเพิ่มวรรคสามความว่า “บทบัญญัติวรรคสองให้ใช้บังคับแก่คดีที่ศาลใกล้เกลี่ยก่อนฟ้องด้วยโดยอนุโลมและนับกำหนด 60 วัน นับแต่วันใกล้เกลี่ยสิ้นสุดลง”

มาตรา 823 แก้ไขเพิ่มเติมข้อความวรรคหนึ่งเป็นว่า มาตรา 823 ถ้าตัวแทนกระทำการอันใดอันหนึ่งโดยปราศจากอำนาจก็ดีหรือทำนอกทำเนียบขอบอำนาจก็ดี ท่านว่ายอมไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น “หรือเป็นการกระทำโดยสุจริตและสมประโยชน์ของตัวการอย่างเหมาะสม” (เนื้อความอื่นนอกจากนี้คงเดิม)

4. ควรแก้ไขข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามคดี พ.ศ. 2554 ข้อ 25 และข้อ 51

ข้อ 25 แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความเกี่ยวกับการตั้งตัวแทนเข้าไต่ถามคดีในวรรคหนึ่งและวรรคสองความว่า “หนังสือมอบอำนาจต้องมีข้อความว่าให้ผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจตัดสินใจตกลงยอมรับการไต่ถามคดีได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสมและทำสัญญาประนีประนอมยอมความไปตามนั้น” (เนื้อความอื่นนอกจากนี้คงเดิม)

ข้อ 51 แก้ไข (1) (2) และเพิ่ม (2/1) เป็นว่า ข้อ 51 ผู้ขอขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่า “35 ปีบริบูรณ์”

(2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี “มีความรู้กฎหมาย” และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่าห้าปี “โดยมีความต่อเนื่องของงานไม่น้อยกว่า 2 ปีในด้านกฎหมาย การปกครองหรือการไต่ถามคดี” หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสาขาต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไต่ถามคดีไม่น้อยกว่าสิบปี

“(2/1) มีความรู้แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้ง แนวคิดทฤษฎีหลักการเจรจา แนวคิดทฤษฎีหลักความยุติธรรม และแนวคิดทฤษฎีหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา” (เนื้อความอื่นนอกจากนี้คงเดิม)

5. ควรแก้ไขประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 ข้อ 6

แก้ไขเป็นว่า ข้อ 6 การจ่ายค่าป่วยการให้แก่ผู้ประนีประนอมให้คิดเป็นรายคดี “และพิจารณาที่ความสำเร็จของงานด้วย ไต่ถามคดีสำเร็จคดีละ 2,000 บาท ไต่ถามคดีไม่สำเร็จคดีละ 1,000 บาท” (เนื้อความอื่นนอกจากนี้คงเดิม)

6. คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 17 (1) และ (7) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้งอดีตผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ไต่ถามคดีข้อพิพาทคดีแพ่งในศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายกำหนด

References

- Civil Court. (1996). *Court mediation techniques*. Athataya. [In Thai]
- Fisher, R., Ury, W., & Patton, B. (1991). *Getting to yes: Negotiating agreement without giving in*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Jitthamma, A. (2008). *The development of the mediation system in The Court of Justice in Thailand*. Doctoral Dissertation of Philosophy (Public Administration), Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2009). *Manual of dharma and dharma studies for bachelor*. Thai Rieone Printing: Bangkok. [In Thai]
- The Office of the Judiciary. (2012). *Conflict management and dispute resolution*. Tanapress. [In Thai]
- The Office of the Judiciary. (2017). *Annual judicial statistics of the court of first instance of Thailand, B.E. 2556-2559*. Author. [In Thai]
- Piyamanotham, P. (2011). *Indicators of efficient mediator characteristics for resolving workplace conflicts in private organizations*. Doctoral Dissertation of Philosophy (Industrial and Organizational Psychology), Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Ury, W. L., Brett, J. M., & Goldberg, S. B. (1988). *Getting disputes resolved*. Jossey-Bass.
- Woraseangsuk, J. (2013). *Classical sociological theory*. M&M Laser Print. [In Thai]
- Wongkomolchet, D. (1981). *Political and social theory*. Bopit Printing. [In Thai]

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย ธุรกิจด้านความงาม

ธรรมรัตน์ ฐะทอง¹ ดวงเดือน จันทรเจริญ²
กฤษดา ตั้งชัยศักดิ์³ ชมสุภัค ครุฑทะ⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม (2) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม และ (3) ประเมินหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คน ตัวอย่าง คือ พนักงานขายที่ปฏิบัติงานในสถาบันความงาม จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อหาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย ขั้นตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความสอดคล้อง เพื่อหาความเหมาะสมของหลักสูตร และ ขั้นตอนที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ เพื่อวัดความคงทน

ผลการวิจัย พบว่า (1) สมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย (2) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย ซึ่งผ่านตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีความเหมาะสมระดับมากทุกด้าน และมีความสอดคล้องในทุกองค์ประกอบ และ (3) ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย พบว่า พนักงานขายมีสมรรถนะที่จำเป็นหลังผ่านการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึก อบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการฝึกอบรม จำนวน 12 สัปดาห์ สูงกว่าเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม; การเพิ่มสมรรถนะ; การฝึกอบรม

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ธรรมรัตน์ ฐะทอง, ดวงเดือน จันทรเจริญ, กฤษดา ตั้งชัยศักดิ์ และชมสุภัค ครุฑทะ. (2565). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย ธุรกิจด้านความงาม. *วารสารดุขุภัณทิตทงสัณคคาสตร*, 12(3), 745-758.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนารพการณมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: t.thurathong@gmail.com

^{2,4} คณะพัฒนารพการณมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สถาบันนานาชาติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Development of a Training Program to Enhance the Essential Competencies of Salespersons in the Beauty Surgery Business

Thammarat Thurathong¹ Duangduen Chancharoen²

Krisda Tanchaisak³ Chomsupak Cruthaka⁴

Abstract

This research article aim to study: (1) to study the essential competencies of salespersons in the beauty surgery business. (2) to develop a training program to enhance the necessary competencies of salespeople in the beauty business. and (3) to evaluate training program to enhance the essential competencies of salespeople in the beauty business. This research is research and development. The researcher conducted research using the Delphi technique from 18 experts. The sample group is 30 salespeople working in beauty institutes. Data were analyzed using the following statistics: Step 1, median and interquartile range. Step 2 Mean, standard deviation. and consistency and step 3, mean, standard deviation, and t values to measure persistence.

The results showed that (1) essential performance of salespersons (2) Development of training program to enhance competencies essential of the salesperson which passed the qualifying examination from 5 qualified persons with a very suitable level in all aspects and consistency in all components. and (3) The results of the evaluation of the training program for the development of essential competencies of the salespersons were at the .05 level and after 12 weeks of training, the required after-training was statistically significant at the .05 level and after 12 weeks of training, statistically significantly higher than at the end of the training at .05 in all areas, and very satisfied with the course.

Keywords: Development of Training; Curriculum Enhancement of Competencies; Training

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Thurathong, T., Chancharoen, D., Tanchaisak, K., & Cruthaka, C. (2022). The development of a training program to enhance the essential competencies of salespersons in the beauty surgery business. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 745-758.

¹ Doctor of Philosophy Program in Human Resource Development, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: t.thurathong@gmail.com

^{2,4} Faculty of Human Resource Development, Ramkhamhaeng University

³ Institute of International Studies, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศัลยกรรมเสริมความงาม คือ การใช้กระบวนการทางการแพทย์เพื่อเปลี่ยนแปลงส่วนต่างๆ ของร่างกายให้มีลักษณะที่เหมาะสม และสวยงามขึ้น ด้วยกระบวนการผ่าตัด การปลูกถ่าย และการฉีดสารบริเวณอวัยวะต่างๆ ซึ่งการศัลยกรรมเสริมความงามนั้นมีทั้งแบบผ่าตัดและการไม่ผ่าตัด การศัลยกรรมแบบไม่ผ่าตัด เรียกอีกอย่างว่า หัตถการ ได้แก่ การร้อยไหม ฉีดฟิลเลอร์ การทำเลเซอร์ ยกกระชับต่างๆ ราคาจะต่ำกว่าการศัลยกรรมแบบผ่าตัด โดยการศัลยกรรมแบบผ่าตัดต้องใช้เทคนิคทางการแพทย์และต้องมีความพิถีพิถันในการทำแต่ละครั้ง ซึ่งทั้ง 2 วิธี มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ปัจจุบันความนิยมด้านความสวยความงามเพื่อปรับเปลี่ยนรูปร่างให้ดูดีขึ้น เพราะการสร้างภาพลักษณ์หรือบุคลิกลักษณะภายนอกมีอิทธิพลกับการใช้ชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล ปัจจุบันเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ สามารถที่จะช่วยพัฒนาและเสริมบุคลิกภาพ หรือกำจัดจุดด้อยของแต่ละบุคคลให้ดูดีขึ้น ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและความมั่นใจให้กับตนเอง (The Society of Plastic and Reconstructive Surgeons of Thailand, 2019)

สภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเทคโนโลยี ทำให้เกิดการแข่งขันเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความคาดหวังและความต้องการในการบริการที่สูงขึ้น ธุรกิจเสริมความงามจึงให้ความสำคัญต่อคุณภาพการให้บริการ โดยพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ พร้อมให้บริการด้วยความเต็มใจ ถือเป็นการเพิ่มทรัพย์สินที่มีค่าแก่องค์กร มีผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังส่งผลให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บริการที่ดีแก่ผู้บริโภค ดูแลเอาใจใส่ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วและทุกระดับ ให้เกิดความประทับใจสูงสุด ทำให้ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการซ้ำและมีการบอกต่อจากบุคคลหนึ่งไปยัง

อีกบุคคลหนึ่ง อันนำไปสู่ความสำเร็จที่มั่นคงในการประกอบธุรกิจ (Bank of Thailand, 2018)

การให้บริการที่สร้างความประทับใจที่ดี ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่องค์กรต่างๆ ควรสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจต่อสินค้าและบริการนั้น โดยสิ่งแรกที่ควรที่จะพัฒนาศักยภาพบุคลากร คือ การฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในงาน เข้าใจผู้ร่วมงาน เข้าใจผู้รับบริการ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน เสริมสร้างความรักความสามัคคีทำงานเป็นทีม และให้บริการที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต้องมีในทุกองค์กร เพราะหากบุคลากรมีจิตสำนึกในการบริการแล้ว ผู้ให้บริการและลูกค้าจะมีความสุข ส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรที่มีมาตรฐาน มีความน่าเชื่อถือ และความศรัทธาขององค์กรนั้นๆ ทำงานอย่างมีความสุข ส่งผลดีต่อลูกค้า เกิดการชื่นชมจากลูกค้า มีผลต่อประสิทธิภาพของงาน ทำให้บรรลุเป้าหมายของทั้งตนเองและองค์กร ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการสร้างความเข้าใจการทำงานตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานได้อย่างสูงสุด สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าและองค์กรได้ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า พนักงานที่ปฏิบัติงานในสถาบันเสริมความงาม ขาดทักษะในเรื่องความรู้ ความเข้าใจในงาน มุ่งสร้างผลงานเพียงลำพัง แก้ปัญหาเฉพาะไม่ได้ และขาดเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรมบุคลากรที่เป็นมาตรฐาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างเครื่องมือการฝึกอบรมที่เป็นมาตรฐาน ที่ทำให้บุคลากรเกิดความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงาน และทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความประทับใจแก่ลูกค้า และนำไปสู่เป้าหมายตามที่องค์กรกำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม
3. เพื่อประเมินหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม โดยบูรณาการแนวคิดจากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน นำไปออกแบบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม และกำหนดส่วนประกอบของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางด้านงานขาย
2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง คือ พนักงานขายที่ปฏิบัติงานใน 3 สถาบัน ได้แก่ MS Clinic, Mersi RAMA2 และ Mersi Victory Monument รวม จำนวน 102 คน ได้ตัวอย่างสถาบันละ จำนวน 10 คน รวมจำนวน 30 คน ทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเฉพาะพนักงานขายที่มีอายุงานระหว่าง 6 เดือน ถึง 1 ปี
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงานในการยกระดับความรู้ ความสามารถของพนักงานให้แข็งแกร่ง เพื่อความได้เปรียบคู่แข่งขัน
2. เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการได้มีทางเลือก

ในการพิจารณาที่จะรับพนักงานหรือเลื่อนตำแหน่งพนักงาน โดยใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลเพื่อการวัดผลความสามารถในการคัดเลือกบุคลากรต่อไป

3. เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ โดยการนำเอาสมรรถนะที่จำเป็นไปพัฒนาบุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับความก้าวหน้าที่สูงขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

ขณะที่ Chuaratanaphong (1996, p. 25) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน ดังนี้ (1) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวินิจฉัยปัญหาและความต้องการ ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ (2) การกำหนดเป้าประสงค์ จุดหมาย และจุดประสงค์ หลังจากได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานแล้ว จะพิจารณาและกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา (3) การเลือกและจัดเนื้อหา เนื้อหาจะต้องเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และต้องมีความพร้อมทั้งด้านเวลา ผู้สอน และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ (4) การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว เลือกใช้สื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (5) การกำหนดเวลาเรียน ต้องจัดลำดับก่อนหลังให้สัมพันธ์กับจำนวนชั่วโมง และการวัดประเมินผล ควรมีเกณฑ์การจบหลักสูตร (6) การนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากร่างหลักสูตรแล้วต้องมีการตรวจสอบข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม (7) การประเมินผลหลักสูตร ทำเมื่อใช้หลักสูตรไปได้ระยะหนึ่ง โดยประเมินผลในด้านต่างๆ ว่ามีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอะไรบ้าง และ (8) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หลังจากที่ได้รับข้อบกพร่องของหลักสูตร อาจจะต้องมีการศึกษาปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรเหมาะสมยิ่งขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ

หลักการแนวคิดเรื่องสมรรถนะเป็นแนวคิดที่นักวิชาการต่างๆ หลากหลายคณะหลายองค์กร ต่างให้ความสำคัญต่อการศึกษา โดยองค์กรต่างๆ มักกำหนดสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงานแต่ละตำแหน่ง และใช้เป็นเครื่องมือในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาในองค์กร หรือแม้แต่นำระบบสมรรถนะมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรของตน สอดคล้องกับแนวคิดของ Puvitayaphan (2010, p. 48) ที่กล่าวว่า สมรรถนะ ที่กำหนดขึ้นในองค์กรนั้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระบบการบริหารและพัฒนาบุคลากรได้ ได้แก่ (1) การสรรหาคัดเลือกพนักงาน (2) การจัดทำแผนฝึกอบรมระยะสั้น (3) การจัดทำแผนการฝึกอบรมระยะยาว (4) การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (6) การออกแบบเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ และ (7) การบริหารคนเก่ง/คนดี และผู้สืบทอดตำแหน่งงาน เป็นต้น ส่วน Piriyathanalai and Thephasadin Na Ayudhya (2010, p. 12) ได้กล่าวถึง แนวคิดเรื่องว่า “สมรรถนะ” (competence หรือ competency) ต่างจากแนวคิดอื่นๆ ทางการบริหาร ซึ่งมักเริ่มต้นจากอุตสาหกรรม วิศวกร ผู้ปฏิบัติในโรงงานที่คิดค้นกระบวนการในการปรับปรุงองค์กรและงานของตนเองขึ้น เกิดจากนักวิชาการที่ได้พัฒนาทฤษฎีด้านพฤติกรรมองค์กรหรือการพัฒนาองค์กรขึ้นโดยวิธีการเชิงนิรนัยกล่าวคือ โดยสรุปสังเกตจากความสำเร็จขององค์กรต่างๆ แล้วประมวลขึ้นเป็นชุดของคำอธิบาย แต่แนวความคิดด้านสมรรถนะนี้ถือกำเนิดขึ้นจากงานวิจัยด้านจิตวิทยา ซึ่งมีฐานทางทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาและมีการพิสูจน์ทดลองเชิงประจักษ์มายาวนาน

นอกจากนั้น Boyatzis (2008, p. 7), Draganidis and Mentzas (2006, p. 53) ได้กล่าวว่า สมรรถนะเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ภายในตัวบุคคล (tacit knowledge) ความรู้ภายนอก (explicit

knowledge) พฤติกรรม (behavior) และ ทักษะ (skill) ซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีศักยภาพในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubois (2000, p. 45) กล่าวว่า สมรรถนะ คือ บุคลิกลักษณะของบุคคลที่เป็นรากฐานของการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จ โดยสมรรถนะอาจเป็นทักษะ ความรู้ แนวความคิด แรงจูงใจหรือบทบาทในสังคม รวมถึง คุณลักษณะที่โดดเด่นของบุคคลในอันที่จะทำให้สามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยมในงานที่รับผิดชอบภายใต้บทบาทหน้าที่และสภาพการทำงานที่กำหนด ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวอาจเรียกรวมกันว่า “คุณลักษณะ” (attribute) ที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ พรสวรรค์ บทบาททางสังคม ภาพลักษณ์ และแรงจูงใจ ซึ่งอุปนิสัยดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมอันจะเป็นการแสดงออกของตัวสมรรถนะที่วัดได้

แนวคิดเกี่ยวกับงานขายและเทคนิคการขาย

อาชีพการขายเป็นอาชีพที่ท้าทาย การเป็นพนักงานขายที่จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ดูได้จากวิธีการขาย วิธีการสื่อสารกับลูกค้า โดยพนักงานขายต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกค้า ต้องศึกษาแนวทางการขายและเทคนิคการขายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถขายสินค้าได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่ง Phutachote (2016, pp. 50-51) กล่าวว่า พนักงานขายถือเป็นบุคลากรที่มีบทบาทต่อความสำเร็จขององค์กร การกำหนดคุณสมบัติและเกณฑ์ในการคัดเลือกพนักงานขายจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทุกองค์กรย่อมต้องการคนเก่งที่มีความสามารถเข้าร่วมงาน พนักงานขายควรมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้มีความบุคลิกภาพดี พนักงานที่มีบุคลิกภาพที่ดีจะสร้างความเชื่อถือและยอมรับของลูกค้า บุคลิกภาพที่ดีสร้างความมั่นใจในการทำงาน และเป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ (2) มีความรู้เกี่ยวกับตัวสินค้า ผลิตภัณฑ์ และบริการ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการขาย

พนักงานขายที่ดีควรมีความรู้ ความเข้าใจในสินค้า และผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า ราคา และบริการอื่นๆ ที่ลูกค้าจะได้รับ เพราะจะสามารถตอบปัญหาต่างๆ ให้กับลูกค้าได้อย่างชัดเจนและมั่นใจ (3) การศึกษา พนักงานขายควรมีวุฒิการศึกษาที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน และตัวสินค้าที่นำเสนอลูกค้า เพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่ง ถ้าสำเร็จการศึกษาด้านการขาย การตลาด และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ (4) ทักษะ ความชำนาญ และประสบการณ์ พนักงานขายที่มีประสบการณ์ ทักษะ และมีความชำนาญในการทำงานจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในอาชีพสูง ถึงแม้จะมีระดับการศึกษาไม่สูงนัก แต่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการขายมานาน จะทำให้พนักงานขายรู้วิธีการและเทคนิคต่างๆ เพื่อเสนอขายสินค้าให้กับลูกค้า พนักงานขายที่ขาดประสบการณ์อาจจะมีปัญหาในการเสนอขายสินค้า (5) มนุษยสัมพันธ์ เนื่องจากพนักงานขายต้องออกไปติดต่อและพบลูกค้าหลากหลายอาชีพ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนับว่ามีความจำเป็นสำหรับพนักงานขาย ถ้าหากพนักงานขายเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ไม่ดีอาจจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค เพราะพนักงานขายต้องมีการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าอยู่ตลอดเวลา (6) ทักษะที่ดี การมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพมีส่วนทำให้พนักงานขายประสบความสำเร็จในงาน เกิดความมั่นใจว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า การที่คนมีทัศนคติที่ดีจะทำให้เกิดความทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจ เพื่อทำงานนั้นให้บรรลุผลสำเร็จ และ (7) สุขภาพดี การมีสุขภาพที่ดีและแข็งแรงย่อมเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและเป็นผลดีต่อการทำงานทุกอาชีพ ผู้ที่ทำงานด้านการขายย่อมต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพที่แข็งแรง พร้อมทั้งจะทำงานหนัก พนักงานขายที่ประสบความสำเร็จส่วนมากมักจะเป็นผู้ที่ทำงานหนักจึงต้องมีสุขภาพที่แข็งแรงจึงไม่เป็นอุปสรรคใดๆ ต่อการทำงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตร

ในขณะที่ Chookhampaeng (2016) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ประการ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ขอบข่ายเนื้อหา ของหลักสูตร และความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร ซึ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนและสอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมนั้นด้วย เนื้อหาของหลักสูตรต้องมีความชัดเจนและความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

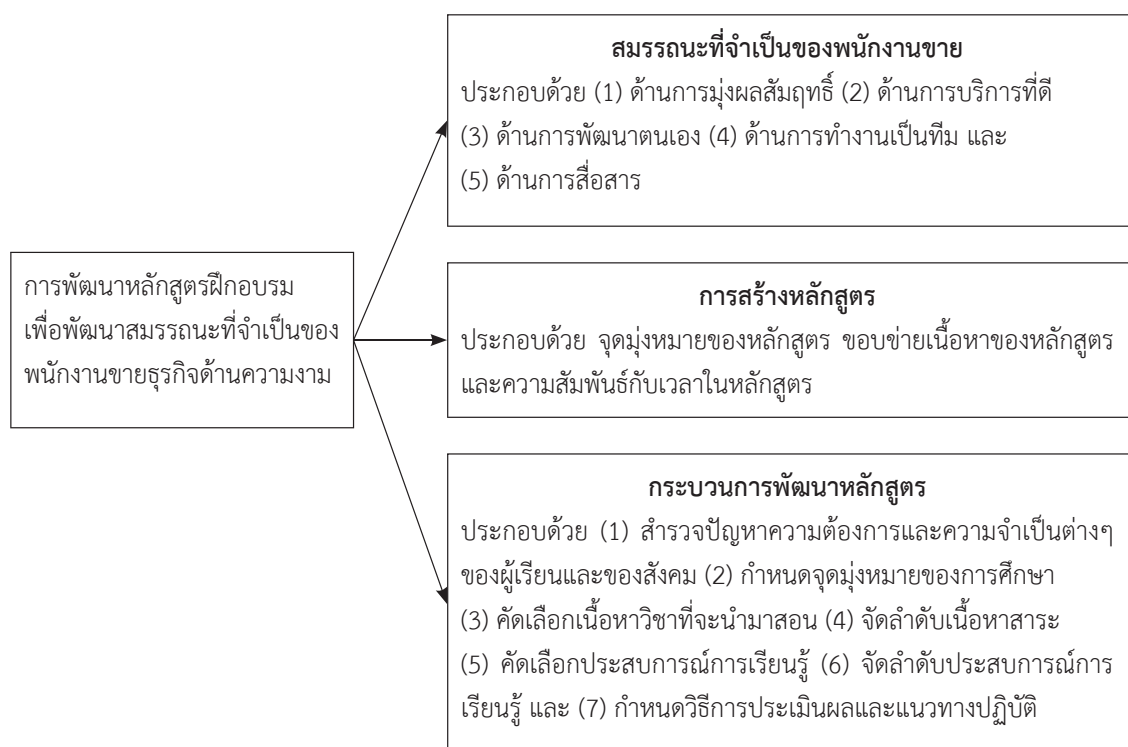
นอกจากนี้ Taba (1962, pp. 9-14) ได้เสนอแนวคิดของกระบวนการ พัฒนาหลักสูตรเป็นลำดับขั้นตอน ออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ (1) สำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของผู้เรียนและของสังคม (2) กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา (3) คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน (4) จัดลำดับเนื้อหาสาระ (5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (6) จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ และ (7) กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

จากการศึกษาแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Chuaratanaphong (1996, p. 25) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะของ Boyatzis (2008, p. 7), Draganidis and Mentzas (2006, p. 53), Dubois (2000, p. 45), Piriyanthalai and Thephasadin Na Ayudhya (2010, p. 12), Puvitayaphan (2010, p. 48) และแนวคิดเกี่ยวกับงานขายและเทคนิคการขายของ Phutachote (2016, pp. 50-51) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรของ Chookhampaeng (2016) และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962, pp. 9-14) ซึ่งพนักงานขายถือว่าเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อองค์กร เนื่องจากเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างองค์กรกับลูกค้า ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะทางด้าน

งานขาย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญ เพราะหากพนักงานขายที่มีสมรรถนะสูงจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลงานสูง ทำให้องค์กรสามารถดำเนินกิจการไปในทิศทาง

ที่วางไว้ และองค์กรสามารถขับเคลื่อนอยู่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยมีกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research & development) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย ในธุรกิจด้านความงาม ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Jensen, Anderson, Fung, Lynnworth, Ostroff, Rudy, & Vivrette, 1996, p. 857) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบโครงสร้างเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ นำมากำหนด เป็นประเด็น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ คำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ สถิติที่ใช้ คือ ค่ามัธยฐานที่มีค่า เท่ากับ 4.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50

ขั้นที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย วิธีการดังนี้ (1) สร้างโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม (2) การประเมินโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความสอดคล้อง และ (3) การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปทดลองใช้ โดยเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ หน่วยที่ 2 การบริการที่ดี หน่วยที่ 3 การพัฒนาตนเอง หน่วยที่ 4 การทำงานเป็นทีม และหน่วยที่ 5 การสื่อสาร ซึ่งทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย ระยะเวลาการเรียนรู้ภาคทฤษฎี จำนวน 7.5 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ จำนวน 2.5 ชั่วโมง รวมระยะเวลาการฝึกอบรมทั้งสิ้น จำนวน 10 ชั่วโมง

ขั้นที่ 3 การประเมินหลักสูตรฝึกอบรม โดยการทดลองใช้หลักสูตรกับตัวแทนที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน เฉพาะพนักงานขายที่มีอายุงานระหว่าง 6 เดือนถึง 1 ปี ให้ตัวแทนประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรม นำผลมาเปรียบเทียบกับระหว่างก่อนกับหลังฝึกอบรม และเปรียบเทียบหลังการฝึกอบรมจำนวน 12 สัปดาห์ เพื่อวัดความคงทน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ (1) สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (2) สมรรถนะด้านการบริการที่ดี (3) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง (4) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม และ (5) สมรรถนะด้านการสื่อสาร

2. ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางด้านการขายในธุรกิจด้านความงาม ผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย (1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของการอบรม (2) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม (3) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม (4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม (5) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม (6) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม และ (7) การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

3. ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม ได้ผลดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม ก่อนการฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรม (O_1) ได้ผลดังตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1

สมรรถนะของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงามก่อนการฝึกอบรม (O_1) กับหลังการฝึกอบรม (O_2)

การรับรู้สมรรถนะ ของตนเอง	N	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		t	Sig.
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	30	3.02	.048	4.20	.101	-66.786	.000
2. ด้านการบริการที่ดี	30	3.30	.161	4.27	.155	-24.688	.000
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	30	3.75	.127	4.38	.164	-18.195	.000
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	30	3.43	.164	4.16	.092	-23.300	.000
5. ด้านการสื่อสาร	30	3.33	.171	4.23	.121	-23.839	.000

$p < .05$

จากตาราง 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม หลังสิ้นสุดการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกรายการ

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ

ที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงามในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความพึงพอใจในด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรม

3.3 ผลการประเมินความคงทนต่อการเรียนรู้หลังฝึกอบรม จำนวน 12 สัปดาห์ (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

สมรรถนะของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงามหลังการฝึกอบรม (O_2) กับหลังการฝึกอบรม จำนวน 12 สัปดาห์ (O_3)

การรับรู้สมรรถนะ ของตนเอง	N	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		t	Sig.
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	30	4.20	.101	4.75	.116	-26.343	.000
2. ด้านการบริการที่ดี	30	4.27	.155	4.78	.127	-18.702	.000
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	30	4.38	.164	4.83	.075	-13.876	.000
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	30	4.16	.092	4.82	.072	-34.584	.000
5. ด้านการสื่อสาร	30	4.23	.121	4.69	.099	-15.600	.000

$p < .05$

จากตาราง 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม หลังสิ้นสุดการฝึกอบรม กับหลังฝึกอบรมผ่านไปแล้ว จำนวน 12 สัปดาห์ พบว่า สมรรถนะหลังฝึกอบรมผ่านไปแล้วจำนวน 12 สัปดาห์ สูงกว่าหลังสิ้นสุดการฝึกอบรมทันทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขาย ธุรกิจด้านความงาม สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงาม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดสมรรถนะที่จำเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1 สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่าพนักงานขายต้องมีความเข้าใจในสินค้าหรือบริการสามารถประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการให้บริการได้ ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานขายที่มีความเข้าใจในผลการดำเนินการโดยรวมและความสำเร็จในอนาคต ทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ โดยพนักงานสามารถนำมาวางแผนในการดำเนินการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ ที่ทำให้

เกิดสร้างความได้เปรียบจากคู่แข่งทางธุรกิจ และสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Phutachote (2016, p. 50-51) ที่กล่าวถึง พนักงานขายต้องมีความรู้เกี่ยวกับสินค้า ผลิตภัณฑ์ และบริการ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการขาย พนักงานขายที่ดีควรมีความรู้ ความเข้าใจในสินค้าและผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า ราคา และบริการอื่นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hsieh, Rai, Petter, and Zhang (2012) ที่พบว่า สมรรถนะมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน และการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่สามารถเผชิญหน้ากับความหลากหลายและความซับซ้อนของการดำเนินธุรกิจแนวใหม่ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ

1.2 สมรรถนะด้านการบริการที่ดี พบว่าพนักงานขายต้องมีใจรักงานบริการมีเจตคติที่ดี มีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “บริการ” เพราะงานบริการ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของธุรกิจ การให้ความช่วยเหลือหรือการให้บริการที่ดี จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจ และชื่นชมองค์กร ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานที่ให้การบริการที่ดีลูกค้าเกิดความประทับใจ จะส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร เกิดการบอกต่อให้มาใช้บริการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hiransomboon (2014, p. 44) ที่กล่าวว่า การให้บริการที่มีคุณภาพดี ที่ตรงหรือเกินกว่าความต้องการของผู้รับบริการ สามารถสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเหนือกว่าคู่แข่ง ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ ของผู้รับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hsieh et al. (2012) ที่พบว่า เมื่อพนักงานรับรู้ถึงความพึงพอใจของลูกค้าจะส่งผลต่อการบริการที่มีคุณภาพของพนักงานและผลลัพธ์ในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

1.3 สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง พบว่าพนักงานขายต้องมีความเข้าใจและใฝ่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มีการติดตามองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ

เพื่อเปิดโลกทัศน์ให้กับตนเอง มีความกระตือรือร้นไม่หยุดนิ่ง เปิดใจพร้อมรับสิ่งใหม่ๆ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานที่เข้าใจตนเอง จะสามารถวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา เกิดความคิดอย่างเป็นระบบ สามารถลำดับความสำคัญ และแก้ปัญหาได้ด้วยเหตุผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Yawirat (2009) ที่กล่าวว่า ทักษะการพัฒนาตนเอง คือ การพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยการเป็นผู้เปิดรับสิ่งใหม่ๆ สามารถรับผิดชอบงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Brandt (1991) ที่กล่าวว่า คนต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสมรรถนะการจัดการตนเอง (self-management) ได้แก่ การริเริ่มสร้างสรรค์ การแสวงหาความร่วมมือ การจัดการกับความขัดแย้ง และการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

1.4 สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม พบว่าพนักงานขายต้องมีทักษะการติดต่อประสานเป็นทีม ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานไม่สามารถทำงาน หรือตัดสินใจ แก้ไขปัญหาได้ในขั้นตอนเดียว หรือเพียงคนเดียว จะต้องมีส่วนมาร่วมทำงานหรือร่วมตัดสินใจด้วย ดังนั้น การทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคน มองไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามัคคี การทำงานเป็นทีมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร เนื่องจากทุกคนช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้บรรลุเป้าหมายไปด้วยกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Yawirat (2017, pp. 75-96) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม (team work) คือ การที่บุคคลหลายๆ คนเข้ามารับผิดชอบงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งบุคคลแต่ละคนล้วนมีพื้นฐาน แนวความคิด ทัศนคติ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในทีมงาน ผู้บริหารและหัวหน้างานทุกคน จะต้องพิจารณาวิเคราะห์หาสาเหตุ โดยเริ่มที่ตนเองก่อน ในหลายๆ องค์กรมีการสร้าง

ทีมงานขึ้นมา เพื่อการทำงาน การสร้างทีมงาน (team building) หรือการพัฒนาทีม (team development) เป็นสิ่งที่ผู้บริหารใช้ในการพัฒนาองค์กรให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Valdez, Alcantara, Pamintuan, Relos, and Castillo (2015) ที่พบว่า ทักษะที่นักศึกษาควรจะต้องได้รับการฝึกอบรมก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาและกลายเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม

1.5 สมรรถนะด้านการสื่อสาร พบว่า พนักงานขายต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการสื่อสาร และจงใจคน ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงาน ด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคลากรภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ประสานเชื่อมโยงหน้าที่ในการทำงานให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เอื้ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข่าวสาร เพื่อให้บุคลากรในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้เนื่องจาก การที่พนักงานมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการติดต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี จะทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบได้อย่างรวดเร็ว ทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kasetiam (2015) ที่กล่าวว่า ทักษะการสื่อสารมีความสำคัญต่อการรักษาสัมพันธ์ไมตรีระหว่างผู้เจรจา 2 ฝ่าย ผู้เจรจาควรใช้การสื่อสารอย่างสุภาพ และมีกลยุทธ์สำหรับการเจรจา ควรสร้างบรรยากาศสำหรับการเจรจาที่ชวนให้เกิดความร่วมมือจากทั้งสองฝ่าย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการในระดับที่ต่างฝ่ายต่างรับได้ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ทั้ง 2 ฝ่ายต้องการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Henderson (2008) ที่พบว่า พนักงานขายในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่มีความสามารถในการสื่อสารมีส่วนสร้างความพึงพอใจให้กับ

ลูกค้าและเพิ่มผลผลิตให้แก่องค์กร

2. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานขายในธุรกิจด้านความงามที่ได้จากเทคนิคเดลฟายในขั้นตอนที่ 1 ทั้ง 5 สมรรถนะมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการแนวความคิดการออกแบบและพัฒนาโครงการฝึกอบรม ตามแนวคิดของ Joungtrakul (2010, p. 236) ที่กล่าวว่า การออกแบบการฝึกอบรมต้องเริ่มจากการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินหลักสูตร ผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดดังกล่าวข้างต้น โดยหลักการของหลักสูตรฝึกอบรม คือ ความคาดหวังว่า เมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดตามกระบวนการที่กำหนดแล้ว จะสามารถสร้างเสริมสมรรถนะที่จำเป็นให้แก่พนักงานขายได้ทั้ง 5 สมรรถนะ โดยกำหนดหน่วยการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม กำหนดโครงสร้างเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และวิธีการวัดและประเมินผลในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับความจำเป็นของการอบรม เพื่อให้ได้ข้อมูลสมรรถนะที่สำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา และเมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Blanchard and Thacker (2004, p. 77) ที่ระบุว่า หลักสูตรที่ดีควรมีการนำเสนออย่างเป็นระบบ มีการกำหนดหน่วยการฝึกอบรมรายวิชาที่จะใช้ในการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ เทคนิค วิธีการฝึกอบรม และระยะเวลาในการฝึกอบรม ซึ่งเชื่อว่าเมื่อพนักงานขายผ่านการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวแล้ว จะมีความสามารถมากขึ้น

3. การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทาง ด้านงานขาย ผู้วิจัยได้ให้พนักงานทำการประเมินตนเอง เกี่ยวกับสมรรถนะก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร ฝึกอบรมเป็นรายบุคคล ทำการประเมินตนเองหลัง สิ้นสุดการอบรมไป จำนวน 12 สัปดาห์ เป็นการ ประเมินตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ แนวคิดของ Sawassalee (2008, p. 61) ที่กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรมจะต้องทำอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง การประเมินผลการฝึกอบรม แบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ (1) การประเมินผลการฝึกอบรมเมื่อ เสร็จสิ้นโครงการ (end-of course evaluation) คือ ก่อนการฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรม และหลังการ ฝึกอบรมทันที และ (2) การประเมินผลการฝึกอบรม หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้วระยะหนึ่งหรือการ ติดตามผลการฝึกอบรม (follow-up study) การ ให้พนักงานขายประเมินตนเองเกี่ยวกับสมรรถนะที่ จำเป็นหลังการอบรมสิ้นสุด และหลังสิ้นสุดการอบรม ผ่านไป จำนวน 12 สัปดาห์ ถือเป็นการติดตามผลการ ฝึกอบรมเพื่อให้ได้คำตอบที่สำคัญเกี่ยวกับโครงการฝึก อบรมที่ได้ดำเนินการจัดไปแล้ว ซึ่งพบว่า ผลการเปรียบ เทียบสมรรถนะของพนักงานขายในธุรกิจด้านความ งามจากการประเมินตนเองหลังการทดลองใช้หลักสูตร ฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปปฏิบัติจริงนั้น จะช่วยเพิ่ม สมรรถนะให้กับพนักงานขายได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรที่ต้องการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ ควรศึกษาคำประกอบของหลักสูตรในแต่ละหน่วย อบรม เพื่อให้สามารถดำเนินการอบรมเป็นไปตามที่ หลักสูตรกำหนด จะช่วยส่งผลให้การดำเนินการอบรม มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การคัดเลือกวิทยากรต้องพิจารณาตามความ เชี่ยวชาญในแต่ละหน่วยอบรมของหลักสูตร เพื่อให้ สามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความถูกต้อง เชิงวิชาการ และแนวทางการปฏิบัติให้กับผู้เข้ารับการ อบรม

3. ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้ เข้ารับการอบรมสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในการ ปฏิบัติงานได้

4. การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ควรมี การทบทวนเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอนให้ มีความเหมาะสมกับเวลา เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ รับประโยชน์จากการอบรมอย่างเต็มที่

5. การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ อาจจะมีการ พิจารณาเลือกหน่วยการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นก่อน- หลัง เพื่อลดข้อจำกัดด้านเวลาที่จะเข้ารับการอบรม

6. การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้อาจจะต้อง พิจารณาคัดเลือกบางสมรรถนะที่เหมาะสมกับแต่ละ องค์กร เพื่อให้สามารถพัฒนาสมรรถนะได้อย่างแท้จริง

7. เมื่อมีการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้และเกิด ความคงทนของสมรรถนะ ควรมีการติดตามผู้เข้ารับ การอบรมเป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถนำความรู้จาก การฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ และให้เกิดความคงทน ของสมรรถนะ

References

- Bank of Thailand. (2018). *How Thai businesses are adapting in the midst of the changing world*. Retrieved from <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256301Conversation.aspx> [In Thai]
- Blanchard, P. N., & Thacker, J. W. (2004). *Effective training: Systems, strategies and practices* (2nd ed.). Prentice Hall.
- Boyatzis, R. E. (2008). Competencies in the 21st century. *Journal of Management Development*, 27(1), 5-12.
- Brandt, R. (1991). On interdisciplinary curriculum: A conversation with Heidi Hayes Jacobs. *Education Leadership*, 49(2), 24-26.
- Chookhampaeng, C. (2016). *Curriculum research and development concept and process*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Chuaratanaphong, J. (1996). *Curriculum development: Principles and practices*. Alene Press. [In Thai]
- Draganidis, F., & Mentzas, G. (2006). Competency based management: A review of systems and approaches. *Information Management & Computer Security*, 14(1), 51-64.
- Dubois, D. D. (2000). The 7 stages of one's career. *Training & Development*, 54(12), 45-50.
- Henderson, L. S. (2008). The impact of project managements' communication competencies: Validation and extension of a research model for virtuality, satisfaction, and productivity on project teams. *Project Management Journal*, 39(2), 48-59.
- Hiransomboon, K. (2014). *Service management* (2nd ed.). Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Hsieh, P.-A., Rai, A., Petter, S., & Zhang, T. (2012). Impact of user satisfaction with mandated CRM use on employee service quality. *MIS Quarterly*, 36(4), 1065-1080.
- Jensen, C., Anderson, L., Fung, J. C., Lynnworth, A., Ostroff, M., Rudy, M., & Vivrette, R. (1996). *Delphi in depth: Power techniques from the experts*. McGraw-Hill.
- Joungtrakul, J. (2010). *Human resource development: Theory and practice*. Business Law Center International. [In Thai]
- Kasetiam, V. (2015). *Team building*. O. S. Printing House. [In Thai]
- Phutachote, N. (2016). *Sale management*. SE-Education. [In Thai]
- Piriyathanalai, S., & Thephasadin Na Ayudhya, C. (2010). *Competency: Understand, use as a result*. Signature Solutions. [In Thai]
- Puvitayaphan, A. (2010). *Establishing a long-term training route on the basis of competence*. Pimdee Karnpim. [In Thai]

- Sawassalee, C. (2008). *Training assessment and follow-up manual*. Office of the Civil Service Commission. [In Thai]
- The Society of Plastic and Reconstructive Surgeons of Thailand. (2019). *Status and competitiveness of the business surgery*. Retrieved from <https://www.thprs.org> [In Thai]
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Harcourt, Brace & World.
- Valdez, E. J. C., Alcantara, S. S. B., Pamintuan, C. A., Relos, J. G. R., & Castillo, R. C. (2015). Contributions of on-the-job training program to the skills, personal qualities and competencies of tourism graduates. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 3(4), 102-110.
- Yawirat, N. (2009). *Leadership and strategic leader* (7th ed.). Triple Group. [In Thai]
- Yawirat, N. (2017). *Managing change and organization development* (2nd ed.). Triple Group. [In Thai]

การขับเคลื่อนผลิตภาพทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภายใต้ภาติ ภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายธุรกิจ

พิชญานิน เพชรล้อมทอง¹ ระพีพรรณ พิริยะกุล²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะทางประชากรของผู้บริหาร/ผู้ประกอบการ และลักษณะธุรกิจของตัวอย่าง (2) ศึกษาระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ เครือข่ายทางการค้า ระดับศักยภาพของธุรกิจ และผลิตภาพทางธุรกิจ และ (3) ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้าต่อผลิตภาพทางธุรกิจ โดยมีปัจจัยศักยภาพศักยภาพของธุรกิจเป็นตัวแปรต้นกลาง โดยทำการศึกษากับตัวอย่างผู้บริหารที่เป็นตัวแทนหรือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 120 ตัวอย่าง จัดสรรขนาดตัวอย่างอาศัยการคำนวณค่าขั้นต่ำและสุ่มตัวอย่างจากชั้นภูมิเท่า ๆ กัน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายคุณลักษณะของประชากรและสถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิจัย พบว่า บุพปัจจัยมีอิทธิพลต่อผลิตภาพทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.307 0.228 และ 0.139 ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการตรวจโมเดล ยังพบว่า ปัจจัยศักยภาพของธุรกิจไม่เป็นปัจจัยส่งผ่านระหว่างการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้าและผลิตภาพทางธุรกิจ

คำสำคัญ: การสนับสนุน; ผลิตภาพทางธุรกิจ; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

พิชญานิน เพชรล้อมทอง และระพีพรรณ พิริยะกุล. (2565). การขับเคลื่อนผลิตภาพทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภายใต้ภาติ ภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายธุรกิจ. *วารสารดุสิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 759-776.

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
19/1 ถนนเพชรเกษม เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 10160, ประเทศไทย

อีเมล: p.pitchayanin@gmail.com

² คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Driving the Productivity of Small and Medium Enterprises under the Alliances of Government Agencies, Academic Agencies, and Business Networks

Pitchayanin Petlomtong¹ Rapepun Piriyaikul²

Abstract

This research article aim to study the population and business characteristics of executives/entrepreneurs. The level of supporting factors: government, academic, business networks, firm capability, and firm performance. Influence of support from the government, academic, and business networks by using firm capability factor as a mediator and examining firm capability as a mediating variable. The model verification conducts of small and medium enterprises (SMEs) from the agriculture sector in lower-northern region 1 of Thailand as sampling units 120 samples. The sample size allocation by minimum value calculation and stratified random sampling by using descriptive statistics to illustrate population characteristics and inferential statistics for analysis of Structural Equation Models (SEM).

The results of this study show that the driven factors impact the firm's productivity significantly with values equal to 0.307, 0.228, and 0.139 respectively. Besides, the inspection found that firm capability is not a mediator of business network and firm productivity.

Keywords: Support; Firm Productivity; Small and Medium Enterprises (SMEs)

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Petlomtong, P., & Piriyaikul, R. (2022). Driving the productivity of small and medium enterprises under the alliances of government agencies, academic agencies, and business networks. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 759-776.

¹ Doctor of Business Administration Program in Business Administration, Southeast Asia University
19/1 Petchkasem Road, Nongkhaem, Bangkok 10160, Thailand
Email: p.pitchayanin@gmail.com

² Faculty of Science, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนเหนือล่าง 1 ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย และจังหวัดตาก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูกจึงทำให้มีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การผลิตพืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน สำหรับในด้านอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม เช่น ธัญพืชและน้ำตาล เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและมีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ สามารถขยายตลาดการค้าและเป็นฐานการผลิตด้านการเกษตรผ่านทางจุดเชื่อมต่อดินแดน นอกจากนี้ ยังมีอัตราการเจริญเติบโตของจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ มีขนาดเศรษฐกิจภาคการเกษตรมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศค่อนข้างมาก จากศักยภาพและจุดเด่นดังกล่าวจึงทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ส่วนใหญ่อยู่ในภาคการผลิตที่สนับสนุนต่อการสร้างแรงงานในท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนห่วงโซ่คุณค่าในทางท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชผลทางการเกษตรที่เป็นหัวใจหลักของประเทศไทย ซึ่งจะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (value added) ในการแปรรูปจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (The Office of Strategy Management Lower Northern Provincial Cluster 1, 2019)

ถึงแม้ว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จะมีบทบาทที่สำคัญต่อการเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรของภูมิภาคและของประเทศ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจขนาดเล็กละกลางนั้น เป็นธุรกิจที่ดำเนินการด้วยตนเอง ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจต่ำ มีการจ้างงานจำนวนไม่มาก (Organisation for Economic

Cooperation and Development, 2005) เป็นหน่วยธุรกิจที่มีขนาดเล็ก จึงไม่สามารถพัฒนาและเป็นผู้คิดค้นสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ไม่สามารถนำวัตถุดิบหรือสินค้าที่มีไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เพื่อเพิ่มมูลค่าได้เท่าที่ควร (The Office of Strategy Management Lower Northern Provincial Cluster 1, 2019) การเข้าถึงทางการเงินที่มีอย่างจำกัดและยุ่งยากในพิธีการ (protocol) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังขาดศักยภาพด้านการวิจัยและพัฒนาการใช้ความรู้ในการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงขาดศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่ภาครัฐลงทุนเพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแต่ส่งต่อผลิตภาพทางธุรกิจขององค์กร (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2017)

ผลิตภาพ (productivity) เป็นการวัดความสามารถในการใช้ปัจจัยการผลิต (input) ให้กลายเป็นผลผลิต (output) โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่การผลิต (Prowle, Lucas, Barnes, & Lowth, 2017) เป็นปัจจัยสำคัญในการวัดผลการดำเนินธุรกิจขององค์กร และประสิทธิภาพของทรัพยากรที่ได้มา ซึ่งการวัดผลการดำเนินธุรกิจขององค์กรมีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันที่มีอัตราการแข่งขันและการเติบโตทางธุรกิจค่อนข้างสูง โดยการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอาจต้องการปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน จำเป็นต้องอาศัยนโยบาย แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายภาคส่วนเป็นกลไกที่สำคัญในการกระตุ้นการเติบโตในการพัฒนาธุรกิจและการบูรณาการการทำงานร่วมกัน อันประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ (government support) การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (academic support) รวมทั้งการสนับสนุนทางเครือข่ายทางการค้า (business network support) ในท้องถิ่นเข้ามาช่วย

ขับเคลื่อนให้ธุรกิจส่วนนี้สามารถสร้างผลผลิตที่มีมูลค่า และคุณค่าในการแข่งขันได้ (Herliana, 2015)

ทั้งนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการนำเทคโนโลยีรวมทั้งการสร้างสรรค์นวัตกรรมมาใช้ในภาคการผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อการทำธุรกิจที่ยั่งยืน (Doh & Kim, 2014) การสนับสนุนในห่วงโซ่ธุรกิจเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ คือการเข้าถึงทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน จนถึงปลายน้ำในการส่งมอบสินค้าให้ถึงมือลูกค้า (Hansen, Rand, & Tarp, 2009) โดยให้การสนับสนุนทรัพยากรที่จับต้องได้ (tangible) เช่น การเข้าถึงแหล่งการเงิน วัตถุดิบ พื้นฐานโครงสร้างการทำธุรกิจ และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ (intangible) เช่น ความรู้ในการผลิต แหล่งตลาดรวมทั้งการสนับสนุนทางด้านแรงงานให้พนักงานด้วยการให้การอบรมฝึกทักษะอาชีพเพื่อยกมาตรฐานการผลิต ตลอดจนสนับสนุนด้านการตลาดในการเป็นที่ปรึกษาและช่วยพัฒนาต้นแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสนองความต้องการของตลาดโดยไม่ต้องอาศัยการทำงานควบคู่ไปกับหน่วยงานวิชาการในการช่วยพัฒนาความคิดและธุรกิจใหม่ๆ (Darwish, Joseph, Selvaraj, Dohse, & Walter, 2014) นอกจากนี้ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสถาบันวิชาการกับผู้ประกอบการ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้เข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ และการเชื่อมโยงกิจกรรมการสนับสนุนต่างๆ เช่น การจัดอบรม ฝึกทักษะ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถจัดตั้งหรือดำเนินธุรกิจได้สำเร็จ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีและสารสนเทศ (ICT) เข้ามาช่วยในการทำธุรกิจ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายทางการค้าหรือการรวมกลุ่ม จะช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเกิดความร่วมมือและความเชื่อมโยงทางธุรกิจที่เกื้อหนุนกันได้และเกิดการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) ในการพัฒนา

ผู้ประกอบการตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ การร่วมมือและเชื่อมโยงกันในการทำงานนั้น ทำให้องค์กรสามารถเข้าถึงศักยภาพของธุรกิจอันประกอบไปด้วยการเรียนรู้และศักยภาพในการผลิตและพัฒนาสินค้าหรือบริการของคู่ค้าร่วมธุรกิจ (Distanont, Haapasalo, Rassameethes, & Lin, 2012) เพื่อยกระดับผลการดำเนินงานและการเติบโตขององค์กร (Wang, Tong, & Koh, 2004) โดยใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพที่ครอบคลุมห่วงโซ่อุปทานจากวัตถุดิบจนเป็นสินค้า และส่งมอบถึงลูกค้า ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Peng, Schroeder, & Shah, 2008) ซึ่งนำไปสู่ผลการดำเนินงานขององค์กรที่สูงขึ้น (Mukerji, Fantazy, Kumar, & Kumar, 2010) อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการเริ่มต้นและสานสัมพันธ์ความร่วมมือดังกล่าวข้างต้นอย่างมีประสิทธิภาพก็จะสามารถสร้างประสิทธิผลให้ผู้ประกอบการได้ในระดับหนึ่ง โดยใช้บทบาทของภาคการศึกษาและภาคธุรกิจร่วมกับภาครัฐในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีสำหรับนวัตกรรม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่ายการวิจัยและสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร (Wilson, 2007) นำไปสู่โอกาสในการพัฒนาผลผลิตภาพขององค์กรที่ดีขึ้นได้ในอนาคต เนื่องจากข้อจำกัดของต้นทุนของธุรกิจขนาดเล็กและกลางในประเทศไทยทั้งด้านเงินทุนและความรู้ ดังนั้น การใช้เครือข่ายจึงมีความสำคัญที่จะสนับสนุนให้ธุรกิจเหล่านี้ซึ่งมีจำนวนมากให้สามารถคงอยู่ในธุรกิจได้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นยังส่งผลถึงเศรษฐกิจระดับประเทศด้วยขนาดการจ้างงานที่มีมูลค่าสูง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในประเด็นหัวข้อ “การสนับสนุนผลผลิตภาพทางธุรกิจจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายทางการค้า” โดยศึกษาในกรอบพุทธิปัญญ การสนับสนุนของภาครัฐ การสนับสนุนจาก

หน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า โดยมีปัจจัยตาม คือศักยภาพทางธุรกิจ ศักยภาพในการเรียนรู้และศักยภาพในการผลิตเป็นตัวแปรต้นกลางที่สนับสนุนผลิตภาพทางธุรกิจ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการสร้างภาคีเครือข่ายจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายทางการค้า เพื่อส่งเสริมผลิตภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อันจะส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานรากให้ยั่งยืน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้อยู่ในระดับมาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางประชากรของผู้บริหาร/ผู้ประกอบการ และลักษณะธุรกิจของตัวอย่าง
2. เพื่อศึกษาระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ เครือข่ายทางการค้า ระดับศักยภาพของธุรกิจ และผลิตภาพทางธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้าต่อผลิตภาพทางธุรกิจ โดยมีปัจจัยศักยภาพของธุรกิจเป็นตัวแปรต้นกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสนับสนุนจากภาครัฐ (government support) การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (academic support) การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (network support) ศักยภาพของธุรกิจ (firm capability) ประกอบด้วยปัจจัยลำดับที่สองคือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (learning capability) และศักยภาพในการผลิต (product manufacturing capability) ผลิตภาพทางธุรกิจ (firm productivity)
2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง ประชากร

คือ ผู้บริหารที่เป็นตัวแทนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และตัวอย่าง จำนวน 120 ตัวอย่าง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย และ จังหวัดตาก

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ในเชิงบริหาร ผลการศึกษามีทั้งประเด็นที่เป็นทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่สามารถนำไปสู่แนวทางในการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการพัฒนาให้เกิดผลิตภาพทางธุรกิจ ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนมีการนำไปพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน สำหรับประเด็นที่เป็นจุดแข็งจะนำไปสู่การส่งเสริมให้กลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและกลาง เพื่อใช้สำหรับเป็นเป็นมาตรฐานต่อไป

2. ประโยชน์ในเชิงทฤษฎี ผลิตภาพทางธุรกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการวัดผลการดำเนินธุรกิจขององค์กร ที่ต้องมีการประเมินผลและติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสนับสนุนทฤษฎีการตั้งเป้าหมายในประเด็นการวัดผลการดำเนินงานแบบคุณภาพที่นำมาปรับใช้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดผลิตภาพ เพื่อช่วยให้พนักงานเกิดเป้าหมายร่วมกัน เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการสนับสนุนจากภาครัฐ

ภาครัฐมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสนับสนุนประชาชน เกษตรกร หรือหน่วยธุรกิจในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ (Mulyaningsih, 2015)

รวมถึงสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อกระตุ้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้นำเทคโนโลยีและการสร้างสรรค์นวัตกรรมมาใช้ในภาคการผลิตเพื่อการทำธุรกิจที่ยั่งยืน (Doh & Kim, 2014) โดยงานศึกษาของ Fatoki (2014) ที่พบว่า การที่ภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ประกอบด้านต่างๆ เป็นการสร้างรากฐานศักยภาพในการเรียนรู้ และศักยภาพในการผลิตสินค้าให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คล้ายคลึงกับงานศึกษาของ Hansen et al. (2009) ทำการศึกษาผู้ประกอบการในประเทศเวียดนาม พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น ด้านการเงิน และความช่วยเหลือในด้านความรู้ทางกฎหมาย การฝึกอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถเกิดศักยภาพในการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ในการวางแผนธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดผลผลิตภาพและการเติบโตของธุรกิจ

แนวคิดการสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ

หน่วยงานวิชาการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดการร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการและมหาวิทยาลัยสู่เป้าหมายในการสร้างผลตอบแทนต่อธุรกิจ (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2018) นำไปสู่โอกาสในการต่อยอดเชิงพาณิชย์ (Afonso, Monteiro, & Thompson, 2010) ขณะที่ Mitanski, Kojic, Jaksic, and Marinkovic (2013) พบว่า หน่วยงานวิชาการและนักวิชาการเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเป็นแหล่งขององค์ความรู้ และทักษะทางเทคนิคใหม่ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์เพื่อสร้างความยั่งยืน งานศึกษาของ Plechero (2011) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเพิ่มศักยภาพในกระบวนการผลิตที่สามารถปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ท้องตลาดในเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับ Lisowska and Stanistawski (2014) พบว่า หน่วยงานวิชาการช่วยสนับสนุนกิจกรรมทางนวัตกรรมของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยการปรับปรุงการเข้าถึงองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและการสร้างนวัตกรรม ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจ

แนวคิดการสนับสนุนจากเครือข่ายทางธุรกิจ

เครือข่ายทางธุรกิจมีบทบาทในการเชื่อมโยงทางธุรกิจการค้าในการร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกันของสมาคมหรือกลุ่มเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ (Ford, Gadde, Hakansson, & Snehota, 2006) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล แนวคิด เทคโนโลยี รวมถึงประสบการณ์ต่างๆ ด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด (Marinova & Phillimore, 2003) ช่วยให่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเกิดความร่วมมือและความเชื่อมโยงทางธุรกิจที่เกื้อหนุนกันได้ ทำให้เกิดการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบได้ราคาไม่สูง และมีอำนาจในการต่อรองกับตลาดมากขึ้น (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2018) งานศึกษาของ Xu, Lin, and Lin (2008) พบว่า เครือข่ายทางการค้ามีผลเชิงบวกต่อนวัตกรรมและศักยภาพในการเรียนรู้ให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างคนในองค์กร ในการส่งเสริม แบ่งปันความรู้ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร นอกจากนี้งานศึกษาของ Schoonjans, Van Cauwenberge, and Vander Bauwhede (2011) พบว่า เครือข่ายทางการค้าช่วยอำนวยความสะดวกในการได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการสร้างผลผลิตภาพขององค์กร โดยเฉพาะการเติบโตและความอยู่รอดขององค์กร

แนวคิดศักยภาพของธุรกิจ

งานวิจัยของ Wang and Zeng (2017) พบว่า ศักยภาพของธุรกิจมีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อผลการดำเนินงานขององค์กรที่นำไปสู่ผลผลิตภาพของธุรกิจ และการเติบโตขององค์กร โดยศักยภาพ ของธุรกิจ ประกอบไปด้วยปัจจัยลำดับที่สอง จำนวน 2 ปัจจัย คือ (1) ศักยภาพในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นแสวงหา ข้อมูล การถ่ายโอนความรู้ การบูรณาการและการนำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ร่วมกับพนักงานองค์กรผนวกกับ การสนับสนุนขององค์กร (Zhao, Li, Lee, & Chen, 2011) ช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการ ปรับปรุง สร้างแนวคิดใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อ การแข่งขันมากขึ้น (Argote, McEvily, & Reagans, 2003) งานศึกษาของ Chiva, Alegre, & Lapiedra (2007) พบว่า ศักยภาพในการเรียนรู้ขององค์กร เป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จขององค์กรในอนาคต และเป็นแหล่งสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับ McGregor and Ulrich (2017) ที่พบว่า ศักยภาพในการเรียนรู้นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการ เปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อการเพิ่มผลผลิตภาพทางธุรกิจ (2) ศักยภาพในการผลิตสินค้า งานศึกษาของ Wong and Karia (2010) อธิบายว่า การใช้ประโยชน์จาก ศักยภาพในการผลิต ช่วยให้สินค้าและบริการส่งผล เชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความผูกพันต่อ องค์กรนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีขององค์กร ผลการ วิจัยในปี 2018 ของ Yu, Ramanathan, Wang, and Yang (2018) แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของ งานวิจัยก่อนหน้าว่าศักยภาพในการผลิตสินค้าและ บริการ ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีและกระบวนการ ผลิต ครอบคลุมการใช้วัตถุดิบ การใช้ทักษะความรู้ที่มี ประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่น ส่งผลเชิงบวกอย่างมี นัยสำคัญต่อผลผลิตภาพของธุรกิจ

ผลผลิตภาพทางธุรกิจ

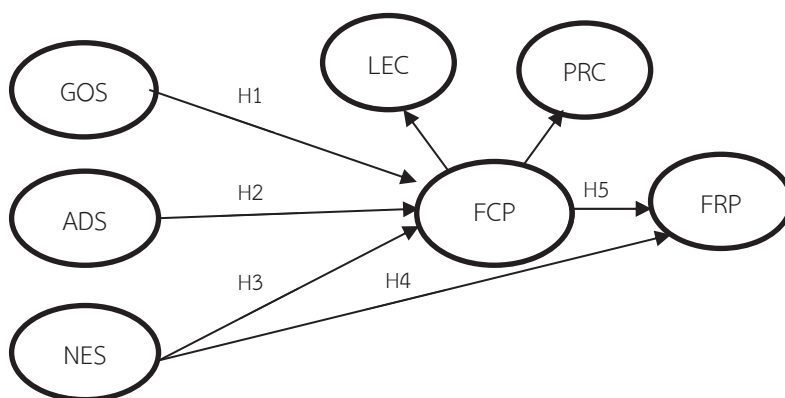
เป็นการวัดความสามารถในการใช้ปัจจัยในการ ผลิต (input) ให้กลายเป็นผลผลิต (output) โดยใช้ ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ขององค์กร (Queensland Productivity Commis- sion, 2016) เพื่อบรรลุเป้าหมายในการเพิ่มผลกำไรของ องค์กร ลดต้นทุนและลดการสูญเสียในกระบวนการ ผลิต (Prowle et al., 2017) ในขณะที่ Kenton (2019) กล่าวว่า ผลผลิตภาพเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการเติบโต ทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันทาง ธุรกิจ งานศึกษาของ Kurniawati and Henry (2015) พบว่า การมีส่วนร่วมของภาครัฐและหน่วยงานวิชาการ ในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และความชำนาญ ที่ ให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนำไปปฏิบัติได้ จริง สามารถช่วยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการเพิ่มผลผลิตภาพทางธุรกิจ โดยลดระยะเวลาการ ผลิต เพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการ นำไปสู่ การเติบโตของผลประกอบการและผลกำไร

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์บทปัจจัยด้านต่างๆ ที่ ใช้เป็นกรอบแนวคิด ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOS) คือ การช่วยเหลือทั้งทางด้านทรัพยากรพื้นฐาน ในการดำเนินธุรกิจ เช่น ระบบสาธารณูปโภค การเดิน ทาง โดยเฉพาะในส่วนของการวิสาหกิจขนาดกลางและ ย่อมให้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรในราคาถูก นอกจากนี้ ยังรวมถึงการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อประกอบอาชีพได้ (Mulyaningsih, 2015) ด้วยการสนับสนุนดังกล่าวจึง ส่งผลให้ธุรกิจกลุ่มนี้มีศักยภาพในการทำธุรกิจและนำ ไปสู่เป้าหมายคือผลผลิตภาพธุรกิจ (Doh & Kim, 2014; Hansen et al., 2009) ส่วนปัจจัยการสนับสนุน จากหน่วยงานวิชาการ (ADS) คือ การให้ความรู้และ ถ่ายทอดความรู้โดยสถาบันการศึกษา เพื่อสนับสนุน การสร้างนวัตกรรมและต่อยอดภูมิปัญญาสู่ท้องถิ่น

นอกจากนี้ หน่วยงานวิชาการในส่วนของภาครัฐ เช่น หน่วยงานกรมพัฒนาฝีมือแรงงานก็มีหน้าที่เช่นเดียวกันกับหน่วยงานวิชาการของสถาบันการศึกษา ผลการศึกษาของ Afonso et al. (2010), Mitanoski et al. (2013), Plecherro (2011) มีข้อค้นพบว่า หน่วยงานดังกล่าวเหล่านี้มีบทบาทในการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของสินค้า ลดต้นทุนในกระบวนการผลิตสินค้า รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ท้องตลาดในเชิงพาณิชย์ นอกเหนือจากหน่วยงานในส่วนของภาครัฐแล้ว การมีเครือข่ายทางการค้า (NES) ที่เกิดจากธุรกิจในพื้นที่เดียวกันหรือธุรกิจที่เกื้อกูลกันยังสามารถส่งเสริมให้เกิดความรู้ และการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกันเพื่อ

ช่วยลดต้นทุนในกระบวนการผลิตได้อีกด้วย การสนับสนุนดังกล่าวจะนำไปสู่ศักยภาพในการเรียนรู้ (LEC) ทำให้เกิดการแบ่งปันระหว่างองค์กร เกิดการสร้างพันธมิตรทางการค้าและนำไปสู่การเติบโตทางธุรกิจซึ่งปัจจัยคั่นกลางคือ ศักยภาพของธุรกิจ (FCP) ประกอบด้วยปัจจัยลำดับที่สองคือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (LEC) และศักยภาพในการผลิต (PRC) ปัจจัยดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อผลิตภาพของธุรกิจ (FRP) อันหมายถึงมูลค่าทางการค้าและการลดต้นทุน การเชื่อมโยงของปัจจัยตามกรอบแนวคิดตามภาพ 1 ที่สังเคราะห์ได้ อาศัยผลการศึกษาของ Xu et al. (2008) ร่วมกับผู้วิจัยอื่นที่กล่าวมาแล้ว

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ในแต่ละปัจจัย GOS: การสนับสนุนจากภาครัฐ ADS: การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ NES: การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า FCP: ศักยภาพของธุรกิจ (firm capability) ประกอบด้วย ปัจจัยลำดับที่สอง คือ LEC: ศักยภาพในการเรียนรู้ และ PRC: ศักยภาพในการผลิต FRP: ผลิตภาพของธุรกิจ (firm productivity)

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOS) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ (FCP)

สมมุติฐานที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (ADS) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของ

ธุรกิจ (FCP)

สมมุติฐานที่ 3 การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ (FCP)

สมมุติฐานที่ 4 การสนับสนุนจากเครือข่าย

ทางการค้า (NES) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP)

สมมุติฐานที่ 5 ศักยภาพของธุรกิจ (FCP) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในปัจจัยที่ศึกษาจากการสุ่มตัวอย่างในประชากรที่เป็นผู้บริหารหรือตัวแทนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย และจังหวัดตาก จำนวน 120 ตัวอย่าง เนื่องจากไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่ชัด การกำหนดขนาดตัวอย่างจึงอาศัยการคำนวณตามหลักการของ Cohen (1988), Westland (2010) เป็นวิธีการคำนวณหาขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ ผลการคำนวณจากสูตรตัวอย่าง n ขั้นต่ำที่ได้เท่ากับ 100 ตัวอย่าง และกำหนดเผื่อไว้กรณีที่แบบสำรวจไม่สมบูรณ์ร้อยละ 20 ได้จำนวน 120 ตัวอย่างจากการกำหนดตัวแปร Latent Variable จำนวน 6 ตัวแปร และตัวแปรเชิงประจักษ์ จำนวน 30 ตัวแปร แผนการสุ่มตัวอย่างใช้แบบ Stratified Simple Random Sampling โดยการจัดสรรแบบเท่าเทียม (equal allocation) โดยใช้จังหวัดเป็นชั้นภูมิ แล้วสุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากแต่ละจังหวัดแบบง่าย จับสลากจากรายชื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เก็บรวบรวมจากจังหวัด ได้โควตาจังหวัดละ 24 แห่ง ได้จำนวนตัวอย่างรวม 120 ตัวอย่าง ในการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังนี้

สูตร

$$n = \left[50 \left(\frac{j}{k} \right)^2 - 450 \left(\frac{j}{k} \right) + 1100 \right]$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และผ่านการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) จำนวน 30 ชุด ที่ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (try out) โดยผู้วิจัยจะส่งลิงก์แบบสอบถาม (google form) ให้ตัวอย่างดำเนินการให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's rating scale) 5 ระดับ (1 หมายถึง การปฏิบัติน้อยที่สุด/ความเป็นจริงน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง การปฏิบัติมากที่สุด/ความเป็นจริงมากที่สุด) ที่สามารถเลือกตอบได้เพียงแค่คำตอบเดียว ประกอบไปด้วยมาตรวัดทั้งสิ้น 6 ส่วน จำนวน 30 ข้อ ดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การสนับสนุนจากภาครัฐ (government support) ส่วนที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (academic support) ส่วนที่ 4 การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (business network support) ส่วนที่ 5 ศักยภาพของธุรกิจ (firm capability) ประกอบด้วยปัจจัยลำดับที่สอง คือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (learning Capability) และศักยภาพในการผลิต (product manufacturing capability) และ ส่วนที่ 6 ผลิตภาพของธุรกิจ (firm productivity)

3. สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสัมประสิทธิ์ความผันแปร (CV) และสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1.1 ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของตัวอย่างพบว่า ผู้บริหารที่เป็นตัวแทนหรือผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 59.17 อายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี

คิดเป็นร้อยละ 41.67 ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.50 และ ที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 41.66 ระดับ รายได้ของกลุ่มตัวอย่างในช่วง จำนวน 15,001-20,000 บาท ช่วง จำนวน 20,001-30,000 บาท และ ช่วง จำนวน 30,001-40,000 บาท มีค่าใกล้เคียงกันคือ ประมาณร้อยละ 25 สำหรับรายได้สูงกว่า จำนวน 40,000 บาท มีจำนวนร้อยละ 10

1.2 ข้อมูลในส่วนของการธุรกิจ มีจำนวนธุรกิจ

ขนาดเล็กจำนวนร้อยละ 75 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่ม ธุรกิจขนาดเล็กในภาคเหนือตอนล่าง 1 ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ส่วนจำนวนธุรกิจที่การสุมตัวอย่างในแต่ละจังหวัด มีขนาดเท่ากันตามที่กำหนดไว้ในแผนการสุมตัวอย่าง ความยาวนานของการประกอบธุรกิจคือจำนวนปีที่ ประกอบธุรกิจ พบว่า ในตัวอย่างมีช่วงเวลา 6-10 ปี จำนวนสูงสุดคือร้อยละ ประมาณ 36 และมากกว่า 15 ปี มีจำนวนร้อยละประมาณ 19

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ระดับปัจจัยในการศึกษาจากตัวอย่างตามกรอบแนวคิด

ปัจจัย	$\bar{X}$	SD	CV	ระดับ
การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOS)	3.64	1.13	0.31	มาก
การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (ADS)	3.85	0.98	0.25	มาก
การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES)	3.30	0.96	0.29	ปานกลาง
ศักยภาพของธุรกิจ				
ปัจจัยลำดับที่ 2 คือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (LEC)	3.78	0.99	0.26	มาก
ปัจจัยลำดับที่ 2 คือ ศักยภาพในการผลิต (PRC)	3.85	0.90	0.23	มาก
ภาพรวมศักยภาพของธุรกิจ (FCP)	3.82	0.94	0.25	มาก
ผลิตภาพของธุรกิจ (FRP)	3.79	0.86	0.23	มาก

จากตาราง 1 พบว่า โดยภาพรวมตัวอย่างมีการ ยอมรับในส่วนของการสนับสนุนที่มาจาก การสนับสนุน จากหน่วยงานวิชาการ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.85 และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปรต่ำสุดคือ เท่ากับ 0.25 ในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าหน่วยตัวอย่างประเมิน ปัจจัยนี้ทิศทางเดียวกันในระดับสูงสุดเมื่อเทียบกับ ปัจจัยการส่งเสริมอื่น กล่าวได้ว่าการสนับสนุนจากภาครัฐ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า จัดเป็น จุดอ่อนในการส่งเสริมปัจจัยศักยภาพของธุรกิจ อันนำไปสู่ผลิตภาพทางธุรกิจ ในส่วนของการปัจจัยศักยภาพของ

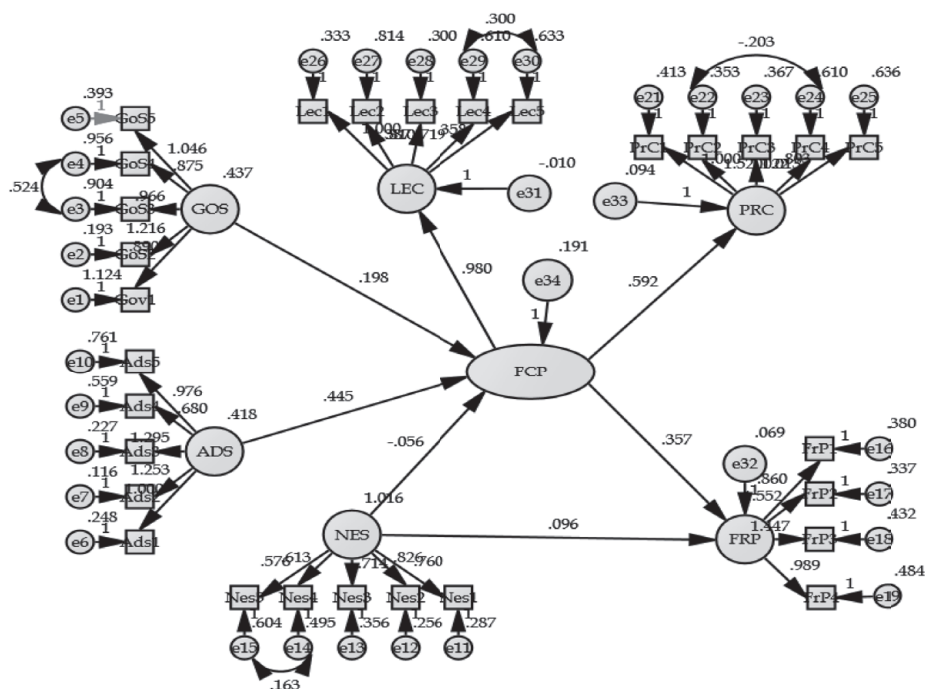
ธุรกิจ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับ มาก และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปร เท่ากับ 0.25 ไม่เกินร้อยละ 0.30 ยอมรับได้ว่าความคิดเห็น ของตัวอย่างยังอยู่ในระดับที่คล้อยตามกัน นอกจากนี้ ในส่วนของการผลจากการสนับสนุนของทั้งปัจจัยจาก สามพหุภาคีทั้งทางตรงและทางอ้อมในส่วนของการผลิต ภาพของธุรกิจพบว่า ปัจจัยนี้มีค่า เท่ากับ 3.79 โดย ภาพรวมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้อยตามกันด้านของ ผลิตภาพธุรกิจจากค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปรมี ค่า เท่ากับ 0.23

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการกลุ่มตัวแปรในแต่ละปัจจัยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้ดัชนีความเหมาะสม ตามมาตรฐาน (Gerbing & Anderson, 1984; Kenny & McCoach, 2003) ดังนี้ $\chi^2/df = 2.239$, RMR = 0.096, GFI = 0.786 และ TLI = 0.767 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในระดับยอมรับได้ (acceptable) โดยค่าของน้ำหนัก

(loading factor) ของทุกตัวแปรเชิงประจักษ์มีค่าอยู่ในระดับ $p > .05$

3.2 การปรับตัวแบบและศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า ต่อผลิตภาพทางธุรกิจ โดยมีปัจจัยศักยภาพของธุรกิจเป็นตัวแปรคั่นกลาง (รวมถึงการทดสอบสมมุติฐาน)

Chi-Square = 790.963, df= 363, Chi-Square/df= 2.179, GFI= .789, CFI= .837, RMSEA = .080, RMR = .084

ภาพ 2 ตัวแบบที่ผ่านการปรับเพื่อความเหมาะสม

ผลการทดสอบในตัวอย่างโดยใช้ค่ามาตรฐานความกลมกลืน $\chi^2/df = 2.179$, RMSEA = 0.079, CFI = 0.837, IFI = 0.844, RMR = 0.084 และ AGFI =

0.787 ถือว่าความเหมาะสมของตัวแบบเมื่อเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับเกณฑ์พอใช้ (Gerbing & Anderson, 1984; Kenny & McCoach, 2003)

ตาราง 2

ค่าสถิติในการทดสอบสมมุติฐาน

สมมุติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์	t-test	p-value	สรุป
GOS -> FCP	0.198*	2.270	0.023	สนับสนุน
ADS -> FCP	0.445***	4.659	0.000	สนับสนุน
NES -> FCP	-0.056	-1.097	0.272	ไม่สนับสนุน
NES -> FRP	0.096*	2.204	0.028	สนับสนุน
FCP -> FRP	0.357**	2.953	0.003	สนับสนุน

* $p > .05$, ** $p > .01$, *** $p > .001$

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐานจากตาราง 2 แบ่งผลการทดสอบได้ 2 ประเภท ได้แก่ (1) ผลการทดสอบที่สนับสนุนสมมุติฐาน ได้แก่ สมมุติฐานที่ 1 การสนับสนุนจากภาครัฐมีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ สมมุติฐานที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ สมมุติฐานที่ 4 การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ และ สมมุติฐานที่ 5 ศักยภาพของธุรกิจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ และ (2) ผลการทดสอบที่ไม่สนับสนุนสมมุติฐาน ได้แก่ สมมุติฐานที่ 3 ศักยภาพของธุรกิจไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐและการสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานวิชาการมีการสนับสนุนจริงตามความเห็นผู้ประกอบการ ดัง

ข้อมูลสนับสนุนด้วยการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากตัวอย่างบางราย คือ มีการฝึกอบรมทางการเกษตร และการฝึกอบรมช่างฝีมือ เป็นต้น ในขณะที่หน่วยงานมหาวิทยาลัยมีการนำองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสินค้าถ่ายทอดสู่ท้องถิ่น รวมถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น เช่น การแปรรูปอาหาร ให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่า สำหรับในส่วนเครือข่ายทางการค้าไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีทิศทางเป็นลบ เนื่องจากการทำธุรกิจไม่มีการสร้างเครือข่ายร่วมกันนอกจากนี้ยังพบว่าธุรกิจส่วนใหญ่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตรพื้นเมือง มักเป็นการแข่งขันกันเองมากกว่าการเกื้อกูลกัน ซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่ชุมชนในท้องถิ่นต้องทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งและการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างอำนาจในการแข่งขันร่วมกัน

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิทางตรง อิทธิทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปร		GOS	ADS	NES	FCP
FCP	DE	0.198*	0.445**	-0.056	NA
	IE	NA	NA	NA	NA
	TE	0.198**	0.445**	-0.056	NA
FRP	DE	NA	NA	0.096*	0.357**
	IE	0.071	0.158	0.076	NA
	TE	0.071	0.158	0.076	0.357**

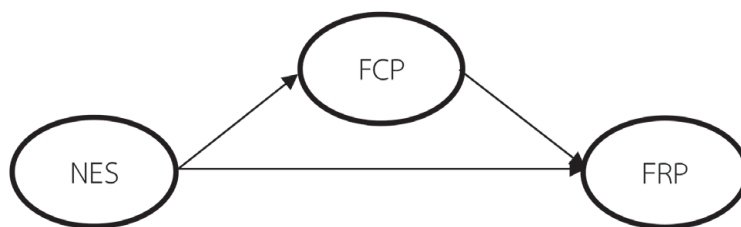
หมายเหตุ: DE หมายถึง อิทธิพลทางตรง IE หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม และ TE หมายถึง อิทธิพลรวม

* $p > .05$, ** $p > .01$, *** $p > .001$

จากตาราง 3 พบว่า อิทธิพลรวมต่อผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) คือการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมีอิทธิพลสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยหลายแห่งที่มีนโยบายการนำความรู้จากการวิจัยและพัฒนาถ่ายทอดสู่สถานประกอบการและท้องถิ่น ซึ่งนโยบายและผลการปฏิบัติดำเนินงานของสถาบันการศึกษาเหล่านี้ได้มีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ในเชิงประจักษ์ มีข้อสังเกตว่าเครือข่ายอื่นยังมีพลังในระดับต่ำซึ่งควรต้องมีการจัดการส่วนนี้เพื่อส่งเสริมผลิตภาพทางธุรกิจให้สูงขึ้น

4. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัจจัยคั่นกลาง

จากผลการวิจัยตามภาพ 2 นำมาขยายผลการศึกษาคูณสมบัติของปัจจัยคั่นกลางว่ามีคุณสมบัติเป็นปัจจัยส่งผ่านระหว่างปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่าย (NES) กับผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) หรือไม่ โดยจากการวิธี Sobel Test พบว่าค่า $p = 0.303$ แสดงให้เห็นว่าศักยภาพของธุรกิจ (FCP) ไม่เป็นปัจจัยส่งผ่าน (mediator) ระหว่างปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) กับผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) ($p > .05$)

ภาพ 3 การทดสอบว่า FCP ไม่มีคุณสมบัติเป็นปัจจัยส่งผ่าน (mediator) ระหว่าง NES กับ FRP

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ตัวอย่างมีการยอมรับใน ส่วนของการสนับสนุนที่มาจาก การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.85 และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปรต่ำสุด คือ เท่ากับ 0.25 แสดงถึงระดับและทิศทางการประเมินว่าสูง และมีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันนี้ จึงเป็นจุดแข็งของการส่งเสริมศักยภาพและนำไปสู่ผลิตภาพทางธุรกิจ ผลการศึกษานี้สนับสนุนงานศึกษาในอดีตของ Hendry, Brown, and DeFillippi (2000), Smith (2011) ที่มีข้อค้นพบว่า การถ่ายทอดความรู้และทักษะของหน่วยงานวิชาการที่เกิดจากการพัฒนาวิจัยมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ในเชิงพาณิชย์ ช่วยให้เกิดการพัฒนาการจัดการและการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ผู้ประกอบการและท้องถิ่น ทั้งนี้ด้วยหน้าที่และบทบาทของสถาบันการศึกษา นอกจากเรื่องของการเรียนแล้วยังต้องมีการค้นคว้าวิจัยและถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อช่วยภารกิจและท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ผลการศึกษานี้ยังสนับสนุนงานของ Vekic and Borocki (2017) ที่อธิบายว่าการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีจากผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานวิชาการ ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน และผลการศึกษาสนับสนุนทุกสมมุติฐานยกเว้น การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ อันเนื่องมาจากผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีธุรกิจที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันอยู่มาก (homogeneous business) จึงมีความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกัน และกลายมาเป็นคู่แข่งกันเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้เกิดเป็นจุดอ่อนของประเด็นนี้ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Burt (1992), Granovetter (1973) ที่พบว่า ธุรกิจที่เหมือนกันจะมีการแบ่งปันความรู้ไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีความแตกต่างกันจึง ทำให้โอกาสในการเกิดนวัตกรรมอยู่

ในระดับต่ำ จึงจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันในการที่จะสร้างความแตกต่างของสินค้า ถึงแม้ว่าจะเป็นสินค้าประเภทเดียวกัน หรืออาจจะเป็นการสร้างรูปแบบธุรกิจในรูปแบบที่เป็นห่วงโซ่ในการผลิต ซึ่งทำให้ไม่เกิดการแข่งขันกันเอง ในกรณีที่ไม่ใช้กลยุทธ์ดังที่กล่าวมานี้ก็อาจจะรวมธุรกิจเป็นเครือข่ายในแนวทางของสหกรณ์การเกษตร เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองกับลูกค้า ไม่ตัดราคากันเองซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จะส่งผลเสียมากกว่าผลดี ดังนั้นการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายจึงต้องหาทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจทั้งกลุ่ม นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของธุรกิจ (FCP) ไม่เป็นปัจจัยส่งผ่าน (mediator) ระหว่างปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) กับผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) งานศึกษาของ Carson, Cromie, McGowan, and Hill (1995) พบว่า เครือข่ายมีความสำคัญต่อองค์กรในการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมถึงเครือข่ายที่มีความหลากหลายช่วยให้ผู้ประกอบการได้มีการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการให้ดีขึ้นนำไปสู่การเกิดผลิตภาพทางธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกในการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในกลุ่มธุรกิจที่มีการผลิตเหมือนกัน ว่าควรไปในทิศทางใดที่เหมาะสมระหว่างการรวมกลุ่มเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนธุรกิจไปในแนวทางที่เหมาะสม คือ (1) การนำธุรกิจมาสร้างเป็นห่วงโซ่ในการผลิตเพื่อไม่ให้เกิดการทับซ้อนกันแต่เป็นการเกื้อกูลกัน (2) การประกอบธุรกิจผลิตสินค้ากลุ่มเดียวกันแต่มีความแตกต่างในการพัฒนาความแตกต่าง (product differentiation) โดยการช่วยกันวิจัยและพัฒนาด้วยกัน รวมทั้งการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อตอบสนองต่อลูกค้าแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน และ (3) การรวมกลุ่มกันเป็นผู้ผลิตสินค้าที่เหมือนกันเพื่อ

สร้างอำนาจในการต่อรองกับลูกค้า เพื่อไม่ให้ผู้ประกอบการ
การทั้งหลายเป็นคู่แข่งกันเองทางการค้า

ย่อมเพิ่มเติมในส่วนของภูมิภาคอื่นๆ ในประเทศไทย
ไม่เฉพาะภูมิภาคเหนือตอนล่าง

2. ควรมีการศึกษาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด

References

- Afonso, O., Monteiro, S., & Thompson, M. J. R. (2010). *A growth model for the quadruple helix innovation theory*. Retrieved from https://repositorium.sdum.uminho.pt/bitstream/1822/11703/1/NIPE_WP_12_2010.pdf
- Argote, L., McEvily, B., & Reagans, R. (2003). Managing knowledge in organizations: An integrative framework and review of emerging themes. *Management Science*, 49(4), 571-582.
- Burt, R. S. (1992). *Structural holes: The social structure of competition*. Harvard University Press.
- Carson, D., Cromie, S., McGowan, P., & Hill, J. (1995). *Marketing and entrepreneurship in SMEs: An innovative approach*. Prentice Hall.
- Chiva, R., Alegre, J., & Lapiedra, R. (2007). Measuring organizational learning capability among the workforce. *International Journal of Manpower*, 28(3/4), 224-242.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Darwish, S., Joseph, J., Selvaraj, P., Dohse, D., & Walter, S. G. (2014). The role of universities in developing Small and Medium Enterprises (SMEs): Future challenges for Bahrain. *International Business and Management*, 8(2), 70-77.
- Distanont, A., Haapasalo, H., Rassameethes, B., & Lin, B. (2012). Knowledge transfer pattern in collaborative product development. *International Journal of Intellectual Information Management*, 3(1), 59-81.
- Doh, S., & Kim, B. (2014). Government support for SME innovations in the regional industries: The case of government financial support program in South Korea. *Research Policy*, 43(9), 1557-1569.
- Fatoki, O. (2014). Enhancing access to external finance for new micro-enterprises in South Africa. *Journal of Economics*, 5(1), 1-6.
- Ford, D., Gadde, L. E., Hakansson, H., & Snehota, I. (2006). *The business marketing course: Managing in complex networks* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Gerbing, D. W., & Anderson, J. C. (1984). On the meaning of within-factor correlated measurement errors. *Journal of Consumer Research*, 11(1), 572-580.

- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Hansen, H., Rand, J., & Tarp, F. (2009). Enterprise growth and survival in Vietnam: Does government support matter?. *The Journal of Development Studies*, 45(7), 1048-1069.
- Hendry, C., Brown, J., & Defillippi, R. (2000). Understanding relationships between universities and SMEs in emerging high technology industries: The case of opto-electronics. *International Journal of Innovation Management*, 4(01), 51-75.
- Herliana, S. (2015). Regional innovation cluster for Small and Medium Enterprises (SME): A triple helix concepts. *Journal of Social and Behavioral Sciences*, 169, 151-160.
- Kenny, D. A., & McCoach, D. B. (2003). Effect of the number of variables on measures of fit in structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 10(3), 333-351.
- Kenton, W. (2019). *What is productivity and how to measure it explained?*. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/p/productivity.asp>
- Kurniawati, D., & Henry, Y. (2015). Productivity Improvement of Small-scale Medium Enterprises (SMEs) on food products: Case at Yogyakarta province, Indonesia. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 3, 189-194.
- Lisowska, R., & Stanistawski, R. (2014). Institutional support system for the development of SME innovation. *International Journal of Innovation and Learning*, 16(3), 319-337.
- Marinova, D., & Phillimore, J. (2003). Models of innovation. In L. Shavinina (Ed.), *The international handbook on innovation* (pp. 44-53). Elsevier Science.
- McGregor, K., & Ulrich, S. (2017). *Boosting SME productivity: How to evaluate the impact of SME training programmes – Evidence from Ghana, India and Vietnam*. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_587537.pdf
- Mitanoski, T., Kojic, J., Jaksic, M. L., & Marinkovic, S. (2013). Developing SME's through university support centers: A comparative analysis. *Management Journal for Theory & Practice Management*, 67, 15-27.
- Mukerji, B., Fantazy, K., Kumar, U., & Kumar, V. (2010). The impact of various dimensions of manufacturing capability on commercialization performance: Evidence from Canadian manufacturing sector. *Global Journal of Flexible Systems Management*, 11(3), 1-10.
- Mulyaningsih, H. D. (2015). Enhancing innovation in quadruple helix perspective: The case of the business incubators in-Indonesia. *International Business Management*, 9(4), 367-371.
- Organisation for Economic Cooperation and Development. (2005). *OECD SME and entrepreneurship outlook 2005*. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/oecd-sme-and-entrepreneurship-outlook-2005-edition_9789264009257-en

- Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2017). *SME 4.0 SME master plan 2017-2017*. Retrieved from <https://www.sme.go.th/th/download.php?modulekey=12> [In Thai]
- Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2018). *Final report reparation of strategies and action plans to promote small and medium enterprises by branch/area/issue: educational institutes and SME development*. Retrieved from https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20181102101534.pdf [In Thai]
- Peng, D. X., Schroeder, R. G., & Shah, R. (2008). Linking routines to operations capabilities: A new perspective. *Journal of Operations Management*, 26(6), 730-748.
- Plechero, M. (2011). *The role of local universities in improving traditional SMEs innovative performances: The Veneto region case*. Retrieved from <https://flore.unifi.it/retrieve/handle/2158/1102163/274168/PlecheroWP200911UniversitiesSME.pdf>
- Prowle, M., Lucas, M., Barnes, S., & Lowth, G. (2017). *Improving productivity in UK small-medium sized enterprises: A research study*. University of Gloucestershire, Gloucestershire Business School.
- Queensland Productivity Commission. (2016). *Productivity: Concepts, measurement and performance*. Retrieved from <https://s3.treasury.qld.gov.au/files/Research-Productivity-Concepts-Measurement-and-Performance-FINAL.pdf>
- Schoonjans, B., Van Cauwenberge, P., & Vander Bauwhede, H. (2013). Formal business networking and SME growth. *Small Business Economics*, 41(1), 169-181.
- Smith, S. M. (2011). *Innovation in teaching and learning*. In Stanford University's Human Sciences and Technologies Advanced Research Institute (H-STAR). *Knowledge exchange in dialogue with SMEs, government and higher education*. Triple Helix IX International Conference (pp. 1-19). Stanford University.
- The Office of Strategy Management Lower Northern Provincial Cluster 1. (2019). *Project for strategic planning for developing in lower northern provinces cluster 1 for 20 years (2018-2037)*. Author. [In Thai]
- Wang, P., Tong, T. W., & Koh, C. P. (2004). An integrated model of knowledge transfer from MNC parent to China subsidiary. *Journal of World Business*, 39(2), 168-182.
- Wang, X., & Zeng, Y. (2017). Organizational capability model: Toward improving organizational performance. *Journal of Integrated Design and Process Science*, 21(1), 5-24.
- Westland, J. C. (2010). Lower bounds on sample size in structural equation modeling. *Electronic Commerce Research and Applications*, 9(6), 476-487.
- Wilson, K. (2007). *Encouraging the internationalisation of SMEs*. Retrieved from https://www.gvpartners.com/web/pdf/Chapter_2_Wilson_FINAL.pdf

- Wong, C. Y., & Karia, N. (2010). Explaining the competitive advantage of logistics service providers: A resource-based view approach. *International Journal of Production Economics*, 128(1), 51-67.
- Vekic, A., & Borocki, J. (2017). *The role of Institution in support startup companies*. Retrieved from <https://www.iim.ftn.uns.ac.rs/is17/papers/89.pdf>
- Xu, Z., Lin, J., & Lin, D. (2008). Networking and innovation in SMEs: Evidence from Guangdong province, China. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15(4), 788-801.
- Yu, W., Ramanathan, R., Wang, X., & Yang, J. (2018). Operations capability, productivity and business performance. *Industrial Management & Data Systems*, 118(1), 126-143.
- Zhao, Y., Li, Y., Lee, S. H., & Chen, L. B. (2011). Entrepreneurial orientation, organizational learning, and performance: Evidence from China. *Entrepreneurship theory and practice*, 35(2), 293-317.

มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครอง

วิชุดา ธนมิตรามณี¹ สุขสมัย สุทธิบัติ²
ประพจน์ คล้ายสุบรรณ³ กนก จุลมนต์⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย (2) ศึกษาและเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทยกับต่างประเทศ (3) ร่างกฎหมายความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย และ (4) ประเมินร่างกฎหมายความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 38 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 12 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของประเทศไทยยังไม่มีกำหนดค่านิยาม “สัตว์เลี้ยง” และแบ่งประเภทของสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจน รวมทั้งความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ครอบครองตามประเภทของสัตว์เลี้ยงที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ส่วนในกรณีสัตว์เลี้ยงก่อเหตุร้ายคาญหรือเจ้าของนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของนั้นมีบทลงโทษในสถานเบาเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ดังนั้น จึงต้องกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง การออกกฎหมายกลางเพื่อให้ท้องถิ่นนำไปปฏิบัติได้ กำหนดอำนาจหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน ตลอดจนการนำมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพิ่มเติม

คำสำคัญ: สัตว์เลี้ยง; เจ้าของสัตว์เลี้ยง; ความรับผิด; มาตรการทางกฎหมาย

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

วิชุดา ธนมิตรามณี, สุขสมัย สุทธิบัติ, ประพจน์ คล้ายสุบรรณ และกนก จุลมนต์. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครอง. *วารสารดุขภูภัณทิตทงสัณคคาสตร*, 12(3), 777-789.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุขภูภัณทิต มหาวทิทยาลัยรามคัณท

2086 ถนนรามคัณท แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: aeahe106@gmail.com

² คณะนิติศาสตรมหาวทิทยาลัยรามคัณท

³ อธิบดีศาลปกครองเพชรบุรี ศาลปกครองเพชรบุรี

⁴ ศาลฎีกา

Legal Measures in the Determination of Liabilities of Pet Owners

Wichuda Tanamitramanee¹ Suksamai Sutthibodee²

Prapot Klaisuban³ Kanok Jullamon⁴

Abstract

This research article aims (1) to study the legal problems and conditions in determining the liability of pet owners in Thai possession (2) to study and compare the liability laws of pet owners in Thai possession and foreign countries (3) for the draft of the liability of pet owners in Thai possession and (4) to assess the draft of the liability of pet owners in Thai possession. The researchers used the qualitative research methodology by using 3 methods of data collection, namely documentary research, in-depth interviews with 38 key informants. The technique of focus group discussion was conducted with 12 subjects. Data were analyzed using content analysis and comparative analysis.

The results of the research revealed that the liability of those who possess pets in Thailand has not yet defined the definition of “pet” and clearly categorized the types of pets. Including the liability of the owner or possessor according to the type of pet causing the damage. In the case of a pet causing a nuisance or the owner letting the pet become an ownerless animal, there are lighter penalties compared to other countries. Therefore, it must be required to register pets, issue central laws for the locality to be able to implement, clearly define the authority and duties of officials and local government organizations, as well as the introduction of additional administrative measures.

Keywords: Pets; Pet Owners; Liability; Legal Measures

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Tanamitramanee, W., Sutthibodee, S., Klaisuban, P., & Jullamon, K. (2022). Legal measures in the determination of liabilities of pet owners. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(2), 777-789.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: aeahe106@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ Chief Executive of the Phetchaburi Administrative Court, The Phetchaburi Administrative Court

⁴ Supreme Court

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับสัตว์เลื้อยผานาน เจ้าของผู้ครอบครองสัตว์เลื้อยมีภาระหน้าที่ในการดูแลสัตว์เลื้อย การจัดการด้านสาธารณสุข การเลี้ยงดูจนถึงแก่ความตาย ตลอดจนป้องกันมิให้สัตว์เลื้อยของตนไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น และรับผิดชอบในกรณีที่สัตว์เลื้อยก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จากข้อมูลการสำรวจปี พ.ศ. 2562 พบว่า ประเทศไทยมีสุนัข จำนวน 2,064,876 ตัว และแมว จำนวน 799,235 ตัว ในจำนวนนี้มีสุนัขไม่มีเจ้าของจำนวน 109,123 ตัว และแมวจำนวน 55,021 ตัว รวมทั้งสิ้นจำนวน 3,028,255 ตัว (Department of Livestock Development, 2019) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดปัญหาที่เกิดจากสัตว์เลื้อยจนเป็นข้อพิพาทคดีความในศาลขึ้นได้ ทั้งนี้ ปัญหาทางด้านกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เลื้อยไปทำร้ายร่างกายเจ้าของหรือผู้อื่น หรือการที่สัตว์เลื้อยไปทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น

2. ปัญหาสัตว์เลื้อยก่อเหตุรำคาญ อันได้แก่ กลิ่นเสียง มูลสัตว์และโรคที่เกิดขึ้นโดยมีสัตว์เลื้อยเป็นพาหะนำโรคจากสัตว์สู่คน

3. ปัญหาการนำสัตว์เลื้อยมาปล่อยในที่สาธารณะ ทำให้กลายเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดของผู้มีสัตว์เลื้อยในความครอบครอง เพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของผู้มีสัตว์เลื้อยในความครอบครองของไทยที่ยังบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการกำหนด

ความรับผิดของผู้มีสัตว์เลื้อยในความครอบครองของไทย

2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดของผู้มีสัตว์เลื้อยในความครอบครองของไทยกับต่างประเทศ

3. เพื่อร่างกฎหมายความรับผิดของผู้มีสัตว์เลื้อยในความครอบครองของไทย

4. เพื่อประเมินร่างกฎหมายความรับผิดของผู้มีสัตว์เลื้อยในความครอบครองของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย เป็นการศึกษาในขอบเขตของพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยศึกษาถึงการกำหนดความรับผิดของผู้ที่มีสัตว์เลื้อยไว้ในความครอบครอง เฉพาะสัตว์เลื้อยที่เลี้ยงในเคหสถานเท่านั้น เกี่ยวกับบทลงโทษเจ้าของสัตว์เลื้อยที่ก่อเหตุรำคาญ และกรณีเจ้าของสัตว์เลื้อยปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ รวมทั้งการควบคุมดูแลการเลี้ยงสัตว์และการขึ้นทะเบียนสัตว์เลื้อย โดยศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีในการกำหนดความรับผิดของผู้มีสัตว์เลื้อยในความครอบครองของต่างประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ได้แก่ สหราชอาณาจักร และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (civil law) ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

2. ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 38 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญด้าน

กฎหมาย จำนวน 17 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจากกลุ่มเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยง จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจากกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากสัตว์เลี้ยง จำนวน 9 คน และจากสหชนกลุ่ม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิสัตว์แพทย์ นักวิชาการกฎหมาย ตุลาการ พนักงานอัยการ อาจารย์สอนกฎหมายมหาวิทยาลัยรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสหชนชนายความ ผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน และผู้เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหากฎหมายในการกำหนดความรับผิดของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายความรับผิดของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทยและต่างประเทศ
3. ทำให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการยกเว้นกฎหมายความรับผิดของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย
4. นำร่างกฎหมายความรับผิดของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองเสนอเป็นแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทยที่ยังบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด

1. ทฤษฎีรับภัย (théorie du risque) คือ ความรับผิดทางละเมิดเป็นการบังคับตามกฎหมายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหาย หรือหาตัวผู้กระทำละเมิดนั้นเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้โดยเพียงนำภัยและผลแห่งภัยที่เกิดขึ้นนั้นมาพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากภัยใดและภัยนั้นใครเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย (Setthabutr, 2013)

2. ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) กล่าวคือ การพิจารณาว่าบุคคลใดจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติถึงเหตุผลไว้อย่างเคร่งครัด อีกทั้งจะต้องมีการจำกัดขอบเขตไว้อย่างเหมาะสม (Wannasang, 1984)

3. ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดเด็ดขาด (absolute liability) หลักสำคัญของความรับผิดเด็ดขาดจะให้นับนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลอาจต้องรับผิดทางละเมิดแม้จะมีได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตามเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าการเสียหายนั้นผู้ใดเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ย่อมถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ทำละเมิด ไม่ว่าการกระทำนั้นจะถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตามเพราะถือว่าเมื่อมีการกระทำเกิดขึ้น ผู้กระทำจะต้องรับผลแห่งความเสียหายนั้นไม่ว่าผลที่ออกมาจะถูกหรือผิดก็ตาม ความเสียหายต้องเป็นภัยไปกับเขา ซึ่งหากผลที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นผู้กระทำก็ต้องรับโทษ (Setthabutr, 2013)

4. ทฤษฎีความผิด (fault) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความรับผิดเพื่อละเมิดหรือหลักความผิดที่ต้องมีการพิสูจน์ความผิด (liability base on fault) แบ่งออกเป็น 2 แนวความคิด ได้แก่ (1) หลักความผิดที่ต้องมีการพิสูจน์ความผิด (liability base on fault) (Supanit, 2010) และ (2) หลักความรับผิดตามข้อสันนิษฐานความผิด (liability base on presumption of fault) (Chantara-Opakorn, 1988)

ทฤษฎีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle--PPP) มีหลักการสำคัญคือ การนำเอาต้นทุนที่เกิดจากการก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม (environmental costs) หรือผลกระทบภายนอก (externality) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะ使得ต้นทุนและ

ราคาสินค้าและบริการดังกล่าวสูงขึ้น และทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนอันจะเป็นผลดีต่อการรักษาสสิ่งแวดล้อม และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยผู้ใดคนหนึ่งทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม ผู้คนต้องเป็นผู้รับผิดชอบในความเสื่อมโทรมดังกล่าว (Lertdhamtewe, 2015)

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

บัญญัติเพื่อการคุ้มครองสัตว์เกี่ยวกับเรื่องการจัดสวัสดิภาพของสัตว์ รวมถึงการป้องกันการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ โดยกำหนดห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองนำสัตว์เลี้ยงของตนไปปล่อย ละทิ้ง หรือกระทำการใดๆ ให้สัตว์นั้นพ้นจากการดูแลของตนโดยไม่มีเหตุอันควร การที่เจ้าของผู้ครอบครองนำสัตว์เลี้ยงของตนไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์เร่ร่อนไม่มีเจ้าของนั้นถือเป็นการกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์เลี้ยงประการหนึ่ง ซึ่งกฎหมายได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนเอาไว้โดยผู้ปล่อย ละทิ้งสัตว์โดยไม่มีเหตุอันควร

หลักกฎหมายต่างประเทศ

1. สหราชอาณาจักร พระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ. 1971 (The Animals Act 1971) ของสหราชอาณาจักร เป็นกฎหมายกำหนดแบ่งประเภทของสัตว์เลี้ยงออกเป็นสัตว์อันตราย หรือสัตว์ประเภทที่ดุร้าย โดยธรรมชาติ (Dangerous animal) กับสัตว์ที่ไม่อันตราย หรือสัตว์ประเภทที่เชื่อง (Non-dangerous animal) และยังกำหนดความรับผิดหรือเหตุยกเว้นความรับผิดไว้ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองและป้องกันสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 (The Environmental Protection Act 1990--EPA 1990) กำหนดเจ้าของสัตว์ต้องรับผิดชอบให้ในเหตุที่สัตว์ก่อเหตุรำคาญ

ทำให้เสื่อมต่อสุขภาพอนามัย หรือก่อให้เกิดเหตุรำคาญ

2. สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (French Civil Code) กำหนดให้เจ้าของสัตว์ หรือผู้ที่ใช้สัตว์ ระหว่างที่ใช้สัตว์จะต้องรับผิดชอบเสียหายที่สัตว์นั้นก่อขึ้น ไม่ว่าสัตว์นั้นจะอยู่ในความดูแลของตนหรือสัตว์นั้นได้หลงทางหรือหลุดหนีไป โดยมีบทลงโทษสำหรับเจ้าของผู้ที่ละเลยไม่เลี้ยงดู ไม่ดูแลเอาใจใส่สัตว์เลี้ยงของตนปล่อยให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรือกระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์เลี้ยงจนทำให้ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ สำหรับกรณีการนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของนั้นถือว่าอาชญากรรมประเภทหนึ่ง

3. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (German Civil Code--BGB) กำหนดความรับผิดหากบุคคลใดถูกฆ่าโดยสัตว์ หรือร่างกาย หรืออวัยวะ หรือได้รับความเสียหายอย่างใดๆ จากสัตว์ ผู้ที่เลี้ยงสัตว์จะต้องรับผิดชอบใช้ รวมถึงกรณีการเลี้ยงสัตว์ตามสัญญาจ้างก็ถือว่าเป็นผู้ดูแลสัตว์ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่สัตว์ได้กระทำต่อบุคคลภายนอก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

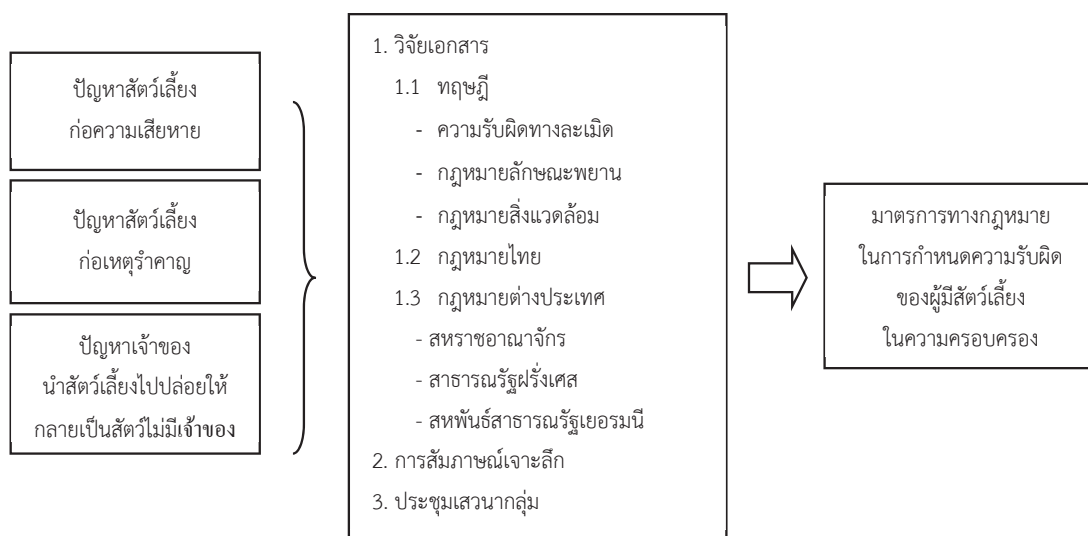
Lertdhamtewe (2015) ศึกษาเรื่อง “The Constitution Guarantees and Protects Fundamental Rights in the Environment” พบว่า หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายได้รับการยอมรับและได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในความตกลงระหว่างประเทศตลอดจนกฎหมายภายในของประเทศต่างๆ และในปี ค.ศ. 1972 องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development--OECD) ในเอกสารของ OECD ภายใต้ 1972 OECD Council Recommendation on Guiding Principles concerning the International Economic Aspects of Environmental Policies

ได้นำเสนอหลักการดังกล่าว โดยกำหนดว่าควรจะมีมาตรการยับยั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันการบิดเบือนการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งหลักการดังกล่าวก่อให้เกิดกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดและคิดค่าเสียหายของบุคคลที่ก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

Nuntatripob (2018) ศึกษาเรื่อง “Pet Registration and Social and Environmental Dimensions” พบว่า ปัญหาจากสัตว์เลี้ยงที่ผู้ดูแลไม่เหมาะสม

เช่นความไม่เป็นระเบียบ การสร้างความรำคาญ การถ่ายสิ่งปฏิกูลเรื้อรัง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม เช่น ผลกระทบด้านสุขภาพ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข หรือหาแนวทางป้องกัน เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนและสัตว์ในสังคมส่วนรวมดีขึ้น การขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง จึงเป็นการดำเนินการที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อสัตว์เลี้ยงและประชาชน เป็นการเพิ่มความรับผิดชอบต่อเจ้าของสัตว์เลี้ยงให้รับผิดชอบต่อสังคมด้วย

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงไม่สามารถนำมาใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีปัญหากับสัตว์เลี้ยงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก หากมีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มี

สัตว์เลี้ยงในความครอบครองใหม่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่ครอบครองสัตว์เลี้ยงตามชนิดของสัตว์ที่นำมาเลี้ยง กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายให้มีความรุนแรงตามสัดส่วนในการกระทำความผิด กำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน กำหนดมาตรการในการเยียวยา

ความเสียหายที่เหมาะสม ตลอดจนนำมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพิ่มเติม จะสามารถนำมาแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีการ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทางกฎหมายจากแหล่งต่างๆ เอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครอง และศึกษากฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศไทย

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อต้องการแสวงหาคำตอบของปัญหาทางกฎหมายและสร้างแนวทางที่เหมาะสมกับการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมาย ในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทยที่ต้องการข้อมูลที่แม่นยำ นุ่มลึก จึงต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการสัมภาษณ์มีความยืดหยุ่น ทำให้ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมติดต่อกันเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ชัดเจน

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำร่างกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงไว้ในความครอบครอง

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการ

วิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบข้อมูลทั้งสามส่วนเพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครอง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครอง ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย พบว่า

- 1.1 ปัญหาสัตว์เลี้ยงก่อความเสียหาย การกำหนดค่านิยมหรือประเภทของสัตว์เลี้ยง หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบ บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ และช้อยกเว้นความรับผิดชอบ โดยเมื่อสัตว์เลี้ยงก่อให้เกิดความเสียหาย ความรับผิดชอบของเจ้าของผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงก็จะเป็นไปตามความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา โดยมีได้กำหนดชนิดหรือสายพันธุ์ของสัตว์เลี้ยง ประเทศไทยไม่ได้มีการแบ่งประเภทของสัตว์เลี้ยง เมื่อเกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของ ก็จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกันในการพิจารณาถึงความรับผิดชอบของบุคคล โดยไม่คำนึงว่าสัตว์เลี้ยงที่ก่อความเสียหายนั้นจะเป็นสัตว์ประเภทหรือชนิดใดอันมีผลทำให้ หากเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักยกเว้นความรับผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ ก็จะทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

- 1.2 ปัญหาสัตว์เลี้ยงก่อเหตุรำคาญ ในกรณีเมื่อสัตว์เลี้ยงก่อเหตุรำคาญย่อมเป็นหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงที่จะต้องแก้ไขหรือระงับเหตุรำคาญดังกล่าว ในประเทศไทยหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด แต่บทลงโทษสำหรับ

เจ้าของผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงยังไม่มี ความเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถแก้ไขและควบคุมเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นได้

1.3 ปัญหาเจ้าของนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ในปัจจุบันยังมีการพบเห็น สัตว์เร่ร่อนอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งตามพระราชบัญญัติ ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มีบทกำหนดโทษแก่ผู้ปล่อย ละทิ้งสัตว์โดยไม่มี เหตุอันควร ยังเป็นบทกำหนดโทษที่ทำให้ไม่เกรงกลัว ต่อกฎหมายและยังไม่มีแนวทางทางควบคุมอื่นที่จะ สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

2. ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมาย ความรับผิดของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของ ไทยกับต่างประเทศ พบว่า

2.1 ปัญหาสัตว์เลี้ยงก่อความเสียหาย สหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดค่านิยมของคำว่า “สัตว์ เลี้ยง” เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่สหราชอาณาจักร และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการแบ่งสัตว์ เลี้ยงออกเป็น 2 ประเภท ประเภทที่เป็นอันตราย กับ สัตว์เลี้ยงประเภทที่ไม่เป็นอันตราย ซึ่งหากมีความ เสียหายเกิดจากสัตว์เลี้ยงประเภทที่เป็นอันตราย บุคคล ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสัตว์เลี้ยงนั้นทั้งปวงโดยไม่มีข้อยกเว้นความ รับผิด แต่หากความเสียหายเกิดขึ้นจากสัตว์ประเภท ที่ไม่เป็นอันตรายแล้ว บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะ ต้องรับผิดชอบเฉพาะกรณีที่ความเสียหายนั้นสามารถเกิด ขึ้นได้หากไม่มีการควบคุม หรือความเสียหายที่เกิด ขึ้นนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรง หรือความ เสียหาย ความรุนแรงนั้นเกิดจากพฤติกรรมของสัตว์ เลี้ยงตัวนั้นๆ นอกจากนี้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็แบ่งสัตว์เลี้ยงออกเป็น 2 ประเภท โดยแบ่งเป็นสัตว์ เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงใช้ในการทางการอาชีพธุรกิจหรือเพื่อการ ดำรงชีวิตของผู้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งหากมีความเสียหายเกิด

จากสัตว์เลี้ยงดังกล่าวแต่บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบสามารถ พิสูจน์ได้ถึงเหตุในการยกเว้นความรับผิดตามกฎหมาย ก็จะทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น อีก ประเภคือสัตว์เลี้ยงทั่วไป ซึ่งหากความเสียหายนั้นเกิด จากสัตว์เลี้ยงทั่วไปก็ต้องพิจารณาตามหลักความ รับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) อันมีผลทำให้ ผู้เลี้ยงสัตว์ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สัตว์เลี้ยงโดยไม่อาจพิสูจน์เพื่อยกเว้นความรับผิดได้ แต่อย่างใด

2.2 ปัญหาสัตว์เลี้ยงก่อเหตุรำคาญ สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐ ฝรั่งเศส มีการกำหนดไว้เช่นเดียวกับประเทศไทยโดย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์ในการ จัดการป้องกัน การระงับหรือแก้ไขเหตุรำคาญที่เกิด ขึ้นจากสัตว์เลี้ยง และหากมีการฝ่าฝืนจะต้องรับโทษ ตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งมีอัตราโทษปรับที่สูง นอกจากนี้ สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีการนำมาตรการทางปกครอง มาใช้บังคับโดยหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์ไม่ สามารถระงับเหตุรำคาญได้ก็จะถูกริบสัตว์ตัวที่ก่อเหตุ รำคานั้นไปจนกว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองจะดำเนินการ แก้ไขและป้องกันเหตุรำคาญได้อีกด้วย และกำหนด โทษปรับในอัตราที่สูงเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวจน ไม่กล้าฝ่าฝืนกฎหมาย

2.3 ปัญหาเจ้าของนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้ กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ สหราชอาณาจักรและ สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการกำหนดโทษจำคุกแก่เจ้าของ หรือผู้ครอบครองที่นำสัตว์ไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ ไม่มีเจ้าของ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแม้จะมี เพียงโทษปรับเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ปรับสูงสุด ไม่เกิน 50,000 มาร์คเยอรมัน ประเทศไทย พระราช บัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพ สัตว์ พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นกฎหมายเพียงฉบับเดียวที่ บัญญัติเกี่ยวกับกรณีที่เจ้าของนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้ กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ โดยกฎหมายดังกล่าวมีบท

กำหนดโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายโดยกำหนดอัตราโทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท ซึ่งเป็นโทษสถานเบาและมีเพียงโทษปรับเท่านั้น อีกทั้งบทลงโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 32 ดังกล่าวมีเพียงการลงโทษปรับที่บัญญัติเฉพาะอัตราโทษขั้นสูงสุดเอาไว้ แต่ไม่ได้มีการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำสำหรับการกระทำความผิดกฎหมาย

3. ผลการร่างกฎหมายความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย พบว่า การกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงในกรณีที่สัตว์เลี้ยงก่อความเสียหายและกรณีสัตว์เลี้ยงก่อเหตุรำคาญไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเสนอแก้ไขปัญหาในประเด็นกฎหมาย ดังนี้

3.1 กำหนดให้มีคํานิยามของคำว่า “สัตว์เลี้ยง” และการแบ่งประเภทของสัตว์เลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยงดุร้ายและสัตว์เลี้ยงทั่วไป

3.2 การกำหนดอัตราโทษกรณีที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงปล่อยให้สัตว์เลี้ยงดุร้ายออกไปในที่สาธารณะ

3.3 กำหนดอัตราโทษขั้นต่ำให้เป็นจำนวนที่สูงหรือกำหนดโทษทางอาญาให้สูงขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าละทิ้งสัตว์เลี้ยง

3.4 กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงและการติดเครื่องหมายประจำตัวสัตว์เลี้ยง (ไมโครชิป) โดยออกกฎหมายกลางเพื่อให้สามารถบังคับใช้กับทุกท้องถิ่นและมีบทลงโทษแก่บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย

3.5 กำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนของสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจนและเหมาะสม

3.6 กำหนดประเภทของสัตว์ที่จะนำมาเลี้ยงโดยการจำกัดสายพันธุ์ของสัตว์ที่จะนำมาเลี้ยง

3.7 การนำมาตรการทางปกครองมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นจากสัตว์เลี้ยงควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางแพ่งและทางอาญา

3.8 การกำหนดเจ้าหน้าที่และหน่วยงานผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจน

4. ผลการประเมินร่างกฎหมายความรับผิดชอบของผู้มีสัตว์เลี้ยงในความครอบครองของไทย พบว่า

4.1 เพิ่มหมวด 6/1 ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นหมวดที่กำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงในกรณีที่สัตว์เลี้ยงนั้นก่อความเสียหายขึ้นมาเพื่อให้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีความครอบคลุมครบทุกด้านทั้งการรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ การป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์

4.2 เพิ่มอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร

4.3 เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงและค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจน เนื่องจากการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงมีความจำเป็นและเป็นสิ่งแรกที่ควรกระทำ

4.4 เพิ่มความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงและกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบโดยแบ่งตามประเภทของสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจน

4.5 เพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงประเภทดุร้าย โดยจะต้องไม่ปล่อยให้สัตว์นั้นไปเที่ยวโดยลำพังในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลอื่น

4.6 เพิ่มบทกำหนดโทษให้สูงขึ้น และเพิ่มการนำมาตรการทางปกครองมาใช้โดยให้นำมาตรการทางปกครองมาประกอบกับการเยียวยาخذใช้ค่าเสียหาย กำหนดให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการระงับเหตุรำคาญ

4.7 เพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์ในการป้องกันและแก้ไขเหตุรำคาญอันเกิดจากสัตว์เลี้ยง ตลอดจนเพิ่มหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยง มิให้ปล่อย ละทิ้งสัตว์ หรือกระทำ

การอย่างใดให้สัตว์เลี้ยงพันไปจากการดูแล

4.8 เพิ่มสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่นได้ เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาบทนิยาม คำว่า “สัตว์เลี้ยง” “สัตว์เลี้ยงประเภททั่วไป” และ “สัตว์เลี้ยงประเภทดุร้าย” เพื่อให้เกิดความชัดเจนและทราบขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยง การแบ่งประเภทของสัตว์เลี้ยงโดยแบ่งออกเป็นสัตว์เลี้ยงประเภททั่วไปกับสัตว์เลี้ยงประเภทดุร้าย สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ. 1971 (The Animals Act 1971) ของสหราชอาณาจักร ที่กำหนดไว้ชัดเจน ในส่วนความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้ตามประเภทของสัตว์เลี้ยงที่ก่อความเสียหาย โดยหากเป็นสัตว์เลี้ยงประเภททั่วไปก็จะนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) มาใช้ในการพิจารณาถึงความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงอันเป็นหลักความรับผิดเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 แต่หากความเสียหายนั้นเกิดจากสัตว์เลี้ยงประเภทดุร้ายก็จะนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (absolute liability) มาใช้ในการพิจารณา อันส่งผลต่อข้อยกเว้นความรับผิดของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงที่แตกต่างกัน เนื่องจากความรุนแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์เลี้ยงทั้งสองประเภทนี้แตกต่างกันเป็นอย่างมาก ดังนั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองควรที่จะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการเลี้ยงดู ดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนหาทางป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงประเภทดุร้ายนั้นไปก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่นอันทำให้เกิดผู้ได้รับผลกระทบจากสัตว์เลี้ยงได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animals Act 1971) ของสหราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายแพ่ง

ฝรั่งเศส (French Civil Code) สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (German Civil Code—BGB)

การเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกำหนดในการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงจะทำให้สามารถควบคุมปัญหาที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นสิ่งสำคัญอันจำเป็นต้องทำเป็นอย่างแรกหากต้องการเลี้ยงสัตว์ การขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายทั้งเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยง บุคคลภายนอก และสัตว์เลี้ยงซึ่งสอดคล้องกับรายงานการศึกษาเรื่อง การขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงกับมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ปัญหาจากสัตว์เลี้ยงที่ผู้ดูแลไม่เหมาะสมจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข หรือหาแนวทางป้องกัน เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนและสัตว์ในสังคมส่วนรวมดีขึ้น การขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง จึงเป็นการดำเนินการที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อสัตว์เลี้ยงและประชาชน เป็นการเพิ่มความรับผิดชอบต่อเจ้าของสัตว์ให้รับผิดชอบต่อสังคมด้วย (Nuntatripob, 2018)

การเพิ่มมาตรการทางปกครองและการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการนำมาตรการทางปกครองโดยการออกคำสั่งทางปกครอง ที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหากรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือปฏิบัติตามคำสั่งล่าช้านั้นจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงนั้นเกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น การแก้ไขเกี่ยวกับอัตราโทษในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองฝ่าฝืนไม่ดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงและกรณีเจ้าของนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมและค่าครองชีพในปัจจุบัน อีกทั้งเมื่อเทียบกับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นนั้น การกำหนดโทษปรับเพียงเท่านี้ไม่ทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงเกิดความเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับหากกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย สอดคล้องกับ สหราชอาณาจักรมีกฎหมาย

ในการควบคุมเหตุรำคาญอันเกิดจากกรณีที่สูงขึ้นทำให้เกิดความสกปรกไว้โดยเฉพาะ เป็นกฎหมายท้องถิ่น Dogs (Fouling of Land) Act 1996 สำหรับใช้บังคับภายในท้องถิ่น สำหรับสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (French Civil Code) และประมวลกฎหมายสาธารณสุข (French Public Health Code) และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (German Civil Code--BGB)

การเพิ่มอัตราโทษแก่กรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองปล่อยสัตว์ร้ายให้ออกไปที่สาธารณะโดยลำพังในประการที่อาจจะก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตจากสัตว์เลี้ยวประเภทดุร้ายซึ่งเป็นสัตว์ที่จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่และควบคุมเป็นพิเศษ การปล่อยให้สัตว์เลี้ยวประเภทนี้ออกไปนอกเคหสถานหรือสถานที่เลี้ยงโดยลำพังเป็นการเพิ่มโอกาสเสี่ยงในการเกิดความเสียหาย ดังนั้น การเพิ่มโทษดังกล่าวจะทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยวได้ตระหนักถึงหน้าที่ในการควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยวประเภทดุร้ายนี้อย่างเต็มที่เพื่อป้องกันเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตสอดคล้องกับกฎหมายในสหราชอาณาจักร สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่มีการกำหนดโทษปรับในอัตราที่สูง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดของผู้มีสัตว์เลี้ยวในความครอบครองผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในปัญหาสัตว์เลี้ยวก่อความเสียหาย

1.1 กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยว ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลของสัตว์เลี้ยว บุคคลที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยว อันจะมีผลต่อการพิจารณาถึงบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก

สัตว์เลี้ยว

1.2 กำหนดค่านิยามของคำว่า “สัตว์เลี้ยว” และแบ่งประเภทของสัตว์เลี้ยวออกเป็นสัตว์เลี้ยวประเภททั่วไป กับสัตว์เลี้ยวประเภทดุร้าย เพื่อใช้ในการกำหนดหน้าที่และความรับผิดของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยวให้เหมาะสมตามประเภทของสัตว์เลี้ยว

1.3 กำหนดหน้าที่ความรับผิดและข้อยกเว้นความรับผิดของเจ้าของหรือผู้ครอบครองตามประเภทของสัตว์เลี้ยว เนื่องจากความรุนแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์เลี้ยวประเภททั่วไปกับสัตว์เลี้ยวประเภทที่มีลักษณะนิสัยหรือสายพันธุ์ที่ดุร้ายนั้นย่อมแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ดังนั้น หากบุคคลใดต้องการนำสัตว์เลี้ยวประเภทดุร้ายมาเลี้ยงก็ย่อมจะต้องใช้ความระมัดระวังในการเลี้ยงดูสัตว์ดังกล่าวเป็นพิเศษ

1.4 กำหนดอัตราโทษในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองปล่อยให้สัตว์เลี้ยวประเภทดุร้ายออกไปในที่สาธารณะโดยลำพังในทางที่อาจจะเกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ซึ่งจากเดิมมีบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 ที่กำหนดโทษปรับขั้นสูงไว้เพียง 10,000 บาท ทั้งนี้ เพื่อเป็นป้องกันเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการละเลยต่อหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์ที่จะต้องให้การควบคุมและดูแลสัตว์เลี้ยวประเภทนี้เป็นพิเศษ

2. ข้อเสนอแนะในปัญหาสัตว์เลี้ยวก่อเหตุรำคาญ

2.1 กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยวควรกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์จะต้องนำสัตว์เลี้ยวที่อยู่ในความครอบครองไปขึ้นทะเบียนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

2.2 กำหนดค่านิยามของคำว่า “เหตุรำคาญ” ให้ชัดเจน

2.3 ควรออกกฎหมายกลางเพื่อให้ท้องถิ่นนำไปปฏิบัติหรือออกกฎหมายท้องถิ่นได้

2.4 กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนและครอบคลุมสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงได้

2.5 ควรกำหนดจำนวนสัตว์เลี้ยงในแต่ละครัวเรือน โดยจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจำกัดปริมาณของสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจน เนื่องจากหากเลี้ยงสัตว์ในปริมาณที่เหมาะสมกับความสามารถของเจ้าของหรือผู้ครอบครองจะทำให้การเลี้ยงสัตว์มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เมื่อสัตว์เลี้ยงได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างเหมาะสมก็จะช่วยลดโอกาสที่สัตว์เลี้ยงก่อเหตุรำคาญได้

2.6 กำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวควรมีการแก้ไขเกี่ยวกับอัตราโทษในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองฝ่าฝืนไม่ดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญที่เกิดจากสัตว์เลี้ยง โดยการเพิ่มอัตราโทษในส่วนส่วนของโทษปรับให้สูงขึ้นเพื่อที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

2.7 นำมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพิ่มเติมควรนำมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพิ่มเติมควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางแพ่งและทางอาญา เช่นกรณีที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่นำสัตว์เลี้ยงของตนไปขึ้นทะเบียนและฝังไมโครชิป หรือเจ้าของไม่แก้ไขเหตุรำคาญที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงก็ต้องรับสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไว้ก่อนหรือเพิกถอนใบอนุญาตเลี้ยงสัตว์จนกว่าเจ้าของจะดำเนินการให้ถูกต้อง

3. ข้อเสนอแนะในปัญหาเจ้าของนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ

3.1 กำหนดให้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนและการติดเครื่องหมายประจำตัว (ฝัง

ไมโครชิป) ให้แก่สัตว์เลี้ยง โดยอาจจะเริ่มต้นที่สุนัขและแมวตามลำดับ เพื่อป้องกันการที่สัตว์เลี้ยงนั้นพลัดหลงกับเจ้าของ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดจากการที่เจ้าของนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของได้อีกทางหนึ่งด้วย

3.2 ควรออกกฎหมายกลางเพื่อให้ท้องถิ่นนำไปปฏิบัติหรือออกกฎหมายท้องถิ่นได้

3.3 กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ทำให้สามารถทราบปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนได้

3.4 ควรกำหนดจำนวนของสัตว์ที่จะนำมาเลี้ยงในเคหสถาน เนื่องจากหากมีการเลี้ยงสัตว์ในปริมาณที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เลี้ยงก็จะช่วยลดปัญหาการนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยให้กลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของได้

3.5 กำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้นโดยเพิ่มโทษจำคุกในกรณีที่เจ้าของผู้ครอบครองกระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วนโทษปรับที่มีอยู่เดิมนั้นควรที่จะกำหนดให้มีอัตราโทษที่สูงขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัว

3.6 นำมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพิ่มเติมควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางแพ่งและทางอาญา เช่น กรณีที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่นำสัตว์เลี้ยงของตนไปขึ้นทะเบียนและฝังไมโครชิป หรือเจ้าของไม่แก้ไขเหตุรำคาญที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงก็ต้องรับสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไว้ก่อนหรือเพิกถอนใบอนุญาตเลี้ยงสัตว์จนกว่าเจ้าของจะดำเนินการให้ถูกต้อง

References

- Chantara-Opakorn, A. (1988). Infrastructure of law. In. *A collection of articles on the occasion of the 60th anniversary of Dr. Preedee Kasemsup* (pp. 95-108). Thammasat University, Faculty of Law. [In Thai]
- Department of Livestock Development. (2019). *Pet register*. Retrieved from <http://164.115.40.46/petregister> [In Thai]
- Lertdhamtewe, P. (2015). *The constitution guarantees and protects fundamental rights in the environment*. Office of the Constitutional Court. [In Thai]
- Nuntatripob, N. (2018). *Pet registration and social and environmental dimensions*. Retrieved from <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php> [In Thai]
- Setthabutr, J. (2013). *Principles of civil law on torts* (8th ed.). Thammasat University, Faculty of Law, Project of Textbooks and Documents Used in Teaching. [In Thai]
- Supanit, S. (2010). *Explanation of the civil and commercial code on infringement* (7th ed.). Niti Bannakan. [In Thai]
- Wannasang, P. (1984). Liability for tort under the civil and commercial code. *Thammasat Law Journal*, 14(4), 78-91. [In Thai]

การพัฒนามิติ และบุคลิกภาพแบรนด์ของสินค้าไทย และต่างประเทศ สำหรับผู้บริโภคคนไทย และอิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีต่อแบรนด์

สุวิทย์ ฉันทไกรวัฒน์¹ สมจิตร ล้วนจำเริญ²

ดนุพล หุ่นโสภณ³ วิรุทธา พึ่งพาพงศ์⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนามิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์สินค้าของไทย และต่างชาติดังกล่าว สำหรับผู้บริโภคคนไทย โดยการสำรวจ และยืนยันมิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ และ (2) ทดสอบอิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีต่อแบรนด์ งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ บริษัทโฆษณาและบริษัทผู้โฆษณาชั้นนำ สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมจำนวน 8 คน เพื่อให้ได้ลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์สินค้าในเบื้องต้น ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริโภค จำนวน 964 คน จากทั่วประเทศ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผ่านสินค้า จำนวน 18 กลุ่ม จากจำนวน 54 แบรนด์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 3 มิติบุคลิกภาพแบรนด์ คือ จริงใจ ใฝ่รู้ และเปิดรับประสบการณ์ โดยแต่ละมิติประกอบด้วยลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ ดังนี้ คือ มิติที่ 1 พบความอ่อนน้อมถ่อมตน ความอ่อนโยน เคารพผู้อาวุโส ความไว้วางใจผู้อื่น ความเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น และความสุ่มรอบคอบ มิติที่ 2 พบความดูดี ดูน่าสนใจ และทันสมัย และมิติที่ 3 พบการเปิดกว้างทางความคิด การเปิดกว้างด้านค่านิยม และการมีจินตนาการ ในส่วนอิทธิพลพบว่าบุคลิกภาพแบรนด์ส่งผลต่อความภักดี นอกจากนี้พบว่าความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่เด่นที่สุด อันอาจนำไปใช้ในการสร้างแบรนด์สำหรับผู้บริโภคคนไทย และลักษณะเคารพผู้อาวุโสยังไม่เคยถูกค้นพบในงานวิจัยในต่างประเทศ และเป็นลักษณะของคนไทย

คำสำคัญ: ลักษณะบุคลิกภาพ; บุคลิกภาพแบรนด์สำหรับคนไทย; ความภักดี

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

สุวิทย์ ฉันทไกรวัฒน์, สมจิตร ล้วนจำเริญ, ดนุพล หุ่นโสภณ และวิรุทธา พึ่งพาพงศ์. (2566). การพัฒนามิติ และบุคลิกภาพแบรนด์ของสินค้าไทย และต่างประเทศ สำหรับผู้บริโภคคนไทย และอิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีต่อแบรนด์. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 12(3), 790-805.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: suvitchantakirawat@yahoo.co.uk

² คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{3,4} คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Development of Dimensions and Brand Personalities of Thai and Foreign Brands for Thai Consumers and the Influence of Brand Personalities on Brand Loyalty

Suvit Chantakraiwat¹ Somjit Luanchamroen²
Danupol Hoonsoopon³ Vitara Pungpaong⁴

Abstract

This research article aimed to (1) develop brand personality dimensions and traits for Thai consumers using exploratory and confirmatory factor analysis. and (2) investigate the impact of brand personality on brand loyalty. This study used mixed methods research. First, qualitative research, Uses a structured interview form. Interviews with key informants, leading advertising agencies, and publishers. Selective random sampling, totaling 8 people, in order to obtain preliminary brand personality traits. with content analysis. and quantitative research was conducted by surveying 964 consumers from across the country. Multi-stage random sampling through 18 product groups from 54 brands and elemental analysis in Factor Analysis.

The research result found 3 Thai brand personality dimensions: Sincerity, Sophistication, and Openness. The 1st dimension consisted of brand personality traits namely Modesty, Tender-mindedness, Elderly-respect, Trust, Altruism, and Deliberation. The 2nd dimension comprised 3 brand personality traits including Good-looking, Attractive, and Up to date. Lastly, the 3rd dimension consisted of Ideas, Values, and Fantasy. This study also found that brand personality influenced loyalty. In addition, Modesty is the most distinguished trait that may suit Thai branding strategy and the Elderly-respect trait has never been discovered in past literature and has been known as a characteristic of Thai people.

Keywords: Personality Traits; Thai Brand Personality; Brand Loyalty

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Chantakraiwat, S., Luanchamroen, S., Hoonsoopon, D., & Pungpaong, V. (2022). The development of dimensions and brand personalities of Thai and foreign brands for Thai consumers and the influence of brand personalities on brand loyalty. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 790-805.

¹ Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: suvitchantakraiwat@yahoo.co.uk

² Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University

^{3,4} Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บุคลิกภาพแบรนด์เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางการตลาดที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการสร้างแบรนด์ โดยในโลกธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง ผู้ผลิต และผู้ขายสินค้าจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง รวมถึงพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างสินค้ากับผู้บริโภคที่ผู้บริโภคต้องการ ผู้ขายสินค้า และบริการจึงได้พัฒนาแบรนด์ขึ้น ซึ่งทำให้ผู้บริโภคได้แสดงตัวตน (Malhotra, 1988) โดยบุคลิกภาพแบรนด์ที่ตรงกับบุคลิกภาพของผู้บริโภคจะนำไปสู่ความชอบ ความตั้งใจซื้อ การใช้ผลิตภัณฑ์และความภักดี (Sirgy, 1982) เช่น ผู้ที่ต้องการซื้อรถที่แสดงฐานะ โก้หรู น่าเชื่อถือ ประสบความสำเร็จ และเลือกแต่สิ่งที่ดีที่สุด อาจพิจารณาซื้อรถเบนซ์ ขณะที่ผู้ที่ต้องการรถเพื่อการใช้งาน ราคาไม่สูง อาจพิจารณาซื้อรถแบรนด์อื่นในรุ่นทั่วไป

ขณะที่บุคลิกภาพมนุษย์ขาดความเที่ยงตรงในบริบทของแบรนด์ (Kassarjian, 1971) นอกจากนี้ Aaker (1997) ได้พัฒนาบุคลิกภาพแบรนด์ของสหรัฐอเมริกาที่เชื่อถือได้และเที่ยงตรงขึ้นเป็นครั้งแรก ทำให้ทุกงานวิจัยจากนั้นล้วนอ้างอิงและนำลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ของ Aaker (1997) ไปใช้ รวมถึงงานวิจัยในไทยด้วย เนื่องจากบุคลิกภาพสะท้อนวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม (Hofstede, 1980) โดยสหรัฐอเมริกายอมรับความแตกต่างทางอำนาจได้น้อยและเป็นสังคมปัจเจกนิยม ขณะที่ไทยยอมรับความแตกต่างทางอำนาจได้มากและเป็นสังคมกลุ่มนิยม การนำลักษณะของสหรัฐอเมริกามาใช้ในไทยจึงมีคำถาม โดยงานวิจัยจำนวนมากยืนยันถึงความไม่เหมาะสมในการใช้บุคลิกภาพแบรนด์ข้ามวัฒนธรรม (Sripongpun & Polyorat, 2013) จึงมีงานวิจัยที่ได้พัฒนาบุคลิกภาพแบรนด์ไปตามประเทศ หรือบริบทต่างๆ โดยยังไม่มีงานสำหรับผู้บริโภคคนไทย รวมถึงการทดสอบอิทธิพลที่มีต่อความภักดีในบริบทของไทย

ตัวอย่างลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ของสหรัฐอเมริกา เช่น หัวแข็ง มุทะลุ และหัวหาญ (Aaker, 1997) เมื่อเทียบกับคนไทยที่มีการรักษาหน้า เกรงใจ หรือหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ (Komin, 1990) หรือลักษณะเคารพผู้อาวุโส ที่โดดเด่นในความเป็นไทย และหายากในสังคมอื่น (Pantong, Asawachinda, Rushchano, Dardarananda, & Soottreenart, 2001) จะเห็นได้ชัดถึงความแตกต่างกัน ในขณะที่ทุกแบรนด์ต่างทุ่มเทพยายามเพื่อวางตำแหน่งทางการตลาด และสื่อสารกับผู้บริโภคเพื่อสร้างการรับรู้ การทำการตลาดโดยไม่รู้ว่าผู้บริโภคชอบลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ใดจึงเป็นความสูญเสียที่น่าเสียดาย

นอกจากนี้ งานวิจัยที่เป็นระบบในต่างประเทศได้เริ่มมานานแล้วจากปี 1997 ทำให้เกิดความรู้ในเชิงลึก และได้รับการต่อยอดตามบริบทใหม่ๆ ในปัจจุบัน เช่น (1) การโพสต์ข้อความของธุรกิจในโลกออนไลน์ที่สะท้อนบุคลิกภาพแบรนด์สามารถใช้กระตุ้นความชอบ การคลิกชม การ Like และการเพิ่มผู้ติดตาม (Cortez & Dastidar, 2022) (2) ผู้บริโภคชอบบริการที่มีปัญญาประดิษฐ์เมื่อแบรนด์มีบุคลิกภาพมีความสามารถ แต่จะชอบการบริการจากคนหากแบรนด์มีบุคลิกภาพจริงจัง (Yang & Hu, 2022) และ (3) ในเพลงสั้นสัญลักษณ์ของแบรนด์ คุณภาพเสียง เครื่องดนตรี และความทุ่มเทเสียงมีผล และสามารถใช้ปรับการรับรู้บุคลิกภาพแบรนด์ได้ แม้จะเป็นแบรนด์ที่เป็นที่รู้จักดีแล้วก็ตาม (Melzner & Raghbir, 2022) โดยสรุป การศึกษานี้จึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้ค้นพบลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ของคนไทย ลดการสูญเสียทรัพยากร สามารถศึกษาต่อยอดเช่นในต่างประเทศและยืนยันอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนามิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์สินค้าของบริษัทไทยและต่างชาติ สำหรับผู้บริโภคคนไทย โดยวิธีการสำรวจและยืนยันมิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์
2. เพื่อทดสอบอิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีต่อแบรนด์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพที่ใช้อธิบายบุคลิกภาพแบรนด์และความภักดีต่อแบรนด์
2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ประชากรไทยระหว่างอายุ 16-60 ปี จำนวน 42.8 ล้านคน ข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทยปี พ.ศ. 2559 ศึกษาตัวอย่าง จำนวน 964 คน ด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จากบริษัทโฆษณาและบริษัทผู้โฆษณา อย่างละ จำนวน 4 บริษัท รวมตัวอย่าง 8 คน ด้วยการสุ่มแบบเจาะจง
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาจาก 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้
4. ขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษา เก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม พ.ศ. 2561 สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และมกราคมถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ในทางวิชาการ ได้แก่ (1) จะได้มิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ในบริบทของคนไทย (2) ได้ผลการทดสอบอิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีต่อแบรนด์ และ (3) สามารถต่อยอดการศึกษาในเรื่องตัวตน และสัญลักษณ์ เพื่อใช้พัฒนาตัวแปรเหตุ ตัวแปร

ผล หรือทดสอบตัวแปรทางการตลาดอื่นๆต่อไป

2. ในทางการบริหาร ได้แก่ (1) ภาคธุรกิจจะได้พัฒนาบุคลิกภาพแบรนด์ที่สอดคล้องกับบริบทของไทย ลดความสูญเสียในการพัฒนาบุคลิกภาพแบรนด์ที่ไม่ตรงกับความต้องการ ยอดขาย ความภักดี และลดต้นทุนในการหาลูกค้าใหม่ และ (2) ผู้บริโภคก็จะมีทางเลือกในการใช้สินค้าที่ตรงกับบุคลิกภาพที่ตนเองเป็น หรืออยากจะเป็นในการแสดงตัวตน พึงพอใจ ลดเวลา และต้นทุนในการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลสินค้า

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องบุคลิกภาพแบรนด์เริ่มจากบุคลิกภาพมนุษย์ การทำความเข้าใจถึงที่มาของบุคลิกภาพ จนถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการตลาดเพื่อสร้างความภักดี โดยการสร้างแบรนด์ มีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. บุคลิกภาพ คือ ลักษณะทางจิตวิทยาภายใน ซึ่งรวมถึงคุณสมบัติเฉพาะ คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และกิริยาท่าทางที่ทำให้คนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน มั่นคง ทนทาน แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทำหน้าที่เป็นตัวกำหนด สะท้อนการตอบสนองของคนต่อสภาพแวดล้อม และส่งผลต่อการตอบสนองต่อข้อมูลทางการตลาด วิธีการ สถานที่ และรูปแบบในการบริโภค (Schiffman & Kanuk, 2010) ในขณะที่ ทฤษฎีอุปนิสัย กล่าวถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคล ซึ่งเกิดจากการผสมลักษณะต่างๆ เข้าด้วยกัน ในการบรรยายบุคลิกภาพของบุคคล โดยถูกพัฒนามาเป็นบุคลิกภาพ 5 ปัจจัย (McCrae & Costa, 1987) ได้แก่ ความหวั่นไหวทางอารมณ์ การเปิดเผยตนเอง การเปิดรับประสบการณ์ การเห็นตามผู้อื่น และความสำนึกผิดชอบ และได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นมาตลอด 50 ปีที่ผ่านมา (Rutter, 2013)

2. ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น Maslow (1943, pp. 370-396) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์สามารถอธิบายได้ด้วยการกระทำเพื่อตอบสนองความ

ต้องการซึ่งเรียงเป็น 5 ลำดับชั้น ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความปลอดภัย ความรัก การยกย่องนับถือ และความสำเร็จในชีวิต

3. วัฒนธรรม ความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่งผลให้บุคคลมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน ซึ่งเป็นช่องว่างในการศึกษาครั้งนี้ ทฤษฎีมิติทางวัฒนธรรม (Hofstede, 1984) พบว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างกัน ผ่าน 5 มิติ คือ ความเหลื่อมล้ำของอำนาจ ความเป็นปัจเจกนิยม พฤติกรรมเชิงรุก การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน และการมองอนาคตระยะยาว สำหรับในประเทศไทย Komin (1990) พบการให้ความสำคัญกับตัวตนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เช่น ค่านิยมในการ (1) รักษาหน้า การทำอะไรให้ใครเสียหน้าเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง (2) หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ เพราะคนมักแยกแวกคิด ความเห็น ออกจากการวิจารณ์ได้ยาก อันอาจทำให้เกิดการเสียหน้า และ (3) เกรงใจที่จะทำอะไรกระทบความรู้สึกของผู้อื่น คนไทยจึงไม่ทำให้ผู้อื่นไม่สบายใจหรือต้องลำบาก

4. แบรินด์ รวมถึง ชื่อ การแสดงออก เครื่องหมาย สัญลักษณ์ การออกแบบ หรือการรวมกันของสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อแนะนำสินค้าและบริการ ซึ่งมีบทบาทในการสร้างความแตกต่างและสื่อสารกับผู้บริโภค (Kotler, 2006) ผู้บริโภคจำนวนมากซื้อของจากคุณลักษณะของแบรนด์ที่ไม่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Azoulay & Kapferer, 2003) และผู้บริโภคอาจมองแบรนด์เป็นหุ่นส่วน หรือคู่ใจ (Aaker, Fournier, Allen & Olson, 1995) โดยแบรนด์มีประโยชน์ คือ ประโยชน์จากหน้าที่ ประสิทธิภาพ และ สัญลักษณ์ (Keller, 1993)

5. บุคลิกภาพแบรนด์ คือ กลุ่มของลักษณะของมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับแบรนด์ (Aaker, 1997) ขณะที่ Kassarian (1971) กล่าวว่า บุคลิกภาพแบรนด์อ้างอิงจากบุคลิกภาพมนุษย์ แต่บางมิติของแบรนด์อาจไม่มีในมนุษย์ การใช้บุคลิกภาพแบรนด์จากของมนุษย์เลยจึง

อาจผิด และแนะนำให้พัฒนาบุคลิกภาพแบรนด์ โดย Aaker (1997) ได้วิจัยพบ 5 มิติ คือ จริ่งใจ นำตื่นเต้น มีความสามารถ โกรหุ และ เข้มแข็ง จากนั้นบุคลิกภาพแบรนด์ได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น สำหรับคนญี่ปุ่นและสเปน (Aaker, Benet-Martinez, & Garolera, 2001) คอมพิวเตอร์ (Ariff, Lim, & Ismail, 2012) หรือสถานที่ท่องเที่ยว (Usakli & Baloglu, 2011) ในเมืองไทยงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการนำบุคลิกภาพแบรนด์ของ Aaker (1997) มาใช้ในบริบทต่างๆ หรือพัฒนามิติโดยนำลักษณะของ Aaker มาวิเคราะห์องค์ประกอบบนสินค้าประเภทเดียว บนตัวอย่างเล็ก

6. ทฤษฎีความสอดคล้องของอัตลักษณ์ ความสอดคล้องระหว่างภาพลักษณ์ของผู้บริโภค และของแบรนด์ส่งผลต่อความพอใจและการซื้อของผู้บริโภค โดยเมื่อสอดคล้องมาก ผู้บริโภคก็จะชอบแบรนด์มาก (Malhotra, 1988) ทั้งภาพลักษณ์ที่ผู้บริโภคคิดว่าเป็นตนเองเป็น อยากเป็น และสังคมมองว่าเป็น (Sirgy, 1982)

7. ความภักดีต่อแบรนด์ เป็นวัตถุประสงค์หลักทางการตลาด ที่ Oliver (2010) นิยามว่า คือ การซื้อสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง Dick and Basu (1994) แบ่งความภักดีเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภักดีแท้ แฝง เทียม และไม่มีภักดีได้กล่าวถึงประโยชน์ เช่น (1) ลดแรงจูงใจในการหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ (2) เพิ่มความต้านทานต่อความพยายามชักจูงของคู่แข่ง และ (3) เมื่อผู้บริโภคพอใจและประทับใจ ก็มีแนวโน้มที่จะบอกต่อ

โดยสรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ หัวใจของการศึกษาคือบุคลิกภาพแบรนด์ที่เกิดจากการสร้างบุคลิกภาพให้แบรนด์เหมือนกับแบรนด์เป็นคนที่ โดยบุคลิกภาพเกิดจากพฤติกรรม ซึ่งเกิดจากความต้องการหรือ ความคุ้นชิน ซึ่งแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีการศึกษานี้ และเมื่อจะนำไปใช้ ก็ต้องมีความสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพของแบรนด์และของผู้บริโภค เพื่อนำไปสู่ความชอบและการบริโภค โดย

มีเป้าหมาย คือ ความภักดี

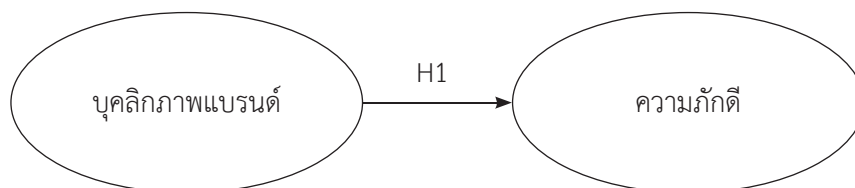
สิ่งที่จะนำมาใช้ในการวิจัย เริ่มจากการสำรวจลักษณะบุคลิกภาพ และนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งจะได้ออกเป็นมิติ และบุคลิกภาพแบรนด์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน และยืนยันทฤษฎีด้วยการนำไปวิเคราะห์การถดถอยเพื่อดูการมีอยู่จริง และขนาดของอิทธิพลที่มีต่อความภักดี นอกจากนี้ ช่องว่างในการวิจัยนี้ เกิดจากที่ผ่านมา การใช้ลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ในไทยมาจาก ได้แก่ (1) การวิจัยที่มักทำในกลุ่มสินค้าและตัวอย่างกลุ่มเดียว ผลที่ได้จึงไม่สามารถเป็นตัวแทนของประเทศได้ และ (2) การนำลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์สหรัฐอเมริกาของ Aaker (1997) มาใช้เลย หรือแม้มีการพัฒนามิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ แต่มักเป็นการนำลักษณะตั้งต้นมาทำงานของ Aaker

(1997) เท่านั้น ผลที่ได้จึงอยู่ภายใต้กรอบลักษณะของคนสหรัฐอเมริกา ในขณะที่สองประเทศมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมสูง ลักษณะของคนไทยจึงควรต่างจากสหรัฐอเมริกา และเป็นช่องว่างของงานวิจัย

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในส่วนแรก จากแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยจะเริ่มต้นจากการสำรวจลักษณะบุคลิกภาพจากหลายแหล่งข้อมูล เพื่อคัดกรองมิติ และลักษณะที่ผู้บริโภคชื่นชอบ แล้วทำการยืนยันองค์ประกอบอีกครั้งหนึ่ง

ในส่วนที่สอง จะวิเคราะห์การถดถอยของบุคลิกภาพแบรนด์ต่อความภักดีต่อแบรนด์

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย: อิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ต่อความภักดีต่อแบรนด์

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 บุคลิกภาพแบรนด์มีอิทธิพลต่อความภักดี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ระเบียบวิธีวิจัยแบ่งได้เป็น 3 ส่วนหลัก คือ การสำรวจบุคลิกภาพแบรนด์ การยืนยันบุคลิกภาพแบรนด์ที่สำรวจมาได้ และการทดสอบอิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสำรวจมิติและลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ (ข้อ 1.1 ถึง 1.5 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และ 1.6 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ)

1.1 กำหนดขอบเขตของลักษณะบุคลิกภาพในบริบทของคนไทย โดยนำลักษณะมาจาก

1.1.1 วรรณกรรมบุคลิกภาพ 5 ปีจายจำนวน 30 บุคลิกภาพ (John & Srivastava, 1999; Smithikrai, 2008) และวรรณกรรมมิติบุคลิกภาพแบรนด์ จำนวน 42 ลักษณะของ Aaker (1997)

1.1.2 บุคลิกภาพแบรนด์ ที่บริษัทโฆษณาที่ได้รางวัลในระดับนานาชาติ บริษัทผู้โฆษณาที่มีสินค้า

หลากหลาย และใช้บิโชนมาสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2559 ใช้อย่างละ 4 บริษัท รวมตัวอย่าง จำนวน 8 คน

1.1.3 การรับรู้ของผู้บริโภค โดยตัวอย่าง เพศชายและเพศหญิง อย่างละ จำนวน 8 คน รวม จำนวน 16 คน ในวัยทำงาน ให้เขียนลักษณะบุคลิกภาพ แบนด์ที่เกิดขึ้นในใจ จากภาพแบนด์ จำนวน 18 แบนด์ ที่กระจายใน 3 ด้าน คือ (1) ประโยชน์ คือ ด้าน สัญลักษณ์หรือการแสดงตัวตน (Symbolic, Self-Expressive--S) การใช้งาน (Utilitarian--U) ทั้งสัญลักษณ์ และการใช้งาน (S-U) (Katz, 1960) (2) ความเกี่ยวพัน ต่ำและสูง และ (3) พฤติกรรม คือ สินค้าสะดวกซื้อ เปรียบเทียบซื้อ และเจาะจงซื้อ (Luanchamroen, 1998) โดยนำแบนด์ที่โดดเด่นที่คนไทยรู้จัก ซึ่งได้รับรางวัลหรือคะแนนสูงสุด นำเสนอในนิตยสารการตลาด อาทิ Brandage, Positioning, Marketeer และ Interbrand กว่า จำนวน 100 แบนด์ จากหลายสิบกลุ่มสินค้า หลังจากที่ได้ลักษณะบุคลิกภาพแล้ว จะลดลักษณะที่ซ้ำหรือกำกวมออก ก่อนจะสร้างแบบสอบถามต่อไป

การเลือก จำนวน 18 แบนด์ดังกล่าว ทำโดย การให้ตัวอย่างเพศชายและเพศหญิงอย่างละ จำนวน 10 คน ในวัยทำงาน ให้คะแนน จำนวน 36 แบนด์ (จำนวน 4 แบนด์ต่อกลุ่มสินค้า จาก จำนวน 9 กลุ่ม) ว่าให้ประโยชน์ในเชิงสัญลักษณ์หรือการใช้งานมากกว่า กัน บนมาตรวัดทัศนคติ 5 ระดับ โดยพิจารณาคัดเลือก แบนด์ที่ได้คะแนนด้านประโยชน์เชิงสัญลักษณ์ และ ประโยชน์ใช้งานสูงสุดอย่างละ จำนวน 1 แบนด์ จาก จำนวน 9 กลุ่มสินค้า รวมแบนด์ จำนวน 18 แบนด์

1.2 คัดเลือกลักษณะบุคลิกภาพที่ใช้อธิบาย แบนด์โดยทั่วไปได้ โดยตัวอย่างเพศชาย จำนวน 12 คน และเพศหญิง จำนวน 13 คน ในวัยทำงานจะได้รับ แจ้งว่า ไม่ต้องใส่ใจกับแบนด์หรือกลุ่มสินค้าใดๆ แต่ ให้นึกว่าลักษณะบุคลิกภาพจากขั้นตอน 1.1 สามารถ

อธิบายลักษณะบุคลิกภาพของแบนด์โดยทั่วไปได้ เท่าใด บนมาตรวัดทัศนคติเคอร์ท 7 ระดับ และ เลือกลักษณะที่ได้คะแนนสูงสุด 100 ลักษณะ ไปทำแบบสอบถามในข้อ 1.4

1.3 คัดเลือก (นำ) ประเภท และแบนด์สินค้า ที่ครอบคลุม จำนวน 36 แบนด์ (จำนวน 4 แบนด์ จาก จำนวน 9 กลุ่ม) จากขั้นตอนที่ 1.1.3 โดยแบ่ง แบนด์ของกลุ่มสินค้าเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม S กลุ่ม U และ กลุ่ม S-U มาจัดเข้าในแบบสอบถามหลัก ที่ทุกแบบจะมีแบนด์จากกลุ่มสินค้าทั้ง 3 อย่างละแบนด์ เหมือนกัน (ดูตาราง 1)

1.4 สร้างแบบสอบถาม โดยนำลักษณะ บุคลิกภาพจากขั้นตอนที่ 1.2 รวมกับ จำนวน 36 แบนด์จากขั้นตอนที่ 1.3 มาจัดเป็น 12 แบบสอบถาม ที่กระจายกลุ่มสินค้าเหมือนกันให้กลุ่มตัวอย่างประเมิน ว่าแต่ละลักษณะสามารถใช้อธิบายแบนด์ที่กำหนดให้ ได้มากน้อยเพียงใด บนมาตรวัดทัศนคติของเคอร์ท 7 ระดับ

1.5 การคัดเลือกตัวอย่างและเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม ผู้วิจัยสุ่มใช้ตัวอย่าง จำนวน 685 คน ซึ่งมากกว่า จำนวนจากการอ้างอิงจาก 4 แหล่ง ได้แก่ (1) ตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1973) ได้จำนวน 400 คน (2) สูตรคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970, p. 608) ได้จำนวน 384 คน (3) การวิจัยของ Aaker (1997) ได้จำนวน 631 คน และ (4) หลักการ 4 ข้อของ Hair, Black, Babin, and Anderson (2010, p. 102) กล่าวว่าขั้นต่ำ จำนวน 100 คน อย่างน้อย 5 เท่าของจำนวนตัวแปร เก็บเข้าใกล้ 10 เท่า ของจำนวนตัวแปรยิ่งดีและเก็บให้ได้มากที่สุด กระจายตาม สัดส่วนประชากรจริง โดยกำหนดตัวแปรตามแนวทางของ Aaker (1997) ได้แก่ (1) กลุ่มระหว่างอายุ 16-30 ปี 31-45 ปี และ 46-60 ปี (2) เพศชายและหญิง (3) จำนวน 76 จังหวัด โดยสุ่ม จำนวน 6 ภาค เป็นตัวแทน ด้วยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ตาราง 1

แบรนด์สินค้าในการศึกษาวิจัย

ประเภทสินค้า	แบรนด์สินค้า
1. ขนมขบเคี้ยว	ฟันโอ (Fun-o) โก้แก๋ (Kohkae) เลย์ (Lay's) และ ตะวัน (Tawan)
2. เครื่องซักผ้า	แอลจี (Lg) ซัมซุง (Samsung) พาณาโซนิค (Panasonic) และ ฮิตาชิ (Hitachi)
3. เครื่องดื่มที่ให้ประโยชน์กับร่างกาย	แมนซัม (Man some) บี-อิง (B-ing) บริงค์ (Bling) และ เปปทีน (Peptin)
4. ธนาคาร	กสิกรไทย (Kasikornbank) ออมสิน (Government savings bank) ไทยพาณิชย์ (Siam commercial bank และ กรุงเทพ (Bangkok bank)
5. ผงซักฟอก	บรีส (Breeze) โพร (Pro) แอทแทค (Attack) และ โอโม (Omo)
6. รถยนต์	เบนซ์ (Benz) บีเอ็มดับเบิลยู (BMW) อีซูซุ (Isuzu) และ โตโยต้า (Toyota)
7. ลูกอม	ฮอลล์ (Halls) คลอเร็ท (Clorests) มายมินท์ (Mymint) และ โอเล่ (Ole)
8. สบู่	โดฟ (Dove) แพรอท (Parrot) ลักส์ (Lux) และ โปรเทกส์ (Protex)
9. สีทาอาคาร	ทีโอเอ (TOA) เบเยอร์ (Beger) กัปตัน (Captain) และ ดุลลักซ์ (Dulux)

1.6 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เริ่มจากการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการวิเคราะห์ผ่านค่าความร่วมกัน KMO และ Bartlett's Test of Sphericity แล้วจึงวิเคราะห์องค์ประกอบโดยการหมุนแกนแบบ Varimax และตัดลักษณะบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมออก โดยเก็บลักษณะที่มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .6 ขึ้นไป และไม่มีน้ำหนักองค์ประกอบอื่น เท่ากับ .4 ขึ้นไป และวิเคราะห์องค์ประกอบตามวิธีเดิมอีกครั้ง เพื่อดูว่ายังคงให้ผลเหมือนเดิมหรือไม่ ซึ่งอ้างอิงเกณฑ์จากงานของ Aaker (1997)

ถัดมาทำการวิเคราะห์ความเสถียรขององค์ประกอบที่ได้ โดยการแบ่งตัวอย่างเป็น จำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มครึ่งอายุน้อย ครึ่งอายุมาก เพศชาย

และเพศหญิง ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบซ้ำอีกครั้ง โดยพิจารณาจาก ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนที่เกิน 50 เปอร์เซ็นต์ และใกล้เคียงกับกลุ่มรวมที่ไม่แบ่งกลุ่ม กลุ่มของหลายลักษณะบุคลิกภาพที่เหลือ หรือถูกเลือก จากขั้นตอนในย่อหน้าก่อน ยังคงสามารถเป็นตัวแทนของลักษณะบุคลิกภาพทั้งหมดก่อนการตัดหรือเลือกได้ ในการแยกวิเคราะห์แยกตัวอย่างเป็น จำนวน 4 แบบ จำนวนองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกัน การคงอยู่ของลักษณะบุคลิกภาพในองค์ประกอบเดิม และค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับของการไม่แบ่งกลุ่ม โดยพิจารณาจากทั้งระดับค่าสถิติและขนาดความแตกต่าง เมื่อได้ผลที่เสถียรแล้ว จะทำการแยกทีละองค์ประกอบที่ได้ และนำมาวิเคราะห์

องค์ประกอบซ้ำอีกครั้งว่า สามารถจัดองค์ประกอบย่อยลงไปอีกได้หรือไม่ จากนั้น จะทำการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้และความเที่ยงตรงในลำดับถัดไป

2. การยืนยันมิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ และความภักดีต่อแบรนด์ ในการวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 สร้างแบบสอบถาม โดยใช้ลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ที่ได้จากการสำรวจในขั้นตอนที่ 1

2.2 เลือกประเภท แปรผันสินค้าที่โดดเด่นและครอบคลุม 3 มิติ ตามข้อ 1.1.3 เช่นเดิม รวมจำนวน 18 แปรผันใหม่ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น จำนวน 6 แบบ แบบละ จำนวน 3 แปรผัน บนจำนวน 9 กลุ่มสินค้าใหม่ กลุ่มละ จำนวน 2 แปรผัน เพื่อเป็นการประเมินผลลักษณะที่สำรวจมาได้ (ขั้นตอนที่ 1) ว่า เมื่อเปลี่ยนแบรนด์ เปลี่ยนกลุ่มสินค้าแล้ว ผลสติดียังคงเที่ยงตรงเชื่อถือได้ และไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

2.3 เลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน ตามสัดส่วนประชากรเช่นเดิม (ข้อ 1.5)

2.4 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดโดยนัยทั่วไป เชื่อมเส้นความแปรปรวนร่วมตามที่ดัชนีการปรับแต่งแนะนำ โดยไม่เชื่อมข้ามมิติ ลบตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า .5 ออก ตรวจสอบค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนต่างๆ ได้แก่ Goodness of Fit Index (GFI), Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) และ Comparative Fit Index (CFI) ดัชนีเทียบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (CMIN/DF) และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

2.5 จัดกลุ่มองค์ประกอบย่อยในแต่ละมิติ เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและนำไปใช้ โดยนำองค์ประกอบ และลักษณะบุคลิกภาพจากขั้น 2.4 มาวิเคราะห์ที่ละองค์ประกอบ โดย (1) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (2) หาตัวแปรแทน และตัวแปรที่สัมพันธ์กับตัวแปรแทน โดยนำลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ที่มี

สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation) สูงที่สุดมาเป็นตัวแปรแทน (nucleus) และนำลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบ (inter item correlation) กับตัวแปรแทนสูงที่สุด 2 ลำดับแรก มาเป็นส่วนประกอบ และ (3) วิเคราะห์จัดกลุ่ม (cluster analysis) โดยใช้การจัดกลุ่มของวอร์ด (ward) และเลือก 3 ลักษณะบุคลิกภาพต่อองค์ประกอบย่อย ตามแนวทางของ Nunnally (1978)

2.6 วิเคราะห์ความเชื่อถือได้ และความเที่ยงตรงจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

3. การวิเคราะห์อิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ที่มีต่อความภักดีต่อแบรนด์ ในการวิจัยเชิงปริมาณผ่านโมเดลสมการโครงสร้าง โดยศึกษาเฉพาะความภักดีเชิงทัศนคติผ่านคำถามของ Chaudhuri and Holbrook (2001, p. 88)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในส่วนองค์ประกอบสามารถสำรวจยืนยันมิติ และบุคลิกภาพแบรนด์สำหรับคนไทยได้ และการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า บุคลิกภาพแบรนด์มีอิทธิพลต่อความภักดี โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจองค์ประกอบ

ลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ตั้งต้นรวม จำนวน 682 แบบ มาจากการรณกรรม จำนวน 72 แบบ (ขั้นตอน 1.1.1) จากการสัมภาษณ์ จำนวน 234 แบบ (ขั้นตอน 1.1.2) และจากผู้บริโภค จำนวน 376 แบบ (ขั้นตอน 1.1.3) คัดเลือกเหลือ จำนวน 101 แบบ ลักษณะที่ใช้อธิบายแบรนด์โดยทั่วไปได้ (ขั้นตอน 1.2)

พบว่า ตัวอย่าง จำนวน 685 คน ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 33.4 ปี เป็นเพศชาย 33.2 ปี และเพศหญิง 33.5 ปี อายุต่ำสุด 16 ปี และสูงสุดอายุ 60 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 11.2 ปี เพศชาย 11.9 ปี และเพศหญิง 10.8 ปี

แบบสอบถาม จำนวน 154 ฉบับ ถูกคัดออก เพราะ (1) คำตอบไม่ครบถ้วน เช่น ถาม 3 แบรินด์ แต่ตอบเพียง 1 หรือ 2 แบรินด์ หรือขาดคำตอบเกิน 10 ลักษณะ จาก 101 ลักษณะ (2) คำตอบเหมือนกันทุกข้อ และ (3) คำตอบเรียงเลข เช่น 1 2 3 4 และ 5 ผลการวิเคราะห์ได้ค่า KMO เท่ากับ .97 ระดับนัยสำคัญของ Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ .00 หลังตัดเหลือ จำนวน 27 ตัวแปร แล้วสามารถลดจำนวนองค์ประกอบได้จาก จำนวน 9 องค์ประกอบเหลือ จำนวน 3 องค์ประกอบ มีค่าความร่วมกัน เท่ากับ 73 เปอร์เซ็นต์

การแบ่งเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ความเสถียร ค่าทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ดี เช่น KMO การอธิบายความแปรปรวน (มากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ทุกกลุ่มย่อย) ลักษณะบุคลิกภาพไม่มีการย้ายองค์ประกอบ น้ำหนักองค์ประกอบแตกต่างกันน้อย แต่จำนวนองค์ประกอบต่างกัน คือ กลุ่มเพศชายและกลุ่มเพศหญิง มี จำนวน 3 องค์ประกอบ แต่กลุ่มอายุน้อยเสมือนมี จำนวน 4 องค์ประกอบ แต่นับเพียง จำนวน 3 องค์ ประกอบ เนื่องจาก จำนวน 1 องค์ประกอบ ที่ต่างจากกลุ่มอื่นมีเพียง 2 ลักษณะ จากเกณฑ์ที่เริ่มจาก จำนวน 3 องค์ ประกอบ และกลุ่มอายุมากมี จำนวน 2 องค์ประกอบ โดยกลุ่มอายุน้อยมีองค์ประกอบ ที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเองเพิ่มขึ้นมา ขณะที่กลุ่มอายุมากขาดองค์ประกอบด้านภาพลักษณ์

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อย การวิเคราะห์องค์ประกอบซ้ำที่ละองค์ประกอบ ไม่สามารถแยกองค์ประกอบย่อยได้อีก ในการจัดกลุ่มด้วยการจัดตัวแปรแกน และตัวแปรประกอบ ได้ตัด จำนวน 4 ตัวแปร ออกเหลือ จำนวน 23 ตัวแปรจาก (1) ชื่อและความหมายของลักษณะที่ใกล้เคียงกัน และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกันที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับลักษณะอื่น และ (2) ความหมายที่แตกต่างกันไม่เข้าพวก และสหสัมพันธ์เทียบกับลักษณะอื่นต่ำ นอกจากนี้ การวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ สัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา

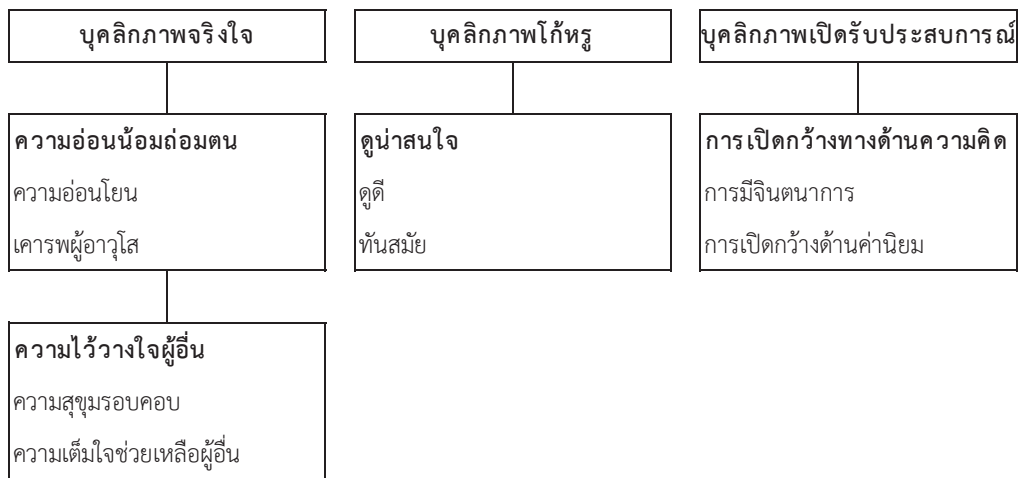
ขององค์ประกอบที่ 1, 2 และ 3 มีค่า เท่ากับ .962 .936 และ .919 ตามลำดับ และการจัดกลุ่มย่อยมีผลใกล้เคียงกันดังอธิบายในย่อหน้าก่อนหน้า

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรง ได้แก่ (1) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้จากลักษณะบุคลิกภาพที่ครอบคลุมตรงกับสิ่งที่ศึกษา และการได้มาของแบรน์ด์ที่หลากหลาย และโดดเด่น (2) ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ได้จากน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .6 ขึ้นไป ไม่มีน้ำหนัก เท่ากับ .4 ขึ้นไป ในองค์ประกอบอื่น และลักษณะในองค์ประกอบเดียวกันมีสหสัมพันธ์สูงกว่าข้ามองค์ประกอบ (3) ความเที่ยงตรงภายนอก จากการใช้เพศ อายุ และจังหวัดในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเหมือนประชากร และ (4) ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน จากสหสัมพันธ์ของลักษณะบุคลิกภาพในองค์ประกอบเดียวกันสูงกว่าข้ามองค์ประกอบ จากการแบ่ง 4 กลุ่มย่อยที่ได้ผลใกล้เคียงกับกลุ่มรวม และน้ำหนักองค์ประกอบสูง โดยมีค่าต่ำสุด เท่ากับ .667 และสูงสุด เท่ากับ .866

2. การยืนยันองค์ประกอบ

จากตัวอย่าง จำนวน 279 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 36.73 ปี จากเพศชาย 36.69 ปี และเพศหญิง 36.76 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 11.93 ได้ตัดแบบสอบถามออกเหลือ จำนวน 180 ชุด ตามหลักการเดิม ขณะที่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่า GFI AGFI และ CFI มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ จึงมีการตัดตัวแปรที่ละตัวที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำที่สุดจนเหลือ จำนวน 12 ตัวแปร จนได้ผลสถิติที่เกี่ยวข้องที่ผ่านเกณฑ์ คือ CMIN/DF มีค่า เท่ากับ 1.33 GFI มีค่า เท่ากับ .94 AGFI มีค่า เท่ากับ .90 CFI มีค่า เท่ากับ .87 และ RMSEA มีค่า เท่ากับ .04

จากผลที่ได้ เมื่อจัดองค์ประกอบย่อย ทำให้ได้ผลดังภาพ 2 โดยมี 3 บุคลิกภาพคือ จริงใจ ใฝ่หุ และเปิดรับประสบการณ์ มีองค์ประกอบย่อย คือ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความไว้วางใจผู้อื่น ดุน่าสนใจ และการเปิดกว้างทางความคิด

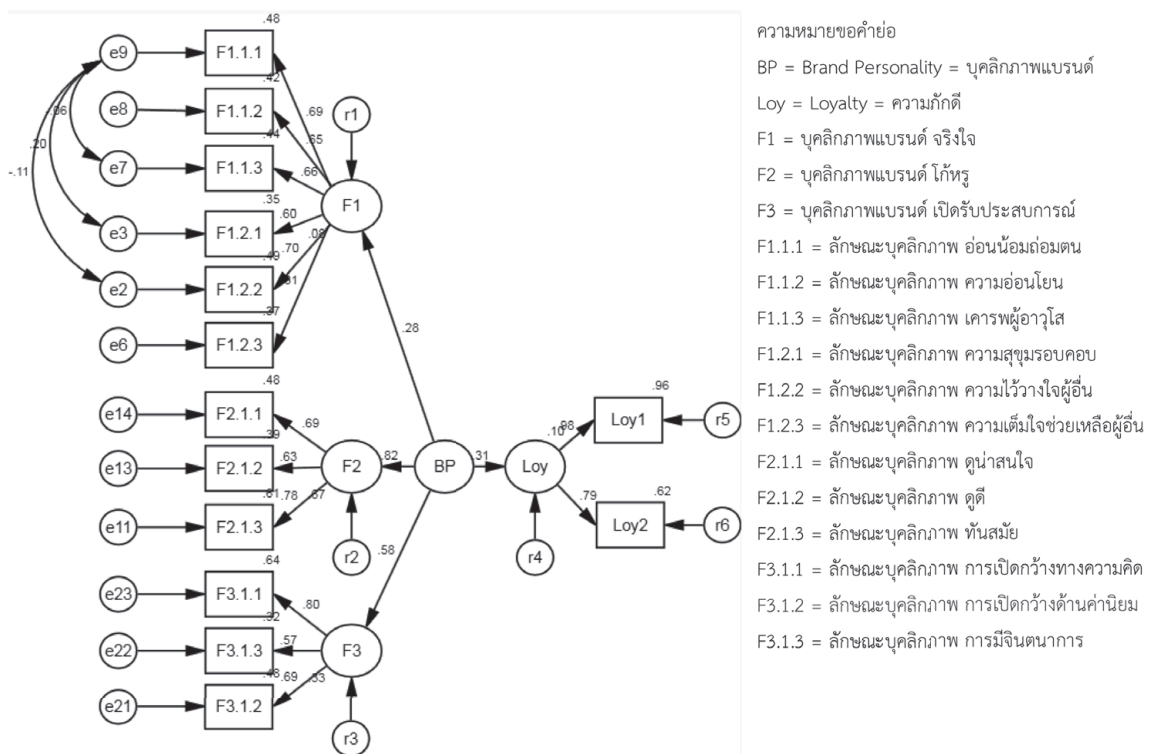
ภาพ 2 มิติ และลักษณะ บุคลิกภาพแบรนด์ของสินค้าไทย และต่างประเทศสำหรับผู้บริโภคคนไทย

ความเชื่อถือได้ สัมประสิทธิ์ Cronbach Alpha ของ มิติจริงใจ โกหกร เปิดรับประสบการณ์ และความภักดี มีค่า เท่ากับ .801 .745 .713 และ .834 ตามลำดับ สูงกว่าเกณฑ์ เท่ากับ .7 ความเชื่อมั่นเชิงองค์ ประกอบของทั้ง 4 มิติสูงกว่าเกณฑ์ เท่ากับ .7 และการจัดกลุ่มองค์ประกอบย่อยให้ผลเหมือนกัน

ความเที่ยงตรงวัดจาก (1) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ส่วนบุคลิกภาพเป็นเหตุผลเดิมของขั้นตอนที่ 1 ส่วนความภักดี ได้นำคำถามมาจากวรรณกรรมที่มีชื่อเสียง (2) ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ที่พบค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ในมิติหนึ่ง สูงกว่าค่ากำลังสองของสหสัมพันธ์ระหว่างมิตินั้น กับมิติอื่น (3) ความเที่ยง ตรงภายนอก จากการใช้เพศ อายุ และจังหวัดเหมือนประชากร และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ผ่านเกณฑ์ (4) ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน จากความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบของ 4 องค์ประกอบที่ เท่ากับ .81

.73 .72 และ .88 ตามลำดับ สูงกว่าเกณฑ์ เท่ากับ .7 และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ที่ 3 องค์ประกอบ สูงกว่าเกณฑ์ เท่ากับ .5 แต่ 1 องค์ประกอบ เท่ากับ .482 ต่ำกว่าเกณฑ์ เท่ากับ .5 แต่ถือว่าผ่านเกณฑ์เนื่องจากความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์ (Fornell & Larcker, 1981, p. 46) และ (5) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง จากการมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนกและเชิงเหมือน ดัชนีความกลมกลืนต่างๆ มีความกลมกลืน และบุคลิกภาพแบรนด์ (องค์ประกอบลำดับที่ 2) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความภักดีต่อแบรนด์

3. การวิเคราะห์อิทธิพลของบุคลิกภาพแบรนด์ต่อความภักดีต่อแบรนด์ผ่านโมเดลสมการโครงสร้าง ได้ผลลัพธ์ค่ามาตรฐานจากการประมาณการทางสถิติของแผนภาพเส้นทาง ดังแสดงในภาพ 3

ภาพ 3 ผลลัพธ์ค่ามาตรฐานจากการประมาณการทางสถิติของแผนภาพเส้นทาง

และมีผลสถิติ คือ CMIN/DF มีค่า เท่ากับ 1.173 GFI มีค่า เท่ากับ .934 AGFI มีค่า เท่ากับ .902 CFI มีค่า เท่ากับ .936 ค่าคลาดเคลื่อน RMSEA มีค่า เท่ากับ .031 อัตราส่วนวิกฤต เท่ากับ 1.81 และค่าความเป็นไปได้ เท่ากับ .07

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบ และการถดถอยพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. พบมิติ และลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ที่ต่างจาก Aaker (1997) ตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมของ Hofstede (1980) ที่บุคลิกภาพสะท้อนวัฒนธรรม และค่านิยมซึ่งแตกต่างกันในแต่ละสังคม และ Sripongpun and Polyorat (2013) ที่ว่าวัฒนธรรมเอเชียตะวันออก

มีความละเอียดอ่อน เน้นการให้ความเคารพ ความสุภาพ รักสงบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนสหรัฐอเมริกา แสดงออกในรูปแบบเข้มแข็ง

2. ในภาพที่เเลกลงมา มิติที่พบ มาจากทั้งวรรณกรรมบุคลิกภาพ 5 ปัจจัย และวรรณกรรมมิติบุคลิกภาพแบรนด์ เท่ากับการนำบุคลิกภาพแบรนด์ของ Aaker (1997) มาใช้เลย ยังไม่เพียงพอ และการทบทวนวรรณกรรมตอนต้นได้กล่าวถึงลักษณะห้าวหาญของสหรัฐอเมริกาว่าน่าจะต่างจากไทย ผลที่ได้เป็นไปตามที่ตั้งข้อสังเกตไว้ คือ ผลการวิจัยไม่พบมิติในลักษณะห้าวหาญเช่นสหรัฐอเมริกา

3. ความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นลักษณะบุคลิกภาพแบรนด์ที่โดดเด่นตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมในช่วงต้นว่าคนไทยรักษาน้ำหน้า เกรงใจ หลีกเลียงการ

วิพากษ์วิจารณ์ (Komin, 1990) โดยในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มีน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าความสัมพันธ์ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของปัจจัยสูงสุด และในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีน้ำหนักองค์ประกอบเป็นอันดับสอง มีสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของปัจจัยสูงสุดที่ 3 มิติ และมีสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเฉลี่ยระหว่างทุกลักษณะ กับความอ่อนนุ่มถ่อมตนสูงสุดเทียบกับลักษณะอื่น

4. ผลการวิจัยค้นพบ 1 ลักษณะใหม่ในบริบทของแบรนด์ คือ เคารพผู้อาวุโส ดังที่ได้กล่าวถึงในช่วงบทนำที่ลักษณะนี้โดดเด่นในความเป็นไทย และหายากในสังคมอื่น (Pantong et al., 2001)

โดยสรุป ในภาพรวม (1) การนำลักษณะของแบรนด์จากสหรัฐอเมริกาไปใช้ข้ามวัฒนธรรมน่าจะไม่เหมาะสมเพราะผลการวิจัยพบมิติ และลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างไปหลายอย่าง (2) ไม่พบลักษณะหัวข้อในคนไทยดังที่อ้างถึงในตอนต้น และ (3) ความอ่อนนุ่มถ่อมตน และเคารพผู้อาวุโสเป็นลักษณะที่โดดเด่น และสะท้อนความเป็นไทย ซึ่งลักษณะหลังนี้หายากในสังคมอื่น และไม่เคยพบในงานวิจัยในต่างประเทศมาก่อน ผลการวิจัยที่ได้ บรรลุเป้าตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ คือ ได้มิติ และบุคลิกภาพแบรนด์สำหรับคนไทย ที่ต่างจาก Aaker (1997) จากวัฒนธรรมและพบอิทธิพลที่มีต่อความภักดีตามที่ตั้งสมมติฐานไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย และสิ่งที่น่าสนใจในการอภิปรายดังกล่าว มีสิ่งที่น่าสนใจในการนำไปต่อยอดการใช้งานในบริบทปัจจุบัน คือ

1. ในเชิงวิชาการ สามารถนำไปหาตัวแปรเหตุ ตัวแปรผล หรือศึกษาอิทธิพลว่าลักษณะที่เน้นความเพิลิตเพลินทางอารมณ์ เน้นประโยชน์ใช้สอย การใช้ภาพ และเสียง แบบใดจะมีอิทธิพลต่อการความชอบ

การตั้งราคา หรือความเหมาะสมกับกลุ่มสินค้าใด อย่างไร อีกทั้งลักษณะที่ได้ สามารถใช้ประกอบการเรียนการสอน สนับสนุนการตลาดท้องถิ่นที่ต้องแตกต่างกัน รวมถึงนำไปศึกษาบริบทใหม่ในโลกออนไลน์ หรือปัญญาประดิษฐ์

2. ในเชิงธุรกิจ นักการตลาด นักกลยุทธ์สามารถสร้างบุคลิกภาพ เช่น ความอ่อนนุ่มถ่อมตน และเคารพผู้อาวุโส ให้แบรนด์ที่สอดคล้องกับบริบทของคนไทย ลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจในการพัฒนาบุคลิกที่ไม่ตรงกับความต้องการ อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจ ยอดขาย ความภักดี และลดต้นทุนในการแสวงหาลูกค้า หรือปรับใช้กับบริบทในโลกออนไลน์ แสง สี เสียง หรือปัญญาประดิษฐ์ เป็นต้น

ผู้บริโภคเองก็จะมีทางเลือกในการใช้สินค้าที่ตรงกับบุคลิกภาพที่ตนเอง หรือตัวตนที่อยากจะเป็นมากขึ้น พอใจมากขึ้น และลดภาระในการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลสินค้าอยู่เรื่อยๆ ซึ่งเสียทั้งเวลา และต้นทุน

นอกจากนี้ บริบทใหม่ของโลก เช่น จีน ธุรกิจขายของออนไลน์มีขนาดใหญ่เกินครึ่งหนึ่งของยอดขายปลีกออฟไลน์แล้ว (Lavin, 2021) และการขายของแบบไลฟ์สดโดยผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Key Opinion Leader--KOL) กำลังได้รับความนิยมซึ่งหลายคนมีผู้ติดตามในหลัก จำนวน 10 ล้านคน ซึ่งมีการศึกษาพบว่า KOL แต่ละคนมีภาพลักษณ์ในสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน ไม่อาจบอกได้ว่าลักษณะใดดีที่สุด เพราะบุคลิกภาพของ KOL ที่แตกต่างกันสามารถดึงดูดผู้ติดตาม และสินค้าที่แตกต่างกัน (Liu, Zhao & Feng, 2022) แต่ล้วนสร้างยอดขายได้ในระดับเป็นปรากฏการณ์ โดยครั้งที่สูงสุดหนึ่งครั้งในเวลาไม่กี่ชั่วโมงในวันหนึ่งวันสามารถสร้างยอดขายได้ในหลักหมื่นล้านบาท จึงเป็นอีกพื้นที่การศึกษาที่น่าสนใจว่าในเมืองไทยการขายของออนไลน์ควรมีบุคลิกภาพแบรนด์ของ KOL เป็นอย่างไร กับกลุ่มสินค้าใด

References

- Aaker, J. L. (1997). Dimensions of brand personality. *Journal of Marketing Research*, 34(3), 347-356.
- Aaker, J. L., Benet-Martinez, V., & Garolera, J. (2001). Consumption symbols as carriers of culture: A study of Japanese and Spanish brand personality constructs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(3), 492-508.
- Aaker, J. L., Fournier, S., Allen, D. E., & Olson, J. (1995). A brand as a character, a partner and a person: Three perspectives on the question of brand personality. *ACR North American Advances*, 22, 391-395.
- Ariff, M. S. B. M., Lim, O. T., & Ismail, K. (2012). Determination of brand personality dimensions for a laptop computer using Aaker's brand personality scale. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 1(1), 114-125.
- Azoulay, A., & Kapferer, J. N. (2003). Do brand personality scales really measure brand personality?. *The Journal of Brand Management*, 11(2), 143-153.
- Chaudhuri, A., & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: The role of brand loyalty. *Journal of Marketing*, 65(2), 81-93.
- Cortez, R. M., & Dastidar, A. G. (2022). A longitudinal study of B2B customer engagement in LinkedIn: The role of brand personality. *Journal of Business Research*, 145, 92-105.
- Dick, A. S., & Basu, K. (1994). Customer loyalty toward an integrated conceptual framework. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 22(2), 99-113.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). Pearson Education.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values* (vol. 5). Sage.
- Hofstede, G. (1984). The cultural relativity of the quality-of-life concept. *Academy of Management Review*, 9(3), 389-398.
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The big five trait taxonomy: History, measurement and theoretical perspectives. In L. A. Pervin, & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (2nd ed.). The Guilford Press.
- Kassarjian, H. H. (1971). Personality and consumer behavior: A review. *Journal of Marketing Research*, 8(4), 409-418.

- Katz, D. (1960). The functional approach to the study of attitudes. *Public opinion quarterly*, 24(2), 163-204.
- Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing customer-based brand equity. *Journal of Marketing*, 57(1), 1-22.
- Komin, S. (1990). Culture and work-related values in Thai organizations. *International Journal of Psychology*, 25(3-6), 681-704.
- Kotler, P. (2006). Alphabet soup. *Marketing Management*, 15(2), 51.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lavin, F. (2021). *China online vs. offline*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/franklavin/2021/02/16/china-online-vs-offline/?sh=300c33097eee5>
- Liu, M., Zhao, R., & Feng, J. (2022). Gender performances on social media: A comparative study of three top key opinion leaders in China. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-11.
- Luanchamroen, S. (1998). *Consumer behavior*. Ramkhamhaeng University Press. [In Thai]
- Malhotra, N. K. (1988). Self-concept and product choice: An integrated perspective. *Journal of Economic Psychology*, 9(1), 1-28.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90.
- Melzner, J., & Raghubir, P. (2022). The sound of music: *The effect of timbral sound quality in audio logos on brand personality perception*. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/00222437221135188>
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Oliver, R. L. (2010). *Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer* (2nd ed). Routledge.
- Pantong, A., Asawachinda, J., Rushchano, S., Dardarananda, P., & Soottreenart (2001). *A study of Thai characteristics as an application for jewelry design*. Thailand Research Fund. [In Thai]
- Rutter, R. N. (2013). *An empirical study of the effect of brand personality and consistency between marketing channels on performance within the UK higher education sector*. Doctoral Dissertation of Philosophy, University of East Anglia, United Kingdom.
- Schiffman, L., & Kanuk, L. L. (2010). In E. Svendsen (ed.), *Consumer behavior* (10th ed.). Pearson Education.
- Sirgy, M. J. (1982). Self-concept in consumer behavior: A critical review. *Journal of Consumer Research*, 9(3), 287-300.

- Smithikrai, C. (2008). Personality traits predicting counterproductive work behavior. *Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities*, 14(4), 513-530. [In Thai]
- Sripongpun, K., & Polyorat, K. (2013). The influence of culture on dimensions of brand personality. *Journal of Business, Economics and Communications*, 8(1), 17-26. [In Thai]
- Usakli, A., & Baloglu, S. (2011). Brand personality of tourist destinations: An application of self-congruity theory. *Tourism Management*, 32(1), 114-127.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.
- Yang, C., & Hu, J. (2022). When do consumers prefer AI-enabled customer service? The interaction effect of brand personality and service provision type on brand attitudes and purchase intentions. *Journal of Brand Management*, 29(2), 167-189.

การศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

รพี ม่วงนนท์¹ อาทิตยา พิพัฒน์พงศ์อำไพ²

รัชกฤษ คล่องพญาบาล³ รัชยา ภักดีจิตต์⁴ ชัชวาล แสงทองล้วน⁵

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความพร้อมด้านการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (2) ศึกษาขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนาของหน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และ (3) สำรวจรูปแบบ โครงสร้าง การดำเนินงานในการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญระดับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน 11 คน

ผลการวิจัย พบว่า (1) การจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้เฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ หรือมีความคุ้มค่าในการลงทุน (2) การจัดตั้งของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ประเภทต่างๆ ได้ ในขณะเดียวกันบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และสามารถใช้ในการพัฒนาฐานความรู้ขององค์กร รวมถึงช่วยสนับสนุนให้เกิดธุรกิจ และ (3) รูปแบบ โครงสร้าง การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่จะดำเนินการจัดตั้งควรอยู่ภายใต้การดูแลและความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

คำสำคัญ: การจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม; นวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค; การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

รพี ม่วงนนท์, อาทิตยา พิพัฒน์พงศ์อำไพ, รัชกฤษ คล่องพญาบาล, รัชยา ภักดีจิตต์ และชัชวาล แสงทองล้วน.

(2565). การศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 806-819.

^{1,2,3,4,5}วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

96 หมู่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย

อีเมล: bluesky28@gmail.com

Feasibility Study in Establishment of Research and Innovation Institute of Provincial Electricity Authority

Rapee Moungnont¹ Arthitiya Pipatpongumpai²
Ratchakrit Klongphayabal³ Rachaya Pakdeejit⁴ Chatchawal Sangthongluan⁵

Abstract

This research article aimed to (1) Study the readiness of a research and innovation management of the Provincial Electricity Authority. (2) Study the capability of research and innovation development of the Provincial Electricity Authority. (3) Explore the model, structure, operation of the establishment of a Research and Innovation Institute of Provincial Electricity Authority. This study was a qualitative research. Collecting data from in-depth interviews in the executive and related person's level of the Provincial Electricity Authority consists of 11 people.

The results of the research were (1) the establishment of a research and innovation institute of the Provincial Electricity Authority is appropriate and feasible only in economics or is worth investing. (2) Establishment of the research and innovation institute of the Provincial Electricity Authority, it will support the creation of new innovations in various types. In the meantime, personnel of the Provincial Electricity Authority can be used as a learning resource and can be used for developing an organization's knowledge base including helping to support the creation of businesses. (3) Model, structure, operation of Research and Innovation Institute of the Provincial Electricity to conduct the establishment should be under the supervision and responsibility of the Provincial Electricity Authority.

Keywords: Establishment of Research and Innovation Institute; Provincial Electricity Authority Innovation; Provincial Electricity Authority

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Moungnont, R., Pipatpongumpai, A., Klongphayabal, R., Pakdeejit, R., & Sangthongluan, C. (2022). Feasibility study in establishment of Research and Innovation Institute of Provincial Electricity Authority. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 806-819.

^{1,2,3,4,5} College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
96 Moo 3 Phutthamonthon Sai 5 Road, Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170, Thailand
Email: bluesky28@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม โดยกำหนดให้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักขององค์กรในการเป็นผู้นำทางด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ในอุตสาหกรรมไฟฟ้า ซึ่งการที่จะทำให้งานวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมสนับสนุนยุทธศาสตร์และนโยบายการบริหารและพัฒนา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคดำเนินไปตามเป้าหมาย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของงานวิจัยและพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร มีความชัดเจนในด้านยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา การกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานและแผนงานวิจัยและพัฒนาของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่เหมาะสมกับโครงสร้างทรัพยากรและบุคลากร รวมถึงการประยุกต์ใช้ผลงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถประยุกต์ใช้งานได้จริงนำไปสู่การวัดผลงานวิจัยที่เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้มีการจัดตั้งกองทุนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว และเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อลดการพึ่งพาและลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ สามารถนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (Provincial Electricity Authority, 2019) โดยมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนการดำเนินงานผ่านสถาบันการศึกษา และสถาบันวิจัยและพัฒนาในประเทศ

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร การเปลี่ยนแปลงของบริบทด้านการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพลังงานไฟฟ้า ทั้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานศึกษาสามารถสรุปเป็นประเด็นเกี่ยวกับความสำคัญ และ

ความจำเป็นของการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ดังนี้

1. การดำเนินการที่ผ่านมาด้านการวิจัยและพัฒนาของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยใช้หน่วยงานวิจัยภายนอก จากงบประมาณรายปี แม้ว่าจะมีการวางแผนงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวตามแผนยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานต่างๆ ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของหน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แต่ต้องมีความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนา รวมถึงเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น ไม่เกิดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสามารถทางการแข่งขันของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับ การใช้งบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาที่ผ่านมาโดยตลอดของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคซึ่งถ้าได้มีการนำมาใช้เพื่อการลงทุนสำหรับการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอาจมีความคุ้มค่ากว่าในระยะยาว สำหรับการผลักดันยุทธศาสตร์ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในด้านการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม

2. แม้ว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะมีฝ่ายงานด้านการวิจัยและพัฒนา แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ของบุคลากร ที่ไม่อยู่ในฐานะหรือเป็นบทบาทด้านการวิจัยและพัฒนา ส่งผลให้การดำเนินการขับเคลื่อนผลงานการวิจัยและพัฒนา หรือสิ่งประดิษฐ์ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่มีเป้าหมายสู่การใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ หรือการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามต้องการ เนื่องจากยังไม่มีการจัดสรรหน่วยงานขับเคลื่อนโดยเฉพาะ สำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในกระบวนการแปลงความคิด หรืองานวิจัยและพัฒนา ไปสู่นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่อาจยังไม่มีความพร้อมของเทคโนโลยี หรือยังมีความพร้อมต่ำ ไปสู่สิ่งประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์ที่มีระดับ

ความพร้อมของเทคโนโลยีที่เพียงพอกับการนำไปใช้ประโยชน์ หรือออกสู่ตลาดในเชิงพาณิชย์ การจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่มีภาระหน้าที่และเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เนื่องจากสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะมีบุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ แผนงาน การพัฒนาเพื่อนำเสนอปัญหา (solution) ที่ชัดเจนและเหมาะสม สำหรับการวิจัยและพัฒนาด้วยบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หรือสามารถสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเครือข่ายภาคีหน่วยงานวิจัย อันเป็นการพัฒนาบุคลากรนักวิจัยของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หรือบุคลากรผู้ดำเนินงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

3. สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะถูกใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนหลักด้านการพัฒนาคน และพัฒนางาน ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จากการดำเนินการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น โรงเรียนช่างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, PEA Academy Innovation Hub การมีสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งมีเครื่องมือ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อม กระบวนการจัดการที่ส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนา ย่อมสามารถสร้างความเชื่อมโยงการพัฒนาบุคลากรจากหน่วยงาน บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยและพัฒนามาก่อน หรือบุคลากรที่เข้าโครงการต่างๆ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคให้เข้าสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สถาบันวิจัยและนวัตกรรม จะใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนหลักหรือหน่วยงานกลาง ในการวิเคราะห์ปัญหา พัฒนา และนำเสนอปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพให้กับหน่วยงานภายในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หรือภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นหน่วยงาน

กลางที่ใช้ทรัพยากรด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด อันจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในภาพรวมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน่วยงาน ซึ่งอาจเกิดความซ้ำซ้อนจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นรวมถึงปัญหาต่างๆ อาจก่อให้เกิดรายได้ หรือธุรกิจใหม่ต่างๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายด้านยุทธศาสตร์ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

5. ปัจจุบันมีหน่วยงานวิจัย หรือองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นหน่วยงานด้านพลังงาน หรือหน่วยงานวิจัยด้านเทคโนโลยีในภาคส่วนอื่นๆ ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ด้านต่างๆ ในกลุ่มพลังงานทางเลือก พลังงานทดแทน หรือพลังงานไฟฟ้า ซึ่งจะทำให้บริบทการผลิตหรือการใช้ไฟฟ้าของกลุ่มลูกค้าเดิมการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งกลายเป็นความเสี่ยงสำคัญของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในการสูญเสียรายได้จากฐานลูกค้าเดิมที่ใช้เทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ถ้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไม่มีเทคโนโลยีของตนเอง หรือไม่มีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่เหล่านี้ ดังนั้นการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่ดำเนินการวิจัยและพัฒนาด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทคโนโลยีจะช่วยให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังสามารถอยู่ใน Landscape ของเทคโนโลยีใหม่ด้านพลังงานไฟฟ้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินการให้มีความเหมาะสมในการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อให้รองรับการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านพลังงานไฟฟ้า และการดำเนินการให้สอดคล้องตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ เพื่อให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้า สามารถตอบสนองความต้องการ

ของกลุ่มลูกค้า และมุ่งสู่องค์กรที่เป็นเลิศในด้านการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมด้านการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
2. เพื่อศึกษาขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของหน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
3. เพื่อสำรวจรูปแบบ โครงสร้าง การดำเนินงานในการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นส่วนช่วยในการพัฒนาเพื่อให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมุ่งสู่องค์กรที่เป็นเลิศในด้านจำหน่ายกระแสไฟฟ้าโดยพัฒนาประสิทธิภาพของทุกระบบงาน
2. เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า
3. เป็นส่วนช่วยให้เกิดการเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
4. เป็นส่วนช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนองค์กรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคให้ทันสมัยด้วยทุนมนุษย์ เทคโนโลยี ดิจิทัล และนวัตกรรม

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวทางใหม่

การบริหารจัดการสินทรัพย์เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ และภารกิจ ขององค์กร โดยจะส่งผลให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถ

สร้างคุณค่าสูงสุดจากสินทรัพย์ระบบสายส่ง และระบบจำหน่าย ด้วยการจัดกระบวนการที่เหมาะสมครอบคลุมตลอดวงจรชีวิตของสินทรัพย์ นับตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ การจัดหา การก่อสร้าง การปฏิบัติงาน การบำรุงรักษา รวมถึงการจำหน่ายสินทรัพย์ออกจากระบบ

ตามแผนยุทธศาสตร์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ปี พ.ศ. 2557-2566 ได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสินทรัพย์ระบบไฟฟ้าดังนี้ (Provincial Electricity Authority, 2018)

1. นโยบายผู้ถือหุ้นภาครัฐ (Statement of Directions--SOD) กำหนดให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค “มุ่งพัฒนาระบบจำหน่ายไฟฟ้าให้มีคุณภาพบริหารต้นทุนและควบคุมค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพ และมีแผนระยะยาวให้มีการขยายการลงทุนไปสู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่น มีการจัดทำแผนการบริหารจัดการสินทรัพย์ที่มีอยู่
2. นโยบายการบริหารและพัฒนาของคณะกรรมการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกำหนดให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบจำหน่ายไฟฟ้า
3. นโยบายการบริหารและพัฒนาของผู้ว่าการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้กำหนดนโยบาย PEA 4.0 โดยมุ่งเน้น “พัฒนาคนด้วยนวัตกรรม พัฒนางานด้วยเทคโนโลยี” และให้มีการพัฒนาการดำเนินการหลัก 7 ด้านเพื่อรองรับ PEA 4.0 โดยให้มีการบริหารจัดการสินทรัพย์ (asset management) ที่มุ่งเน้นการจัดการสินทรัพย์ทั้งองค์กรที่ครอบคลุมทั้งวัฏจักรของสินทรัพย์ เริ่มตั้งแต่ การจัดหาได้มา การบำรุงรักษา จวบจนเมื่อสิ้นอายุการใช้งานจึงนำออกจากระบบ

มีความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ (strategic challenge) ในด้านการบริหารจัดการสินทรัพย์ขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยจากการวิเคราะห์ทาง

ด้านการเงินพบว่า ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return On Asset--ROA) มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องปรับแนวทางการดำเนินงานเพื่อเพิ่มรายได้จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ และควรมีแผนงาน Asset Management Roadmap เพื่อกำหนดกระบวนการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสินทรัพย์ขององค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดวัฏจักรของสินทรัพย์

นอกจากนี้ได้กำหนดทิศทางและตำแหน่งยุทธศาสตร์ (strategic positioning) และตัวชี้วัดของระบบไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในปี พ.ศ. 2565 (ดูตาราง 1) และมีการกำหนดทิศทางและตำแหน่งยุทธศาสตร์ (strategic positioning) และตัวชี้วัดของระบบไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในปี พ.ศ. 2570 (ดูตาราง 2)

ตาราง 1

ตำแหน่งยุทธศาสตร์ (strategic positioning) และตัวชี้วัดของระบบไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ปี พ.ศ. 2565

ตำแหน่งยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด
- พัฒนาระบบไฟฟ้าให้มีความทันสมัยด้วยเทคโนโลยี Smart Grid - มีแผนที่นำทางการบริหารจัดการสินทรัพย์ทั้งองค์กร (Enterprise Asset Management (EAM) Roadmap) เพื่อจัดทำแผนในการลงทุนและการบำรุงรักษาสินทรัพย์	- SAIFI/SAIDI สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาระบบไฟฟ้าในช่วงแผน 12 - SAIFI/SAIDI เมืองใหญ่ที่ดีกว่า กฟน. - มีมาตรฐานระบบไฟฟ้าและอุปกรณ์รองรับระบบ Smart Grid ครบถ้วน - มี Smart Grid Pilot City จำนวน 1 เมือง - ได้รับการรับรอง ISO 55000 (Asset Management)

ตาราง 2

ตำแหน่งยุทธศาสตร์ (strategic positioning) และตัวชี้วัดของระบบไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ปี พ.ศ. 2570

ตำแหน่งยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด
- โครงข่าย Smart Grid ที่สอดคล้องต่อความต้องการทางธุรกิจ - เพิ่มอัตราการใช้ประโยชน์การใช้สินทรัพย์หลักขององค์กรรวมถึงวิเคราะห์ Asset Life Cycle ครบทุกประเภทของสินทรัพย์เพื่อการบริหารจัดการ - เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินทรัพย์เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินระยะยาว	- มี Smart Grid Pilot City จำนวน 4 เมือง - SAIFI/SAIDI ที่ดีกว่าหรือเทียบเท่า กฟน. - SAIFI/SAIDI เมืองใหญ่ที่ดีกว่าหรือเทียบเท่าประเทศในภูมิภาคที่เทียบเคียงได้

มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Objective--SO) จำนวน 5 ด้าน โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสินทรัพย์ใน SO2 ที่กำหนดว่า การพัฒนาระบบ Asset Management เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ และการดำเนินงานขององค์กร โดยจัดทำและดำเนินงานตาม Asset Management Roadmap รวมถึงมีการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการสินทรัพย์และวางแผนการบำรุงรักษา (Maintenance Strategy) ที่เหมาะสมในสินทรัพย์ระบบไฟฟ้าที่สำคัญขององค์กร มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 4 (Strategy 4--S4) เรื่องการบริหารและจัดสรรสินทรัพย์และสร้างความมั่นคงทางการเงิน และการกำหนดกลยุทธ์ในกระบวนการภายใน (internal process) ในด้านกระบวนการจัดการการปฏิบัติงาน (operational management process) ข้อ OM3 ให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินทรัพย์ โดยมีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

1. จัดทำและดำเนินงานตาม Asset Management Roadmap ซึ่งมีการกำหนดนโยบาย (policy) กลยุทธ์ (strategy) วัตถุประสงค์ (objective) และแผนการดำเนินงาน (plan) ในการบริหารสินทรัพย์ขององค์กรตลอดวัฏจักรของสินทรัพย์ (life cycle)

2. วางแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการสินทรัพย์ โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน และวิเคราะห์โอกาสในการปรับปรุงระบบบริหารจัดการสินทรัพย์ เพื่อพัฒนาแผนที่นำทางเชิงกลยุทธ์ มีการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการสินทรัพย์ขององค์กร และเข้าสู่มาตรฐานสากล (ISO 55000)

3. พัฒนาระบบฐานข้อมูลระบบไฟฟ้าขององค์กร เพื่อใช้ข้อมูลในการตัดสินใจในการบริหารจัดการสินทรัพย์ที่สำคัญขององค์กร ทั้งในการประเมินความพร้อมใช้งานหรือ Health Index และจัดลำดับความสำคัญในการวางแผนการบำรุงรักษาที่เหมาะสม

ประเด็นความเสี่ยงในแผนยุทธศาสตร์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ปี พ.ศ. 2557-2566 กล่าวถึงการบริหารจัดการสินทรัพย์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยคาดการณ์ข้อมูลทางการเงินมีอัตราส่วน ROA มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีจุดอ่อนในการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ มีการดูแลบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าตามระยะเวลา ขาดการบำรุงรักษาเชิงป้องกันโดยคำนึงถึงสภาพของสินทรัพย์ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงขั้นตอน วิธีการการบำรุงรักษาที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเพื่อยืดอายุการใช้งานของสินทรัพย์ รวมทั้งการจัดหา พัสดุและอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดการลงทุนที่ไม่จำเป็น และสร้างรายได้ให้กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

แนวคิดการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวใหม่

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันอย่างรุนแรง บริหารจัดการองค์กรในรูปแบบเดิมที่เน้นกระบวนการ กฎระเบียบ ขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่มีความยืดหยุ่น ก่อให้เกิดการทำงานที่ส่งล่าช้าต่อองค์กร จึงเป็นเหตุให้องค์กรต้องหันมาบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการบริหารคนมากขึ้น ที่มองว่าคนมีความสำคัญต่อองค์กร สามารถพัฒนาผลผลิตและการเรียนรู้ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร ก่อให้เกิดความแข็งแกร่งและแข่งขันกับคู่แข่งได้ ดังนั้น การบริหารทรัพยากรบุคคลในยุคใหม่จึงเป็นการบริหารทรัพยากรบุคคลในเชิงรุก

ด้วยความตื่นตัวของผู้บริหารที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้องค์กรพยายามดึงความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในองค์กรมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยองค์กรพยายามเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและบริการที่รวดเร็ว เพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่ง (Yukuntawanitchai, 2017) การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญ เนื่องจากช่วยเอื้อประโยชน์

ให้แก่องค์กรให้สามารถดำเนินธุรกิจไปสู่เป้าหมายได้ ซึ่งปัจจัยสำคัญคือมีการบุคลากรที่มีคุณภาพที่จะช่วย นำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ จึงต้องคัดเลือก บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน ดังนั้น ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงต้องฝึกอบรมและ พัฒนาบุคลากรให้ได้รับความรู้ เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความรู้ด้านเทคโนโลยีที่จะเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Boonyapo, 2019)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความพร้อมในการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรม ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ความสามารถด้านการวิจัย และพัฒนานวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค รวมถึงศึกษารูปแบบ โครงสร้างการดำเนินงานการจัดตั้ง สถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยศึกษาสถาบันวิจัย นวัตกรรม 7 แห่ง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่

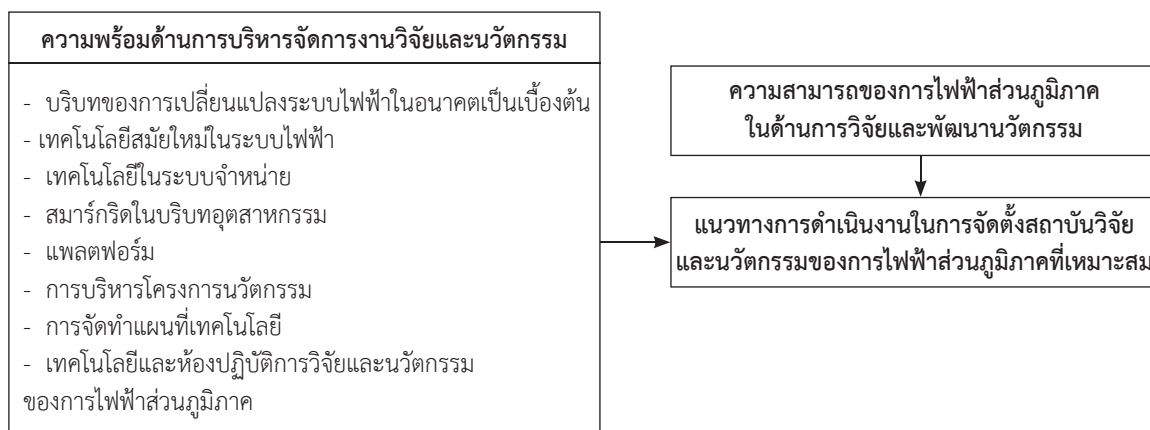
2.1 หน่วยงานบริการด้านพลังงานในประเทศ จำนวน 1 แห่ง คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (EGAT)

2.2 หน่วยงานด้านพลังงานในต่างประเทศ จำนวน 2 แห่ง คือ KEPCO Research Institute (KEPRI) และ Tenaga National Berhad (TNB), Malaysia

2.3 ระดับสถาบันวิจัยเครือข่าย และเอกชน จำนวน 4 แห่ง คือ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (เอ็มเทค) ศูนย์เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) และ สถาบันนวัตกรรม ปตท.

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการออกแบบกรอบแนวคิดเบื้องต้น (conceptual design) ของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อให้มีการดำเนินงานวิจัย ที่ครอบคลุมภารกิจของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และ รองรับการดำเนินงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่จะ เกิดขึ้นในอนาคต จึงมีความสำคัญและความจำเป็นที่ ต้องทำความเข้าใจในบริบทของการเปลี่ยนแปลงระบบ ไฟฟ้าในอนาคตเป็นเบื้องต้น และศึกษาความสามารถ ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วน ภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางการดำเนินงาน ในการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาคที่เหมาะสม

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินงานในครั้งนี้คณะทำงานผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน คือ การเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูลควบคู่กัน โดยเริ่มต้นจากข้อมูลทุติยภูมิเป็นลำดับแรก โดยมีเป้าหมายเพื่อทราบถึงแนวทางดำเนินการและการปฏิบัติของสถาบันวิจัยและนวัตกรรมที่มีดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่สำนักวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พึงมีหรือพึงกระทำ และเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับเกณฑ์ในการปรับปรุงและเลือกวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดได้ (best practice) ซึ่งหมายถึงวิธีที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ หรือการปฏิบัติที่จะผลักดันองค์กรสู่ความเป็นเลิศ ที่จะทำให้ผลการดำเนินงานเป็นเลิศ จนได้รับการยอมรับจากบุคคลหรือองค์กรที่เชื่อถือได้

ในการเก็บข้อมูลทุติยภูมินั้น ได้ทำการศึกษาและคัดเลือกหน่วยงานศึกษา เพื่อให้แนวความคิดในการตั้งสมมติฐานของการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง แม่นยำ จึงกำหนดการศึกษาในองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และพัฒนานวัตกรรมในหลายระดับ ทั้งภาครัฐวิสาหกิจและภาคเอกชนในประเทศ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และพัฒนานวัตกรรมที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ ที่มีการดำเนินงานไปในแนวทางหรือเป้าหมายเช่นที่สอดคล้องกับสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อเรียนรู้บทบาท และรูปแบบการดำเนินการ ซึ่งนอกจากเป็นการศึกษารูปแบบการทำงานที่แตกต่าง

แล้ว ยังเป็นการเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศในแต่ละด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่มุ่งความเป็นเลิศในการบรรลุภารกิจด้านการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมตามความคาดหวัง โดยการสำรวจสถาบันวิจัยและนวัตกรรม จะแบ่งระดับการสำรวจออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. หน่วยงานบริการด้านพลังงานในประเทศ จำนวน 1 แห่ง คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (EGAT)
2. หน่วยงานด้านพลังงานในต่างประเทศ จำนวน 2 แห่ง คือ KEPCO Research Institute (KEPRI) และ Tenaga National Berhad (TNB), Malaysia
3. ระดับสถาบันวิจัยเครือข่าย และเอกชน จำนวน 4 แห่ง คือ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (เอ็มเทค) ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) และสถาบันนวัตกรรมปตท.

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมของ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ความเหมาะสมในการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

การจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้เฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ หรือมีความคุ้มค่าในการลงทุน ถ้าพิจารณาจากมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์ ตามเกณฑ์ยอมรับอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้จากผลการศึกษาทางการเงินและทางเศรษฐศาสตร์ พบว่าการจัดตั้งสถาบันวิจัยและ

นวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีผลลัพธ์ทางการเงิน ซึ่งมาจากรายได้ทางตรงของสถาบันจากงบประมาณสนับสนุนของ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และรายได้จากการอนุญาตใช้สิทธิเทคโนโลยีไม่สามารถประเมินอัตราผลตอบแทนทางการเงิน หรือค่า FIRR ได้ เนื่องจากมูลค่าผลตอบแทนโดยตรงทางการเงินมีค่าติดลบตลอดอายุโครงการ และค่า B/C Ratio เท่ากับ 0.87 เท่า จึงสรุปได้ว่าเมื่อพิจารณาทางการเงิน สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ไม่มีความคุ้มค่าทางการลงทุนทางการเงินโดยตรง ในขณะที่เมื่อพิจารณาทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งนำรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเข้ามาพิจารณา พบว่า ค่า EIRR มีค่าเท่ากับ 10.47 ซึ่งอยู่ในระดับ 9-12% ซึ่งอยู่ในระดับอัตราเกณฑ์ยอมรับอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมูลค่าปัจจุบันสุทธิตลอดอายุโครงการ มีค่าเป็น + เท่ากับ 269,758,865 บาท ค่า B/C Ratio เท่ากับ 1.13 มีระยะเวลาคืนทุนประมาณ 16 ปีของอายุโครงการ หรือประมาณ 13 ปี ภายหลังเปิดดำเนินการสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

2. ชีตความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมของหน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

2.1 เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การใช้ไฟฟ้าของประเทศ ด้านการสร้างความมั่นคง และเสถียรภาพในระบบจำหน่าย อันจะทำให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถจ่ายไฟฟ้าได้ต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน ด้วยการ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรม นอกจากนี้ ยังจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของพนักงานและผู้เกี่ยวข้อง และเกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้วยการวิจัยและพัฒนาเพื่อการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการใช้งานที่มีอยู่ในระบบจำหน่าย

ดังนั้น การมีสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การ

ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะสามารถใช้ในการสนับสนุนการสร้างสรรค่นวัตกรรมใหม่ประเภทต่างๆ ซึ่งพัฒนาจากหน่วยงานภายในไปสู่ตลาดใหม่ หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เคยมีในตลาด เนื่องจากบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถใช้เครื่องมือหรือทรัพยากรสนับสนุนด้านต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ หรือใช้สนับสนุนในเรื่องเฉพาะ ให้เหมาะกับการนำมาใช้งานในระบบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคโดยไม่ต้องจำเป็นต้องจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยีใหม่จากหน่วยงานภายนอก และส่งเสริมการดำเนินการด้านสิทธิบัตร หรือทรัพย์สินทางปัญญาจากการวิจัยและพัฒนา

2.2 เพื่อแก้ไขปัญหาในกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยและการพัฒนานวัตกรรม เนื่องจากกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในปัจจุบันยังไม่ได้ดำเนินการจัดทำระบบบริหารที่เป็นมาตรฐาน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยเฉพาะ ทำให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังไม่สามารถบริหารจัดการ หรือดำเนินการตามภารกิจได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่มีระบบบริหารจัดการมาตรฐาน จะทำให้การสนับสนุนทุนวิจัย การติดตามความก้าวหน้าผลงานวิจัย การประเมินผลงานวิจัย การตรวจรับงานวิจัยของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ทำได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น การมีสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะทำให้บุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สะสมประสบการณ์ในการวิจัยและพัฒนา การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านไฟฟ้า ซึ่งการเรียนรู้นี้จะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการทำงานในระบบจำหน่ายไฟฟ้า และการถ่ายทอดความรู้ไปสู่อุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนไฟฟ้า

ทำให้สามารถยกระดับอุตสาหกรรมในประเทศไปสู่ระดับอาเซียน

ในการพัฒนาศักยภาพของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจะทำให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นผู้กำหนดแนวทางและพัฒนากระบวนการงานวิจัยและพัฒนาวัตกรรมของอุตสาหกรรมในประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในตลาดให้มีคุณภาพดีขึ้น

2.3 เพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม รวมถึงการทดสอบความพร้อมด้านเทคโนโลยีของงานวิจัยและพัฒนา หรือการทดสอบผลิตภัณฑ์จากงานวิจัยในสภาพแวดล้อมการใช้งานจริง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมการเพื่อการรับรองมาตรฐานของอุตสาหกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ที่ถูกพัฒนาโดยฝ่ายวิจัยของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล นำมาซึ่งการค้าและธุรกิจ ทั้งการแก้ไขปัญหาผลิตภัณฑ์ และเป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาและออกแบบผลิตภัณฑ์ในอนาคต

สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สามารถใช้สำหรับการพัฒนาฐานความรู้ขององค์กร ทำให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนา เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้จากด้านเทคนิค วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระบวนการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมในกิจกรรมไฟฟ้า หรือความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ ไปสู่หน่วยงานภายใน สำหรับการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ซึ่งถือเป็นผลประโยชน์ของประเทศ นอกจากนี้สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ยังสามารถใช้เป็นที่ฝึกนักวิจัยรุ่นใหม่ ในการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ หรือนวัตกรรมกระบวนการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

2.4 เพื่อสร้างธุรกิจใหม่ สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สามารถใช้ในการ

สนับสนุนให้เกิดธุรกิจ และการบริการรูปแบบใหม่ ซึ่งเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรงของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในอนาคต เช่น ธุรกิจการขายไฟฟ้าให้ผู้ใช้อย่างน้อย เช่น การเกิดสถานีบริการประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ (EV Charging Station) การใช้งานโซลาร์โฮม หรือการนำผลงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาวัตกรรม จำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ในระบบจำหน่ายไฟฟ้า โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานซึ่งทำธุรกิจ โดยเฉพาะสำหรับการผลิตเพื่อจำหน่าย ทั้งในประเทศและกลุ่มประเทศอาเซียน

3. รูปแบบ โครงสร้าง การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

3.1 ด้านโครงสร้างและการจัดตั้งหน่วยงาน

สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่จะดำเนินการจัดตั้ง ควรอยู่ภายใต้การดูแลและความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยมีลักษณะการบริหารจัดการคล้ายคลึงกับการขยายขอบเขต หรือการยกระดับฝ่ายงานวิจัยของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยมีการจัดตั้งกลุ่มงานใหม่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา เช่น กลุ่มงานห้องปฏิบัติการวิจัยและนวัตกรรมโครงข่ายไฟฟ้า กลุ่มงานห้องปฏิบัติการระบบควบคุมอัจฉริยะ และกลุ่มงานห้องปฏิบัติการความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม อันเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนาโดยตรง กลุ่มงานงานบริหารจัดการงานวิจัย กลุ่มงานบริหารทรัพย์สินทางปัญญา กลุ่มงานจัดการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี อันเป็นกลุ่มงานสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาหรือการสนับสนุนการทำงานของห้องปฏิบัติการ และกลุ่มงานการเงินและการบัญชี กลุ่มงานบริหารทั่วไป กลุ่มงานเทคนิคอาคาร อันเป็นกลุ่มงานสนับสนุนด้านการจัดการสถาบัน ซึ่งมีความแตกต่างในลักษณะงาน ซึ่งอาจส่งผลต่อการกำหนดระเบียบปฏิบัติ ขอบเขตการทำงาน โดยเฉพาะการจัดซื้อ-จัดจ้าง เพื่อการวิจัยและพัฒนาที่อาจไม่เหมาะสม หรือมีความไม่คล่องตัว

ถ้าจำเป็นต้องใช้ระเบียบการจัดซื้อ-จัดจ้างของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่เป็นอยู่ ดังนั้น เมื่อโครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้รับอนุมัติกรอบงบประมาณเพื่อการดำเนินการจัดตั้ง ทีมผู้บริหารสถาบันที่รับผิดชอบด้านการจัดตั้งสถาบัน ควรจะได้มีการเสนอระเบียบปฏิบัติ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่อาจมีความแตกต่างจากระเบียบบริหารจัดการเดิมของ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อขออนุมัติต่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในการแก้ไข ปรับปรุง หรือกำหนดเป็นระเบียบ เฉพาะสำหรับสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความคล่องตัวสำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนาต่อไปในอนาคต

3.2 บุคลากรสถาบัน

ปัจจัยสำคัญของกิจกรรมการวิจัยและพัฒนา คือ บุคลากรวิจัย ดังนั้น การจัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาเกี่ยวกับลักษณะงานของบุคลากร เนื่องจาก การดำเนินการด้านการวิจัยและพัฒนา มีความแตกต่างจากการดำเนินการด้านเทคนิค หรือวิศวกรรม ที่เป็นการทำงานหลักของบุคลากรสายเทคนิคของ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ดังนั้น ความแตกต่างเกี่ยวกับ ลักษณะเป้าหมาย และกิจกรรมดำเนินงาน ระหว่างนักวิจัยสถาบัน กับ บุคลากร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อาจส่งผลต่อการประเมินลักษณะงาน การระบุตำแหน่งงาน การประเมินผลตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือน หรือสิทธิประโยชน์พื้นฐาน เช่น ค่าตอบแทนจากการใช้สิทธิเทคโนโลยีที่นักวิจัยได้พัฒนาขึ้น เป็นต้น หรือความก้าวหน้าทางสายงาน ซึ่งเรื่องดังกล่าว อาจมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจและตกลงกันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของทีมผู้บริหารสถาบันที่รับผิดชอบด้านการจัดตั้งสถาบันกับฝ่ายทรัพยากรบุคคล

ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาบทบาทระหว่างกันอย่างครบถ้วน ก่อนการเปิดดำเนินการสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เนื่องจากอาจจำเป็นต้องมีการแก้ไข หรือปรับปรุงระเบียบปฏิบัติ เพื่อขออนุมัติด้านนโยบายจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในลำดับต่อไป

3.3 การกำหนดแผนปฏิบัติการ

เนื่องจากในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่รูปแบบการเปลี่ยนแปลงสามารถพยากรณ์หรือคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย ดังนั้นการกำหนดแผนงานระยะยาวสำหรับการพัฒนาเทคโนโลยี ที่ใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว อาจมีความเสี่ยงด้านความล่าช้าในการเลือกเทคโนโลยีสำหรับเป้าหมายการพัฒนาได้โดยง่าย ดังนั้น สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ควรมีการวางจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเทคโนโลยีประจำปี เพื่อกำหนดเป้าหมายเทคโนโลยีที่จะดำเนินการวิจัยและพัฒนาทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว เป็นประจำทุกปี และเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงจากเป้าหมายที่กำหนด กับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจริงในอุตสาหกรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan or implementation plan) ของเป้าหมายด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ก็จะสามารถลดหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของความล่าช้าของเทคโนโลยีจากงานวิจัยและพัฒนาที่เกิดขึ้นในสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้ในระดับหนึ่ง

3.4 การเพิ่มความน่าเชื่อถือในระบบไฟฟ้า

การใช้ประโยชน์องค์ความรู้ หรือทรัพย์สินทางปัญญา ของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะนำไปสู่การเพิ่มความน่าเชื่อถือในระบบไฟฟ้า ทั้งนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เคยมีการ

ประเมินแนวทางผลตอบแทนงานวิจัยของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่เกิดขึ้นจากการนำผลงานวิจัยและพัฒนาไปใช้ประโยชน์ อันนำไปสู่การลดลงของจำนวนครั้งที่ไฟฟ้าดับ และความสูญเสียที่เกิดขึ้น อันแสดงให้เห็นว่าการใช้ประโยชน์งานวิจัยและพัฒนา สามารถนำไปสู่การลดลงของค่าดัชนี SAIFI และ SAIDI หรือเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือในระบบไฟฟ้า อันเป็นเป้าหมายของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้อย่างแท้จริง

3.5 การผลักดันผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่เชิงพาณิชย์หรือเชิงพาณิชย์

สถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ควรมีการจัดทำระบบการประเมินโอกาสหรือศักยภาพเชิงพาณิชย์ของผลงานวิจัยและพัฒนา หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ที่ดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาแล้วเสร็จ ทั้งที่เกิดจากสถาบัน หรือเกิดจากบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคว่าผลงานวิจัยที่พัฒนาขึ้น หรือสิ่งประดิษฐ์นั้น มีความจำเป็นต้องปรับปรุง แก้ไข หรือมีความจำเป็นต้องมีการวิจัยพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อให้มีความพร้อมสู่การนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการดำเนินการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์สำหรับภาคธุรกิจ หรือภาคอุตสาหกรรม โดยอาจใช้เกณฑ์ TRL (Technology Readiness Level) เป็นพื้นฐานสำหรับเกณฑ์วัด

ทั้งนี้ การประเมินโอกาสหรือศักยภาพเชิงพาณิชย์ของผลงานวิจัยดังกล่าว อาจไม่จำเป็นต้องพิจารณาตั้งแต่ขั้นแนวคิด หรือขั้นเริ่มต้น เพื่อการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสำหรับโครงการวิจัยแต่ละโครงการ เนื่องจากลักษณะของการดำเนินกิจกรรมของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค คือ การสร้างองค์ความรู้ หรือทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ จากกิจกรรมวิจัยและพัฒนาที่เกิดขึ้นในสถาบัน โดยการก่อให้เกิดผลประโยชน์เชิงธุรกิจ จะเกิดขึ้นจากการนำองค์ความรู้ หรือทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็น

หน่วยงานด้านสาธารณูปโภคของประเทศ จากการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการ หรือความสามารถในการลดต้นทุนดำเนินการ อันส่งผลต่อผลกำไรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งมีความแตกต่างจากองค์กรธุรกิจที่ใช้งานวิจัยและพัฒนา หรือนวัตกรรม เพื่อเป้าหมายการมุ่งสร้างผลกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น หรือรายได้จากการบริการที่มาจากองค์ความรู้ หรือทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง เช่น สถาบันนวัตกรรม ปตท. ที่มีระบบประเมินและคัดกรองงานวิจัยตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น

อย่างไรก็ตาม ในการประเมินผลงานวิจัยและพัฒนา เพื่อการผลักดันผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่เชิงพาณิชย์หรือเชิงพาณิชย์ ควรมีประเด็นการพิจารณาหลักอย่างน้อยใน 3 ประเด็น สำหรับการประเมินที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะได้รับเมื่อมีการนำงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ คือ (1) สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ หรือเพิ่มคุณภาพในการทำงานหรือการให้บริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอย่างไร (performance/quality) (2) สามารถลดต้นทุนการดำเนินการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอย่างไร (cost) และ (3) สามารถลดเวลาการทำงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หรือลดเวลาการเข้าถึงบริการต่างๆ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสำหรับลูกค้าอย่างไร (time) โดยการพิจารณาด้านผลตอบแทนทางการเงินอาจใช้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาเพิ่มเติมสำหรับ 3 ประเด็น หลักข้างต้น

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดต่างๆ อาทิ ด้านขีดความสามารถด้านการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมของหน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในการมีสถาบันวิจัยและนวัตกรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะสามารถใช้ในการสนับสนุนการสร้างสรรค่นวัตกรรมใหม่ประเภทต่างๆ ที่ถูกพัฒนาจากหน่วย

งานภายในไปสู่ตลาดใหม่ หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เคยมีในตลาด สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ปี พ.ศ. 2565 ที่กล่าวถึงตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ว่า จะต้องมีการพัฒนาระบบไฟฟ้าให้มีความทันสมัยด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น Smart Grid นอกจากนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถจ่ายไฟฟ้าได้ต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรม อีกทั้งทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของพนักงานและผู้เกี่ยวข้อง และเกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ Boonyapo (2019) ที่กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องมีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้ได้รับความรู้ เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง

อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความรู้ด้านเทคโนโลยีที่จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิจัยและพัฒนาของผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานสถาบันภายนอกแต่ละแห่งว่าสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ตามต้องการ
2. ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาในมิติอื่นๆ เช่น มิติความมั่นคงของรัฐ มิติความมั่นคงทางพลังงาน มิติทางการเมือง ในการวิจัยครั้งต่อไป

References

- Boonyapo, K. (2019). The cutting edge of human resource management. *Journal of Management Science Review*, 21(1), 165-170. [In Thai]
- Provincial Electricity Authority. (2018). *Provincial electricity authority strategic plan 2014-2023*. Author. [In Thai]
- Provincial Electricity Authority. (2019). *Research, development and innovation fund*. Retrieved from <https://www.pea.co.th/เกี่ยวกับเรา/กองทุนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีของ-กฟผ> [In Thai]
- Yukuntawanitchai, T. (2017). Human resource management in new economy. *Humanity and Social Science Journal, Ubon Ratchathani University*, 8(1), 48-67.

การสร้างสรรคานาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน

สุเมธ ป้อมป้องภัย¹ นราพงษ์ จรัสศรี²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหารูปแบบและแนวคิดที่ได้หลังจากการสร้างสรรคานาฏศิลป์โดยใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่มีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัยการสัมภาษณ์ สื่อสารสนเทศ การสังเกตการณ์ เกณฑ์การสร้างมาตรฐานในการยกย่องบุคคลต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์และประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 8 องค์ประกอบการแสดง ได้แก่ (1) บทการแสดงที่ได้แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยรวม 5 องค์ ประกอบด้วย องค์ 1 ความเหงา องค์ 2 ไม่ครบองค์ประกอบ องค์ 3 คิดไปเอง องค์ 4 ประเด็น ทูรนาทรา และองค์ 5 นรกในใจ (2) นักแสดงที่มีทักษะความสามารถที่แตกต่างกันทางด้านนาฏศิลป์และด้านศิลปะการแสดง รวมจำนวน 2 คน (3) ลีลานาฏศิลป์ใช้ลีลาการเคลื่อนไหวแบบในชีวิตประจำวัน เป็นลีลานาฏศิลป์พื้นฐาน จากนั้นผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ลีลานาฏศิลป์จากรูปแบบนาฏศิลป์ตามขนบจารีตประเพณีของตะวันออกและตะวันตก ประกอบด้วย รำไทย บัลเลต์ และการตนาฏยัม (4) เสียงและดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเสียงจากเครื่องอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องซินธิไซเซอร์ (5) อุปกรณ์ประกอบการแสดงแคนวาทภาพและขาตั้งวาทภาพ (6) เครื่องแต่งกายลายกราฟฟิก (7) แสง ใช้สีของแสงในการสร้างมิติการรับรู้ถึงสภาวะทางอารมณ์ สถานที่และเวลา และ (8) พื้นที่การแสดงใช้โรงละครในลักษณะ แบล็ค บ็อกซ์ เจียเตอร์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้คำนึงถึงแนวคิดที่ได้หลังจากการสร้างสรรคานาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน ทั้ง 5 ประการ ได้แก่ (1) เรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน (2) การสื่อสารกับผู้ชมที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ (3) ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านนาฏศิลป์และด้านทัศนศิลป์ (4) การใช้สัญลักษณ์ในผลงานนาฏศิลป์ และ (5) ความคิดสร้างสรรค์ในผลงานนาฏศิลป์ ซึ่งผลการทดลองทางด้านนาฏศิลป์ในองค์ประกอบต่าง ๆ นั้น ได้ปรากฏขึ้นในผลงานการสร้างสรรคานาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคนตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

คำสำคัญ: การสร้างสรรคานาฏศิลป์; นาฏศิลป์การแสดง; ความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

สุเมธ ป้อมป้องภัย และนราพงษ์ จรัสศรี. (2565). การสร้างสรรคานาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 820-834.

¹ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมล: sumet.p@bu.ac.th

² คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Creation of Dance from the Misery Identified as Inferno of Mind

Sumet Pompongpai¹ Naraphong Charassri²

Abstract

This research article aim to find the style and concept obtained after the creation. The researcher uses both qualitative research and creative research. and research that studied information from documents relating to research topics, interviews, information medias, observations, standardization criteria of artists and the researcher's personal experiences to be guidelines for analyzing, synthesizing and creating dancing works.

The study shows that there are 8 elements in this creative Thai dance, which are (1) A five acts script inspired from the researcher's direct experience, including Act 1 Loneliness, Act 2 Incomplete Elements, Act 3 Imagining Things, Act 4 Restlessness, and Act 5 Inferno of Mind. (2) Two actors who are different in their Thai dance and Performing skills. (3) Dance movements from everyday movement, implemented as the basic dance movements. Then, the researcher has designed the dance moves from the western and eastern traditional dance, comprised of Thai classical dance, Ballet, and Bharatanatyam. (4) The sound and music accompanying the performance from electronic instruments and synthesizers. (5) Stage props such as canvas and easel. (6) Graphic pattern costumes 7) Coloration of lighting creates the mental state dimensions of place and time. 8) Stage area of the Black Box Theatre. Additionally, the researcher has summarized the five concepts obtained from the dance creation inspired by an Inferno of Mind, consisted of (1) The stories of grief that represents an Inferno of Mind. (2) Communication with the new generation audience. (3) Theory and concept of dance and visual arts. (4) Symbolism in the dance creation. (5) Creativity in the dance creation. The study result of the dance performance elements reflected through the creation of dance performance from the story of grief that resembles an Inferno of Mind, which satisfied all the objectives set beforehand.

Keywords: The Creation of Dance; Dance Theatre; Misery Identified as Inferno of Mind

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Pompongpai, S., & Charassri, N. (2022). The creation of dance from the misery identified as inferno of mind. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 820-834.

¹ Doctor of Fine and Applied Arts Program in Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University
254 Phaya Thai Road, Wang Mai, Pathum Wan, Bangkok 10330, Thailand
Email: sumet.p@bu.ac.th

² Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมมนุษย์ในปัจจุบันหลังก้าวเข้าสู่การดำเนินชีวิตวิถีชีวิตใหม่ (new normal) ของมนุษย์ทั้งโลกที่ต้องปรับตัว ตั้งรับต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงเพื่อความอยู่รอดของตน (Department of Mental Health, 2020a) สภาพสังคมของพลเมืองไทยในขณะนี้ที่พบว่า ประชากรไทยกลุ่มใหญ่ของประเทศคือ กลุ่ม Gen Y เป็นประชากรที่มีช่วงอายุระหว่าง 21-37 ปี เป็นกลุ่มประชากรกลุ่มใหญ่ซึ่งกำลังเติบโตขึ้นเป็นพลังของชาติที่เรียกว่า “คนรุ่นใหม่” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 44 ง. (2564) ระบุว่า แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) 13 ด้าน ที่มีสาระสำคัญสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ในอนาคตกับแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในทุกมิติ ซึ่ง 2 ด้านที่สำคัญสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ คือ ด้านการศึกษา กำหนดเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ น้อมนำหลักธรรมทางศาสนาหนึ่งในเสาหลักสำคัญของประเทศมาใช้ในการพัฒนาจิตใจ ปัญญาแก่พลเมืองของไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ Sukee (2019) คือ มนุษย์ที่รู้จักรัก รู้จักให้ รู้จักถนอม รู้จักเสียสละ

การเตรียมการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางให้เกิดขึ้นได้จริงเป็นรูปธรรม การสร้างคนหนึ่งคนไม่ใช่เรื่องง่าย และการต้องสร้างคนที่สมบูรณ์แบบจากประชากรที่

เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ตามอุดมคตินั้นต้องคำนึงถึงหลายองค์ประกอบได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลจากหลักคิดของนักบริหารยุคใหม่นั้นต้องเป็น “คนดี คนเก่ง มีความสุข” ซึ่งการเป็น “คนดี” มีการปฏิบัติตัวที่ดี มีทัศนคติที่ดี การคิดดีทำดีเพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นและตนเอง “คนเก่ง” เก่งคิด จุดประกายทางความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนที่ดีเพื่อความสำเร็จ แสวงหาความรู้และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ตลอดเวลา และ “มีความสุข” 100% สร้างให้เต็มได้ด้วยตนเอง ส่วนแรก 80% เริ่มจากความภาคภูมิใจในตนเอง การคิดบวก มีความรู้สึกดีกับตัวเอง เป็นความสุขจากภายในสร้างขึ้นเองได้ด้วย และส่วนที่สอง 20% จากความสุขภายนอก คือการรับฟังผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเอง ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จ (Wongrajit, 2021)

จากที่กล่าวข้างต้น เห็นได้ถึงการรอบตามแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) และแนวทางเพื่อดำเนินการปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เป็นเกิดผลสำเร็จ สภาพสังคมของไทยกับวิกฤตของกลุ่มคนรุ่นใหม่สะท้อนถึงความรู้สึกของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีความทุกข์ใจต่อเรื่องต่างๆ ที่กำลังเผชิญ นับว่า เป็นปัญหาใหญ่ของสังคมอยู่ในเวลานี้ ประเด็นปัญหาสำคัญของคนรุ่นใหม่เมื่อครอบครัวยุคใหม่มีความคาดหวัง กำหนดเป้าหมายให้คนรุ่นใหม่ต้องทำตามสิ่งที่ครอบครัวต้องการ ซึ่งอาจจะไม่เต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม อีกทั้งยุคนี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาความสัมพันธ์กับครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อพวกเขา นอกจากนี้ ข้อมูลจากสายด่วนสุขภาพจิต 1323 กับการให้คำปรึกษาและแนะแนวทางแก่คนรุ่นใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากการเล่นสื่อสังคมออนไลน์ สรุปประเด็นปัญหา ได้แก่ ความเครียด วิตกกังวล ปัญหาความรัก ปัญหาซึมเศร้าและปัญหาครอบครัว จากปัญหาดังกล่าวสะท้อนได้ว่า คนรุ่นใหม่ ต้องการพื้นที่ระบายความรู้สึกเพื่อหลุดพ้นออก

จากภาวะเครียดและความทุกข์ที่พวกเขา กำลังเผชิญ หน້ายูนัันได้บรรเทาเบาบางลง เห็นได้ว่า สังคมไทย สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีความ เปราะบางและมีความละเอียดอ่อนอย่างมาก ปัจจัย สำคัญ คือ ความทันสมัยของเทคโนโลยีที่มนุษย์นั้น สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วจากทั่วทุกมุมโลก ส่งผล ใ้มนุษย์ผู้นั้นมี “คุณลักษณะนิสัย” และ “ระดับคุณค่า ทางจิตใจ” ที่ค่อนข้างถดถอยลงจากเดิมทั้งในด้านอารมณ์ ด้านพฤติกรรม ด้านความคิดและทัศนคติ ผันแปรใ้ พฤติกรรมของมนุษย์เป็นไปตามกระแสนิยมหรือมี พฤติกรรมลอกเลียนแบบผู้มีอิทธิพลในสังคมที่กำลัง ครอบงำจิตใจของมนุษย์

ภาวะคิดมาก (overthinking) ในคนรุ่นใหม่ ประสบปัญหาชีวิตจากการถูกติดตรึงอยู่กับความคิด ยากที่จะตัดสินใจเป็นเรื่องเดิมๆ วนเวียนอยู่อย่างนั้น ซ้ำไปซ้ำมา อาทิ เรื่องการเรียน เรื่องการงาน เรื่องการ ใช้ชีวิต เรื่องความรัก หรือเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กับคน อื่นๆ แต่ละเรื่องราวล้วนมีทั้งสิ่งที่ดีและร้ายใ้ต้องนำ ไปคิดและจดจำมากมาย โดยเรวมักจดจำเรื่องร้ายๆ มาเป็นบทเรียนใ้กับตัวเองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความ ผิดพลาดเดิมๆ ขึ้นอีกซึ่งปัญหาสำคัญที่ตกอยู่ในภาวะ คิดมาก คือ การปล่อยใ้ตนเองครุ่นคิดทบทวนอยู่ กับเรื่องเดิมๆ ที่ต้งขึ้นมาจากความทรงจำร่วมกับความ รู้สึกเสียดย ความผิดหวัง ความเสียใจ ความโกรธแค้น ต่อสิ่งที่ตนนั้นเป็นทุกข์และไม่สมหวังในเรื่องที่ได้ผ่าน ไปแล้ว หรือเป็นกังวลถึงอนาคตที่ยังมาไม่ถึงตกอยู่ใน ภาวะที่ของตัวเองที่ไม่สามารถมีใครเข้าใจ คิดวนเวียน อยู่อย่างนั้น ซึ่งส่งผลกระทบถึงสภาพจิตใจที่อ่อนล้า และเต็มไปด้วยความกลัว ความเศร้าเสียใจ ขาดความ มั่นคงในจิตใจ รู้สึกโดดเดี่ยวที่ต้องต่อสู้กับความคิด ร้ายๆ เพียงลำพัง จนเกิดความกังวลใจและเกิดความ ทุกข์อย่างทรมานทราซากัดกร่อนกินเป็นแผลในใจอยู่ตลอด ชีวิตไม่ต่างกับการตก “นรก” ทั้งเป็น (Department of Mental Health, 2020b)

จากรายงานสรุปสถานการณ์ด้านความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน ประจำปี พ.ศ. 2563 พบว่า ปัญหาของคนรุ่นใหม่กับการเลือกการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์และยาเสพติดแบบใหม่เป็นทางออกของ ปัญหาที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นสูงในกลุ่มคนกลุ่มนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยจัดเป็นกลุ่มประชากรของงานวิจัยนี้ โดยมีความ ประสงค์ใ้การสะท้อนประสบการณ์ในประเด็น เรื่องของความทุกข์จากนามธรรมสู่รูปธรรม เพื่อเป็น สื่อการแสดที่สามารเป็นภูมิคุ้มกันใ้กับคนรุ่นใหม่ สำหรับการใช้ชีวิตในสังคม เมื่ออดีตในช่วงหนึ่งได้หลง ผิดเลือกทางออกที่มีอบายมุขเป็นเครื่องบรรเทาใ้ลืม ความทุกข์จากปัญหานั้น ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดสติจากปัญหาที่ควรจะหาทางออกได้ไม่ยาก กลับ เก็บเอาความรู้สึกนั้นไปสร้างเป็นแผลในใจใ้ตนด้วย การคิดไปเอง ระหว่างนั้นพบว่ามีการสาหสัมพันธ์ความ ทุกข์ใ้ใจอย่างมาก ยิ่งรู้ว่ทุกข์กลับนำพาตนเองไปพบกับความทุกข์อยู่เช่นนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในขณะหนึ่ง ผู้ วิจัยได้เกิดคำถามขึ้นต่อตนเองถึงพฤติกรรมความไม่ ปกติของตนเป็นทุกข์เพราะความคิดของตัวเอง ยินดีกับการตอกย้ำความผิดพลาดนั้นซ้ำอยู่ซ้ำๆ จนใ้ใ้ตนนั้น ยอมรับความทุกข์นั้นอย่างเต็มใจแต่สูญเสียความเป็น ตัวเองไป หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้มุ่งแสวงถึงแนวทางการ หลุดพ้นจากห้วงความทุกข์นี้จากการคำนึงถึงคำสอนใน พระพุทธศาสนา คือหัวใจสำคัญและแก่นแท้ของชีวิตนี้ ลำดับนี้เป็นช่วงสำคัญของชีวิตช่วงการเติบโตก้าวผ่าน ช่วงวัยสำคัญของชีวิต (coming of age) ซึ่ง Salinger (1979) แซลลิ่งเจอร์ ผู้ประพันธ์วรรณกรรมคลาสสิก ระดับโลก เรื่อง The Catcher in the Rye มีชื่อภาษา ไทยว่า “จะเป็นผู้คอยรับไว้ไม่ให้ใครร่วงหล่น” นำเสนอ ประสบการณ์ชีวิตในเมืองนิวยอร์กของเด็กหนุ่มหัวขบถ ที่ตัดสินใจจะบอกความจริงกับพ่อแม่รับรู้เมื่อถึง วันคริสมาสต์ เขาจึงเลือกเที่ยวเตร่เตรไม่กลับบ้าน ระหว่างทางเขาเรียนรู้อะไรหลายๆ จากเพื่อนมนุษย์ อย่างเข้าใจและได้ค้นพบตนเอง อนึ่ง การหลุดพ้น

จากปัญหาต่างๆ ได้นั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักและระลึกถึงหน้าที่ของตน เป็นสำคัญ ดังนั้น ในฐานะ ลูก การตอบแทนพระคุณต่อผู้มีพระคุณ บิดา มารดา น้องสาว ครูบาอาจารย์ และกัลยาณมิตรที่ดีทุกท่านควรพึงกระทำด้วยความเต็มใจและสุดหัวใจ

จากที่กล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในประเด็นคำว่า “ความทุกข์” และ “นรก” ซึ่งเป็นคำสำคัญที่สรุปได้จากประเด็นของปัญญานั้น นำมาสู่การตั้งคำถามจากปัญหาที่มาจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยเป็นสำคัญ ประกอบกับการศึกษา ค้นคว้าในทางด้านศาสนา ด้านวิชาการ และด้านสาระประเทืองปัญญาได้มีผู้ให้คำนิยามไว้หลากหลายแง่มุม และร่วมการสังเกตการณ์ถึงประเด็นนี้ที่กำลังเป็นกระแสนิยมในสังคม อีกทั้ง ข้อมูลจากส่วนที่เป็นประสบการณ์ส่วนตัวในคำสอนของครอบครัว การศึกษา และคำสอนจากศาสนา รวมถึงประสบการณ์จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์ของตนในสายศิลปะการแสดงเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอประเด็นที่เกิดจากแรงบันดาลใจและมาจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยนั้น ศึกษาถึงปัญหาเพื่อมุ่งหารูปแบบการสร้างสรรคนาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เหมือนนรกในใจคน ซึ่งยังไม่มีนักวิจัยผู้ใดเคยทำการศึกษา หรือสร้างสรรคเป็นงานทางด้านนาฏศิลป์ และเพื่อต่อยอดความก้าวหน้าในการพัฒนาหัวข้อนาฏศิลป์สร้างสรรคให้มีความหลากหลาย มากขึ้นจากหัวข้อเดิมๆ ที่เคยใช้วิจัยกันมา แม้ว่าจะมีการศึกษาหรือนำเสนออีกไม่ได้ทำอย่างมีหลักการและขั้นตอนที่สามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานได้อย่างละเอียด ซึ่งในระดับปริญญาเอกนี้จำเป็นอย่างย้งที่จะต้องมีการอธิบายถึงขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรคงานทางวิชาการที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างลึกซึ้ง อันจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและสื่อถึงความก้าวหน้าทางวิชาการโดยมีการนำเสนอประเด็นใหม่ของงานวิจัยให้เป็นประโยชน์ในการต่อยอดองค์

ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์และศิลปะการแสดงต่อไปจึงควรค่าแก่การนำมาต่อยอดสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา และสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหารูปแบบการสร้างสรรคนาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เหมือนนรกในใจคน

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการสร้างสรรคนาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เหมือนนรกในใจคน ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลด้านที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรคหัวข้องานวิจัยในครั้งนี้ ในช่วงเวลา พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ในขณะที่แรงบันดาลใจได้ข้อมูลมาจากประสบการณ์ของผู้วิจัยในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งรวมไปถึงคำสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบองค์ประกอบการสร้างสรรคนาฏศิลป์จากเรื่อง “ความทุกข์ที่เหมือนนรกในใจคน”
2. ผลงานการวิจัยครั้งนี้เป็นเสียงสะท้อนปัจจัยและประเด็นของปัญหาที่สะสมอยู่ในใจของกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้กับผู้ชมและสังคมได้ตระหนักคิดและเปลี่ยนแปลง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความทุกข์ที่เหมือนนรกในใจคน

ความทุกข์ที่เหมือนนรกในใจคน เป็นคำที่มักนิยมนำมาใช้ในการเปรียบเทียบและเปรียบเทียบซึ่งหมายถึง สภาวะที่มนุษย์ไม่สบายกายและไม่สบายใจ เมื่อประสบเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ดังที่ Ketprayoon (2020, October 15) ได้กล่าวถึง ความทุกข์ที่เหมือนนรกในใจคนว่าเป็นอาการของมนุษย์

ที่ ประสบกับความรู้สึกที่ทราบยากที่จะทนหรือรับได้ ไว้ว่า “ความทุกข์เสมือนนรกในใจคน เป็นคำเปรียบเปรยอย่างหนึ่ง ที่หมายถึง ความรู้สึกของความทราบที่มนุษย์ไม่ยากประสบและยากที่จะทนหรือรับได้ ดังนั้น หากมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่มากระทบทางใจ เราจึงอุปมาได้กับคำว่า ไม่สบายใจเสมือนนรกในใจเรา” ในขณะที่ Boonrach (2020, October 15) ได้กล่าวถึง ความทุกข์เสมือนนรกในใจคนซึ่งเป็นคน ความ ทุกอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาอุปมากับคำว่า นรกอเวจี ไว้ว่า “ความทุกข์เสมือนนรกในใจคน คือ ความทุกข์อย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่ถูก นำมาอุปมากับนรกอเวจี อันเป็นสถานที่สำหรับทรมานดวงวิญญาณให้ได้รับความ ทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัสตามความเชื่อในทางศาสนา ส่วนคำว่า “ในใจคน” นั้น หมายถึง สภาวะทางจิตใจของตัวเราที่มีใช้ร่างกาย ฉะนั้นความทุกข์เสมือนนรกในใจ จึงเปรียบเสมือนความทุกข์อย่างแสนสาหัส ประหนึ่งตกอยู่ในนรกอเวจี อันเป็นผล ที่มาจากความทุกข์ทางจิตใจของตนเอง” สรุปได้ว่า ความทุกข์เสมือนนรกในใจคนเป็นการประสบกับเหตุการณ์ที่ไม่สมหวัง ก่อเกิดความโศกเศร้าเสียใจ จากการพลัดพรากจากสิ่ง ที่ปรารถนา นำไปสู่การมีความทุกข์ที่ส่งผลให้มีความ ไม่สบายกาย ความไม่สบายใจอันเกิดจาก ความคิด และสร้างเป็นจินตภาพที่ความทุกข์นั้นเสมือนนรกในใจ

นาฏยศิลป์การแสดง

นาฏยศิลป์การแสดง (dance theatre) หมายถึง การผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์และศิลปะการละคร ดังที่ Charassri (2020, October 17) ได้อธิบายถึง คำว่า นาฏยศิลป์การแสดง ซึ่งเป็นลักษณะการสื่อสารผ่านลีลาการเคลื่อนไหวในรูปแบบศิลปะการแสดงที่ให้ความสำคัญกับอารมณ์และความรู้สึกจากภายในของศิลปิน กล่าวไว้ว่า “การถ่ายทอดลีลา การเคลื่อนไหวในรูปแบบศิลปะการแสดงที่ศิลปินให้ความสำคัญกับการแสดงที่ ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกจากภายในของ

ศิลปิน” ในขณะที่ Boonrach (2020, October 15) ได้อธิบายความหมายที่สอดคล้องกัน เพียงแต่แตกต่างกันที่ นาฏยศิลป์การแสดงเกิดมาจากศิลปะการละคร โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกจากภายในของศิลปิน ดังที่ได้กล่าวว่า “นาฏยศิลป์การแสดง เป็นการแสดงลักษณะหนึ่ง มีต้นกำเนิดมาจากศิลปะการละครที่ให้ความสำคัญกับการแสดงที่ ถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกภายในของศิลปิน ในรูปแบบการสำแดงอารมณ์ภายในจิตใจของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง (expressionism)” นอกจากนี้ Vadhaditya (2020, October 16) ยังได้อธิบายถึง นาฏยศิลป์การแสดง ว่าเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึก (feeling) จากภายในรูปแบบของกิจกรรมการแสดงโดยใช้ร่างกายของมนุษย์ ไว้ว่า “นาฏยศิลป์การแสดง การแสดงที่ผสมผสานระหว่างกับทักษะการแสดง นาฏยศิลป์กับทักษะการแสดงละคร ซึ่งเป็นนาฏยศิลป์ในรูปแบบหนึ่งที่มีการใช้ เทคนิคทางด้านละครร่วมด้วย เช่น การแสดงอารมณ์ความรู้สึกจากภายในจิตใจ (inner) การแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก (feeling) ผ่านลีลาการเคลื่อนไหวด้วย ร่างกายของมนุษย์ในรูปแบบนาฏยศิลป์” สรุปได้ว่า คำว่า นาฏยศิลป์การแสดง เป็นการแสดงนาฏยศิลป์รูปแบบหนึ่งที่สำคัญกับถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกจากภายในของศิลปินนำเสนอผ่านรูปแบบของกิจกรรมการแสดงซึ่งสื่อสารโดยใช้ ร่างกายของมนุษย์

นาฏยศิลป์สร้างสรรค์

นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ในที่นี้หมายถึง ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์รูปแบบใหม่ที่ไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อน โดยมุ่งเน้นถึงความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ Boonrach (2020, October 15) ได้อธิบายไว้ว่า นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ คือ การลีลาเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบงาน นาฏยศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่และไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อน

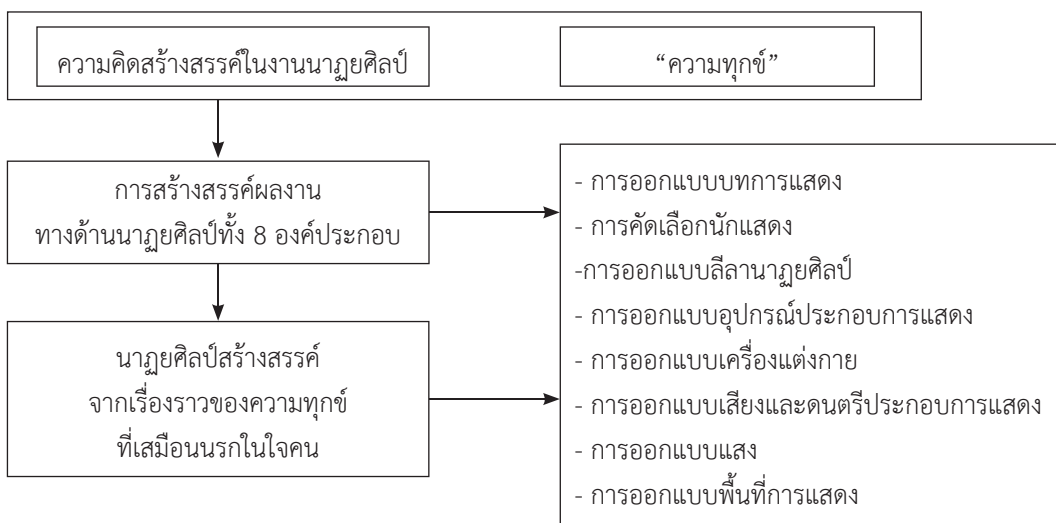
เน้นความคิดสร้างสรรค์ และความรู้สึกของผู้ออกแบบ เป็นส่วนสำคัญในการออกแบบการแสดง ในขณะที่ Ketprayoon (2020, October 16) ได้อธิบายถึงความคิดสร้างสรรค์ในด้านความอิสระ ของการสร้างสรรค์ในงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ไว้ว่า นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับความคิดที่ต่างไปจากเดิมมุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญทำให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระ จากที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า “นาฏศิลป์สร้างสรรค์” ในงานวิจัยฉบับนี้ จึงมีความหมายว่า คือ การแสดงนาฏศิลป์ในรูปแบบหนึ่ง ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่และไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อน โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการที่เกิดมาจากความคิด และจินตนาการที่สร้างสรรค์ รวมถึงการมีความอิสระ ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์

ความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดที่นำพาให้ไปสู่การคิดค้นให้พบสิ่งแปลกใหม่ ดังที่ Boonrach (2020, October 15) ได้อธิบายถึงความคิดสร้างสรรค์ซึ่งถือว่า

เป็นพรสวรรค์อย่างหนึ่งของมนุษย์ ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นแนวความคิดที่สามารถพัฒนาให้ไปสู่การคิดค้นหรือ พบสิ่งแปลกใหม่ให้กับวงการหรือสังคมนั้นๆ ได้ ถือเป็นพรสวรรค์อย่างหนึ่งของ มนุษย์ ที่มาจากจินตนาการทางด้านการคิดอันจะส่งผลให้เกิดสิ่งใหม่ๆ กับสังคม ในขณะที่ Ketprayoon (2020, October 15) ได้อธิบายถึง ความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นลักษณะทางความคิดที่มีความหลากหลายมิติ ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการคิดที่กลั่นกรองมาจากสมองในรูปแบบ ที่หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม ฉะนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นลักษณะของความคิดที่หลากหลายมิติ หลายทิศทาง และหลายมุมมอง ซึ่งสามารถใช้ความคิดได้อย่างไร้ขอบเขต จากที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า “ความคิดสร้างสรรค์” ในงานวิจัยฉบับนี้ จึงหมายถึง รูปแบบ ของแนวความคิดที่สามารถนำพาให้ไปสู่การคิดค้นหรือพบสิ่งแปลกใหม่ โดยผ่านกระบวนการคิดที่กลั่นกรองมาจากสมองในรูปแบบที่หลากหลายและแปลกใหม่ ซึ่งสามารถใช้ความคิดได้อย่างไร้ขอบเขต

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นคว้าข้อมูลด้วยเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ได้อย่างถูกต้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ และข้อมูลเกี่ยวกับ “ความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน”

2. การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง โดยใช้ประเด็นคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด

3. การใช้สื่อสารสนเทศ โดยผู้วิจัยได้พิจารณาศึกษาผลงานจากสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้องในประเด็น “ความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน” และผลงานการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ โดยมุ่งเน้นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์

4. การสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตการณ์จากการแสดงผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์เข้าสู่สถานการณ์จริงในสังคมกลุ่ม

ตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เนื้อหา แนวคิดทฤษฎี ตลอดจนการลงภาคสนาม ภาคนปฏิบัติและการร่วมสังเกตการณ์

5.2 การวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ผู้วิจัยนำวิธี การวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของการสร้างสรรค์งาน พิจารณาจากองค์ประกอบในการแสดงนาฏศิลป์อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ที่มาของลีลานาฏศิลป์ในแต่ละองค์การแสดง ดังต่อไปนี้

1. องค์ 1 ประเด็น “ความเหงา” นำเสนอรูปแบบการแสดงของลีลาท่าทางของลีลาที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน

ภาพ 2 นักแสดงชายอยู่ที่กลางเวทีถูกทับด้วยขาตั้งเขียนภาพเป็นกองสูง

2. องค์ 2 ประเด็น “ไม่ครอบงำประกอบ” นำเสนอรูปแบบการแสดงของลีลาท่าทางภาพที่หยุดนิ่ง โดยเริ่มต้นนักแสดงจัดสร้ร่างกายให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของรูปแบบนาฏศิลป์แบบคลาสสิก ต่อจากนั้นผู้

วิจัยได้ออกแบบลีลาโดยลดทอนความสมบูรณ์แบบของเส้นสาย ลีลา และท่วงท่าทำให้รูปแบบที่เป็นคลาสสิกของนาฏศิลป์ดังกล่าวเปลี่ยนไป

ภาพ 3 นักแสดงหญิงเริ่มถ่ายทอด้วยลีลานาฏศิลป์รูปแบบของบัลเลต์ ในองค์ 1

2.1 นาฏศิลป์รูปแบบของบัลเลต์ เป็นการลดทอนท่าทางให้เกิดความไม่สมบูรณ์ ดังที่ Charassri (2021, April 16) ได้อธิบายว่า “การแสดงชุด สันติภาพเพื่อโลก (Let World the Fly Peace) ในฉากที่ 2 ในเพลง Erath Song ของไมเคิล แจ็คสัน นักแสดงแสดงอยู่ที่บาร์บัลเลต์ นักแสดงได้ยกแขนสองข้างขึ้นในท่าที่ 5 และต่อจากนั้นนักแสดงได้ลดแขนซ้ายลงลงมาที่บาร์ แสดงที่มาของลีลาที่ทำให้เกิดความไม่ครอบงำประกอบในบัลเลต์ท่าที่ 5” นี่คือนักแสดงเห็นได้นาฏศิลป์แบบคลาสสิกได้ถูกลดทอนเพื่อแสดงการจัดองค์ประกอบของร่างกายให้ไม่ครอบงำประกอบในส่วนของบัลเลต์

2.2 นาฏศิลป์รูปแบบของรำไทย เป็นการลดทอนท่าทางให้เกิดความไม่สมบูรณ์ ดังที่ Boonrach (2021, April 16) ได้อธิบายว่า “การแสดงชุดมหัศจรรย์ แสดงในงานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศิลปกรรม

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ออกแบบลีลาได้เครื่องดนตรีไทยมาใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงในฉากสุดท้าย ซึ่งเกิดความแตกต่างผิดไปจากแบบฉบับของจารีต” (Boonrach, 2021, April 16)

2.3 นาฏศิลป์รูปแบบของภารตนาฏยัม เป็นการลดทอนท่าทางให้เกิดความไม่สมบูรณ์ ดังที่ Panomrak (2021, April 16) ได้อธิบายว่า “การแสดงชุด สุภาพบุรุษแห่งอันดามัน ในงานรำลึกถึงผู้ที่เสียสละในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากสึนามิ นักแสดงหลักรับบท อสุรสีนามิ ได้อธิบายถึงการนำนาฏศิลป์อินเดียมาปรับใช้กับการแสดงนาฏศิลป์แบบสร้างสรรค์ว่า ในท่าเดินของอสุรสีนามิผู้แสดงได้ใช้การถ่ายน้ำหนักระหว่างก้าวเดิน ในขณะที่การแสดงนาฏศิลป์อินเดียแบบคลาสสิกในรูปแบบของกะตะการิ

3. องค์ 3 ประเด็น “คิดไปเอง” นำเสนอรูปแบบการแสดงที่ถูกถ่ายทอด้วยลีลาทางด้านนาฏศิลป์ มี

การเคลื่อนไหวประกอบการแสดงที่หลากหลายรูปแบบ
อย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นด้วยจังหวะช้าไล่ระดับจังหวะที่เร็ว

ขึ้น ช้าลง สลับไปมาจนไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าเป็น
รูปแบบของนาฏยศิลป์ชนิดใด

ภาพ 4 นักแสดงหญิงถ่ายทอดลีลาทางที่ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าเป็นนาฏยศิลป์ชนิดใด

ลีลาทางด้านนาฏยศิลป์แสดงที่หลากหลาย
รูปแบบและอย่างต่อเนื่องเกิดขึ้นได้ทุกการแสดง ดังที่
Charassri (2021, April 16) ได้อธิบายว่า “การแสดง
นาฏยศิลป์ เรื่อง จินตภาพของบลานซ์ ดูบัวส์ (Blanche
Dubois’ Fantasy) จากงานวรรณกรรมอมตะเรื่อง
รถรางคันนั้นชื่อปรารถนา (A Streetcar Named
Desire) ของ Tennessee Williams ได้ถูกหยิบยกมา
ตีความใหม่ผ่านการแสดงนาฏยลีลาที่มีรูปแบบที่
หลากหลาย อาทิ บัลเลต์ Modern Dance และแจ๊ส
ผ่านตัวละคร บลานซ์ ดูบัวส์ นักแสดงหลัก

นอกจากนี้ เรื่อง นอสแตลเจีย (Nostalgia)
มีการผสมผสานนาฏยศิลป์ที่หลากหลาย ดังที่ Boon-
rach (2021, April 16) ได้อธิบายว่า “การแสดง
นอสแตลเจีย เป็นท่าในกระนิยม ผสมผสานกับการ

เต้น การรำไทย และการเต้น ซึ่งมีความหลากหลายใน
ลีลาท่าทาง”

นอกจากนี้ ลักษณะการตีความของบทการแสดงที่
มีประเด็นของการ คิดไปเอง นั้นมีเกิดขึ้นเสมอๆ ดังที่
Srisanya (2021, April 16) ได้อธิบายว่า “การแสดง
ชุด ลอดิลกล่มฟ้า ฉากเสียงทนายแม่น้ำกาหลง พระลอ
ได้เป่ามנדขอให้น้ำเปลี่ยนเป็นสีแดงเลือด ซึ่งเป็นส่วน
หนึ่งของการคิดเข้าข้างตัวเอง”

4. องค์ 4 ประเด็น “ทຸນຖຸຢາຍ” ผลของการแสดง
อธิบายการแสดงที่ถูกถ่ายทอดด้วยลีลาที่ปรากฏในชีวิต
ประจำวัน ได้นำมาแสดงลีลาซ้ำไปซ้ำมา (repetitive)
โดยเริ่มจากการใช้พื้นที่กว้าง และลดขอบเขตของพื้นที่
ลง ในขณะที่ลีลาในชีวิตประจำวันเริ่มรุนแรงขึ้น

ภาพ 5 นักแสดงหญิงแสดงลักษณะอาการของเกิดภาพซ้อนขึ้นในความคิดกับสภาวะที่ผิดปกติแสดงอารมณ์ที่รุนแรง

นักแสดงได้แสดงลีลาท่าทางอย่างซ้ำไปซ้ำมาคู่กับอุปกรณ์ประกอบการแสดง ดังที่ Charassri (2021, April 16) ได้อธิบายว่า “การแสดงนาฏยศิลป์ เรื่องจินตภาพของบลานซ์ ดูบัวส์ (Blanche Dubois’ Fantasy) ในฉากต่อเนื่องจากฉาก คิดไปเอง ของตัวละครเอกโดยนักแสดงถ่ายทอดลีลาการเคลื่อนไหวระหว่างนักแสดงกับอุปกรณ์ประกอบการแสดงอย่างซ้ำไปซ้ำมา และมีการแสดงท่าทางที่แสดงถึงอาการไม่สบายกายสบายใจ”

นอกจากนี้ ในวรรณคดีไทย ตัวละครเอกแสดงความทรมานทรมาย ดังที่ Panomrak (2021, April 16) อธิบายว่า “การแสดงในเรื่อง พระอภัยมณี ตัวละครนางผีเสื้อสมุทร ได้แสดงความรู้สึกและลีลาท่าทางในฉากสุดท้ายพระอภัยมณีเป่าปี่”

5. องค์ 5 “นรกในใจ” ผลของการแสดงอธิบายการแสดงที่ถูกถ่ายทอดด้วยลีลาที่ล้อเล่นกับจุดศูนย์ถ่วงของโลก ด้วยการยืดตัวขึ้นสู่ที่สูง ลดตัวลงสู่พื้น ในขณะเดียวกันมีการเพิ่มจังหวะความเร่ง (dynamic) ที่มีการหยุดเป็นช่วงๆ เป็นจังหวะๆ (staccato)

ภาพ 6 นักแสดงหญิงถ่ายทอดลีลาท่าทางเป็นไฟ

ฉากสุดท้ายของเรื่องพระลอมีหายนะ คือ ถูกยิงด้วยธนูไฟ ดังที่ Srisanya (2021, April 16) อธิบายว่า “การแสดง ชุด ลอดิกล่มฟ้า ในฉากสุดท้ายนั้น พระลอ พระเพื่อน และพระแพง ได้พบกับหายนะของการกระทำ ด้วยการถูกยิงธนูไฟ”

นอกจากนี้ ในวรรณคดีไทย เรื่อง นารายอวตาร มีการใช้โพลโทมผู้กระทำผิด ดังที่ Charassri (2021, April 16) อธิบายว่า “การแสดง เรื่อง นารายอวตาร ฉากพระนารายณ์ พระแสงตรี ตัดเศียรนนทก ผู้ออกแบบลีลารูปแบบได้ดีความ บท นนทก ให้ไฟนรกแผดเผาโดยกลุ่มนักแสดงเด็ก จัดองค์ประกอบกลุ่มตั้งเขา และใช้มือปิดแคว้นเป็นเปลวไฟ อยู่ภายใต้ศริษะของนนทกที่ถักยกตัวขึ้นในแนวนอน จึงเห็นแต่ศริษะอยู่บนเปลวไฟ ซึ่งแสดงโดยกลุ่มนักแสดงเด็ก”

การอภิปรายผล

1. การออกแบบบทการแสดง ผู้วิจัยออกแบบบทการแสดงโดยได้แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย สร้างเป็นบทการแสดงในประเด็นเรื่อง ความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคน ผ่านแนวคิดพุทธปรัชญา ซึ่งปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับ Sukee (2022) ประพันธ์บทและสร้างสรรค์ละครเวที เรื่อง เียรพระยม ซึ่งออกแบบบทการแสดงด้วยการนำพุทธปรัชญาเป็นแนวคิดกล่าวถึงประเด็น “มรณานุสติ” สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น นอกจากนี้ ยังปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับการสร้างสรรค์และกำกับทำละครเวที เรื่อง ร่ายพระไตรปิฎก และเรื่องปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเป็นการทดลองนำเสนอพุทธปรัชญาในบทการแสดง เพื่อสร้างสรรค์ละครที่มีสาระประโยชน์ สนุกสนาน และสามารถรับชมได้ทุกเพศทุกวัย

2. การคัดเลือกนักแสดง ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะความสามารถที่หลากหลายทางด้านการแสดง แบ่งเป็น นักแสดงชาย 1 คน นักแสดงหญิง 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 2 คน ซึ่งปรากฏถึงแนวคิด

ที่สัมพันธ์กับ Sukee (2019) ในประเด็นเรื่องการคัดเลือกนักแสดงในการแสดงชุด ลอดิกล่มฟ้า: LOR โดยในการคัดเลือกมีเกณฑ์การพิจารณาถึงทักษะและลักษณะนิสัยของผู้แสดงเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับประเด็นเรื่อง ทักษะของศิลปิน ผู้ได้รับการคัดเลือกจาก คณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทยและกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ให้เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน 7 ฉบับที่ประเทศไทยให้สัตยาบัน ผ่านการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย (Pichet Klunchun and Body Language for 7 Decades of Human Rights, 2020)

3. การออกแบบลีลานาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้ออกแบบลีลานาฏศิลป์ในรูปแบบลีลานาฏศิลป์การแสดง (dance theatre) นำเสนอลีลาการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน (everyday movement) เป็นโครงสร้างหลัก และสร้างสรรค์ลีลานาฏศิลป์จากรูปแบบนาฏศิลป์ตามขนบจารีตประเพณีของตะวันออกและตะวันตก ประกอบด้วย รำไทย (Thai classical dance) บัลเลต (balet) และภารตนาฏยัม (Bharatanatyam) ปรากฏลีลาท่าทางที่หลากหลายในแต่ละองค์การแสดง ซึ่งปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับ Pereira (2018) กล่าวว่า Pina Bausch คือผู้ออกแบบลีลาทางด้าน German Expression Dance ได้รับแรงบันดาลใจการสร้างสรรค์ลีลาท่าทางจากท่าทางประจำวันของผู้คนที่ในเมืองนั้น ซึ่งเป็นประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ออกแบบ

4. การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่สอดคล้องกับบทการแสดง ประกอบด้วย (1) เฟรมวาดภาพผ้าใบแคนวาส จำนวน 30 ชิ้น (2) ขาตั้งเขียนภาพ จำนวน 7 ชิ้น (3) ชุดพู่กันพร้อมสีสำหรับเขียนภาพ จำนวน 1 ชุด และ (4) แก้ว จำนวน 1 ตัว ซึ่งปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับ Hook and Taylor (2020) สาขาการเต้นที่มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ระบุถึงการจัดงานแสดง

การเต้นประจำปีในเดือนกันยายนนั้น ความท้าทายในการออกแบบลีลาท่าทางร่วมกับอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่เลือกใช้ผืนผ้าใบแคนวาสประกอบเป็นแผงเพื่อฉายภาพและวิดีโอ รวมถึงการวาดระบายสีในขณะการแสดงด้วย นอกจากนี้ Hajali (2017) ได้ระบุถึงแนวคิดที่สัมพันธ์ของ แจ็กสัน พอลล็อก (Jackson Pollock) ในประเด็นเรื่องรูปแบบผลงานของศิลปิน สร้างสรรค์ผลงานด้วยการเอาสีมาละเลงลงบนผืนผ้าใบ พร้อมกับการเคลื่อนไหวของร่างกายในทุกส่วน (freestyle dance) เพื่อปลดปล่อยอารมณ์แบบสำแดงพลังอารมณ์ให้จิตสำนึกเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะชิ้นนั้น

5. การออกแบบเสียงและดนตรีประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบเสียงและดนตรีประกอบการแสดงนี้ได้พิจารณาจากความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้วิจัยเป็นสำคัญ โครงสร้างของเสียงและดนตรีเป็นรูปแบบสื่อสำเร็จรูปจากศิลปินอิสระสร้างสรรค์เสียงและดนตรีในรูปแบบใหม่จากเครื่องอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องซินธิไซเซอร์ (synthesizer) ซึ่งมีเสียงและท่วงทำนองที่หลากหลายที่สะท้อนความรู้สึกเรื่องความทุกข์ที่อยู่ในใจ ซึ่งปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับ Goetsch (2020) ศิลปิน นักแสดงละครเวที ผู้ประพันธ์เพลงในประเทศเยอรมนี สร้างสรรค์และประพันธ์ดนตรีจากอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องซินธิไซส์สำหรับการแสดงชุด “One Hell of a Trip” อีกทั้งเพลงของเขายังได้รับการเผยแพร่ใน Opal Tapes, Seil Records, Spring Break Tapes, Limited Interest และ Marionette นอกจากนี้ ยังปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับ Kuanium (2017) ที่ออกแบบและประพันธ์บทประพันธ์ชาวดิสเคป: จิตวิญญาณแห่งปรางค์กู เลือกรูปแบบของเสียงและดนตรีประกอบการแสดงจากแนวเพลงทดลอง (experimental music) และการสังเคราะห์เสียงจากเครื่องซินธิไซเซอร์ (synthesizer)

6. การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยออกแบบเครื่องแต่งกายจากตีความบทบาทลักษณะของตัวละคร

จากภายนอกและภายในที่ระบุถึงความเป็นเอกลักษณ์ของตัวละคร นำเสนอแนวความคิดความเป็นสตรีนิยม (feminism) ถึงเรื่องราวของความทุกข์ ผ่านโครงสร้างของเสื้อผ้าด้วยลายกราฟิกและสีชุดที่โดดเด่นเพื่อความเหมาะสมและส่งเสริมการแสดงให้สมจริงยิ่งขึ้น ซึ่งปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับ Her Royal Highness Princess Sirivannavari Nariratana Rajakanya (2019) ออกแบบเครื่องแต่งกายของแบรนด์ SIRIVANNAVARI ที่ถ่ายทอดเรื่องราวของดินแดนนามว่า NARAVANNA สร้างสรรค์ลายพิมพ์ภาพกราฟิกผีพระหัตถ์ของสัตว์กลายพันธุ์ (mutant) บนลวดลายของแผงวงจรและกลึงของปัญญาประดิษฐ์

7. การออกแบบแสง ผู้วิจัยออกแบบแสงให้มีหน้าที่ส่องสว่างไปยังนักแสดงเป็นหลักให้มีความสอดคล้องกับบทการแสดงในแต่ละฉากตามเหตุการณ์ให้มีความเหมาะสมตลอดทั้งการแสดง อีกทั้ง แสงเป็นตัวกำหนดขนาดของพื้นที่การแสดงบนเวทีให้มิติทางของแสงจากด้านบนของเวที ด้านข้างทั้งซ้ายและด้านขวาของโรงละคร จากนั้น ใช้สีของแสงในการสร้างมิติการรับรู้ถึงสภาวะทางอารมณ์ สถานที่ และเวลา ซึ่งปรากฏถึงแนวคิดที่สัมพันธ์กับ Kruekrongsuk (2021) ได้อธิบายถึงประเด็นเรื่องการออกแบบแสงในการแสดงทุกประเภท สิ่งที่ควรคำนึงถึงได้แก่ ผู้ชม และนักแสดงเป็นสำคัญ ที่มาของแสงที่ปรากฏขึ้นนั้นผู้ออกแบบจะต้องออกแบบให้แสงนั้นสามารถสื่อความหมายได้โดยที่ผู้ชมนั้นไม่เกิดคำถามหรือข้อสงสัยหลังจากชมการแสดงจบ

8. การออกแบบพื้นที่การแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบพื้นที่การแสดงในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้โรงละครประเภทแบล็กบ็อกซ์ เธียเตอร์ (Black Box Theatre) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เนื่องจากคุณสมบัติของโรงละครประเภทนี้มีพื้นที่ของเวทีที่เป็นพื้นที่โล่ง เหมาะแก่การติดตั้งและออกแบบการแสดงได้อย่างอิสระ และพื้นที่ส่วนของผู้ชมยังเป็นอัมพรรยักสูงแยกออก

จากเวทีการแสดงเหมาะสมแก่ผลงานชิ้นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ Sukee (2019) ออกแบบพื้นที่การแสดง ในการแสดงเรื่อง ลอดิลกลุ่มฟ้า: LOR (Love, Obsession, Revenge) ณ โรงละครเฟย แอนด์ มิลตัน หว่อง (Fei & Milton Wong Experimental Theatre) นครแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้พื้นที่เปล่า (Bare stage) แบบโพรซีนียม (Proscenium stage) คือแบ่งการแสดงและผู้ชมอยู่คนละด้าน เพียงแต่ไม่มีกรอบเวที (Proscenium Arch) เพื่อลดความรู้สึกแบ่งแยกระหว่างโลกในละครกับโลกในชีวิตจริง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า จุดเด่นขององค์ประกอบการแสดงทางด้านนาฏยศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ในด้านเนื้อเรื่องของบทการแสดงเป็นเรื่องของความธรรมดานำมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นประเด็นใหม่ สะท้อนถึงประสบการณ์ของผู้วิจัยผ่าน

สังคมของคนรุ่นใหม่หรือภาพปัจจุบัน โดยการใช้การตัดทอนให้เป็นแนวคิดที่น้อยลงไม่ฟุ้งเฟ้อ การใช้ความชัดเจนในเรื่องของรูปแบบการแสดงของศิลปะการแสดงกับนาฏยศิลป์ การใช้การปรับเปลี่ยนฉากการแสดงโดยใช้อุปกรณ์น้อยชิ้นที่ยังได้ความหมายในด้านของสัญลักษณ์

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเชิงสร้างสรรค์เรื่องการสร้างสรรคนาฏยศิลป์จากเรื่องราวของความทุกข์ที่เสมือนนรกในใจคนในครั้งนี มาจากแรงบันดาลใจที่ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ตรง ในงานขึ้นต่อไปผู้ที่ สนใจอาจจะได้นำเอาประสบการณ์ตรงในด้านอื่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานที่น่าสนใจได้ในลำดับต่อไป

References

- Boonrach, T. (2020, October 15). *Personal interview*. [In Thai]
- Boonrach, T. (2021, April 16). *Personal interview*. [In Thai]
- Charassri, N. (2020, October 17). *Personal interview*. [In Thai]
- Charassri, N. (2021, April 16). *Personal interview*. [In Thai]
- Department of Mental Health. (2020a). *Gen Y/Gen Me, a large population in the digital era*. Retrieved from <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2293> [In Thai]
- Department of Mental Health. (2020b). *How to not be a person who thinks a lot*. Retrieved from <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30152> [In Thai]
- Goetsch, S. P. (2020). *Hainbach*. Retrieved from <https://www.hainbachmusik.com>
- Hajali, S. (2017). Abstract expressionism: A case study on Jackson Pollock's Works. *Journal of History Culture and Art Research*, 5(4), 311-20.
- Her Royal Highness Princess Sirivannavari Nariratana Rajakanya. (2019). *SIRIVANNAVARI brand*. Retrieved from <https://www.vogue.co.th/fashion/article/hrhcollectionfw19> [In Thai]

- Hook, S., & Taylor, E. (2020). *November dance performed on new set, livestreamed*. Retrieved from <https://news.illinois.edu/view/6367/363338649>
- Ketprayoon, P. (2020, October 15). *Personal interview*. [In Thai]
- Ketprayoon, P. (2020, October 16). *Personal interview*. [In Thai]
- Kruekrongsuk, S. (2021). *Perception of light and colour*. Retrieved from <https://th-th.facebook.com/butheatreofficial/posts/1250247051667735> [In Thai]
- Kuanium, W. (2017). *Soundscape composition: Spirit of Prang-koo*. Master's Thesis of Master (Music Research and Development), Silpakorn University. [In Thai]
- Panomrak, J. (2021, April 16). *Personal interview*. [In Thai]
- Pereira, S. (2018). The experience theater choreographed by Pina Bausch. *Brazilian Journal on Presence Studies*, 8(3), 487-521.
- Pichet Klunchun and Body Language for 7 Decades of Human Rights*. (2020). Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/911181> [In Thai]
- Salinger, J. D. (1979). *The catcher in the Rye*. Little, Brown and Company.
- Srisanya, K. (2021, April 16). *Personal interview*. [In Thai]
- Sukee, P. (2019). *LOR: Amalgamating Thai dance and western drama for constructing identity of Thai modern drama. Doctoral Dissertation of Philosophy (Thai Theater and Dance)*, Chulalongkorn University. [In Thai]
- Sukee, P. (2022). *Dear death*. Retrieved from <https://mgronline.com/entertainment/detail/9520000028527> [In Thai]
- Vadhaditya, V. (2020, October 16). *Personal interview*. [In Thai]
- Wongrajit, K. (2021). *Permanent secretary for public health gave the main idea: The new generation of executives, the new generation, must be good, smart and happy*. Retrieved from <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30653> [In Thai]

พัฒนาการกีฬาและนวัตกรรมการนโยบายสาธารณะของจังหวัดบุรีรัมย์

ณ กาล ธนชิต¹ จอมเดช ตรีเมฆ²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาที่มาและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (2) ศึกษาวัฒนธรรมนโยบายสาธารณะกับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และ (3) ศึกษานโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬากับประโยชน์ ด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จำนวน 12 คน สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เลือกตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจง ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า (1) นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีที่มาจากแนวคิดพัฒนาการกีฬา (2) ช่วยแบ่งเบาภาระการสาธารณสุข ส่งเสริมการสร้างอาชีพ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง และ (3) ส่งผลกระทบด้านท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม และขยายผลสู่วัฒนธรรมนโยบายสาธารณะ เมืองกีฬา “บุรีรัมย์โมเดล” เพื่อสร้างพัฒนาอย่างยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจระดับจังหวัดและระดับประเทศ

คำสำคัญ: พัฒนาการกีฬา; นวัตกรรม; การท่องเที่ยวเชิงกีฬา; เมืองกีฬา; บุรีรัมย์โมเดล

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ณ กาล ธนชิต และจอมเดช ตรีเมฆ. (2565). พัฒนาการกีฬาและนวัตกรรมการนโยบายสาธารณะของจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 835-848.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต
52/347 ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 12000, ประเทศไทย
อีเมล: nakarnthanachit@yahoo.com

² วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

The Development of Sports and the Innovation of Public Policy of Buriram Province

Nakarn Thanachit¹ Jomdet Trimek²

Abstract

This research article aim to study (1) the concept and background of sports tourism, (2) the innovation of public policy and the sports tourism policy, and (3) the sports tourism policy and its benefits to tourism, economy, and culture. The study was conducted using a qualitative research method with an in-depth interview of 12 informants' Informal interview, selecting a specific sample group purposive sampling, and analyzing the data by typological analysis.

The results were as follows: (1) Sports tourism policy is derived from the concept of sports development, (2) help relieve the burden of public health promote career building and the development of urban infrastructure and, (3) The effect on tourism, economy, and culture and contributed to the formation of the Sports City "Buriram Model" to the innovation of public policy to create sustainable development in order to drive the economy at the provincial and national level.

Keywords: Sports Development; Innovation; Sports Tourism; Sports City; Buriram Model

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Thanachit, N., & Trimek, J. (2022). The development of sports and the innovation of public policy of Buriram province. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 835-848.

¹ Doctor of Philosophy Program in Leadership in Society, Business and Politics, Rangsit University
52/347 Phahonyothin Road, Lak Hok, Mueang Pathum Thani, Pathum Thani 12000, Thailand
Email: nakarnthanachit@yahoo.com

² College of Social Innovation, Rangsit University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พัฒนาการกีฬา คือ ปรากฏการณ์ เรื่องราว การกีฬาไทยที่เกิดขึ้นภายในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ชนิดกีฬา โครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนกีฬาอาชีพสร้างรายได้ องค์กรกีฬาของรัฐ คำว่า กีฬา (sports) พบความหมายที่เก่าแก่ที่สุดที่ประมาณปี ค.ศ. 1300 คำว่ากีฬา (sport) ศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ หมายถึง “นันทนาการ” หรือ สนุกที่จะทำ (take pleasure in) ความหมายที่เก่าแก่ที่สุดในภาษาอังกฤษ แปลว่า “สิ่งใดๆ ที่มนุษย์พบว่า น่าขบขันหรือเพลิดเพลิน เป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน กีฬาเครื่องสำอางความเป็นนักสู้ และเป็นบ่อเกิดแห่งสุขภาพร่างกายที่ดี กีฬามีหลายระดับด้วยกัน ในระดับโลกมหกรรมกีฬาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดหรือกีฬาระดับโลก โอลิมปิกถูกจัดขึ้นในปี ค.ศ. 746 กีฬาระดับภูมิภาค กีฬาเอเชียนเกมส์ มีผู้เข้าร่วมการแข่งขันจากทั่วทั้งภูมิภาคเอเชีย กีฬาซีเกมส์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีเกมส์ โดยการแข่งขันครั้งหนึ่งรวมแล้วประมาณ 3-5 ประเทศ เท่านั้น สำหรับพัฒนาการกีฬาในประเทศไทย มีความโดดเด่นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ห้า ได้มีพระราชโองการนำรูปแบบการเล่นกีฬาของตะวันตกมาเผยแพร่ในเมืองไทยเพื่อสนับสนุนในการใช้กีฬาสร้างเสริมสุขภาพให้กับพลเมือง เสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การเล่นกีฬาทำให้สังคมเราก้าวเข้าสู่ความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น ดังที่ Panarut (2014, p. 34) ได้กล่าวว่า การเล่นกีฬานอกจากจะทำให้ร่างกายแข็งแรง ยังสร้างระเบียบวินัยให้กับคน การเล่นกีฬาจึงเป็นการร่วมกันผลิตโลกทัศน์ของเมืองไทย ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีการสร้างสนามกีฬาแบบตะวันตก เพื่อไว้เป็นที่พบปะสังสรรค์สมาคมกันของผู้คน Weed (2008, p. 7) ได้กล่าวว่า สนามกีฬาเป็นสัญลักษณ์ความเจริญของชาติบ้านเมือง การใช้กีฬาเพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ สู่กีฬาระดับอาชีพสร้างรายได้ให้กับ

ผู้เล่น และเพื่อให้การบริหารจัดการกีฬาไทยมีความเรียบร้อยเป็นระบบ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จึงได้การจัดตั้งหน่วยงานองค์กรกีฬาของรัฐขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการจัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้นเป็นกระทรวงหลักในการดำเนินนโยบายด้านกีฬาในประเทศไทย พัฒนาการกีฬาจึงเปรียบเสมือน “เข็มทิศ” ที่ถูกนำมาเป็นแนวทางของยุทธศาสตร์ใช้กีฬาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อผลักดันระบบเศรษฐกิจ นโยบายนี้มีชื่อว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) ขณะที่ Weed (2008) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นคือการสร้างผลกำไรตอบแทนทั้งทางด้านเศรษฐกิจหรือสังคม การท่องเที่ยวและกีฬาเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่ง การท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ (special interest tourism) ประกอบด้วยการเล่นกีฬาเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ตื่นเต้น ได้รับประสบการณ์และความรู้ รวมทั้งการเข้าชมการแข่งขันกีฬาควักกันไป การท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้รับความนิยมในระดับโลกตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1971 ให้มีความสำคัญในเรื่องการออกกำลังกายเพื่อให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริม แหล่งท่องเที่ยว โดยในประเทศไทยได้ผลักดันนโยบายนี้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมช่วง พ.ศ. 2560 ใช้กีฬาขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวของจังหวัดและประเทศ สู่การเป็นศูนย์กลางการพัฒนา กีฬาแบบครบวงจร มีการจัดกิจกรรมกีฬาประเภทมาราธอน ปั่นจักรยาน และมวยไทย สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ จำนวน 21,003 ล้านบาท มีนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวนกว่า 3 ล้านคน นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้ขยายผลสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับจังหวัด คือ เมืองกีฬา “Sport City” หรือบุรีรัมย์โมเดล

นอกจากนี้ Smith (2005) กล่าวว่า เมืองกีฬา เป็นกระบวนการปรับปรุงภาพลักษณ์ของเมือง เมืองกีฬาได้เปลี่ยนแปลงจังหวัดบุรีรัมย์ จากเมือง

ที่เจียบเหงา ไร่ผู้คน กลายเป็นเมืองที่มีชีวิตชีวา ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2551 ผลิตรัษฎ์มวลรวมก่อนที่จะมีบุรีรัมย์ในแต่ก่อนข้างตำราฯ จำนวน 41,368 ล้านบาท หลังจากเริ่มตั้งทีมฟุตบอล ผลิตรัษฎ์มวลรวมของบุรีรัมย์กลับพุ่งทะยานไปกว่า จำนวน 67,388 ล้านบาท แหล่งท่องเที่ยวบุรีรัมย์ได้รับการเผยแพร่จากสายตาชาวต่างประเทศ เกิดความเจริญกับจังหวัด ทั้งการคมนาคม ถนน ร้านอาหาร และโรงแรม ต่างก่อตัวขึ้นในบุรีรัมย์โดยมีกีฬาเป็นจุดเริ่มต้น โดยการเกิดขึ้นของบุรีรัมย์โมเดลคือ “นวัตกรรมนโยบายสาธารณะ” หรือกิจกรรมในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับจังหวัดและประเทศให้มั่นคงต่อไป นอกจากนี้ Mulgan (2006) ได้กล่าวถึงคำว่า นวัตกรรม คือ กิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการกีฬาและนวัตกรรมนโยบายสาธารณะของจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว เชิงกีฬา เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมนโยบายสาธารณะกับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
3. เพื่อศึกษานโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬากับประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดพัฒนาการกีฬา แนวคิดนโยบายสาธารณะ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และ แนวคิดนวัตกรรม
2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง ผู้วิจัยได้

กำหนดแนวทางการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพและผลกระทบ ของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและเมืองกีฬา และ กลุ่มที่ 2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬารวมทั้งสองกลุ่ม จำนวน 12 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดให้พื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่หลักในการเก็บข้อมูลเรื่องนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและเมืองกีฬา

4. ขอบเขตด้านเวลา มีระยะเวลาการดำเนินการวิจัยระหว่าง วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2564

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงที่มาและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
2. เพื่อทราบถึงนวัตกรรมนโยบายสาธารณะกับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
3. เพื่อทราบถึงนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬากับประโยชน์ ด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดพัฒนาการกีฬา

Priyakorn (1995, p. 5) ได้กล่าวถึงแนวคิดคำว่า “พัฒนา” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Development” โดยจากศัพท์พหุความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละน้อย ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เจริญขึ้น ดังนั้น คำว่า “พัฒนาการกีฬา” จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อยของรูปแบบ แนวคิด องค์ความรู้ และบริบทของกีฬาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของสังคม กีฬาในอดีตนั้นแนวคิดต่างจากปัจจุบัน ในอดีตผู้ที่จะเล่นกีฬาเป็นคนที่ทำตัวเป็นศูนย์กลาง

แห่งจักรวาล เป็นผู้มีบุญบารมี มีกำลังวังชา มนุษย์
ทั่วๆ ไปไม่อาจทัดทานได้ (Panarut 2014, p. 27)
ดังนั้น บริบทการกีฬาในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัยและสมัย
อยุธยา คือ สิ่งที่ถูกติดกับความเชื่อ เป็นการละเล่นและ
ความสนุกสนาน รูปแบบสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต
เช่น การแข่งเรือพาย การต่อมวย การชนไก่ และ การ
ฟันดาบ แต่เมื่อล่วงเข้ากรุงรัตนโกสินทร์ สมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แนวคิดทางการ
กีฬาได้เปลี่ยนไปสู่ความมีเหตุผลมากขึ้น นอกจากนี้
Panarut (2014, p. 28) ได้กล่าวว่าใน สมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กีฬาแยกพื้นที่ออก
จากความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ได้มีการใช้กีฬาเพื่อ
สร้างวินัยให้กับพลเมืองของไทย ผู้จะเล่นกีฬาได้ต้องขึ้น
อยู่กับวินัย ความอดทนในการฝึกซ้อม โดยกีฬาที่ได้รับความ
นิยมในช่วงเวลานั้นคือ การวิ่ง การกระโดดไกล
รวมไปถึงการปั่นจักรยานด้วย สถานที่หรือโครงสร้าง
พื้นฐาน พ.ศ. 2433 ได้มีการสร้างสนามกีฬาแบบชาว
ตะวันตก ในรูปแบบสนามครบวงจรในชื่อ “ราชกรีฑา
สโมสร” เพื่อเป็นสถานที่สำหรับออกกำลังกาย พร้อม
ด้วยสระว่ายน้ำ สนามม้า ห้องรับประทานอาหาร และ
จัดเลี้ยง สำหรับพักผ่อนและสังสรรค์ เช่นเดียวกับ
Weed (2008, p. 7) ได้กล่าวว่า สนามกีฬาคือความเป็น
เอกลักษณ์ของความเจริญ และ Cha (2008) กล่าวว่า
กีฬาทำให้บ้านเมืองเกิดการพัฒนาและความเจริญใน
ประเทศ ในปี พ.ศ. 2437 ได้มีการประชาสัมพันธ์เพลง
กราวกีฬา ขึ้นเพื่อปลูกฝังและรณรงค์การเล่นกีฬาใน
สังคมไทยให้กว้างขวางมากขึ้น นอกจากนี้ ได้มีการส่งเสริม
การเข้าร่วมแข่งขันในระดับนานาชาติสู่กีฬาอาชีพ
สร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับประเทศ นักกีฬาไทยได้
เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ในปี พ.ศ. 2495 และ
คว้าเหรียญรางวัลได้จำนวน 9 เหรียญทอง ในประเภท
กีฬามวยและยกน้ำหนัก ในปี พ.ศ. 2507 ได้มีการจัด
ตั้งองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย (อ.ส.ก.ท.)
และในช่วงปี พ.ศ. 2509 เป็นช่วงที่ประเทศไทยมีความ

เจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การกีฬา และได้นำองค์
ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ให้เกิดประโยชน์
ต่อวงการกีฬาไทย ในปี พ.ศ. 2510 พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเข้าร่วมการแข่งขัน
ซีเกมส์ในประเภทกีฬาเรือใบ ทรงได้รับรางวัลชนะเลิศ
เหรียญทองในการแข่งขันครั้งนั้น ในปี พ.ศ. 2514
รัฐบาลได้มีนโยบายการทูตป้องกัน เพื่อส่งเสริมความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนโดยการ
ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขัน ดังที่ Cha (2013, pp.
1176-1177) ได้กล่าวว่า กีฬาเป็นเครื่องมือทางการทูต
ที่รียอรัตรความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน วันที่
17 ตุลาคม พ.ศ. 2528 มีการจัดตั้งหน่วยงานการกีฬา
แห่งประเทศไทย หรือ กกท. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง
ติดต่อประสานงานเกี่ยวกับเรื่องกีฬาในด้านต่างๆ ทั้ง
ในระดับการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ กีฬาคนพิการ ในปี
พ.ศ. 2541 ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน
มหกรรมกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 โดยประเทศไทย
คว้าเหรียญทองรวมได้ถึง จำนวน 90 เหรียญ มีคำขวัญ
ในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งนั้นว่า “มิตรภาพไร้
พรมแดน” และ วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ได้มีการ
จัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้น และแนวคิด
พัฒนาการกีฬาได้ถูกนำมาเป็นเข็มทิศให้กระทรวงการ
ท่องเที่ยวและกีฬา นำมากำหนดนโยบายการท่องเที่ยว
เชิงกีฬา เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเศรษฐกิจ และ
วัฒนธรรม ของจังหวัดและประเทศต่อไป

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

นอกจากนี้ Turco, Riley, and Swart (2002,
p. 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา หมายถึง การ
ท่องเที่ยวเพื่อมีส่วนร่วมไปกับกิจกรรมกีฬาที่ได้กำหนด
ไว้ทั้งการมีส่วนร่วมเพื่อการแข่งขัน ความบันเทิง เพื่อ
การศึกษา หรือเพื่อการพักผ่อนและนันทนาการ หัวใจ
สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา คือ การสนับสนุน
การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ให้กับประเทศและเป็นการ

รณรงค์ให้ประชาชนให้มาสนใจ ใส่ใจในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดี กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นกิจกรรมที่เน้นความตื่นตัว ได้รับประสบการณ์ และความรู้จากการเล่นกีฬา จึงนิยมจัดกิจกรรมทั้งในเมืองและต่างจังหวัด โดยใช้สถานที่ต่างๆ เป็นสื่อกลางในการเรียกแขก เช่น ทะเล ภูเขา โบราณสถาน เป็นต้น ทำให้สภาพแวดล้อมในที่ต่างๆ ได้รับการดูแลเพื่อไว้ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยจะเน้นกิจกรรมที่สามารถเข้าร่วมได้แบบบุคคลและแบบกลุ่ม การท่องเที่ยวและกีฬาแบ่งเป็นสองลักษณะด้วยกัน คือ เข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง (active) และเข้าร่วมกิจกรรมกีฬานิตต่างๆ (passive) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญ

แนวคิดนโยบายสาธารณะ

Easton (1971) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่าหมายถึงการจัดสรร ผลประโยชน์ หรือสิ่งที่มีคุณค่าระหว่างปัจเจกชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในระบบสังคม การเมือง โดยนโยบายสาธารณะได้มีวิวัฒนาการและรูปแบบแตกต่างออกไปในแต่ละยุคตั้งแต่ก่อนปี ค.ศ. 1960 ที่มีการกำหนดรูปแบบไม่ชัดเจนนัก แต่ทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจนปี ค.ศ. 1960-1970 นโยบายสาธารณะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Dye (1984, pp. 23-24) ให้ความสำคัญการศึกษา นโยบายสาธารณะ กระบวนการและพฤติกรรม (process and behavioral) การระบุปัญหา การกำหนดนโยบาย ตลอดจนการประเมินผล เมื่อเข้าสู่ปี ค.ศ. 1970 ถึงปัจจุบัน นโยบายเป็นการศึกษาตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นระบบ (system) มากขึ้นโดยเน้นการศึกษาสาเหตุของนโยบาย (causes) ผลกระทบของนโยบาย (policy effect) ประสิทธิภาพของนโยบาย (policy effectiveness) นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาถือเป็นนโยบายในรูปแบบยุคที่สาม

มุ่งเน้นสาเหตุ ประสิทธิภาพ และผลกระทบของนโยบาย โดยนโยบายท่องเที่ยวเชิงกีฬาก่อให้เกิดประสิทธิผล (policy effectiveness) ดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง กิจกรรมกีฬานันทนาการ คือ การเล่นกีฬาเพื่อการออกกำลังกายเสริมสร้างสุขภาพ โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ส่งเสริมกีฬานิตต่างๆ เช่น การวิ่งและปั่นจักรยาน ที่เป็นการออกกำลังกายประเภทแอโรบิก กล่าวคือ ใช้แรงไม่มาก แต่ใช้ระยะเวลาเพื่อให้ร่างกายเกิดการเผาผลาญ เมื่อร่างกายเกิดการเผาผลาญจึงหมายความว่า ร่างกายเราจะแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บแทรกซ้อน นอกจากนั้น Chanpongsri (2018, p. 20) ได้กล่าวว่า กิจกรรมวิ่งถนน แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะ 5 กิโลเมตร ระยะ 10 กิโลเมตร ระยะ 21 กิโลเมตร และ ระยะ 42 กิโลเมตร การเดินทางไปร่วมกิจกรรม ในสถานที่ต่างๆ จะทำให้เกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจมากมาย เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าน้ำมันรถ ค่าที่พัก เป็นต้น อีกหนึ่งชนิดกิจกรรมที่ได้รับความนิยม คือ กิจกรรมการปั่นจักรยาน การปั่นจักรยาน ใช้ความเร็วปานกลาง 15 กม./ชม. ใช้เวลาวันละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ช่วยให้ร่างกายเผาผลาญพลังงานได้ถึงประมาณ 200 ถึง 300 กิโลแคลอรี ในขณะที่ Sukanan (2015, p. 16) ได้กล่าวว่า ในประเทศเนเธอร์แลนด์ผู้คนมักจะปั่นจักรยานกันวันละ 3 กิโลเมตร สัปดาห์ต่อสัปดาห์ เป็นการเพียงพอที่ช่วยสร้างกล้ามเนื้อและส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีได้ นอกจากนั้นจักรยานยังช่วยลดมลพิษที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่างๆ จังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดกิจกรรมปั่นจักรยานฮาร์ฟคอร์ส 56 กิโลเมตร ปั่นจักรยานผ่านปราสาทสองยุค คือ ปราสาทหินพนมรุ้ง แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณ และ ปราสาทสายฟ้า เพื่อพัฒนาจังหวัดสู่การเป็นเมืองกีฬาในมาตรฐานโลก ประการที่สอง การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานของเมือง คือ การนำที่รกร้างว่างเปล่าภายในเมืองมาสร้างเป็นสนามกีฬาและสวนสาธารณะ ให้ เกิดสภาพภูมิทัศน์ที่

สวยงาม มีต้นไม้ร่มรื่น ทำให้เมืองเกิดความเป็นสัดส่วน เช่น โครงการลานกีฬาพัฒนา ลานกีฬาวัฒนธรรมชุมชน และสวนลอยฟ้าเจ้าพระยา เป็นต้น ภายในได้แนวคิด การส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี สถานที่ต่างๆ จะถูกออกแบบเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งไว้เล่นกีฬา (active zone) เช่น วิ่ง-เดิน ปั่นจักรยาน ส่วนที่สอง (passive zone) ให้นั่งพักผ่อน โดยบริเวณรอบสถานที่ที่จะถูกตกแต่งด้วยต้นไม้ ดอกไม้เพื่อความสวยงามและร่มรื่น ประการที่สาม “กีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (e-sport)” ได้รับความนิยมในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2560 กีฬาอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยได้รับการประกาศสถานะเป็นกีฬา มีการตั้งกฎ กติกาขึ้นมาให้เป็นระบบสากล ใครที่เข้าแข่งขันจะต้องปฏิบัติตามกฎดังกล่าวเหมือนกีฬาทั่วไป สามารถเข้าแข่งขันได้ทั้งประเภททีม และประเภทบุคคล สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ มือสมัครเล่น กึ่งอาชีพ และแบบมืออาชีพ ได้รับความนิยมอย่างมากในต่างประเทศ เช่น จีน เกาหลี และ ญี่ปุ่น ได้เปิดหลักสูตร e-sports โดยเฉพาะกีฬา e-sports เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเลือกต่างๆ เช่น นักพากย์เกม นักออกแบบกราฟฟิก นัก e-sports อาชีพ และ ผู้จัดการทีม e-sports เป็นต้น ซึ่งนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงกีฬาสร้างประโยชน์และกระทบ (policy effect) ต่อระบบการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศเป็นอย่างมาก จึงได้ขยาย ผลสู่การสร้างเมืองกีฬา (sports city) ของจังหวัด บุรีรัมย์ต่อไป

แนวคิดนวัตกรรม

Mulgan (2006) กล่าวถึงคำว่านวัตกรรม ว่าเป็น กิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์ให้ส่วนรวม ในแง่นี้เป็นการนำนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬามาขยาย ผล สู่นวัตกรรมนโยบายสาธารณะ ในรูปแบบ เมือง กีฬา (sports city) หรือบุรีรัมย์โมเดล อีกทั้ง Smith

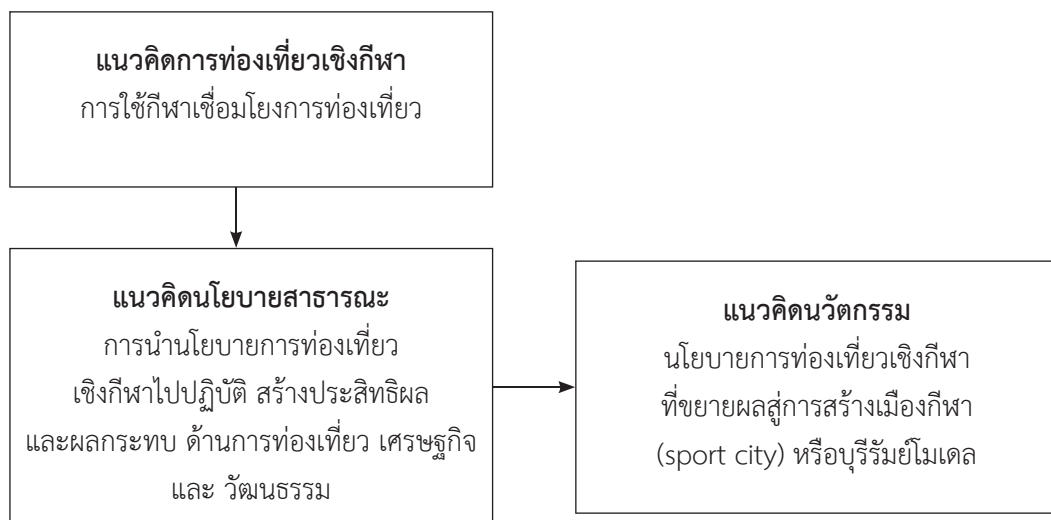
(2005) ได้กล่าวว่า เมืองกีฬาคือจังหวัดหรือเขตพื้นที่ การปกครองที่มุ่งส่งเสริมความพร้อม และกิจกรรมกีฬา เพื่อสุขภาวะของประชาชนและเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเมืองกีฬาหรือบุรีรัมย์โมเดล เมืองที่มุ่ง เน้นการสร้างศักยภาพของพลเมืองให้มีใจรักในการเล่นกีฬา (sports of life) รวมถึงการส่งเสริมการ คัดเลือกเยาวชนที่มีแววหรือความสามารถตั้งแต่เด็กนำมาฝึกฝนและพัฒนาสู่ระดับการเล่นกีฬาอาชีพ (sport of talent) และใช้กีฬาในการสร้างมูลค่าให้กับระบบ เศรษฐกิจ (sports industry) เช่น อุตสาหกรรมกีฬา จัดกิจกรรมกีฬาในประเภทต่างๆ ทั้งฟุตบอล Moto Grand Prix กีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (e-sports) กีฬา ผาดโผนผจญภัย (ex-stream) เช่น ล่องแก่ง ปีนเขา เป็นต้น ส่งผลให้เกิดรายได้ทั้งทางตรงต่อจังหวัด บุรีรัมย์และรายได้ทางอ้อมของจังหวัดข้างเคียง งาน กีฬาในเมืองบุรีรัมย์ทำให้เกิดจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากประมาณ จำนวน 400,000 คน ในปี พ.ศ. 2555 เป็นจำนวน 1.6 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2560 และ เกิดการกระจายรายได้ไปธุรกิจอื่นๆ เช่น รถโดยสาร ประจำทางมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการรับส่งผู้โดยสารไป เมืองกีฬา โรงแรม และร้านอาหาร มีรายได้จากการ มาท่องเที่ยวและพักค้างคืนจากกลุ่มผู้เดินทางแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับความนิยมและเป็นที่สนใจมากขึ้น ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น แหล่งหินตัด อ่างน้ำห้วยตลาด รวมถึงเทศกาล งานประเพณีต่างๆ ของจังหวัด เช่น เทศกาลเล่นว่าว การแข่งเรือพาย จังหวัดบุรีรัมย์ จึงมีความครึกครื้นไม่เงียบเหงาอีกต่อไป กีฬาสร้างการ เข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น (local culture) มากยิ่งขึ้น ดังที่ Fourie, Siebrits, and Spronk (2011) ได้กล่าวว่า กีฬาสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ ได้ ทั้งการท่องเที่ยวและการเดินทางมา เล่นกีฬาที่เมืองกีฬาทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

(Gross Provincial Product: GPP) ของจังหวัดบุรีรัมย์ เติบโตอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2550 มูลค่า GPP จำนวน 44,785 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2560 มูลค่า GPP จำนวน 84,333 ล้านบาท สถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ระบุว่า ในปัจจุบันประเทศไทยมีเมืองกีฬา จำนวน 6 เมือง สามารถส่งเสริมมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ถึง จำนวน 8,580,778,910 บาท กล่าวได้ว่า “บุรีรัมย์โมเดล” คือ นวัตกรรมนโยบายสาธารณะในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ภายในจังหวัดและประเทศ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดสรุปได้จำนวน 3 ด้าน ดังนี้ (1) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา สอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของ Turco, Riley, and Swart (2002) การท่องเที่ยวเชิงกีฬารอบคลุมทั้งเรื่องการท่องเที่ยวและการเล่นกีฬา มีรากฐานจากพัฒนาการกีฬาให้ความสำคัญกับกิจกรรมการออกกำลังกาย โครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (2) แนวคิดนโยบายสาธารณะ สอดคล้อง

กับแนวคิดนโยบายสาธารณะของ Dye (1984) ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นระบบ (system) มากขึ้นโดยเน้นการศึกษาสาเหตุของนโยบาย (causes) ผลกระทบของนโยบาย (policy effect) ประสิทธิภาพของนโยบาย (policy effectiveness) “นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา” (sports tourism policy) จากเหตุแห่งนโยบายในการรณรงค์เรื่องการออกกำลังกาย ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่างๆ เช่น กิจกรรมกีฬานันทนาการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง และ นวัตกรรมกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (e-sports) นำไปสู่ผลกระทบในด้านการท่องเที่ยว ระบบเศรษฐกิจ และ วัฒนธรรมของประเทศ และ (3) แนวคิดนวัตกรรมสอดคล้องกับแนวคิดนวัตกรรมของ Mulgan (2006) เมืองกีฬา (sport city) หรือบุรีรัมย์โมเดล คือ นวัตกรรมที่ขยายผลจากนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ในการขับเคลื่อนส่งเสริมศักยภาพทางการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของระดับจังหวัดและระดับประเทศ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยใช้วิธีสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) โดยการพูดคุย สนทนา กับผู้บริหาร และ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยไม่มีการชี้นำคำตอบ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ แนวคิดพัฒนาการกีฬา แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา แนวคิดนโยบายสาธารณะ และ แนวคิดนวัตกรรม

ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง เลือกตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้ กลุ่มผู้บริหาร (1) พลตำรวจตรี สุรพงษ์ อาริยะมงคล เลขาธิการสมาคมกรีฑาไทย (2) พลเอกเดชา เหมกระศรี นายกสมาคมจักรยานแห่งประเทศไทย (3) คุณดารารณิ ลิขิตวรศักดิ์ รองปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (4) พลตำรวจตรี ศุภณัฐ อาริยะมงคล ประธานผู้ฝึกสอนกรีฑาไทย (5) คุณทวีติ อินมา ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทการบินไทย (6) ผศ.ดร.ชาญชัย สุขสุวรรณ ผู้จัดการ e-sports กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (7) หม่อมราชวงศ์ ชีรเดช รัชนี้ (8) คุณเหมือนแพร กุศลสถานภาพ (9) คุณเกศินี คำสุข (10) พันเอกเพ็ญวิษฐ์ อนิรุทธเทวา (11) คุณผ่อง เกิดลาภี และ (12) คุณอารียา ชาญพิพัฒน์กุล ขณะที่ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลการกีฬาแห่งประเทศไทย เป็นต้น

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย วิธีการจำแนกชนิดข้อมูล Typological Analysis แบบใช้ทฤษฎี (Podhisita, 2006) ในรูปแบบกิจกรรม (activity)

(Miles & Huberman, 1994) ผู้วิจัยได้แยกแยะเนื้อหาทำการสังเคราะห์จากสิ่งที่จัดบันทึก และสรุปประเด็นคำสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาส่งผลกระทบต่อในระดับบุคคล เรื่อง “การแบ่งเบาภาระการสาธารณสุข” การออกกำลังกาย เป็นการส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การใช้ระยะเวลาออกกำลังกาย 1,500 กิโลแคลอรีต่อสัปดาห์ จะเพิ่มอายุ 1.57 ปี และลดอุบัติเหตุการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ร้อยละ 67 สำหรับผู้สูงอายุการออกกำลังกายด้วยการเดิน วิ่งเหยาะๆ จะลดอัตราการเสียชีวิต ร้อยละ 19 ส่วนกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (e-sports) ให้เกิดผลกระทบ ทำให้เกิดกิจกรรมทางเลือกหลายชนิดด้วยกัน โดยผู้วิจัยสรุปคำสัมภาษณ์ได้ว่า “การออกกำลังกายทำให้เราร่างกายแข็งแรง จิตใจดี เป็นการใช้กีฬาบรรเทาโรคโดยไม่ต้องพึ่งหมอนัก e-sports ยังสามารถนำมาสร้างงานได้ เช่น นักพากย์เกม นัก e-sports อาชีพ และ นักกราฟิก”

นอกจากนี้ นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ส่งผลกระทบต่อในระดับประเทศ ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง สนามกีฬาสามารถส่งเสริมการสร้างปอดของเมือง ในรูปแบบของสวนสาธารณะ เป็นพื้นที่ออกกำลังกาย (active zone) และที่พักผ่อน (passive zone) มีการติดตั้งไฟแสงสว่างพลังงานแสงอาทิตย์ รวมถึงนำเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนมานำเสนอในพื้นที่ มีการทำสปีบริเวณโดยรอบ ปลูกต้นไม้ ดอกไม้ สร้างความร่มรื่น เส้นทางจักรยานทำให้เกิดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้เกิด “เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาค” เช่น ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย และ พะเยา ภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพฯ นครปฐม สมุทรสงคราม และ เพชรบุรี ภาคตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา สระแก้ว ปราจีนบุรี และ นครนายก

ภาคอีสาน ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา ขอนแก่น สกลนคร นครพนม และ อุดรธานี และ ภาคใต้ ได้แก่ ชุมพร ระนอง พังงา และ ภูเก็ต สิ่งเหล่านี้เกิดมาจากการพัฒนาการกีฬาในอดีต ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ในส่วนของ การทบทวนวรรณกรรม เรื่องของการสร้างสนามกีฬา ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความเจริญของบ้านเมือง ผู้วิจัย สรุปคำสัมภาษณ์ได้ว่า “นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นนวัตกรรมที่พัฒนาความเป็นเมืองด้วยการ รักษาภูมิทัศน์ และสิ่งแวดล้อม การจัดระเบียบเมืองให้ มีความเป็นสัดส่วนและสวยงามมากขึ้น”

ในขณะที่ นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้เกิดการเดินทางไปร่วมกิจกรรม เมื่อร่วมกิจกรรมก็ย่อมเกิดการเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยว ในที่ต่างๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โบราณสถาน นอกจากนี้ ค่าโรงแรม ค่าอาหาร บริการและสินทางการ อื่นๆ ทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว รวๆ ประมาณ จำนวน 1,000 ล้านบาท มูลค่า เศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ผู้เข้าร่วม กิจกรรม จำนวน 1 คน ก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนทาง เศรษฐกิจประมาณ จำนวน 33,848 ล้านบาท และ ในภาพรวม จำนวน 18,774,169.00 ล้านบาท และ ยังส่งเสริมมูลค่าทางเศรษฐกิจของเมืองรองหรือต่าง จังหวัด มีรายได้อยู่ที่ ประมาณ จำนวน 2.30 แสน ล้านบาท จากสัดส่วนนักท่องเที่ยว จำนวน 83.92 ล้านคนต่อครั้ง มูลค่าเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากเมืองกีฬา (sports city) หรือบุรีรัมย์โมเดลที่สร้างรายได้ให้กับ ระบบเศรษฐกิจถึง จำนวน 4,108,682,347 บาท ศูนย์ พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจดำเนินการติดตามผลการ ดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูล มูลค่าทางเศรษฐกิจและ สังคมของจังหวัดในปี 2562 การท่องเที่ยวเชิงกีฬายัง สร้างการเข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ เช่น เทศกาล การละเล่น ประเพณี ในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น กล่าวได้ ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬามีผลกระทบจากนโยบายแบบ

ต่อเนื่อง ผู้วิจัยสรุปคำสัมภาษณ์ได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงกีฬาส่งผลต่อภาคส่วนต่างๆ ของสังคมอย่างเป็น ระบบ ทั้งในทางตรง และทางอ้อม ทำให้เกิดการกระจาย รายได้ทางเศรษฐกิจ การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว และกระจายการเข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น”

การอภิปรายผล

ที่มาของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา มีความ เชื่อมโยงกันกับแนวคิดพัฒนาการกีฬา โดยมีแนวคิด ที่สำคัญคือการรณรงค์การออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน กีฬาที่ได้รับความนิยม ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้แก่ การวิ่ง กระโดดไกล หรือแม้แต่การ ปั่นจักรยาน เพราะอุปกรณ์การเล่นหาซื้อได้ง่ายตาม ท้องตลาดทั่วไปไม่ต้องข้ามน้ำข้ามทะเลไปถึงต่าง ประเทศ โดยในปัจจุบันการเล่นกีฬาเพื่อการออก กกำลังกายได้ถูกนำมากำหนดนโยบายการท่องเที่ยว เชิงกีฬารูปแบบ กิจกรรมกีฬานันทนาการได้ความ นิยมในช่วง ปี พ.ศ. 2560 โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ รูปแบบ กิจกรรมสามารถเล่นคนเดียวหรือเป็นกลุ่ม ก็ได้เน้น ประสพการณ์ความตื่นเต้นและความรู้ใหม่จากการร่วม กิจกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) พบว่า พ.ศ. 2545 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงกีฬา จำนวน 5.8 ล้านคน และเพิ่มขึ้นอย่าง ก้าวกระโดด ในปี พ.ศ. 2559-2560 จำนวน 12-16 ล้านคน พัฒนาการโครงสร้างพื้นฐานทางกีฬาในอดีต ให้มีความสำคัญกับการสร้างสโมสรกีฬาในรูปแบบตะวัน ตก เพราะสโมสรกีฬาเป็นสิ่งที่ยังบอกกว่าประเทศไทยมี ความเจริญ มีอุปกรณ์การเล่นกีฬาครบวงจร ทั้ง สนามกลางแจ้งและในร่ม อีกทั้งยังมีห้องจัดเลี้ยงไว้ ให้ผู้คนได้พบประสังสรรค์กันอีกด้วย แนวคิดนี้ได้ พัฒนามาสู่นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในปัจจุบัน โดยใช้โครงสร้างพื้นฐานของสนามกีฬารูปแบบที่

สีเขียว (green space) โดยนำสถานที่รกร้างว่างเปล่า ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาสร้างประโยชน์ในรูปแบบสวนสาธารณะ เป็นทั้งที่ออกกำลังกาย (active) และพักผ่อน นันทนาการ (passive) การตกแต่งบริเวณโดยรอบ ด้วยระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ การทาสี ปลูกรต้นไม้ สร้างบ่อน้ำ บรรยากาศร่มรื่น พัฒนาการกีฬา ยังให้ความสำคัญกับการสร้างนักไปแข่งขันในระดับนานาชาติและพัฒนากลายเป็นกีฬาอาชีพ ซึ่งในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้โดยใช้ นวัตกรรมกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (e-sports) หรือเกม มาสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับประชาชนอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าที่มาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาสอดคล้องกับ แนวคิดพัฒนาการกีฬา

นวัตกรรมนโยบายสาธารณะและการท่องเที่ยวเชิงกีฬา นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาก่อให้เกิด ประสิทธิภาพ (policy effectiveness) ต่างๆ มากมายด้วยกัน “กิจกรรมกีฬานันทนาการ” การปั่นจักรยาน และการวิ่งมีให้เห็นกันอย่างแพร่หลายทั้งในต่างจังหวัด และในเมือง สถาบันวิจัยประชากรและสังคมกิจกรรมนี้เป็นนวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหิดลพบว่า ในปี 2560 มีจำนวนกว่า 15 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 ที่มีอยู่ จำนวน 12 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2561 มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ถึง 990 รายการ การออกกำลังกายทำให้คนมีสุขภาพที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ลดอัตราการเสียชีวิต ดังที่ได้กล่าวไว้ในผลการวิจัย การท่องเที่ยวเชิงกีฬาก่อให้เกิดการแบ่งภาระด้านการสาธารณสุข เป็นการรักษาสุขภาพในเบื้องต้นโดยไม่ต้องพึ่งพา ยา ปฏิชีวนะมากจนเกินไป ประสิทธิภาพด้านนวัตกรรมการกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (e-sports) นำมาซึ่งการเกิดขึ้นของกิจกรรมทางเลือกที่หลากหลาย เช่น นัก e-sports อาชีพ นักพากย์เกม นักกราฟิก ผู้จัดการทีม e-sports กล่าวได้ว่า “เกม” ไม่ใช่สิ่งเสพติดแต่สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ให้กับประชาชนได้ประสิทธิภาพ

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมการเพิ่มพื้นที่สีเขียว (green space) การพัฒนาเมืองให้ความเป็นสัดส่วน สถานที่ต่างๆ ถูกตกแต่งทาสีให้สวยงาม ปลูกรต้นไม้ ดอกไม้ สร้างบ่อน้ำ เกิดความร่มรื่น มีการนำไฟแสงสว่างพลังงานแสงอาทิตย์ติดไว้ บางพื้นที่มีความคิดสร้างสรรค์นำเอาสัญลักษณ์ของชุมชนมาประดับ ตกแต่งบริเวณโดยรอบ มีการทำผังโซนนิ่ง (zoning) โดยแบ่งพื้นที่สนามกีฬาออกเป็นสองส่วน (active zone) ไว้ออกกำลังกาย (passive zone) ไว้สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ โครงสร้างของเมืองจึงเปลี่ยนไป ไม่ใช่ป่าคอนกรีต แต่สถานที่เหล่านี้เป็นปอดของเมือง ซึ่งได้แก่ ลานกีฬาพัฒนา ลานกีฬาวัฒนธรรม ชุมชน สนามเจริญสุขมงคลจิต เป็นต้น นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้ขยายผลไปสู่ “นวัตกรรมนโยบายสาธารณะ” หรือเมืองกีฬา (sport city) เป็นศูนย์รวมของความเป็นสากลด้านกีฬา การเล่นกีฬา คือชีวิตจิตใจของประชาชน (sports of life) มีการสนับสนุนกิจกรรมปั่นจักรยาน วิ่งมาราธอน ฟุตบอล ซึ่งสนามฟุตบอลของเมืองกีฬาได้รับการรับรองมาตรฐานสากลจากฟีฟ่า สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติให้เป็น World Class Stadium สนามแข่งจักรยานยนต์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ใน FIA เกรด 1 สำหรับผู้นิยมความ ผาดโผน เร้าใจ ยังมีกีฬาเอ็กซ์ตรีม (ex-stream) เช่น ล่องแก่งและปีนหน้าผา ให้เลือกได้ตามอัธยาศัย มุ่งพัฒนากีฬาสู่ความเป็นเลิศ (sport of talent) นอกจากกีฬาฟุตบอล และการแข่งจักรยานยนต์ยังมีการจัดตั้ง หลักสูตร “บุรีรัมย์ e-sports academy เพื่อมุ่งพัฒนาไปสู่ระดับประเทศและระดับโลกอีกด้วย และส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬา (sport industry ได้แก่ มีการจำหน่ายเสื้อทีมฟุตบอล รองเท้ากีฬา กางเกงกีฬา และขายของที่ระลึก เพื่อเป็นการกระจายรายได้ เป็นต้น กีฬาทำให้เมืองบุรีรัมย์มีความเจริญและพัฒนาไป มีสนามปั่นจักรยาน ร้านอาหาร โรงแรม มีถนน มีไฟฟ้า แหล่งท่องเที่ยวคึกคักไปด้วยผู้คน ดังนั้นในประเด็น

นวัตกรรมการนโยบายสาธารณะกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จึงมีความสอดคล้องกับ Cha (2008) ที่กล่าวว่า กีฬานำความเจริญและการพัฒนาให้กับประเทศ

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬากับประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ระบบเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผลกระทบจากนโยบาย (policy effect) นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นนโยบายที่ก่อให้เกิดการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ และเป็นการกระจายแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ไปโบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก บางพื้นที่การท่องเที่ยวเกิดเงินสะพัดถึง จำนวน 1,000 ล้านบาท/จังหวัด จึงเกิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจตามมา ตัวเลขจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2560 ระบุว่า กิจกรรมกีฬา การปั่นจักรยาน สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ จำนวน 7,500 ล้านบาท กีฬาวิ่ง สร้างรายได้ จำนวน 5,400 ล้านบาท นโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเพื่อพัฒนาเมืองรอง ตัวเลขปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางทั่วประเทศตัวเลขสูงถึง จำนวน 228.94 ล้านคนต่อครั้ง (เพิ่มขึ้น 5.02 เปอร์เซ็นต์ มีรายได้อยู่ที่จำนวน 1.08 ล้านบาท และมีสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวเมืองรองจำนวน 55 จังหวัดอยู่ที่ จำนวน 83.92 ล้านคนต่อครั้ง (เพิ่มขึ้น 5.16 เปอร์เซ็นต์) มีรายได้อยู่ที่ จำนวน 2.30 แสนล้านบาท กีฬาอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-sports สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้อีกทางหนึ่ง ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลกีฬาอิเล็กทรอนิกส์สามารถสร้างมูลค่าให้กับระบบเศรษฐกิจถึง จำนวน 30,000 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากเมืองกีฬา หรือ “บุรีรัมย์โมเดล” บุรีรัมย์คือเมืองที่เติบโตขึ้น GPP ของบุรีรัมย์ เติบโตอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2550 มูลค่า GPP จำนวน 44,785 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2560 มูลค่า GPP จำนวน 84,333 ล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยว ใน ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 1.6

ล้านคน ในปี พ.ศ. 2561 จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางมาบุรีรัมย์ด้วยเครื่องบินเพื่อชมกีฬาและแข่งกีฬา จำนวน 340,692 คน บุรีรัมย์โมเดล ส่งผลรายได้ต่อจังหวัดข้างเคียงในเรื่องโรงแรมและร้านอาหาร ร้อยละ 38.9 มูลค่าทางเศรษฐกิจ จำนวน 802.67 ล้านบาท และเมืองกีฬายังขยายผลสู่จังหวัดต่างๆ การกีฬาแห่งประเทศไทย ได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยโดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูล มูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดที่ได้รับการประกาศเป็นเมืองกีฬาทั้ง 6 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชลบุรี สุพรรณบุรี ศรีสะเกษ อุตรธานี และ บุรีรัมย์ ปรากฏว่าทั้ง 6 จังหวัด มีเงินหมุนเวียนเพิ่มขึ้น จำนวน 8,580,778,910 บาท โดยเรียงตามลำดับรายได้แต่ละเมืองดังนี้ ได้แก่ บุรีรัมย์ รายได้ จำนวน 4,108,682,347 บาท ชลบุรี รายได้ จำนวน 3,821,323,729 ล้านบาท อุตรธานี รายได้ จำนวน 303,170,129 ล้านบาท ศรีสะเกษ รายได้ จำนวน 208,891,775 บาท กระบี่ รายได้ จำนวน 92,285,540 บาท และ สุพรรณบุรี รายได้ จำนวน 46,425,390 บาท (Srisomwongse, 2019) การท่องเที่ยวเชิงกีฬาสร้างการเข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น (local culture) เทศกาล ประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ การเล่นว้าว การแข่งเรือพาย แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ชุมชนถูกเผยแพร่ต่อสายตาของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยมีข้อค้นพบว่า เมืองกีฬาบุรีรัมย์ทำให้เกิดการกระจายคุณค่า (value creation) คือ การนำเอกลักษณ์ท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ เช่น การใช้รถอีแต่น เป็นรถบริการในการรับส่งผู้โดยสาร การนำสัญลักษณ์ของบุรีรัมย์ยูไนเต็ด มาตกแต่งบนผ้าทอ ผ้าขาวม้า เพื่อขายสร้างรายได้ การใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยให้ประชาชนเข้าถึงในการประชาสัมพันธ์ รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้รวดเร็ว ยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่า ประโยชน์ของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาด้าน การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

คือ นวัตกรรม มีความสอดคล้องกับ Mulgan (2006) กล่าวว่า นวัตกรรม ว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์ให้ส่วนรวม โดยผู้วิจัยเชื่อว่า ถ้าทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ ตลอดจนกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง กีฬาก็จะเป็นสิ่งที่มีคุณค่ากับประเทศไทยอย่างมหาศาล ดังคำกล่าวที่ว่า “กีฬาเป็นยาวิเศษ” ที่สรรค์สร้างการพัฒนาอันยั่งยืนให้กับชาติไทยได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

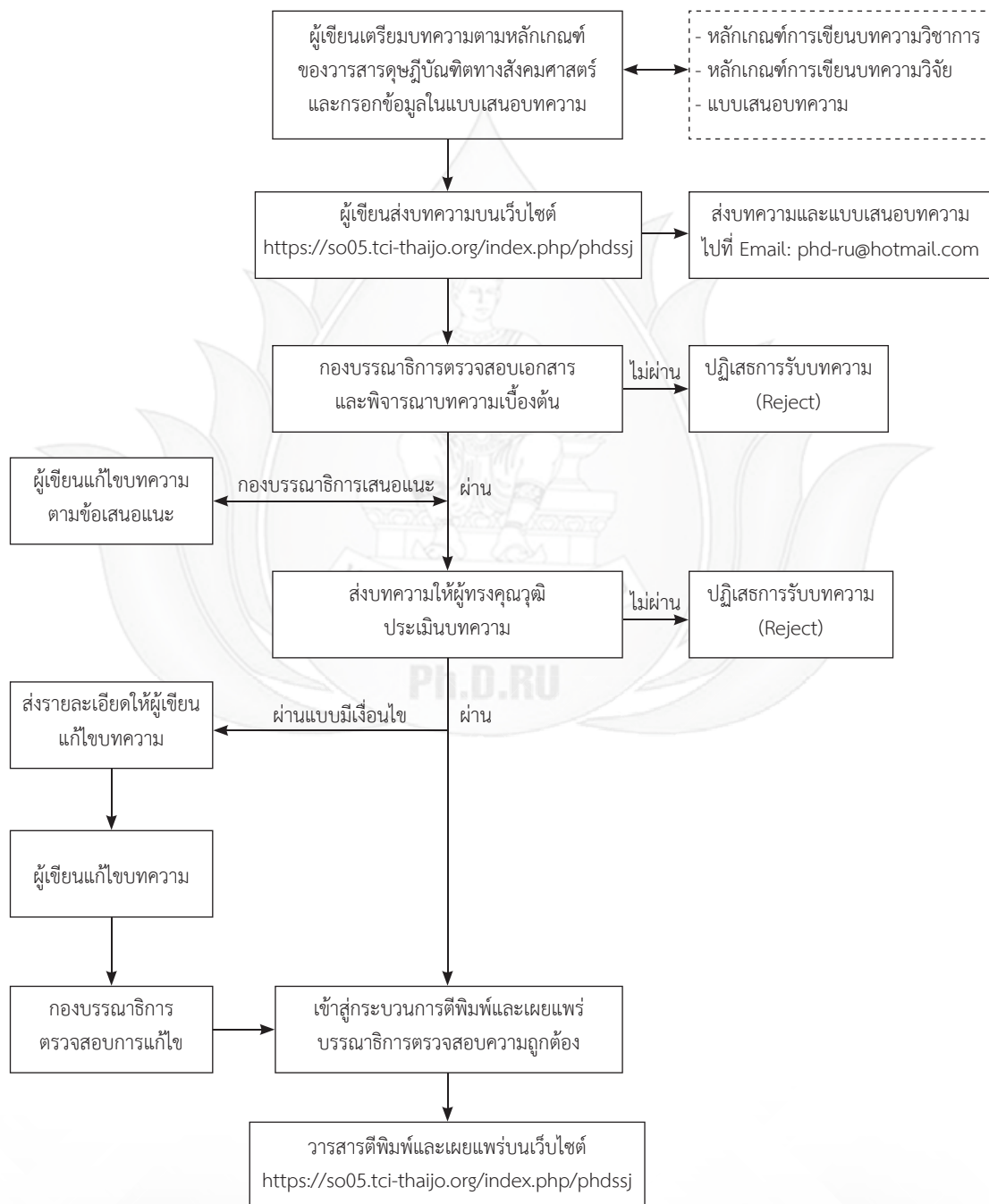
การท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้รับความนิยมค่อนข้างมากในปัจจุบันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงควรสนับสนุนกิจกรรมกีฬาด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการวิ่งและปั่นจักรยาน เพื่อให้ชนิดกิจกรรมต่างๆ มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการนำเทคโนโลยี

เข้ามาใช้เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในอนาคต ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ให้รัฐมนตรีกระทรวงการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและคณะกรรมการควรมีการติดตามผลการดำเนินงานการจัดตั้งเมืองกีฬาเมืองอื่นๆ เป็นไปตามเป้าประสงค์และมีความโดดเด่นเช่นเดียวกับเมืองกีฬาบุรีรัมย์ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาพัฒนาการกีฬาและการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในเรื่อง ประสิทธิภาพ (policy effectiveness) และผลกระทบของนโยบาย (policy effect) ด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอยากให้มุ่งศึกษาขยายผลในแง่ผลประโยชน์ส่วนรวม (public interest) เพื่อเป็นการฉายภาพของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาให้เกิดคุณค่าต่อสังคมยิ่งขึ้นไป

References

- Cha, V. (2008). *Beyond the final score: The politics of sport in Asia*. Columbia University Press.
- Cha, V. (2013). The Asian games and diplomacy in Asia: Korea-China-Russia. *The International Journal of the History of Sport*, 30(10), 1176-1187.
- Chanpongsri, S. (2018). *Running that is not only being able to run*. Matichon. [In Thai]
- Dye, T. R. (1984). *Understanding public policy* (5th ed). Prentice Hall.
- Easton, D. (1971). *The political system: An inquiry into the state of political science* (2nd ed). Knopf.
- Fourie, J., Siebrits, K., & Spronk, K. (2011). Tourist displacement in two South African sport mega-events. *Development Southern Africa*, 28(3), 319-332.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed). Sage.
- Mulgan, G. (2006). The process of social innovation. *Innovations*, 1(2), 145-162.
- Panarut, C. (2014). Football, body, civilization, and social order in the reign of King Rama V. In W. Panyagaw, P. Sanguansak, & J. Sappanyayan (Eds.), *Thai football: History, power, politics and masculinity* (pp. 25-81). Chulalongkorn University. [In Thai]
- Podhisita, C. (2006). *Science and art of qualitative research* (2nd ed.). Amarin Printing. [In Thai]
- Priyakorn, P. (1995). *Theories and concepts of development management development*. Samcharoen Panich. [In Thai]
- Smith, A. (2005). Reimagining the city: The value of sport initiatives. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 217-236.
- Srisomwongse, S. (2019). "SAT" revealed that the money spread across 6 sports cities throughout the year, 8.5 billion. Retrieved from <https://www.thebangkokinsight.com/news/sport/262364> [In Thai]
- Sukanan, P. (2015). *Cycling for life*. National Office of Buddhism Press. [In Thai]
- Turco, D. M., Riley, R., & Swart K. R. (2002). *Sport tourism, Morgantown WV: Fitness information technology*. Cardinal.
- Weed, M. (2008). *Olympic tourism*. Elsevier.

ขั้นตอนการส่งบทความตีพิมพ์ วารสารดุष्ฎิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

จริยธรรมการตีพิมพ์วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของผู้เขียน

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าบทความที่ส่งตีพิมพ์เป็นบทความใหม่ ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนแล้ว หรืออยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาจากวารสารอื่นหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ
2. ผู้เขียนบทความต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
3. ผู้เขียนต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่นและต้องอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาเสนอโดยอ้างอิงในเนื้อหาบทความของตน และจัดทำเอกสารอ้างอิงไว้ท้ายบทความให้ชัดเจน
4. ผู้เขียนทุกคนที่มีรายชื่อในบทความต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจริง
5. ผู้เขียนบทความที่คัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) หรือละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง
6. หากเป็นการวิจัยในมนุษย์ หรือสัตว์ทดลอง ผู้เขียนต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการใช้สัตว์ทดลองตามแต่กรณี และต้องระบุในบทความด้วย
7. ในกรณีที่ผู้เขียนทำผิดจริยธรรมจะถูกตัดสิทธิ์การตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปีโดยแจ้งผู้เขียนและหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน
8. บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นผลงานของผู้เขียน ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน
9. การพิจารณาอนุญาตให้ลงตีพิมพ์ในวารสารขึ้นอยู่กับพิจารณาจากบรรณาธิการและให้ถือเป็นที่สุด

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานทางวิชาการที่ประเมินอย่างแท้จริง
2. ผู้ประเมินบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก พิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความคิดเห็นส่วนตัว
3. ผู้ประเมินบทความควรให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนบทความ
4. ผู้ประเมินบทความจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ กับวารสาร บรรณาธิการ และผู้เขียน
5. ผู้ประเมินบทความจะต้องรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
6. ผู้ประเมินบทความ เมื่อตรวจพบว่าบทความที่พิจารณาอยู่มีความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้ประเมินบทความจะต้องส่งผลประเมินตรงตามกำหนดเวลาที่วารสารกำหนดไว้

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาถ่วงดุลคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารโดยคัดเลือกผลงานที่มีการควบคุมคุณภาพ ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ รวมถึงผลงานต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ในการตรวจสอบการตีพิมพ์ซ้ำ (Duplications) หรือการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) อย่างเคร่งครัดหากตรวจพบว่า บทความมีการคัดลอก ลอกเลียนแบบจากบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน ผู้ประเมิน และต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาข้อมูลได้เป็นอย่างดี
4. บรรณาธิการต้องปฏิบัติโดยใช้เหตุผลทางวิชาการ ในการพิจารณาบทความทุกครั้งด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียงต่อบทความและผู้เขียน ทั้งในด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ วัฒนธรรม การเมือง อุดมคติ และสังกัดของผู้เขียน
5. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานเพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่างานวิจัยทุกชนิดที่จะตีพิมพ์หากเป็นการวิจัยในมนุษย์ หรือสัตว์ทดลอง ผู้เขียนต้องแสดงหลักฐานการได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการใช้สัตว์ทดลองตามแต่กรณี และต้องระบุในบทความด้วย
6. บรรณาธิการต้องไม่ร้องขอให้มีการอ้างอิงผลงานใดเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิง (Citation) หรือค่า Impact Factor ของวารสาร หรือเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิงของผลงานของตนหรือพวกพ้อง
7. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน หรือผู้ประเมิน และต้องไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หรือนำไปเป็นผลงานของตน
8. บรรณาธิการไม่ควรเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารของตน

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการ วารสารดุษฎิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

วารสารดุษฎิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มีนโยบายจัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศาสตร์

ข้อกำหนดในการส่งบทความ

บทความจัดทำขึ้นโดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น บทความที่นำมาลงในวารสารต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างตีพิมพ์ในหนังสือหรือวารสารใดมาก่อนกระบวนการคัดเลือกบทความโดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double-Blind Review บทความจะถูกส่งไปยังนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ จำนวน 3 คน เพื่อเป็นผู้ประเมินบทความ

แนวทางการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

- มีประเด็นหรือความแนวคิดที่ชัดเจน มีเนื้อหาทางวิชาการที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- วิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ มีการสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งต่างๆ และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่เป็นประโยชน์
- สอดแทรกความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือแสดงทัศนะทางวิชาการของผู้เขียนอย่างชัดเจนและเที่ยงตรง
- มีการค้นคว้าอ้างอิงจากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ ทันสมัย และครอบคลุม
- มีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเป็นระบบ ใช้ภาษาทางวิชาการอย่างเหมาะสม

การส่งต้นฉบับ

1. การตั้งค่านำกระดาษ ใช้แบบอักษร TH Sarabun New พิมพ์แบบหน้าเดียวในกระดาษขนาด A4 ตั้งขอบกระดาษทุกด้าน 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้าที่มุมขวาด้านบน ความยาวของบทความ 12-15 หน้า

2. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. ชื่อผู้เขียน (Author) ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

4. เนื้อหา (Text) ควรใช้ภาษาแบบทางการที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ประกอบด้วย

4.1 บทคัดย่อ (Abstract) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความไว้อย่างครบถ้วน

4.2 คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3-5 คำ

4.3 บทนำ (Introduction) อธิบายที่มาและความสำคัญ โดยเขียนให้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง

4.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Concept and Theory) อธิบายแนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4.5 กรอบในการวิเคราะห์ (Analysis Framework) นำเสนอกรอบสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.6 ผลการวิเคราะห์ (Result) เป็นการอภิปรายผลตามกรอบในการวิเคราะห์ โดยเขียนข้อมูลให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้

4.7 บทสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเชิงอภิปรายและมีการนำเสนอแนวคิดของผู้เขียนด้วย

4.8 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

4.9 การอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบ APA Style(7th ed.) ดังนี้

4.9.1 การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับจากภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ ก-ฮ และ A-Z

4.9.2 ชื่อผู้เขียน เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อ นามสกุล เอกสารภาษาอังกฤษใช้นามสกุล และอักษรย่อตัวแรกของชื่อ

4.9.3 ปีที่พิมพ์ เอกสารภาษาไทยใช้ปี พ.ศ. เอกสารภาษาอังกฤษใช้ปี ค.ศ. ใส่ในวงเล็บ หากผู้เขียนคนเดียวกันเขียนเอกสารหลายเล่ม ให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

4.9.4 ชื่อเรื่อง ให้ใช้ตัวเอน กรณีเป็นเรื่องย่อในหนังสือให้ระบุ “ใน หรือ In” ตามด้วยผู้แต่ง และชื่อหนังสือ

4.9.5 สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ เป็นรูปแบบของเอกสารประเภทหนังสือ หรือตำรา กรณีประเภทบทความในวารสาร ให้ระบุชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ และหมายเลขหน้าของบทความตั้งแต่นำหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย (การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุเฉพาะหน้าที่ใช้อ้างอิง)

4.9.6 การอ้างอิง Website ให้ระบุชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง วัน เดือน ปีที่ค้น และ Website

5. การส่งบทความ ให้ผู้เขียนส่งต้นฉบับบทความ (Original Manuscript) บนระบบออนไลน์ (ไฟล์ Word) ไปที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

6. ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ กรณีที่บทความได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ (Acceptance) ให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความละ 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) โดยการโอนเงินไปที่ชื่อบัญชี สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่บัญชี 020036297552 ธนาคารออมสิน สาขารามคำแหง

หมายเหตุ:

(1) บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

(2) วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว ← →	1 นิ้ว ↑ ↓	1 นิ้ว ← →
TH Sarabun New 18 Point Bold → ชื่อเรื่อง		
ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน¹ กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน²		
16 Point Bold → บทคัดย่อ		
16 Point {		
- นำเสนอให้กระชับ เน้นประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับชื่อเรื่องเพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม - ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำพุ่มเพียบ ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาคำย่อให้พบได้ง่ายที่สุด - ความยาวประมาณ 250 คำ		
16 Point Bold → คำสำคัญ:		
16 Point	- นำเสนอโดยเลือกใช้คำที่มีอยู่ในวัตถุประสงค์ของบทความที่เกี่ยวข้องกันหัวข้อเรื่องของบทความและเป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านที่สนใจค้นพบบทความ จำนวน 3-5 คำ	
ประเภทบทความ: บทความวิชาการ		
12 Point {	¹ [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่และอีเมลที่ติดต่อได้ ² [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้	
1 นิ้ว ↑ ↓		

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว TH Sarabun New 18 Point Bold	1 นิ้ว Title	1 นิ้ว
ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน¹ กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน²		
16 Point Bold	Abstract - นำเสนอให้กระชับ เน้นประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับชื่อเรื่องเพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม - ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาคำย่อให้พบได้ง่ายที่สุด - ความยาวประมาณ 250 คำ	
16 Point Bold	Keywords : - นำเสนอโดยเลือกใช้คำที่มีอยู่ในวัตถุประสงค์ของบทความที่เกี่ยวข้องกันหัวข้อเรื่องของบทความ และเป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านที่สนใจค้นพบบทความ จำนวน 3-5 คำ	
Type of Article: Academic Article		
12 Point	³ [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้ ⁴ [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้	

1 นิ้ว

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

→ บทนำ

16 Point

นำเสนอเนื้อหาเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านสู่เนื้อเรื่องให้เห็นความสำคัญ และสร้างบรรยากาศให้น่าติดตามต่อไป ควรเขียนให้กระชับตรงประเด็น ไม่ยืดเยื้อ สอดคล้องกับชื่อเรื่อง โดยจับประเด็นจากชื่อเรื่องแล้วนำเสนอเนื้อหาในส่วนนี้สามารถกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของบทความ ที่มาของบทความ ขอบเขตของบทความ อาจมีคำจำกัดความหรือนิยามที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

16 Point
Bold

→ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

16 Point

นำเสนอให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องหรือประเด็นที่เขียน จัดวางโครงสร้างเนื้อหาและจัดลำดับให้เหมาะสม เนื้อหาสาระควรมีความต่อเนื่องกัน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล และอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

16 Point
Bold

→ กรอบในการวิเคราะห์

16 Point

นำเสนอกรอบในการวิเคราะห์ที่ได้จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในรูปแบบภาพ หรือข้อความอันเป็นใจความสำคัญที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

16 Point
Bold

→ ผลการวิเคราะห์

16 Point

นำเสนอให้เป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี ตามกรอบในการวิเคราะห์ มีหลักฐานการอ้างอิงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความเป็นเหตุเป็นผล

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

บทสรุป

16 Point

นำเสนอสรุปประเด็นสำคัญของบทความ โดยการเลือกประเด็นสำคัญของบทความนั้นมาเขียนรวมไว้อย่างสั้นๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่า สิ่งที่กำลังกล่าวมาทั้งหมดมีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรือ อาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปแสวงหาความรู้เพื่อคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

16 Point
Bold

ข้อเสนอแนะ

16 Point

นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิเคราะห์สำหรับนำไปใช้ในเชิงทฤษฎีและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

16 Point
Bold

References

เอกสารอ้างอิงใช้ภาษาอังกฤษตามรูปแบบ APA Style (7th ed.) มีวิธีการ ดังนี้

- การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร ตั้งแต่ ก-ฮ แล้วตามด้วย A-Z

- การเขียนอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

- การเขียนอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของบทความ.

- การเขียนอ้างอิงประเภท ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. หลักสูตรปริญญา, มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ชัยฤทธิ์ ทองรอด และวารารณ สारอินมูล. (2559). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดกลางคืนของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(3), 197-210.

Thongrawd, C., & Saninmool, V. (2016). Consumers' buying behaviors of products in night markets in Bangkok Metropolitan. *Journal of the Association of Researchers*, 21(3), 197-210. [In Thai]

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิจัย วารสารดุष्ฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

วารสารดุष्ฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มีนโยบายจัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศาสตร์

ข้อกำหนดในการส่งบทความ

บทความจัดทำขึ้นโดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น บทความที่นำมาลงในวารสารต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างตีพิมพ์ในหนังสือหรือวารสารใดมาก่อนกระบวนการคัดเลือกบทความโดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double-Blind Review บทความจะถูกส่งไปยังนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 3 คน เพื่อเป็นผู้ประเมินบทความ

การส่งต้นฉบับ

1. การตั้งค่านำกระดาษ ใช้แบบอักษร TH Sarabun New พิมพ์แบบหน้าเดียวในกระดาษขนาด A4 ตั้งขอบกระดาษทุกด้าน 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้าที่มุมขวาด้านบน ความยาวของบทความ 12-15 หน้า

2. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. ชื่อผู้เขียน (Author) ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

4. เนื้อหา (Text) ควรใช้ภาษาแบบทางการที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ประกอบด้วย

4.1 บทคัดย่อ (Abstract) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความไว้อย่างครบถ้วน

4.2 คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3-5 คำ

4.3 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background and Significance of the Problems) นำเสนอโดยใช้ภาษาแบบทางการ เป็นแบบแผน เลือกใช้คำที่ถูกต้องตามหลักภาษาและค่านิยมของคำ ใช้คำให้เกิดความหมายตรงประเด็น และไม่ซับซ้อน เพื่อให้สามารถอ่านแล้วเข้าใจทันที

4.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) นำเสนอให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องและเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบของการวิจัย

4.5 ขอบเขตของการวิจัย (Scope of the Research) นำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา ลักษณะประชากร จำนวนประชากร ขนาดตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา โดยอาจจะระบุช่วงระยะเวลาที่ศึกษาด้วย

4.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (Research Benefits) นำเสนอประโยชน์ที่ได้รับตามวัตถุประสงค์และแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการและการนำไปปฏิบัติ

4.7 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Concepts, Theories, and Related Literatures) นำเสนอให้มีความสัมพันธ์กันของตัวแปรทุกตัวและต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

4.8 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย (Conceptual Framework) นำเสนอให้ครอบคลุมและครบถ้วนทุกตัวแปรเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยอาจนำเสนอเป็นรูปภาพเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย

4.9 สมมุติฐานของการวิจัย (Hypotheses of the Research (if any)) นำเสนอถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เข้ากับคำตอบที่ผู้วิจัยคาดคะเน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายสามารถสื่อความหมายได้โดยตรง

4.10 ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) อธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

4.11 ผลการวิจัย (Result) นำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยเป็นขั้นตอนโดยสรุป

4.12 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ หรือสมมุติฐานที่ตั้งไว้

4.13 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

4.14 การอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบ APA Style (7th ed.) ดังนี้

4.14.1 การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับจากภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ ก-ฮ และ A-Z

4.14.2 ชื่อผู้เขียน เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อ นามสกุล เอกสารภาษาอังกฤษใช้นามสกุล และอักษรย่อตัวแรกของชื่อ

4.14.3 ปีที่พิมพ์ เอกสารภาษาไทยใช้ปี พ.ศ. เอกสารภาษาอังกฤษใช้ปี ค.ศ. ใส่ในวงเล็บ หากผู้เขียนคนเดียวกันเขียนเอกสารหลายเล่ม ให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

4.14.4 ชื่อเรื่อง ให้ใช้ตัวเอน กรณีเป็นเรื่องย่อในหนังสือให้ระบุ “ใน” หรือ “in” ตามด้วยผู้แต่งและชื่อหนังสือ

4.14.5 สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ เป็นรูปแบบของเอกสารประเภทหนังสือ หรือตำรา กรณีประเภทบทความในวารสาร ให้ระบุชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ และหมายเลขหน้าของบทความตั้งแต่นำหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย (การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุเฉพาะหน้าที่ใช้อ้างอิง)

4.14.6 การอ้างอิง Website ให้ระบุชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง และค้นจาก Website

5. การส่งบทความ ให้ผู้เขียนส่งต้นฉบับบทความ (Original Manuscript) บนระบบออนไลน์ (ไฟล์ Word) ไปที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

6. ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ กรณีที่บทความได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ (Acceptance) ให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความละ 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) โดยการโอนเงินไปที่บัญชี สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่บัญชี 020036297552 ธนาคารออมสิน สาขารามคำแหง

หมายเหตุ:

(1) บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ของคณะผู้จัดทำ และมีข้อความรับผิดชอบของสมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

(2) วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

← 1 นิ้ว
↑ 1 นิ้ว
← 1 นิ้ว

TH Sarabun New 18 Point Bold

ชื่อเรื่อง

ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน¹
กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน²

16 Point Bold

16 Point

บทคัดย่อ

.....

.....

.....

- นำเสนอภาพรวมของเนื้อหางานทั้งหมด ครอบคลุมสาระสำคัญของผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างอิง และดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม ใช้ข้อเท็จจริง ไม่ใช่เนื้อหาเกินจริงหรือไม่อยู่ในเนื้อหาการวิจัย

- ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและคุณค่าของการวิจัย

- ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช่คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาบทคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด

- ความยาวประมาณ 250 คำ

ภาษาไทย

16 Point Bold

16 Point

คำสำคัญ:

.....

- นำเสนอโดยเลือกใช้ตัวแปรที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย หรือคำที่เป็นชื่อเรื่องการวิจัย เป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อให้ผู้สนใจงานวิจัยสืบค้นเจอจำนวน 3-5 คำ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

12 Point

¹ [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่และอีเมลที่ติดต่อได้

² [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุนามหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

↑ 1 นิ้ว

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว ← →	1 นิ้ว ↑ ↓	1 นิ้ว ← →
TH Sarabun New 18 Point Bold → Title		

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

→ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

16 Point

นำเสนอโดยใช้ภาษาแบบทางการ เป็นแบบแผน เลือกใช้คำที่ถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยมของคำ ใช้คำให้เกิดความหมายตรงประเด็น ไม่ซับซ้อน อ่านแล้วเข้าใจทันที การแปลคำศัพท์จากต่างประเทศควรตรวจสอบความนิยมและใช้ความหมายเดียวกันตลอดบทความ เช่น Organization พบแปลเป็นไทยว่าองค์กรหรือองค์การ เป็นต้น และภายในหนึ่งย่อหน้าควรมีใจความสำคัญประเด็นเดียวเป็นเอกภาพ และต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

16 Point
Bold

→ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

16 Point

16 Point
Bold

→ ขอบเขตของการวิจัย

16 Point

นำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา ลักษณะประชากร จำนวนประชากร การเลือกตัวอย่าง วิธีเลือกตัวอย่างขนาดตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา โดยอาจจะระบุช่วงระยะเวลาที่ศึกษาด้วย

16 Point
Bold

→ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

16 Point

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

16 Point

- นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยพอสังเขปของตัวแปรทุกตัว และจำเป็นต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ หลีกเลี่ยงการ"อ้างอิงโน" หรือหลีกเลี่ยงการอ้างอิงต่อกันมา ควรใช้ต้นฉบับมาอ้างอิง
- นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการอภิปรายผล
- นำเสนอให้มีความสัมพันธ์กันทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

16 Point
Bold

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

16 Point
Bold

สมมุติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)

16 Point

16 Point
Bold

ระเบียบวิธีวิจัย

16 Point

นำเสนอโดยอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ควรอ้างอิงเจ้าของทฤษฎีที่ผู้เขียนอ้างอิงโดยตรง หลีกเลี่ยงการอ้างอิงต่อกันมา เขียนให้กระชับ นำเสนอเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทความ

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

ผลการวิจัย

16 Point

นำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์ และผลการวิเคราะห์โดยอาจจะมีการนำเสนอในรูปแบบตารางและการแปลความหมายอย่างกะทัดรัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตัวอย่างการนำเสนอในรูปแบบตาราง

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อความ	$\bar{X}$	SD	แปลความหมาย
---------	-----------	----	-------------

16 Point
Bold

การอภิปรายผล

16 Point

- สรุปสาระประเด็นสำคัญ และอภิปรายผลในแง่มุมต่างๆที่เกี่ยวกับงานวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ หากมีสมมุติฐานของการวิจัยควรอภิปรายรายข้อ ข้อค้นพบที่ขัดแย้งหรือสอดคล้องกับงานวิจัยของงาน
- อภิปรายข้อจำกัดและข้อบกพร่องในการวิจัย รวมถึงการอภิปรายคุณประโยชน์ของงานวิจัย

16 Point
Bold

ข้อเสนอแนะ

16 Point

นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิเคราะห์สำหรับนำไปใช้ในเชิงทฤษฎีและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

→ **References**

เอกสารอ้างอิงใช้ภาษาอังกฤษตามรูปแบบ APA Style (7th ed.) มีวิธีการ ดังนี้

- การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร ตั้งแต่ ก-ฮ แล้วตามด้วย A-Z

- การเขียนอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

- การเขียนอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของบทความ

- การเขียนอ้างอิงประเภท ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. หลักสูตรปริญญา, มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ชัยฤทธิ์ ทองรอด และวราภรณ์ สารอินมุล. (2559). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดกลางคืนของผู้บริโภค
เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(3), 197-210.

Thongrawd, C., & Saninmool, V. (2016). Consumers' buying behaviors of products in night markets in
Bangkok Metropolitan. *Journal of the Association of Researchers*, 21(3), 197-210. [In Thai]

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

แบบเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

เรียน บรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย).....

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

หมายเลขโทรศัพท์.....Email.....

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ประเภทของบทความ ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้า ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่ระบุชื่อในผลงาน

บทความนี้ยังไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นอีก นับ
จากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังบรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่งเอกสารต่างๆ ให้บรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้

☒ ต้นฉบับบทความออนไลน์ (ไฟล์ Word) ส่งไปที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

☒ สำเนาต้นฉบับ (ไฟล์ Word) ส่งไปที่ Email: phd-ru@hotmail.com

☒ แบบเสนอบทความส่งไปที่ Email: phd-ru@hotmail.com

ลงชื่อ.....เจ้าของบทความ

(.....)

วันที่.....เดือน.....ปี.....

กรณีบทความวิจัยของนักศึกษา ต้องผ่านการพิจารณาจากประธานที่ปรึกษาว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่
เรียบร้อยแล้ว และยินดีให้ตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ได้

ลงชื่อ.....

(.....)

ประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

วันที่.....เดือน.....ปี.....

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

ผู้จัดพิมพ์ สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง